

MICHAEL ONDAATJE

Pacientul englez

CUPRINS:

Capitolul I-Vila	9
Capitolul II – Aproape o ruină	30
Capitolul III – Uneori o flamă	66
Capitolul IV – Sud de Cairo 1930-1938	125
Capitolul V – Katharine	139
Capitolul VI – Un avion îngropat	149
Capitolul VII – In situ	166
Capitolul VIII – Pădurea sfântă	190
Capitolul IX – Peștera înotătorilor	210
Capitolul X – August	245

I.

Vila.

SE RIDICĂ ÎN PICIOARE ÎN GRĂDINĂ, UNDE LUCRASE, ȘI privește în zare. Simte o schimbare de vreme. Încă un suflu de vânt, un susur de sunete prin aer, și înalții chiparoși se leagănă ușor. Ea se întoarce și o pornește în sus spre casă, sărind peste un zid pitic, simțind pe brațele dezgolite primele picături de ploaie. Traversează loggia și intră repede în casă.

Trece prin bucătărie fără să se oprească, urcă scările pe întuneric și străbate lungul coridor la capătul căruia se zărește pragul de lumină al unei uși întredeschise.

Intră în camera care, la rândul ei, e o grădină – formată însă din arbori și boite de verdeață pictate pe ziduri și pe tavan. Bărbatul e întins pe pat, cu trupul dezvelit în adierea vântului, și, auzind-o, își întoarce încet capul spre ea.

O dată la patru zile îi spală trupul înnegrit, pornind de la picioarele mistuite. Înmoaie o cârpă și, ținându-i-o deasupra gleznelor, stoarce peste el apa, privindu-l cum murmură, zărindu-i zâmbetul. Peste fluierul piciorului sunt cele mai adânci arsuri. Dincolo de vinețiu. Os curat.

Îl îngrijește de luni de zile și îi cunoaște bine trupul, penisul dormind ca un căluț de mare, șoldurile uscate și înguste. Șoldurile lui Cristos, își spune în gând. El este sfântul ei deznădăjduit. Întins pe spate, fără pernă, privind în

sus, la frunzișul de pe tavan, un umbrar de ramuri verzi și, deasupra, cerul albastru.

Îi întinde calamină în fâșii înguste peste piept, unde e ars mai ușor, unde îl poate atinge. Îi iubește scobitura de mai jos de ultima coastă, cu țărnelul ei abrupt de piele. Aplecându-se spre umărul lui, îi suflă aer răcoros în lungul gâtului, și el murmură ceva.

Ce? întrebă ea, pierzându-și șirul gândurilor.

El își întoarce spre ea fața întunecată, ochii cenușii. Ea bagă o mână în buzunar. Decojește pruna cu dinții, scoate sâmburele și îi pune în gură miezul fructului.

El începe din nou să murmure, purtând cu el inima atentă a tinerei infirmiere pe oriunde îi călătorește cugetul, în adâncul de aducere aminte în care se cufundă întruna, toate aceste luni de dinainte de moarte.

Sunt povești pe care bărbatul le deapănă în șoaptă în liniștea odăii, și care plutesc din zare în zare ca un șoim. Se trezește în îmbrățișarea copacului pictat în jurul său, cu revărsarea sa de flori, cu brațe de arbori seculari. Își amintește mese în aer liber, o femeie care i-a sărutat părți ale trupului azi arse, de culoarea vinetelor coapte.

Am petrecut săptămâni în șir în deșert uitând să mai privesc luna, spune el, precum un soț poate petrece zile întregi fără a se uita în ochii soției sale. Acestea nu sunt păcate ale uitării, ci semne ale unei prea mari preocupări.

Își fixează privirea pe fața tinerei femei. Dacă ea își întoarce capul, ochiul lui o însoțește până se afundă în zid. Ea se apleacă spre el. Cum ai fost ars?

După-amiaza e târzie. Măinile lui se joacă cu o fâșie de cearșaf, mângâind-o cu coamele degetelor.

Am căzut arzând în deșert. M-au găsit și mi-au făcut o targa din crengi și m-au târât în ea prin pustie. Am traversat Marea de Nisip, trecând din când în când albiile de râu secate. Vezi tu, erau nomazi. Beduini. Am căzut din zbor și până și nisipul s-a aprins. M-au văzut ridicându-mă gol din flăcări. Casca de piele de pe cap – o torță vie. M-au așezat într-un cuib, o luntre pentru un hoit, și pași au bufnit în nisip alergând cu mine. Rupsesem monotonia deșertului.

Beduinii erau buni cunoscători ai focului. Știau despre avioane care, din 1939 încoace, tot cădeau din cer. Printre uneltele și instrumentele lor erau unele făcute din metalul avioanelor prăbușite și al tancurilor sfărâmate. Era epoca războiului din ceruri. Puteau să recunoască zumzăitul unui avion lovit, știau cum să se folosească de asemenea ruine. Cel mai mărunț șurub dintr-o carlingă devenea un giuvaer. Am fost probabil primul care s-a ridicat în viață dintr-o mașinărie arzândă. Un om cu capul încoronat de flăcări. Nu-mi știau numele. Nu le știam tribul.

Cine ești?

Nu știu. Mereu mă întrebi.

Ai zis că ești englez.

Noaptea nu poate dormi: nu e niciodată destul de obosit. Fata îi citește din orice carte găsită jos, în bibliotecă. Lumânarea pâlpâie pe pagină și pe fața vorbitoare a tinerei infirmiere, la această oră abia mai luminând arborii și peisajul care împodobește pereții. El o ascultă, sorbindu-i cuvintele ca pe apă.

Dacă e frig, ea se strecoară cu grijă în pat și stă întinsă lângă el. Pentru el orice atingere e dureroasă, chiar și încheietura mâinii ei subțiri.

Uneori, la două noaptea, încă nu doarme, întins în întuneric cu ochii larg deschiși.

Simțise mirosul oazei înainte de-a o vedea. Umezeala din aer. Un freamăt în toate. Palmieri, frâurile animalelor. Zgomotul bidoanelor de tablă izbite, al cărui ton profund spunea că erau pline cu apă.

Turnaseră ulei pe fâșii lungi de pânză moale și îl înfășuraseră în ele. Fusese miruit.

Simțea prezența unui bărbat tăcut care-i stătea mereu alături, îi mirosea suflarea când se apleca asupra lui să-i desfacă bandajele o dată pe zi, în amurg, să-i cerceteze rănile pe întuneric.

Descoperit, devenea din nou bărbatul gol de lângă văpaia vie a unei mașini zburătoare. Apoi așterneau iar fâșiile de pânză peste el. Ce nație măreață îl găsisese, se minuna. Ce țară inventase curmale așa de moi, mestecate de omul care-l veghea și trecute din acea gură într-a sa. În tot acest timp, alături de acești oameni, nu-și putuse aminti de unde venea. După mintea lui tulbure, ar fi putut să fie chiar dușmanul împotriva căruia luptase acolo sus, în cer.

Mai târziu, la spitalul din Pisa, i se păruse că vedea alături fața care se aplecase noapte de noapte asupra sa, care mestecase și înmuiase curmalele și le trecuse apoi în gura lui.

Acele nopți nu avuseseră nici o culoare. Nici un sunet, nici o melodie. Beduinii își impuneau o tăcere deplină cât timp era el treaz. Așezat în altarul său de pânză, își imagina, în vanitatea lui, că stăteau cu sutele în jurul său, când de fapt ar fi putut să fie numai doi, cei care îl găsiseră, care îi smulseseră de pe cap coroana de flăcări. Aceia doi pe care îi știa doar după gustul salivei înghițite o dată cu curmala, sau după sunetul pașilor alergând.

Fata se așeza și citea, ținând cartea deschisă în licărul luminii. Din când în când mai arunca o privire în lungul holului, în vila care fusese spital militar, în care stătuse împreună cu celelalte infirmiere, înainte ca ele să plece, pe rând, spre nord, o dată cu războiul, războiul aproape sfârșit.

În viața ei aceasta a fost o vreme în care s-a refugiat în lectură ca unică evadare din celula ei. Cărțile îi ocupau jumătate din existență. Aplecată asupra mesei, noaptea, citea despre băiatul din India care învățase pe de rost diversele bijuterii și obiecte așezate pe o tavă, care trecuse de la un profesor la altul – cei care l-au învățat dialectele, cei care l-au învățat memorarea, cei care l-au învățat cum să scape de forțele hipnozei.

Cartea îi rămăsese în poală. Își dădu seama că, de mai bine de cinci minute, stătea privind țesutul poros al hârtiei, cuta din colțul paginii 17, îndoită de cineva ca semn de carte. Își trecu palma deschisă peste pielea paginii. În mintea ei o forfoteală ca un șoricel în tavan, ca o molie în noaptea din fereastră. Se uită în lungul coridorului, deși nu mai locuia nimeni acolo, numai pacientul englez și ea mai erau în vila San Girolamo. Avea destule legume plantate în grădina bombardată de pe dealul de lângă casă, de ajuns pentru hrana lor de zi cu zi, și un om care venea din când în când din oraș,

căruia îi dădea săpun și cearșafuri și ce mai rămăsese în acest spital militar în schimbul altor alimente necesare. Niște fasole, ceva carne. Omul îi mai lăsase două sticle de vin, și, în fiecare noapte, după ce se întindea alături de englez, când el era adormit, își turna reverențios un păhăruț pe care îl purta cu ea înapoi la masă, alături de camera lui cu ușa deschisă pe trei sferturi, și din care lua apoi înghițituri mărunte pe măsură ce se cufunda în cartea deschisă înaintea ei.

Iar cărțile citite cu glas tare pentru englez, ascultate sau nu cu atenție, aveau fragmente lipsă în plină povestire, ca niște porțiuni de drum luate de furtună, întâmplări șterse, ca o tapiserie din care roiuri de lăcuste ar fi ros secțiuni întregi, sau ca tencuiala slăbită de bombardamente, căzută dintr-o frescă în toiul nopții.

Vila locuită acum de ea și de englez era cam la fel. În unele camere nici nu se putea intra de atâta moloz. Un crater de obuz lăsa luna și ploaia să intre jos în bibliotecă – unde, într-un colț, stătea un fotoliu jilav tot timpul.

Cât despre fragmentele lipsă din cărți, fetei nu-i păsa ce înțelegea englezul. Nu făcea rezumatul capitolelor absente. Deschidea pur și simplu cartea și anunța: „pagina nouăzeci și șase” sau „pagina o sută unsprezece”. Acesta era singurul punct de reper. Iar acum îi ridică ambele mâini spre fața ei și le adulmecă – mirosul de suferință rămas încă în ele.

Ți s-au asprit mâinile, spuse el.

Buruienile și scaieții și săpatul.

Ai grijă. Ți-am spus câte primejdii sunt.

Știu.

Apoi începu să citească.

Tatăl ei o învățase despre mâini. Despre labele unui câine. De câte ori era singur cu un câine într-o casă, tatăl ei se apleca să-i miroasă pielea de la baza labei. Acesta, spunea ca un expert în băuturi fine, e cel mai mareț miros din lume! Ce aromă! Ce ecouri de drumetie! Ea se prefăcea dezgustată, dar laba câinelui era o minune: mirosul ei nu aducea niciodată a murdărie. E o catedrală! exclamase tatăl ei, grădina lui nu-știu-cine, câmpul acela de verdeață, o plimbare printre ciclame – o esență a tuturor cărărilor pe care animalul a umblat în timpul zilei.

O forfoteală în tavan, ca un șoricel, și fata își ridică din nou privirea din carte.

I-au desfăcut masca de ierburi de pe față. Ziua eclipsei. O așteptau. Unde se afla? Ce civilizație era aceasta, care înțelegea prezicerile vremii și luminii? El Ahmar sau El Abyadd, căci trebuie să fi fost unul dintre triburile din nord-vestul deșertului. Aceia care reușiseră să prindă un om căzut din ceruri, care îi acoperiseră fața cu o mască din ierburi de oază împletite. Își avea acum povara sa de iarbă. Din întreaga lume, grădina lui preferată fusese grădina de iarbă din Kew, cu nuanțele ei diverse și delicate, ca treptele de culoare ale frasinilor pe un deal.

Privi peisajul întins sub eclipsă. Îl învățaseră deja să-și înalțe brațele și să soarbă în trupul său forță din univers, așa cum și deșertul trage spre sine avioane. Îl purtau într-un palanchin de pânză și ramuri. Vedea nervurile

mișcătoare ale păsărilor flamingo trecându-i prin fața ochilor în lumina crepusculară a soarelui ascuns.

Pielea îi era mereu acoperită de alifii sau de întuneric, într-o noapte auzise un sunet ca niște clopote suflate de vânt undeva, sus în aer; după o vreme încetaseră, iar el adormise tânjind după ele, acea melodie ca un strigăt ieșit agale din gâtul unei păsări, poate un flamingo, sau o vulpe a deșertului pe care unul dintre oameni o ținea într-un buzunar al veșmântului său, cusut pe jumătate.

În ziua următoare auzise din nou fărâme din sunetul sticlos, pe când, din nou, zăcea înfășurat în pânze. O melodie ivită din întuneric. La apusul soarelui, pânzele îi fuseseră desfăcute și zărise un cap de om deasupra unei mese apropiindu-se de el, apoi își dăduse seama că omul purta un jug masiv de care atârnavă sute de sticlute legate cu sfoară sau sârmă de diferite lungimi. Mișcându-se ca miezul unei perdele de sticlă, cu trupul învăluit în acea sferă.

Apariția semăna cel mai bine cu unul dintre acei arhangheli desenați pe care încercase să-i copieze pe vremea când era școlar, fără a putea pricepe vreodată cum într-un trup putea fi loc pentru mușchii necesari unor asemenea aripi. Omul se apropia cu pași mari, agale, așa de lin încât printre sticlute nu era nici o mișcare. O undă de sticlă, un arhanghel, toate alifiile din șipuri încinse de soare, așa încât, unse pe piele, păreau a fi fost special încălzite pentru a fi așternute pe o rană. În spatele lui era lumina răstălmăcită – nuanțe de albastru și alte culori fremătând prin ceață și nisip. Un slab clinchet sticlos și diversele culori și mersul regal și fața omului ca ochiul zvelt, întunecat, al unui pistol.

De aproape sticla era aspră și roasă de nisipuri, sticlă care-și pierduse originile. Fiecare șip avea câte un dop mărunț pe care omul îl scotea cu dinții și îl ținea în gură în timp ce amesteca conținutul unei sticle cu al alteia, al doilea dop și el strâns între dinți. Se aplecase cu aripile sale desfășurate deasupra trupului ars, întins pe jos, apoi înfipsese două bețe adânc în pământ și se eliberase de povara jugului de doi metri care se legăna acum sprijinit în cele două proptele. Omul se strecurase de sub dugheana sa. Căzuse în genunchi și se apropiase de pilotul ars și îi așternuse mâinile reci pe gât și le ținuse acolo.

Era știut de toți pe drumul cămilelor, din Sudan până în nord, la Giza2, Calea celor Patruzeci de Zile. Întâmpina caravanele, făcea negoț cu mirodenii și băuturi, călătorea prin oaze și popasuri de apă. Străbătea furtuni de nisip cu mantia lui de sticlă, cu urechile astupate de alte două dopuri mărunțele, așa încât părea el însuși un vas închis, acest vraci-negustor, acest rege al uleiurilor și aromelor și leacurilor universale, acest botezător. Poposea prin tabere și-și așternea perdeaua de sticlă înaintea oricărui suferind.

Se ghemuisse alături de bărbatul ars. Din tălpile picioarelor făcuse o cupă de piele și se lăsase pe spate să culeagă, fără să arunce măcar o privire, anumite șipuri. Pe măsură ce destupa fiecare sticlută, miresmele se revărsau. O aromă de mare. Un iz de rugină. Indigo. Cerneală. Nă-mol-de-râu, lemn-de-săgeată, formaldehidă, parafină, eter. Un val delirant de miresme. Se auzeau în depărtare strigătele cămilelor adulmecând aceste adieri. Începu să-i întindă o

pastă neagră-verzuie peste coaste. Era os măcinat de păun, obținut la schimb într-o piață din apus sau din miazăzi – cel mai bun leac pentru piele.

ÎNTR-UNA BUCĂTĂRIE ȘI CAPELA DISTRUSĂ ERA O UȘĂ CARE dădea spre o bibliotecă ovală. Camera părea a fi neatinsă, cu excepția unei găuri căscate larg la nivelul portretelor de pe pereți, în zidul dinspre exterior, în urma unui bombardament asupra vilei care avusese loc cu două luni înainte. Restul camerei se adaptase la această rană, acceptând capriciile vremii, stelele înserării, cântecul păsărilor. Înăuntru era o canapea, un pian acoperit cu un cearșaf cenușiu, capul împăiat al unui urs și rafturi înalte pline de cărți. Polițele din jurul zidului spart erau îndoite de ploaie, care dublase în greutate cărțile. Fulgerul intra la rândul său în odaie, iar și iar, căzând pe pianul învelit și pe covor.

La capătul îndepărtat al camerei erau niște uși de sticlă acoperite cu scânduri bătute în cuie. Dacă n-ar fi fost blocate, fata ar fi putut să treacă din bibliotecă în loggia, apoi să coboare cele treizeci și șase de trepte penitente, pe lângă capelă, spre o veche pajiște ce purta cicatricile lăsate de bombe incendiare și explozii. Armata germană minase multe dintre casele din care se retrăsese, și de aceea camerele nefolosite, precum aceasta, fuseseră închise ca măsură de siguranță, cu ușile bătute în cuie în tocurile lor.

Fata cunoștea toate aceste pericole când se strecură în cameră, pășind în umbra pe care după-amiaza o lăsa înăuntru. Se opri, dintr-o dată conștientă de propria sa greutate apăsând podeaua de lemn, gândindu-se că probabil era de ajuns pentru a declanșa orice mecanism ar fi fost așezat acolo. Picioarele afundându-i-se în praf. Lumina scurgându-se înăuntru doar prin gaura zdrențuită de obuz care se deschidea spre cer.

Cu un trosnet la desprindere, ca și cum ar fi fost dislocată dintr-un întreg compact, fata scoase Ultimul Mohican, Și, chiar și în penumbra odăii, se înveseli la vederea cerului și a lacului albastru-verzui de pe copertă, a indianului din prim plan. Apoi, ca și cum ar fi fost cineva în odaie care nu trebuia deranjat, fata păși de-a-ndăratelea, călcându-și pe propriile urme, pentru a se ști în siguranță, dar și ca parte a unui joc secret, pentru ca, după urme, să pară că intrase în cameră și că forma ei fizică dispăruse apoi cu desăvârșire, închise ușa și puse înapoi sigiliul de avertisment.

Se așeză în firida de la fereastră, în camera pacientului englez, având într-o parte pereții pictați, iar în cealaltă, valea. Deschise cartea. Paginile erau lipite într-o undă împietrită. Se simți precum Robinson Crusoe găsimd o cartel înecată, aruncată pe țărm și uscată în nisip. O povestim din anul 1757. Ilustrată de N. C. Wyeth. Ca toate cărțile bune, avea acea pagină cu lista ilustrațiilor, câte un rând de text pentru fiecare dintre ele.

Se cufundă în povestire cu certitudinea că se va desprinde de ea simțind că pătrunsese în viețile altora, în istorii care se arcuiau peste douăzeci de ani, cu trupul plin de cuvinte și imagini, ca o trezire din somn sub povara unor vise pierdute în memorie.

Orășelul lor italian dintre dealuri, santinelă a drumului spre nord-vest, fusese asediat timp de mai mult de o lună, barajul de foc îndreptându-se asupra celor două vile și a mănăstirii înconjurată de livezi de meri și pruni. Mai

întâi era vila Medici, unde stătuseră generalii. Puțin mai sus, vila San Girolamo, fostă mănăstire de măicuțe, care, datorită parapetelor sale de castel medieval, rămăsese ultima fortăreață a armatei germane. În ea fuseseră încartiruiți o sută de soldați. Când orășelul de pe colină începuse să fie sfâșiat de bombe incendiare, ca un cuirasat pe mare, militarii se mutaseră din corturile ridicate în livadă în dormitoarele deja aglomerate ale fostei mănăstiri de măicuțe. Părți ale capelei fuseseră distruse de obuze. Bucăți din ultimul etaj al vilei se năruiseră sub explozii. Când în sfârșit forțele aliate ocupaseră clădirea și o transformaseră într-un spital, scările care duceau spre al treilea etaj fuseseră închise, deși o porțiune din coș și acoperiș rămăsese în picioare.

Ea și englezul insistaseră să rămână în vilă când celelalte infirmiere și restul pacienților se mutaseră într-un loc mai sigur, în sud. În acea vreme era foarte frig, nu aveau curent electric. Unele camere priveau spre vale, pereții lipsindu-le în întregime. Fata deschidea câte o ușă și zărea doar câte un pat îmbibat de apă, îngrămădit într-un colț, acoperit cu frunze. Unele uși se deschideau direct spre natură. Unele camere deveniseră colivii deschise tuturor păsărilor. Din scară lipseau treptele de jos, distruse de focul aprins de soldați înainte de a părăsi vila. Fata se dusesse în bibliotecă, luase douăzeci de cărți și le așezase, bătându-le în cuie pe podea și apoi una peste alta, refăcând astfel cele două trepte de jos. Aproape toate scaunele fuseseră folosite ca lemn de foc. Fotoliul din bibliotecă fusese cruțat fiindcă era în permanență umed, îmbibat de furtunile de la apusul soarelui, care intrau în casă prin gaura de obuz din zid. Numai ce era ud scăpase de foc în acel aprilie al anului 1945. Rămăseseră doar câteva paturi. Fata prefera să ducă un trai nomadic în acea casă, cu așternutul sau hamacul după ea, dormind uneori în camera pacientului englez, uneori pe hol, în funcție de temperatură, de vânt, de lumină. Dimineața își rula salteaua într-un sul și o lega cu sârmă. Era mai cald de-acum, și fata deschidea și alte încăperi sigilate, aerisind colțurile cele mai îndepărtate, lăsând lumina soarelui să usuce toată umezeala. În unele nopți deschidea uși și dormea în camere cu pereți lipsă. Se întindea pe rogojina ei așternută chiar pe muchia odăii, urmărind priveliștea mișcătoare a stelelor, norii călători, trezită de mugetul tunetelor și fulgerelor. Avea douăzeci de ani, era nebunatică pe vremea aceea, nu avea nici o teamă, nu-i păsa de primejdiile din biblioteca posibil minată, sau de tunetul care o făcea să tresară noaptea. Nu-și găsea liniștea după lunile de iarnă, în care fusese îngrădită în spații închise, întunecoase. Intra în camere care fuseseră pângărite de soldați, camere a căror mobilă fusese arsă chiar acolo, pe podea. Le curăța de frunze și excremente și urină și mese carbonizate. Ducea un trai nomadic, cutreierând întruna, în timp ce, mai încolo, pacientul englez se odihnea în patul său, ca un rege.

De afară, locul părea a fi distrus în întregime. O scara exterioară se evaporă în plin aer, cu balustrada atârându-i în gol. Traiul lor era alcătuit din căutarea hranei și un sentiment șovăitor de siguranță. Noaptea foloseau doar strictul necesar de lumânări din pricina tâlharilor care distrugeau tot ce le ieșea în cale. Erau protejați de simplul fapt că vila părea o ruină. Dar ea se simțea în siguranță aici, jumătate adultă, jumătate copil. Pornind de la ce i se întâmplase în timpul războiului își făcu propriile reguli. Nu va mai primi nici un

ordin și nu va mai îndeplini nici o obligație în numele vreunui bine suprem. Se va îngriji doar de pacientul englez. Îi va citi și îl va îmbăia și îi va da dozele lui de morfină – singurul ei fir de comunicare va fi cu el.

Lucra în grădină și în livadă. Luase crucifixul înalt de doi metri din capela bombardată și îl folosea pentru a înălța o sperietoare deasupra straturilor de semințe, agățând de el cutii goale de la conserve de sardele, care zăngăneau și zdrăgăneau la fiecare suflare de vânt. În vilă, ea pășea din mijlocul ruinelor într-o firidă luminată de-o lumânare – acolo se afla valiza ei împachetată cu grijă, în care nu avea prea multe, câteva scrisori, câteva haine făcute sul, o cutie de metal cu rezerve medicale. Curățase doar câteva secțiuni mărunte din vilă, și, dacă voia, putea să pună pe foc toată mizeria adunată din ele.

Aprinde un chibrit pe holul întunecat și îl duce spre mucul lumânării. Lumina i se suie pe umeri. Stă în genunchi, își pune mâinile pe coapse și trage în piept mirosul de sulf. Își imaginează că astfel respiră lumina însăși.

Se retrage câțiva pași și, cu o bucată de cretă albă, desenează un dreptunghi pe podeaua de lemn. Continuă să se retragă, desenând alte dreptunghiuri, până face din ele o piramidă, simplă apoi dublă apoi simplă, cu mâna stângă sprijinită de podea, cu capul aplecat, serioasă. Se îndepărtează din ce în ce mai mult de lumină. În sfârșit, se lasă pe călcăie și stă ghemuită.

Dă drumul cretei în buzunarul de la rochie. Se ridică și își trage în sus poala fustei și și-o leagă în jurul taliei. Din celălalt buzunar scoate o bucată de metal și o aruncă înaintea sa așa încât să cadă puțin mai încolo de ultimul dreptunghi.

Se avântă în salturi, picioarele izbind podeaua, umbra lăsată în urmă unduindu-se spre adâncul holului. E foarte sprintenă, tenișii alunecându-i pe numerele desenate în fiecare dreptunghi, aterizând pe un picior, apoi pe amândouă, apoi din nou pe unul, până ce ajunge la ultimul spațiu desenat.

Se apleacă și culege bucata de metal, se oprește în acea poziție, nemișcată, cu fusta încă legată deasupra coapselor, cu brațele atârându-i inerte, respirând din greu. Ia o gură de aer și stinge lumânarea.

Acum e-n întuneric. În jur, doar o dâră de fum.

Face un salt și se întoarce prin aer așa încât aterizează cu fața în cealaltă direcție, apoi sare în continuare, și mai dezlănțuită, de-a lungul holului întunecos, încă aterizând în dreptunghiuri pe care le știe acolo, tenișii bufnind și izbind podeaua întunecată – încât ecoul pașilor răsună până în cele mai îndepărtate colțuri ale acelei vile italiene părăsite și în afară, către lună și către rana unei râpe ce înconjoară pe jumătate clădirea.

Câteodată, noaptea, bărbatul arsimte un tremur slab în casă. Își dă mai tare aparatul auditiv și înregistrează sunetul unor izbituri pe care tot nu le poate interpreta sau localiza.

Fata ridică volumul așezat pe măsuta de lângă patul lui. E cartea pe care o adusese cu el prin foc – un exemplar din Istoriile lui Herodot pe care îl îmbogățise decupând și hbind pagini din alte cărți sau scriindu-și propriile observații – toate acestea cuibărite în textul lui Herodot.

Începu să citească scrisul lui mărunț și chinuit.

Există un vârtej de vânt în sudul Marocului, numit aajej, împotriva căruia felahii se apără cu cuțitele. Mai este africo, care uneori ajunge până în cetatea Romei. Alm-ul, un vânt tomnatic dinspre Iugoslavia. Arifi, care mai e numit aref sau rifi, și care pârjolește cu numeroase limbi. Acestea sunt vânturi permanente, ce se găsesc mereu la timpul prezent.

Mai sunt și alte vânturi, mai puțin constante, care își schimbă direcția, pot dărâma și cal și călăreț și-apoi se pot realinia, suflând în sensul opus acelor de ceasornic. Bist roz-ul năvălește în Afganistan timp de o sută șaptezeci de zile – îngropând sate. Mai e fierbinte, uscatul ghibli din Tunisia, care se rotește și se rostogolește și te îmbolnăvește de nervi. Haboob-ul – o furtună de nisip din Sudan care îmbracă în galben-aprins ziduri înalte de o mie de metri și I e urmată de ploaie. Harmattan-ul, care suflă ce suflă și în cele din urmă se îneacă în Atlantic. Imbat-ul, o briză marină în Africa de Nord. Unele vânturi ceabia suspină către cer. Furtuni nocturne de nisip care sosesc o dată cu frigul. Khamsin-ul, un colb ce se așterne în Egipt din martie până în mai, numit după cuvântul arab pentru „cincizeci”, înflorind timp de cincizeci de zile – a noua plagă a Egiptului. Datoo-ul dinspre Gibraltar, purtătorul de miresme.

Mai este aici – vântul secret al deșertului, al cărui nume a fost alungat din memoria oamenilor de către un rege după ce fiul său i-a căzut victimă. Și nafhat-ul, o rafală dinspre Arabia. Mezzar-ifoullousen-ul – un vânt aspru și rece dinspre sud-vest, numit de berberi „acela care jumulește păsările”. Beshabar-ul, un vânt uscat și întunecat de nord-est, suflând dinspre Caucaz, vântul negru. Samiel-ul din Turcia, vântul-venin, adesea folosit ca armă în bătălii. Asemeni lui, și alte vânturi otrăvite, simoom-ul din nordul Africii și solano, a cărui pulbere poartă petale rare, provocând amețeli.

Altele, vânturi intime.

Străbătând lumea ca un potop. Decojind vopseaua, do-borând stâlpii de telefon, luând cu ele pietre și capete de statui. Harmattan-ul suflă peste Sahara învăluit într-un colb roșiatic, o pulbere ca focul, ca făina, care intră și se încheagă în piedicile puștilor. Marinarii au numit acest vânt roșiatic „marea întunericului”. Neguri de nisip roșu din Sahara au fost purtate spre nord până în Cornwall și Devon, căzând în rafale de noroi atât de puternice, încât au fost luate drept sânge. „Ploi de sânge au fost semnalate pe scară largă în Portugalia și Spania în 1901.”

În fiecare clipă există milioane de tone de praf în aer, așa cum sunt milioane de bule de aer în pământ, și e mai multă viață dedesubt (viermi, gândaci, creaturi subterane) decât hrănindu-se și viețuind deasupra. Herodot consemnează dispariția unor oștiri, înghițite de simoom pentru a nu mai fi zărite niciodată. Un popor fusese „atât de infuriat de acest vânt malefic, încât i-a declarat război și-a avansat împotriva lui în formație completă de luptă, fiind imediat îngropat de el în întregime”.

Furtuni de nisip în trei forme. Vârtejul. Coloana. Zidul de nisip. În primul, orizontul se pierde. În al doilea, ești înconjurat de „djini3 care valsează.” Al treilea, zidul de nisip, e „de culoarea aramei. Natura pare a fi în flăcări”.

Fata își ridică privirea din carte și îi zărește ochii fixați asupra ei. Omul începe să povestească pe întuneric.

Beduinii mă țineau în viață pentru un motiv anume. Vezi tu, le puteam fi de folos. Careva dintre ei se gândise că aveam vreo deprindere utilă când avionul meu s-a prăbușit în deșert. Sunt unul dintre acei oameni care pot recunoaște un oraș fără nume după forma sa scheletică pe o hartă. Întotdeauna am purtat în mine o mare de cunoștințe. Sunt unul dintre aceia care, lăsați singuri într-o casă, se duc direct în bibliotecă, iau un volum și îl sorb. Astfel istoria pătrunde în noi. Știam pe de rost hărți ale solului marin, hărți care arată punctele slabe ale scutului terestru, hărți pictate pe piele conținând diversele rute ale cruciadelor.

Așa se face că le cunoșteam ținutul dinainte de a mă prăbuși în mijlocul lor, știam când fusese traversat de Alexandru într-o epocă mai timpurie, în vreo misiune sau pentru vreo poftă anume. Știam obiceiurile nomazilor, fermecați de mătăsurii și fântâni. Un trib vopsise în negru o vale întreagă pentru a-i spori gradul de convecție, mărind astfel probabilitatea ploii, și construisese structuri înalte care să străpungă burta unui nor. Erau triburi care își ridicau palma deschisă împotriva primelor suflări de vânt. Care credeau că, dacă făceau aceasta la momentul potrivit, puteau devia o furtună către o zonă alăturată a deșertului, către un alt trib, mai puțin iubit. Încuri se petreceau întruna, triburi intrate într-o clipă în istorie, nisipul pecetluindu-le suflarea.

În deșert e ușor să-ți pierzi simțul orientării. Când am căzut din cer și m-am prăbușit în deșert, în acele albiile pline de galben, singurul gând îmi era: Trebuie să-mi fac o plută... trebuie să-mi fac o plută.

Și în acel loc, deși eram afundat în nisipuri uscate, știam că mă aflu printre ființele apelor.

În Tassili am văzut gravuri în stâncă datând dintr-o vreme când locuitorii Saharei vânau căluți de mare din bărci de trestie. În Wadi Sura am văzut peșteri ale căror pereți erau acoperiți cu desene de înotători. Iar aici fusese un lac. Puteam să-i trasez conturul pe un zid, pentru ei. Puteam să-i conduc spre țărmurile sale de acum șase mii de ani.

Întreabă un marinar care este cea mai veche velă cunoscută, și-ți va descrie o pânză în formă de trapez atârnată de catargul unei bărci de trestie – pe care o poți vedea în desenele pe stâncă din Nubia. Pre-dinastică. În deșert încă se mai găsesc harpoane. Aceștia erau locuitori ai apelor. Chiar și azi caravanele au forma unui râu. Totuși, azi apa este aici străină. Apa este în exil, adusă înapoi în sticle și bidoane, fantasma dintre mâini și gură.

Când eram pierdut printre ei, fără a ști sigur unde mă aflam, nu aveam nevoie decât de numele unei coline, de un obicei al locului, o celulă a acestei vietăți istorice, pentru ca harta întregii lumi să alunece înapoi în matca sa.

Ce știau cei mai mulți dintre noi despre asemenea colțuri ale Africii? Armatele Nilului mășăluiau încolo și înapoi – un câmp de luptă pătrunzând o mie cinci sute de kilometri spre inima deșertului. Tancuri-ogar, tunuri Blenheim cu rază medie de acțiune. Avioane Gladiator de vânătoare, biplanoare de luptă. Opt mii de soldați. Dar cine era dușmanul? Cine erau aici aliații – pe

câmpiile fertile din Cirenaica, în mlaștinile sărate din El Agheila? întreaga Europă își purta războaiele în Africa de Nord, la Sidi Rezegh, la Baguoh.

Călătorise pe o targa dusă de Beduini timp de cinci zile, pe întuneric, cu trupul acoperit. Stătea învelit în pânza îmbibată în untdelemn. Apoi, brusc, temperatura scăzu. Ajunseseră în valea dintre zidurile roșii ale înaltului canion, alăturându-se celorlalți din acel trib acvatic al deșertului, acel popor care se revărsa și plutea peste nisipuri și pietre, cu veșmintele sale albastre unduindu-se ca o ploaie de lapte sau ca o aripă. Ridicără pânzele moi de peste el, din sugerea trupului său. Se afla în pântecul încăpător al canionului. Șoimii din văzduh deasupra lor coborând de o mie de ani spre acea fisură din stâncă în care își făceau cuibul.

În zori îl duseră în colțul cel mai îndepărtat din siq4. Acum vorbeau cu glas tare în jurul său. Dialectul lor luminând totul. Se afla aici din cauza armelor îngropate.

Fu purtat înspre ceva, cu ochii legați, ațintiți drept înă inte, cu brațul îndrumat să se întindă cam la un metru distanță. După zile în șir de călătorie, să-și ridice brațul pestei acest metru. Să se aplece și să atingă ceva cu un scopl anume, cu brațul încă dirijat, cu palma deschisă în jos. Atinse țeava Sten, iar mâna călăuzitoare se retrase. Printre voci, o pauză. Se afla aici pentru a le tălmăci armele.

„Mitralieră Breda, doisprezece milimetri. Din Italia.”

Desfăcu perculatorul, băgă înăuntru un deget, nu găsi nici un glonț, îl închise din nou și apăsă pe trăgaci. Pac. „O pușcă celebră”, murmură. Fu purtat din nou mai încolo.

„Franța, Châtelerault, șapte virgulă cinci milimetri. Mitralieră ușoară. O mie nouă sute douăzeci și patru.” „Germania, șapte virgulă nouă milimetri, MG-Cincisprezece, din forțele aeriene.”

Fu purtat prin fața fiecărei arme. Puștile datau din perioade diferite și proveneau din mai multe țări, un muzeu în deșert. Urmărea cu degetul conturul patului și magaziei puștii sau îi pipăia cătarea. Rostea numele armei, apoi era purtat către alta. Opt arme așezate solemn înaintea lui. Le pronunța numele, întâi în franceză, apoi în limba tribului. Dar ce importanță avea pentru ei? Poate că nu le trebuiau numele puștilor, ci doar să se convingă că el le cunoștea.

Fu apucat din nou de încheietură, iar mâna îi fu vârată într-o cutie cu cartușe. Într-o altă cutie, în dreapta, erau alte gloanțe, acestea însă de șapte milimetri. Mai încolo, altele.

În copilărie fusese crescut de o mătușă; pe iarba din grădină, ea risipise un pachet de cărți de joc cu fața în jos și îl învățase un joc numit Pelmanism. Fiecare jucător avea voie să întoarcă câte două cărți, și în cele din urmă, din memorie, trebuia să alcătuiască perechi. Toate acestea fuseseră într-o altă lume, cu pârâuri pline de păstrăvi, cu cântece de păsări pe care le putea recunoaște după câte un crâmpei șovăielnic. O lume în care toate lucrurile aveau nume. Acum, cu fața acoperită de masca sa de ierburi verzi, culegea câte un cartuș, îl ducea, purtat de căraușii săi, dirijându-i spre o armă anume, o încărcă, lăsa piedica și, țintind în sus, trăgea. Sunetul plesnind dezlănțuit în

pereții canionului. Căci ecoul este sufletul vocii înălțându-se în spații goale. Un om luat drept ursuz și nebun scrisese acea frază într-un spital englez. Dar el, aici, în acest deșert, era sănătos la cap, își avea mintea clară, ridicând cărțile de joc, împerechindu-le cu ușurință, zâmbindu-i larg mătușii și trăgând un foc în aer la fiecare combinație reușită, și, treptat, bărbații nevăzuți din jurul său începură să salute fiecare salvă cu o ovație. Se întorcea într-o direcție, apoi revenea, de data asta la mitraliera Breda, întins pe ciudatul său palanchin uman, urmat de un bărbat cu un cuțit, care cioplea coduri paralele pe cutia de cartușe și pe patul puștii. Îi creștea inima la toate acestea – mișcarea și uralele de la capătul singurătății sale. Asta era răsplata, propriile sale cunoștințe, pentru oamenii care îl salvaseră în acest scop anume.

Călătorind cu ei, poposește în unele sate în care nu există femei. Cunoștințele lui sunt trecute mai departe, de la un trib la altul, ca un obiect folositor. Triburi de opt mii de oameni. Se cufundă în obiceiuri locale, muzică specifică. Legat la ochi aproape tot timpul, aude în tribul Mzina cântece invocând apa, bucuria din ele, dansuri dahhiya, flaute folosite pentru a purta mesaje la vreme de pericol, un fluier dublu numit makruna (cu una dintre țevi suflând doar un zumzăit monoton). Apoi intră în ținutul lirelor cu cinci coarde. Un sat sau o oază de preludii și interludii. Dans antifonic.

I se dăruiește vederea doar după lăsarea întunericului, când îi poate zări pe temnicerii și salvatorii săi. Acum știe unde se află. Unora le desenează hărți mai întinse decât propriul lor ținut, iar altora le explică cum funcționează armele de foc. Muzicanții sunt așezați înaintea lui de cea-l laltă parte a focului. Notele lirei simsimiya, risipite de ol suflare de vânt. Astfel, sunetele plutesc spre el pe deasupra flăcărilor. Un băiat dansează și, în acea lumină, e cel mai ispitiitor lucru pe care l-a văzut vreodată. Umerii lui palizi ca foaia de papirus, lumina focului sclipind în sudoarea de pe pântecul lui, goliciunea întrezărită prin deschiderile pânzei albastre care îl învăluie ca o ademenire din cap până-n picioare, prin care poate fi întrezărit ca flacăra unui fulger întunecat.

Deșertul înnoptat îi înconjoară, străbătut de un șir nedeslușit de furtuni și caravane. Întotdeauna sunt secrete și pericole în preajma lui, ca atunci când, orb, și-a mișcat mâna și s-a tăiat într-o lamă dublă căzută în nisip. Uneori nu știe dacă toate acestea nu sunt vise, tăietura atât de fină încât nu lasă în urma sa nici o durere, iar el e nevoit să-și șteargă sângele frecându-și mâna de cap (fața fiindu-i încă de neatins) pentru a le atrage atenția paznicilor săi asupra rănii. Acest sat lipsit de femei în care a fost adus într-o tăcere deplină, sau acea lună de zile în care n-a zărit luna, Fuseseră toate acestea imaginate? Visate de el în învelișul său de untdelemn și pânză și întuneric?

Trecuseră pe lângă fântâni a căror apă era blestemată. În unele spații deschise se aflau orașe ascunse, iar el aștepta în timp ce ei își săpau calea prin nisip spre încăperile îngropate, sau până ce descopereau cuiburile de apă. Și mai fusese frumusețea pură a unui tânăr neîntinat, asemeni glasului curat al unui copil cântând într-un cor, rămas în memorie drept cel mai desăvârșit dintre sunete, cea mai clară undă a râului, cel mai limpede adânc de mare. Aici, în deșert, care la rândul său era o mare străveche unde nimic nu era fix, totul plutea – ca unduirea pânzei pe trupul băiatului, ca și cum, în dansul lui,

s-ar fi cufundat sau s-ar fi desprins de un ocean sau de propria sa placentă azurie. Un băiat înfierbântându-se, membrul său înălțat în lumina focului.

Apoi focul e astupat cu nisip, fumul lui destrămându-se în jurul lor. Tăcerea instrumentelor muzicale, ca un puls ca o ploaie. Băiatul își întinde brațele peste focul înăbușit, amuțind flautele. Și nu mai e nici un băiat, nici o urmă de pași când el pornește mai departe la drum. Doar zdrențele împrumutate. Unul dintre bărbați se strecoară de-a bușilea și culege sperma risipită în nisip. O aduce albului traducător de arme și i-o pune în palmă. În deșert e venerată numai apa.

Fata stă în picioare deasupra chiuvetei, apucând-o strâns, privind peretele de ghips. A luat toate oglinzile și le-a așezat într-o cameră goală. Se ține de chiuvetă și își leagă capul dintr-o parte într-alta, și umbra îi unduiește, își înmoaie mâinile și și le trece prin păr până ce e ud în întregime. Asta o răcorește și îi place când iese afara și adierile o întâmpină, alungând furtuna.

II.

Aproape o ruină.

BĂRBATUL CU MĂINILE BANDAJATE ERA IN SPITALUL militar din Roma de mai mult de patru luni când, din întâmplare, auzi despre pacientul ars și infirmiera sa, îi auzi numele. Se întoarse din ușă și se duse direct spre grupul de doctori pe lângă care trecuse, să întrebe unde se aflau. Era de multă vreme în acel spital, în convalescență, iar ei îl știau drept un tip retras. Dar acum le vorbi, întrebându-i despre fată, îi surprinse pe toți. În tot acel timp în spital nu vorbise niciodată, comunicând doar prin semne și grimase și, din când în când, câte un rânjet. Nu le spusese nimic despre sine, nici măcar numele, își scrisese numai numărul de înregistrare, care dovedea că luptase de partea aliaților.

Statutul său fusese verificat de două ori și confirmat prin mesaje de la Londra. Avea pe trup un mănunchi de răni cunoscute. Astfel, doctorii se întorseseră la el, își clătinaseră capetele către bandajele lui. O celebritate, la urma urmei, dorind discreție. Un erou.

Așa se simțea cel mai în siguranță. Nedezvăluind nimic. Fie că îl abordau cu blândețe, fie cu viclenie, fie cu cuțite. De mai mult de patru luni nu scosese un cuvânt. În prezența lor era o creatură voluminoasă, aproape o ruina când fusese adus și începuse să primească doze periodice de morfină pentru durerea din mâini. Obişnuia să stea într-un fotoliu pe întuneric, urmărind valul de mișcare printre pacienți și infirmiere, prin saloane și magazii de medicamente.

Dar acum, trecând pe lângă grupul de doctori de pe hol, auzi numele fetei și își încetini pasul și se întoarse și se apropie de ei și îi întrebă în ce spital anume lucra, îi spuseră că se afla într-o fostă mănăstire de măicuțe ocupată de germani, apoi transformată în spital după ce fusese asediată și cucerită de aliați. Printre dealuri, la nord de Florența. Sfârșită aproape în întregime de bombardamente. Periculoasă. Fusese doar provizoriu spital de campanie. Dar infirmiera și pacientul refuzaseră să plece. De ce nu i-ați obligat?

A susținut că starea lui era prea gravă pentru a fi mutat. Am fi putut să-l transportăm de acolo în siguranță, desigur, dar în ziua de azi nu e timp de stat la discuție. Nici ea nu era într-o formă prea bună. E rănită?

Nu. Parțial șocată, probabil. Ar fi trebuit să fie trimisă acasă. Problema e că aici războiul s-a sfârșit. Nu mai poți obliga pe nimeni să facă nimic. Pacienții pleacă singuri din spital. Soldații o iau RAZNA înainte de a fi trimiși acasă.

În care vilă? întrebă el.

Una despre care se spune că are o fantomă în grădină. San Girolamo. În fine, fata își are și ea fantoma ei, pacientul ars. Are față, dar e de nerecunoscut. Toți nervii sunt distruși. Poți trece un chibrit aprins peste fața lui fără să obții nici o reacție. Fața lui e adormită. Cine este? întrebă el. Nu-i știm numele. Nu vorbește?

Pălcul de doctori hohoti. Ba vorbește, vorbește întruna, numai că nu știe nici el cine e. De unde a venit?

Beduinii l-au adus la oaza Siwa. Apoi a fost la Pisa o vreme, și după aceea... Vreun arab îi poartă probabil medalionul de identificare. Poate îl va vinde și într-o bună zi o să-l recuperăm, sau poate n-are să-l vândă niciodată. Chestiile astea sunt excelente talismane. Dintre piloții cărd se prăbușesc în deșert, niciunul nu se întoarce cu medalionul de identificare. Acum e la adăpost într-o vilă toscană, iar fata nu vrea să-l părăsească. Pur și simplu refuză. Aliații au avut o sută de pacienți acolo. Mai înainte, germanii au apărat clădirea cu o mică armată, ultimul lor punct strategic. Unele camere sunt pictate, fiecare câte un anotimp. Pe lângă vilă trece un defileu. Se află cam la treizeci de kilometri de Florența, între dealuri. Vei avea nevoie de un permis de trecere, desigur. Probabil putem aranja să te ducă cineva cu mașina. Încă mai e groaznic pe-acolo. Animale moarte. Cai împușcați, mâncați pe jumătate. Oameni atârând cu capul în jos de poduri. Ultimele spasme ale războiului. Foarte periculos. Inginerii militari n-au intrat încă să curețe terenul. În retragere, germanii au îngropat și au instalat mine la tot pasul. Un loc îngrozitor pentru un spital. Cel mai oribil e mirosul de hoit. E nevoie de o zăpadă bună, să curețe țara asta. E nevoie de corbi.

Mulțumesc.

Ieși din spital în razele soarelui, în aer liber pentru prima dată în patru luni de zile, afară din saloanele cu Iu mina lor verde, rămase în mintea sa ca niște cioburi de sticlă. Stătu acolo nemișcat, respirând adânc întreaga lume, graba tuturor. În primul rând, își spuse, am nevoie de pantofi cu tălpi de cauciuc. Am nevoie de gelato5.

Îi fu greu să adoarmă în tren, zdruncinat dintr-o parte într-alta. Toți ceilalți călători fumând în compartiment. Tâmpla izbindu-i-se de tocul ferestrei. Toată lumea era îmbrăcată în haine întunecate, iar vagonul părea a fi în flăcări de atâtea țigări aprinse. Observă că de câte ori treceau pe lângă un cimitir, pasagerii din jurul lui își făceau cruce. Nici ea nu e într-o formă prea bună.

Gelato pentru amigdale, își aminti. Însoțind o fetiță care mergea cu tatăl ei să-și scoată amigdalele. Fetița aruncase o privire în salonul plin de copii și pur și simplu refuzase. Ea, cea mai binevoitoare și veselă dintre copii, se transformase brusc într-o stâncă în refuzul ei de neclintit. Nimeni n-avea să

smulgă nimic din gâtul ei, deși știința timpului o recomandase. Avea să trăiască cu „ele” înăuntru, oricum ar arăta. El încă nu avea nici cea mai vagă idee ce era o amigdală.

Nu mi-au atins deloc capul, se gândi, ce ciudat. Cel mai rău era când începea să-și imagineze ce ar fi urmat să-i facă mai departe, să taie mai departe. În astfel de momente se gândea întotdeauna la cap.

O forfoteală în tavan, ca un șoricel.

Se opri cu valiza în mână la capătul îndepărtat al coridorului, își lăsă jos bagajul și făcu cu mâna prin întuneric și peste băltoacele intermitente de lumină din jurul lumânărilor. Nu se auzi nici un zgomot de pași când se apropie de ea, nici un sunet pe podea, și asta o surprinse, i se păru cunoscut și mângâietor faptul că putuse să intre în intimitatea ei și a pacientului englez fără stridență.

Când trecea pe lângă lămpile așezate de-a lungul coridorului, acestea îi aruncau umbra departe, înainte. Fata lungi fitilul lămpii cu ulei, și cercul de lumină din jurul ei crescă. Stătu nemișcată, cu cartea în poală, iar el se apropie și apoi i se ghemui alături ca un unchi.

— Spune-mi ce e o amigdală.

Privirea ei fixându-l.

— Mereu mi-aduc aminte cum te-ai năpustit afară din spital, urmată de doi bărbați.

Fata încuviință din cap.

— Pacientul tău e acolo? Pot să intru?

Clătină din cap că nu, și continuă să clatine până ce el vorbi din nou.

— Atunci îl văd mâine. Spune-mi doar unde să mă așez. N-am nevoie de cearșafuri. E vreo bucătărie pe aici? Ce ciudată călătorie am făcut până să te găsesc.

O dată plecat pe coridor, ea se întoarse la masă și se așeză, tremurând. Având nevoie de această masă, de această carte pe jumătate terminată, ca să-și vină în fire. Un bărbat cunoscut venise cale lungă cu trenul și urcase pe jos șapte kilometri din sat și pășise de-a lungul coridorului până la masa aceasta, numai pentru a o vedea. După câteva minute intră în camera englezului și rămase în picioare lângă el, privind-l. Lumină de lună stropind frunzișul de pe pereți. Era singura lumină în care acel trompe l'oeil[6] părea convin'gător. Putea să culeagă o floare de acolo și să și-o prindă la rochie.

Bărbatul pe nume Caravaggio deschide toate ferestrele din cameră, să poată auzi sunetele nopții. Se dezbracă, își masează ușor gâtul cu palmele și, o vreme, stă întins pe patul nefăcut. Freamătul copacilor, sfărâmarea lunii în pești de argint săltând pe frunze de ochiul-boului, afară.

Luna îl învăluie ca o piele, ca o peliculă de apă. O oră mai târziu, Caravaggio e pe acoperișul vilei. Acolo sus, în vârf, vede bucățile bombardate de pe pantele acoperișurilor, cele două pogoane de grădini și livezi devastate care înconjoară clădirea. Cuprinde cu privirea locul acesta în care se află, în Italia.

DIMINEAȚA, LÂNGĂ FÂNTÂNA ARTEZIANĂ, PORNESC o discuție precaută.

— Acum, dacă tot ești în Italia, ai putea să mai înveți despre Verdi.

— Ce? Fata își ridică privirea din așternuturile pe care le spală în fântână.

El îi amintește.

Mi-ai spus o dată că erai îndrăgostită de el.

Hana își pleacă privirea, jenată.

Caravaggio se plimbă prin jur, privind pentru prima dată clădirea, uitându-se în jos de pe verandă în grădină.

Da, erai nebună după el. Ne făceai capetele calendar la toți cu noile tale informații despre Giuseppe. Ce om! Perfect în toate privințele, spuneai. Trebuia să fim cu toții de acord cu tine, o mândruță de șaisprezece ani.

Mă întreb ce s-a întâmplat cu ea. Întinde cearșaful spălat peste buza fântânii.

Erai o persoană cu o voință de fier.

Ea pășește peste lespezile de piatră, cu iarbă răsărind prin crăpături. El îi privește picioarele în ciorapi negri, rochia subțire, cafenie. Ea se apleacă peste balustradă.

Cred că am venit aici pentru Verdi, trebuie să recunosc, ceva în adâncul sufletului m-a îndemnat să vin, pentru Verdi. Și apoi, desigur, și tu plecaseși, și tata plecase la război... Ia uite șoimii. Vin aici în fiecare dimineață, în rest, totul e lovit și făcut fărâme pe aici. Singura sursă de apă din întreaga vilă e fântâna aceasta. Aliații au demontat țevile de apă când au plecat. Au crezut că asta o să mă convingă să plec și eu.

Ar fi trebuit să pleci. Încă n-au curățat regiunea. Peste tot sunt bombe neexplodate.

Ea se apropie de el și îi acoperă cu degetele gura.

Mă bucur că ești aici, Caravaggio. Tu și nimeni altcineva. Nu-mi spune că ai venit ca să încerci să mă convingi să plec.

Aș vrea să găsesc un mic bar cu un Wurlitzer[7] și să beau un pahar fără nici o bombă blestemată explodând prin jur. Să-l ascult pe Frank Sinatra cântând. Trebuie să facem rost de niște muzică, spune. I-ar prinde bine pacientului tău.

— El încă mai e în Africa.

O privește, așteptând să spună mai mult, dar nu mai e: nimic de zis despre pacientul englez. El murmură:

— Unii englezi iubesc Africa. O parte din mintea lor reflectă întocmai deșertul. Așa se face că nu se simt străini acolo.

O vede încuviințând ușor din cap. O față îngustă, cu părul tuns scurt, lipsită de masca și misterul pletelor ei lungi. Măcar pare a fi împăcată în această lume a ei. Fântâna susurând în spate, șoimii, grădina devastată a vilei.

Poate că așa e cel mai bine să ieși dintr-un război, gândește el. Un bărbat ars de îngrijit, câteva cearșafuri de spălat într-o fântână, o cameră pictată ca o grădină. Ca și cum tot ce-a mai rămas e o capsulă din trecut, cu mult înainte de Verdi, familia Medici plănuiind să construiască o nouă balustradă sau o fereastră, ridicând o lumânare noaptea alături de un arhitect invitat – cel mai bun arhitect al secolului al cincisprezecelea – și cerându-i să creeze ceva mai potrivit care să încadreze acel peisaj anume.

Dacă rămâi, spune ea, o să avem nevoie de mai multă mâncare. Am plantat niște legume în grădină, avem un sac de fasole, dar ne trebuie niște pui. Se uită la Caravaggio, știindu-i deprinderile din trecut, fără însă a o spune cu voce tare.

Mi-am pierdut sângele rece, spune el.

O să vin cu tine atunci, se oferă Hana. O facem împreună. Poți să mă înveți să fur, să-mi arăți ce să fac.

Nu mă înțelegi. Mi-am pierdut curajul.

Cum așa?

Am fost prins. Aproape că mi-au retezat mâinile astea blestemate.

Câteodată, noaptea, când pacientul englez doarme, sau chiar după ce a citit un timp singură alături de camera lui, pleacă în căutarea lui Caravaggio. Îl găsește de obicei în grădină, întins pe buza de piatră a fântânii, privind în sus la stele, sau dă peste el pe una dintre terasele de jos. Cu vremea asta de vară timpurie, îi e greu să stea înăuntru noaptea. Cel mai adesea e pe acoperiș, lângă coșul sfărâmat, dar se strecoară jos în tăcere când vede silueta fetei traversând terasa în căutarea lui. Îl întâlnește alături de statuia decapitată a unui conte, pe-al cărui ciot de gât îi place să se așeze uneia dintre pisicile locului, solemnă și salivând, când se ivesc oamenii. O face întotdeauna să creadă că ea este aceea care l-a găsit pe acest bărbat care cunoaște bine noaptea, care, beat, susține că fusese crescut de o familie de bufnițe.

Ei doi pe un promontoriu, Florența și luminile ei într-o zare. Uneori îi pare agitat, alteori prea calm. Ziua îi poate observa mai bine mișcările, îi vede brațele înțepenite deasupra mâinilor bandajate, vede cum i se răsucesc întreg trupul, nu numai gâtul, când ea arată cu degetul spre ceva, mai sus, pe deal. Dar fata nu i-a spus nimic despre toate acestea.

— Pacientul meu susține că oasele de păun măcinate sunt un leac excelent.

El se uită în sus, spre bolta înnoptată.

— Da.

Și deci ai fost spion?

Nu chiar.

Se simte mai liniștit, mai bine deghizat înaintea ei în grădina întunecată, sub ochiul unui licăr de lampă din camera pacientului englez, ațintit spre ei.

— Câteodată eram trimiși la furat. Și iată-mă pe mine, și italian, și hoț de profesie. Nu le venea să creadă ce noroc aveau, se îngrămădeau să se folosească de serviciile mele. Eram patru sau cinci. Un timp mi-a mers bine. Apoi am fost fotografiat din întâmplare. Îți poți închipui așa ceva?

Eram îmbrăcat într-un smoching, o uniformă ca să pot intra la o serată, o recepție, să fur niște documente. În realitate eram doar un hoț. Nu un mare patriot. Nu un măreț erou. Abia îmi recunoscuseră oficial talentul. Dar una dintre femeile de acolo avea la ea un aparat și le făcea poze ofițerilor germani și m-a prins în mers, traversând sala de dans, Cu un picior în aer, sunetul aparatului făcându-mă să-mi întorc capul spre el. Astfel, într-o clipită, tot ce era plănuisit să] se întâmple a devenit periculos. Amanta vreunui general.

— Toate fotografiile făcute în timpul războiului erau developate oficial în laboratoare guvernamentale, verificate de Gestapo, și deci iată-mă și pe mine acolo, evident nefigurând pe nici o listă de invitați, urmând a fi pus la dosar de vreun funcționar când filmul avea să fie trimis la laboratorul din Milano. Prin urmare trebuia să încerc să sustrag cumva acel film.

Fata trece să-l vadă pe pacientul englez, al cărui trup adormit se află probabil departe, în deșert, tămăduit de un bărbat care-și cufundă întruna degetele într-o cupă făcută din tălpile împreunate ale picioarelor, aplecându-se, apăsând pasta întunecată peste fața arsă. Își inchipuie greutatea mâinii lui pe propriul ei obraz.

Străbate coridorul și se suie în hamac, dându-și brânci cu piciorul și legănându-se în el.

În clipele dinaintea somnului se simte mai trează ca niciodată, sărind de la un fragment al zilei la altul, aducând cu ea în pat fiecare moment, ca un copil cu caietele și creioanele sale. Ziua pare a nu avea nici un șir până în aceste clipe, care sunt pentru ea ca un jurnal, trupul fiindu-i plin de povești și întâmplări. Caravaggio, de exemplu, i-a dăruit astăzi ceva. Cauza lui, o dramă și o imagine furată.

Pleacă de la recepție într-o mașină. Roțile ronțăie alea de pietriș arcuită ușor spre ieșirea din grădină, motorul torcând, liniștit ca o picătură de cerneală în noaptea de vară. Tot restul serii la recepția din vila Cosima stătuse cu ochii pe femeia-fotograf, dispărând din vedere ori de câte ori își ridica aparatul în direcția lui, să facă vreo poză. Acum, știind de existența aparatului, îl poate evita. Pătrunde în cercul ei de discuție, numele ei este Anna, e amanta unui ofițer care va înnopta aici în vilă, iar apoi, de dimineață, va pleca spre nord, prin Toscana. Moartea femeii sau dispariția ei subită ar trezi și mai multe bănuieli, în ziua de azi tot ce iese din cotidian este investigat.

Patru ore mai târziu aleargă prin iarbă în ciorapi, cu umbra încolăcită sub el, pictată de lună. Se oprește pe alee și pășește încet pe pietriș. Se uită în sus, către vila Cosima, către lunile ei pătrate din ferestre. Un palat al amazoanelor.

Razele unor faruri de mașină – ca împrășcate dintr-un furtun – luminează camera în care se află, și din nou încremenește în mers, zărind privirea aceleiași femei ațintită spre el, un bărbat mișcându-se deasupra ei, cu degetele încheștate în părul ei blond. Iar ea a văzut, știe bine, chiar dacă acum e gol pușcă, același bărbat pe care l-a fotografiat mai devreme, la serata ticsită de lume, căci, din întâmplare, se află în aceeași poziție și acum, pe jumătate întors, surprins de lumina care-i dezvăluie trupul din întuneric. Razele farurilor alunecă în sus spre un colț al camerei și dispar.

Apoi beznă. Nu știe dacă să se miște, dacă ea îi va șopti bărbatului care o regulează despre celălalt individ din cameră. Un hoț fără haine. Un asasin dezbrăcat. Să se apropie – cu mâinile pregătite să frângă un gât – de cuplul de pe pat?

Aude mai departe găfâielile bărbatului, aude tăcerea femeii – nici o șoptă – o aude gândind, cu ochii îndreptați asupra lui prin întuneric. Mai bine spus gândărind. Mintea lui Caravaggio poposește pe acest cuvânt nou, o silabă în

plus, sugerând jocul cu un gând, ca atunci când meșterești în joacă la o bicicletă pe jumătate reparată. Cuvintele sunt înșelătoare, i-a spus o dată un prieten, sunt mult mai înșelătoare decât viorile. Își amintește părul blond al femeii, panglica neagră din el.

Aude mașina întorcându-se și așteaptă un nou duș de lumină. Fața care se ivește din beznă încă mai e ațintită ca o săgeată asupra sa. Raza alunecă de pe ea pe trupul generalului, peste covor, iar apoi îl atinge și îl învăluie din nou pe Caravaggio. El n-o mai vede pe femeie. Clatină din cap, apoi mimează tăierea propriului său gât. Ține în mână aparatul de fotografiat pentru ca ea să înțeleagă. Apoi se cufundă din nou în beznă. Aude geamătul ei de plăcere îndreptat spre amant, și își dă seama că este de fapt o încuviințare îndreptată spre el. Nici un cuvânt, nici o umbră de ironie, doar un pact încheiat cu el, un acord codificat, și știe acum că poate să se strecoare în siguranță pe verandă și de acolo să se facă nevăzut în noapte.

Fusese mai greu până îi găsisse dormitorul. Intrase în vilă și se furișase în tăcere pe lângă frescele de pe coridoare. Pe undeva trebuiau să fie dormitoarele, ca niște buzunare întunecoase ascunse într-un costum aurit. Singurul mod în care putea să treacă de paznici era să nu fie suspectat. Se despuiase și-și lăsase hainele într-un strat de flori.

Urcă agale scările, gol, până la etajul al doilea, unde se află paznicii, aplecându-se din șale să hohotească la vreun gând secret, cu fața aproape la nivelul șoldurilor, dând ghionturi gărzilor apropo de invitația primită de el în timpul seratei, cum îi zice, al fresco[8]? Sau seducție a cappella[9]?

Un coridor lung la etajul al treilea. Un paznic lângă scară și încă unul la capătul celălalt, douăzeci de metri mai încolo, prea departe. Prin urmare, o lungă promenadă teatrală, și Caravaggio, trebuind acum s-o ducă la bun sfârșit, privit cu tăcută suspiciune și dispreț de către cele două gărzi ca două capete de raft într-o bibliotecă, o pornește arătându-i unuia fața, altuia fundul, oprindu-se înaintea unui fragment de frescă să se holbeze la un măgar pictat într-o dălbavă. Își reazemă capul de zid, aproape ațipind, apoi o pornește din nou, se împiedică și imediat își revine și continuă în marș militar. Mâna stângă îi flutură amețită spre tavan, spre îngerașii cu fundurile la fel de goale ca al său, un salut spre ei de la un hoț, un scurt vals și imaginile pictate plutesc delirant pe lângă el, castele, domuri în alb și negru, îngeri înălțați în zbor în această zi de marți a războiului; ca să-și salveze masca și viața, Caravaggio e sus pe scenă, în căutarea unei fotografii în care apare el însuși.

Își pipăie pieptul gol ca și cum ar căuta un permis de trecere, își apucă penisul și se face că îl folosește ca pe o cheie, să descuie camera păzită. Hohotind, se împleticește înapoi, scos din sărite de jalnicul său eșec, și se strecoară în odaia alăturată, fredonând.

Deschide fereastra și iese pe balcon. O noapte întunecată, răpitoare. Apoi sare peste balustradă și se aruncă pe balconul de dedesubt. Abia acum poate intra în camera în care se află Anna și generalul ei. Doar o undă înmiresmată printre ei, nimic mai mult. Un pas care nu lasă nici o urmă. Lipsit de umbră. Ca în povestea pe care a spus-o odată, demult, copilului cuiva, despre omul

care-și căuta umbra – așa cum și el 'Și caută acum propria imagine pe o bucată de film.

Înăuntru, simte imediat începuturile unei înclăștări erotice. Măinile bărbatului prin hainele ei, aruncate apoi pe spătare de scaune, scăpate pe podea. Se lasă în jos și se rostogolește pe covor, încercând să simtă orice obiect tare, cum ar fi un aparat de fotografiat, pipăind pielea odăii. Se tăvăleşte în tăcere, în formă de evantai, negăsind nimic. În jur, nici cel mai mărunț grăunte de lumină.

Se ridică în picioare și își flutură brațele încet împrejur, atinge un sân de marmură. Mâna îi coboară de-a lungul unui braț de piatră – acum înțelege cum gândește ea – de care atârnă aparatul de fotografiat agățat de o curea. Apoi aude mașina și în aceeași clipă e zărit de femeie, răsucindu-se în jetul subit de lumină al farurilor.

Caravaggio se uită la Hana, așezată înaintea lui, privindu-l în ochi, încercând să-l citească, să-i urmeze șirul gândurilor, așa cum obișnuia să facă soția lui. O vede adulmecându-l, căutând un indiciu. Îl ascunde și o privește din nou, știind că ochii îi sunt infailibili, limpezi ca orice râu, imaculați ca orice privesc. Oamenii, știe bine, se pierd în ei, iar el e capabil să ascundă cu ușurință totul. Dar fata îl scrutează curioasă, înclinându-și capul într-o parte, întrebătoare, ca un câțel căruia i se vorbește cu un ton sau cu o voce neumană. E așezată înaintea lui în fața zidurilor întunecate, sângerii, a căror culoare îi displace, și așa, cu părul ei negru și cu înfățișarea aceea, subțire, bronzată, măslinie de la toată lumina acestei țări, îi amintește de soția lui.

În zilele astea nu se mai gândește la soția lui, deși știe că, dacă își închide ochii, poate redeștepta și poate evoca și cea mai mică mișcare a ei, orice amănunt, greutatea mâinii ei pe inima lui, noaptea.

Stă cu mâinile sub masă, privind-o pe fată cum mănâncă, încă preferă să mănânce singur, deși se așează întotdeauna cu Hana la masă. Vanitate, se gândește. Vanitate umană. Ea l-a văzut de la o fereastră mâncând cu mâna, așezat pe una dintre cele treizeci și șase de trepte ale capelei, fără nici o furculiță sau cuțit prin jur, ca și cum ar fi exersat felul de a mânca al celor din est. În barba lui țepoasă, căruntă, în jacheta lui întunecată, vede în sfârșit italianul din el. Observă acest lucru din ce în ce mai bine.

El o privește, brună, înaintea zidurilor roșii-cafenii, pielea ei, părul ei scurt și întunecat. O știuse și îl știuse pe tatăl ei în Toronto, înainte de război. Apoi fusese pe rând hoț și soț, se strecurase prin lumea aleasă de el cu o încredere indolentă, expert în înșelarea celor bogați, fermecător cu soția sa Giannetta sau cu această tânără fiică a prietenului său.

Dar în jurul lor aproape că nu mai există nici o lume, și sunt siliți să se întorcă spre ei înșiși. În această perioadă, în orașelul dintre dealuri, din apropierea Florenței, înăuntru în zilele ploioase, visând cu ochii deschiși, așezat pe singurul scaun moale din bucătărie sau pe pat sau pe acoperiș, nu are nici un plan de pus în aplicare, nu se interesează decât de Hana. Și se pare că ea s-a legat strâns de bărbatul muribund din odaia de sus.

Când vine ora mesei se așează înaintea acestei fete și se uită la ea cum mănâncă.

Cu o jumătate de an mai înainte, de la o fereastră aflată la capătul unui lung coridor, în spitalul Santa Chiara din Pisa, Hana zărise un leu alb. Stătea singur în vârful parapetelor, înrudit prin culoare cu marmura albă de la Duomo și Camposanto, deși asprimea și naivitatea formei sale păreau a aparține altei ere. Ca un dar lăsat din trecut, care trebuia acceptat. Totuși, fata îl privise în primul rând ca făcând parte dintre lucrurile care înconjurau acest spital. La miezul nopții se uita pe fereastră și îl știa acolo, în bezna de după sunarea stingerii, și știa că va apărea din nou, ca și ea, în tura de dimineață. Se mai uita la cinci sau cinci-și-jumătate, și apoi la șase, să-i zărească silueta și trăsăturile din ce în ce mai clare. Noapte de noapte, îi era santinelă când își făcea rondul printre pacienți. Chiar și în timpul bombardamentelor, soldații îl lăsaseră la locul său, mult mai preocupați de restul superbului complex arhitectonic, cu logica nebună a turnului său înclinat ca un om lovit de șoc.

Clădirile spitalului erau așezate pe terenurile unei vechi mănăstiri. Grădina ornamentală sculptată de mii de ani de călugări mult prea migăloși nu mai era tăiată în contururi clare de animale, iar în timpul zilei infirmierele își împingeau pacienții pe scaune cu roțile printre siluetele șterse. Se părea că numai piatra albă era nemuritoare.

Și infirmierele intrau într-o stare de șoc, cu atâta moarte în jur. Sau chiar pornind de la un lucru mărunț, cum ar fi o scrisoare. Duceau un braț retezat pe un coridor, sau ștergeau sânge care nu se mai oprea, ca și cum rana ar fi fost un izvor, și începeau să nu mai creadă în nimic, să nu se mai încreadă în nimic. Se destrămau, așa cum un om care dezamorsează o mină se sfârâmă în secunda în care geografia sa explodează. Așa cum s-a sfârâmat Hana în spitalul Santa Chiara, când un funcționar s-a apropiat de ea pe culoarul dintre o sută de paturi și i-a înmănat o scrisoare care o informa despre moartea tatălui ei.

Un leu alb.

La puțină vreme după aceea dăduse peste pacientul englez – un necunoscut care arăta ca un animal ars, încordat și întunecat, și pentru ea era o oază. Iar acum, multe luni mai târziu, el a rămas ultimul ei pacient, în vila San Girolamo, războiul lor este sfârșit, amândoi refuzând să se întoarcă împreună cu ceilalți în siguranța spitalelor din Pisa. Toate orașele de pe coastă, porturi precum Sorrento și Marina di Pisa, sunt acum pline de soldați nord-americani și britanici așteptând să fie trimiși acasă. Dar ea și-a spălat uniforma, a împăturit-o și a înapoiat-o infirmierelor care plecau. Războiul nu s-a sfârșit peste tot, i s-a spus. Războiul s-a sfârșit. Războiul acesta s-a sfârșit. Războiul de aici s-a sfârșit. I s-a spus că e un fel de dezertare. Nu e dezertare. Voi rămâne aici. A fost prevenită despre minele neexplodate, despre lipsa de apă și hrană. Ea a urcat scările până la bărbatul ars, pacientul englez, și i-a spus că rămâne și ea.

El nu a zis nimic, neputând nici măcar să-și întoarcă privirea către ea, dar degetele lui s-au strecurat în mâna ei albă, și când ea s-a aplecat spre el, și-a cufundat mâna întunecată în părul ei și l-a simțit răcoros în văile dintre degete.

Câți ani ai?

Douăzeci.

A fost odată un duce, a spus el, care, pe moarte fiind, a cerut să fie urcat în turnul din Pisa, până la jumătate, ca să moară privind în zare.

Un prieten de-al tatălui meu și-a dorit să moară dansând în stil Shanghai. Eu nu știu dansul ăsta. El însuși abia auzise despre el.

Cu ce se ocupă tatăl tău?

E... e în război.

Și tu ești în război.

Nu știe nimic despre el. Chiar și după vreo lună, de când îl îngrijește și îi prepară injecțiile cu morfină. La început au avut o sfială amândoi, și mai clară acum că rămăseseră singuri. Aceasta a fost la un moment dat depășită. Pacienții și doctorii și infirmierele și aparatele și cearșafurile și prosoapele – toate au coborât dealul spre Florența, și de acolo spre Pisa. Ea pusese deoparte tablete de codeină, și, desigur, morfină. Le-a privit plecarea, șirul de camioane. Bun, atunci la revedere. A făcut cu mâna de la fereastra lui, trăgând apoi jaluzelele.

În spatele vilei se ridica un zid de piatră, mai înalt decât casa. În latura de vest a clădirii era o grădină prelungă, îngrădită, și, treizeci de kilometri mai încolo, covorul orașului Florența, care adesea se pierdea în ceața de peste vale. Se spunea că unul dintre generalii care locuiseră alături, în vila Medici, mâncase o privighetoare.

Vila San Girolamo, clădită anume spre a-i apăra pe ocupanții săi de trupul diavolului, arăta ca o fortăreață asediată, brațele și picioarele statuiilor sale fiind sfărâmate încă din primele zile de bombardament. Nu exista o debarcare clară între casă și natură, între clădirea lovită și rămășițele de pământ ars, sfredelit de bombe. Pentru Hana grădinile sălbăticate erau ca niște încăperi în plus. Pășea atentă pe muchiile lor, mereu cu gândul la minele neexplodate. Pe un petic de pământ fertil de lângă casă își întocmi o grădină cu o patimă furioasă, pe care o putea avea doar cineva crescut la oraș. În ciuda pământului ars, în ciuda lipsei de apă. Într-o bună zi va fi un umbrar de tei, cu încăperi verzi pline de lumină.

CARAVAGGIO INTRĂ ÎN BUCĂTĂRIE ȘI O GĂSI PE HANA încovoiată peste masă. Nu-i putea vedea fața sau brațele vârate sub trup, numai spatele gol, umerii dezgoliți.

Nu era nemișcată sau adormită. La fiecare suspin capul i se zguduia pe masă.

Caravaggio rămase pe loc, în picioare. Cei ce jelesc pierd mai multă energie decât ar pierde făcând orice altceva. Nu era încă dimineață. Fața ei cufundată în întunecimea mesei de lemn.

Hana, spuse el, și ea încremeni, ca și cum s-ar fi putut ascunde în propria sa tăcere.

Hana.

Ea începu să geamă, ca sunetul să înalțe o barieră între ei, un râu peste care să nu poată fi ajunsă.

La început nu era sigur dacă să o atingă, dezgolită cum era, spuse „Hana”, și apoi îi așeză mâna bandajată pe umăr. Fata nu se opri din tremurul

ei. Cea mai adâncă dintre dureri, gândi el. În care singurul mod de-a supraviețui e să scobești și să arunci totul.

Ea se ridică, cu capul lăsat încă în jos, apoi rămase dreaptă înaintea lui, ca și cum s-ar fi luptat să scape de magnetul mesei.

Să nu te atingi de mine dacă ai vreun gând murdar.

Pielea palidă deasupra fusteii, care era tot ce avea pe ea aici, în bucătărie, ca și cum s-ar fi sculat din pat, s-ar fi îmbrăcat pe jumătate și ar fi venit aici, aerul răcoros dinspre coline intrând pe ușă și învăluind-o. Fața îi era udă și îmbujorată.

Hana.

Ai înțeles?

De ce îl adori așa de mult?

Îl iubesc.

Nu îl iubești, îl divinizezi.

Lasă-mă-n pace, Caravaggio. Te rog.

Te-ai legat de un cadavru, nu știu de ce.

E un sfânt. Așa cred eu. Un sfânt deznădăjduit. Există oare așa ceva? Singura dorință ne e să-i ocrotim.

Lui nici măcar nu-i pasă!

Eu tot îl pot iubi.

O fată de douăzeci de ani care renunță la întreaga lume pentru a iubi o fantasmă.

Caravaggio făcu o pauză.

— Trebuie să te aperi de tristețe. Tristețea e foarte apropiată de ură. Dă-mi voie să-ți spun. Am învățat bine acest lucru. Dacă guști din veninul altora – gândindu-te că-i poți lecui împărțindu-l cu ei – ai să-l păstrezi în schimb în adâncul ființei tale. Oamenii aceia din deșert au fost mai înțelepți decât tine. S-au gândit că le poate fi folositor. De aceea l-au salvat de la moarte, dar, când nu le-a mai fost de folos, l-au părăsit.

— Lasă-mă-n pace.

Când e singură se așează, simțindu-și nervul sensibil din glezna umezită de ierburile înalte ale livezii. Decojește o prună pe care a găsit-o în livadă și a adus-o în buzunarul întunecat al rochiei de bumbac. Când e singură încearcă să-și închipuie cine s-ar putea apropia pe vechiul drum înaintând pe sub gluga înverzită a celor optsprezece chiparoși.

Când englezul se trezește din somn, fata se apleacă peste trupul lui și îi pune în gură o bucată de prună. Gura lui deschisă păstrează fructul, ca pe apă, cu falca nemișcată. Pare a fi pe cale să plângă de atâta plăcere. Fata îl simte înghițind încet pruna.

El își ridică mâna și-și șterge de pe buză ultima picătură, pe care limba n-o poate ajunge, și-și bagă degetul în gură să o soarbă. Dă-mi voie să-ți spun ceva despre prune, începe. Când eram copil...

DUPĂ PRIMELE NOPTI, DUPĂ CE MAJORITATEA paturilor fuseseră puse pe foc, să-i apere de frig, fata luase hamacul unui soldat care murise și începuse să-l folosească. Bătea piroane în care pereți voia, în orice odaie dorea să se trezească, plutind peste tot gunoiul și praful de pușcă și apa de pe podele,

peste șobolanii care începuseră să apară de la etajul al treilea. Noapte de noapte se cuibărea în silueta spectrală a hamacului luat de la un soldat mort, un om care murise îngrijit de ea.

O pereche de teniși și un hamac. Asta era tot ce luase de la alții în acest război. Se trezea în alunecarea lunii pe tavan, înfășurată într-o veche cămașă în care dormea întotdeauna, rochia fiindu-i agățată într-un cui de lângă ușă. Era mai cald acum, și putea să doarmă așa. Înainte, când fusese frig, trebuiseră să facă focul cu ce găseau.

Hamacul ei și tenișii ei și rochia ei. Se simțea în siguranță în lumea minusculă pe care și-o clădise; ceilalți doi bărbați păreau a fi două planete depărtate, fiecare în sfera sa de memorie și solitudine. Caravaggio, care fusese prietenul cel simpatic al tatălui ei în Canada, fusese în stare, în acele vremuri, fără să ridice un deget, să facă ravagii în caravana de femei în voia cărora părea a se lăsa. Acum zăcea în negura lui. Fusese un hoț care refuza să lucreze cu alți hoți. Pentru că nu putea avea încredere în ei, care schimba câte o vorbă cu bărbații, dar prefera să discute cu femeile, iar când începea să vorbească cu ele era prins imediat în capcane amoroase. Când ea, pe atunci, se furișa în casă la ceasurile timpurii ale dimineții, îl găsea adormit pe fotoliul tatălui ei: istovit de atâtea tâlhării profesionale sau personale.

Se gândi la Caravaggio – de unii trebuia să te ții bine, într-un fel sau altul, să-ți înfigi dinții adânc în mușchi, pentru a rămâne întreg la minte în compania lor. Trebuia să-i apuci de păr și să te ții strâns, ca un înecat, ca să te tragă la pieptul lor. Altminteri ei, apropiindu-se agale de tine pe o stradă, gata-gata să-ți facă cu mâna, săreau peste un zid și dispăreau luni în șir. În rolul lui de unchi, Caravaggio dispăruse mereu așa.

Caravaggio te răscolea numai învăluindu-te în brațele, în aripile lui. Cu el, erai îmbrățișat de o forță. Dar acum zăcea în înnorare, ca și ea, prin vreun colț îndepărtat al mării clădiri. Și uite așa cu Caravaggio. Apoi mai era acel englez al deșertului.

Tot timpul cât durase războiul, cu cei mai grav suferinzi dintre pacienții ei, rezistase păstrându-și un fel de răceală în rolul ei de infirmieră. Voi rămâne pe picioare. Nu voi lăsa acest lucru să mă doboare. Acestea erau cuvintele ascunse, sunând tot războiul, prin toate orașele către care și prin care se târâseră, Urbino, Anghiari, Monterchi, până ce ajunseseră la Florența și apoi mai departe, până ce în sfârșit sosiseră la cealaltă mare, lângă Pisa.

În spitalul din Pisa îl văzuse pentru prima dată pe pacientul englez. Un bărbat fără față. Un lac de abanos. Întreaga sa identitate devorată de-o flacără. Părți din trupul și fața lui fuseseră acoperite cu acid tanic, care se întărise ca o carapace protectoare peste carnea vie. În jurul ochilor era uns cu un strat gros de violet de gențiană. Nu mai era nimic de recunoscut în el.

Uneori ia câteva pături și stă întinsă sub ele, plătându-i mai mult greutatea lor decât căldura pe care i-o dau. Iar razele de lună alunecând pe tavan o trezesc, și rămâne întinsă în hamac, cu mintea colindând. Pentru ea odihna, nu somnul, este starea cea mai plăcută. Dacă ar fi scriitoare, și-ar aduna creioanele și caietele și pisica mult iubită și ar scrie în pat. Nimeni, străin sau amant, n-ar trece vreodată de ușa încuiată.

A te odihni însemna a primi toate fețele lumii fără a le judeca. O baie în mare, amor cu un soldat care nici nu ți-a știut numele. Blândețe față de cei necunoscuți și anonimi, care de fapt era blândețe față de tine însăși.

Picioarele i se mișcă sub povara de păături militare. Fata înoată prin lâna lor așa cum pacientul englez plutise prin placenta lui de pânză.

Ceea ce îi lipsește aici este un amurg domol, un freamăt de copaci cunoscuți. Întreaga ei tinerețe, la Toronto, învățase pe de rost nopțile de vară. Numai acolo putea fi ea însăși, întinsă pe un pat, pășind pe jumătate adormită pe o ieșire de incendiu cu o pisică în brațe.

În copilărie, sală de clasă îi fusese Caravaggio. El o învățase să facă tumbe. Acum, cu mâinile mereu în buzunare, gesticulează doar din umeri. Cine știe pe ce meleaguri îl purtase războiul. Cât despre ea, fusese instruită la Spitalul atașat Colegiului de Fete și apoi trimisă peste ocean în timpul invaziei Siciliei. Asta fusese în 1943. Divizia întâi de Infanterie Canadiană înaintase spre nordul Italiei, iar trupurile fărâmate fuseseră trimise înapoi, spre spitalele militare, ca noroiul aruncat în urmă de săpătorii unui tunel, noaptea. După bătălia de la Arezzo, când prima linie de trupe bătuse în retragere, fusese înconjurată zi și noapte de rănile lor. După trei zile întregi fără odihnă, se întinsese în cele din urmă pe podea, lângă o saltea pe care zăcea un mort, și dormise douăsprezece ore în șir, închizându-și ochii pentru a uita lumea din jurul său.

Când se trezise, luase niște foarfece dintr-un vas de porțelan, se aplecase și începuse să-și tundă părul, fără să-i pese de stil sau lungime, doar tăind – cu iritarea stărnită de plete în zilele dinainte încă vie în minte – când se aplecase și părul îi intrase în sângele din răni. Nu voia să aibă nimic care s-o unească cu moartea, s-o înlănțuie de ea. Pipăise ce mai rămăsese, să se asigure că nu mai avea nici o șuviță mai lungă, și se întorsese din nou să înfrunte saloanele pline de răniți.

De atunci nu se mai uitase în oglinzi. Pe măsură ce războiul devenea mai crunt, începuse să primească vești despre cum muriseră unele cunoștințe. Se temea de ziua în care avea să șteargă sângele de pe fața unui pacient și să descopere că era tatăl ei sau omul care-i servise niște mâncare peste o tejghea, pe Danforth Avenue. Deveni severă cu sine însăși și cu pacienții. Rațiunea era singurul lucru care îi putea salva, și lumea nu mai avea nici o rațiune. Termometrul de sânge urca spre nordul țării. Unde mai era, și ce mai era Toronto în mintea ei? Aceasta era o operă înșelătoare. Oamenii se înăspreau față de cei din jur – soldați, doctori, infirmiere, civili. Hana se apleca mai aproape de rana pe care o curăța, gura ei murmurând ceva soldaților.

Îi striga pe toți „Băiete”, și râdea de-un cântec care zicea:

De câte ori de Franklin D. am dat mereu „Salut, Băiete”, mi-a strigat.

Ștersese sânge de pe brațe care sângeraseră mai departe. Scosese din răni atâtea bucăți de schije, încât avea impresia că înlăturase o tonă de metal din imensul trup al umanității. Pe care îl îngrijea, în vreme ce armata înainta spre nord. Într-o noapte, când un pacient muri, ea trecu peste toate regulile și luă o pereche de teniși pe care acesta îi avusese în rucsac și îi încălță. Îi erau puțin cam mari, dar erau comozi.

Fața îi deveni mai uscată și mai severă, fața pe care Caravaggio avea s-o întâlnească după un timp. Era slabă, mai ales de oboseală. Se simțea întruna flămândă, și se epuiza, furioasă, hrănind câte un pacient care nu putea sau nu voia să mănânce, privind pâinea fărâmițându-se, supă sleindu-se, pe care ea tânjea să le înghită într-o clipă. Nu-și dorea nimic deosebit, doar pâine, carne. Într-unul din orașe era o brutărie atașată spitalului, și, în timpul liber, se plimba printre brutari respirând pulberea și promisiunea hranei. Mai târziu, când se aflau la est de Roma, cineva i-a făcut cadou o anghinare de Ierusalim.

I se părea ciudat să doarmă prin bazilici, sau mănăstiri, sau pe oriunde erau încartiruiți răniții, înaintând întruna spre nord. Fata rupea micuțul steag de carton de la piciorul patului când cineva murea, ca sanitarii să poată observa de la distanță. Apoi părăsea clădirea cu ziduri groase de piatră și ieșea afară în plină primăvară sau iarnă sau vară, anotimpuri care păreau arhaice, care străbătuseră întreg războiul solemn ca niște bătrâni distinși. Ieșea afară oricum ar fi fost vremea. Tânjea după un aer care să nu miroasă a nimic uman, dorea lumină de lună chiar dacă era însoțită de furtuni.

Salut Băiete, adio Băiete. Îngrijirea era scurtă. Aveau un contract doar până la moarte. Nimic din spiritul și trecutul ei n-o pregătise să fie infirmieră. Dar rețezarea părului fusese și ea un contract, care durase până ce fuseseră încartiruiți în vila San Girolamo, la nord de Florența. Aici mai erau patru infirmiere, doi doctori, o sută de pacienți. Războiul din Italia înainta spre nord, iar ei erau singurii lăsați în urmă.

Apoi, în timpul sărbătoririi unei victorii locale, o sărbătoare oarecum jalnică în acest orașel de munte, fata hotărâse că nu se va întoarce la Florența sau la Roma sau în orice alt spital, războiul ei era sfârșit. Va rămâne cu acel bărbat ars pe care-l numeau „pacientul englez”, care, acum îi era clar, nu trebuia mutat datorită fragilității membrilor sale. Îi va pune beladonă[10] peste ochi, îi va spăla cu soluție salină pielea cicatrizată și arsurile întinse. I se spusese că spitalul nu era un loc sigur – acea mănăstire de măicuțe, care fusese luni de zile un punct de apărare german bombardat cu obuze și rachete de semnalizare de către aliați. Nu se va lăsa nimic în urmă pentru ea, va fi lipsită de apărare în fața bandiților. Ea tot refuză să plece, își scoase uniforma de infirmieră, își despacheta rochia cafenie cu imprimeu pe care o purtase la ea luni de zile și o îmbracă, încălțată în teniși. Se desprinsese de război. Se lăsase dusă încolo și încoace după voința lor. Până ce măicuțele vor cere înapoi vila, ea va sta aici împreună cu englezul. Avea el ceva ce ar fi vrut și ea să învețe, alături de care voia să crească, în care să se ascundă, prin care să poată refuza să fie matură. Avea un fel de vals mărunț în felul în care-i vorbea și în felul în care gândea. Voia să-l salveze pe acest bărbat fără nume, fără față aproape, care fusese unul dintre cei două sute sau cam așa ceva lăsați în grija ei în timpul marșului spre nord.

În rochia ei cu imprimeu, plecase de la festivitate. Se dusese în camera pe care o împărțise cu celelalte infirmiere și se așezase. Ceva îi sclipise pe dinaintea ochilor când se așezase, și întrezări ochiul unei mici oglinzi rotunde. Se ridică încet și se apropie de ea. Era foarte mică, dar, chiar și așa, părea un lux. Refuzase de mai bine de un an să se uite într-o oglindă, își zărise doar

câteodată umbra pe perete. Oglinda îi dezvălui doar un obraz, trebui s-o îndepărteze la un braț distanță, cu mâna tremurătoare. Își Privi propriul portret minuscul, ca într-o broșă cu încuietore. Ea. Pe fereastră intrau sunetele pacienților scoși afară la soare pe scaunele lor cu rotile, râzând și glumind cu infirmierele. Numai cei grav răniți mai erau înăuntru. Zâmbi către toate acestea. Salutare Băiete, spuse. Își cercetă imaginea din oglindă, încercând să se recunoască.

noapte între hana și caravaggio în plimbarea lor prin grădină. Acum el începe să vorbească în felul lui binecunoscut, încet și târâgănat.

— Eram la o petrecere de ziua cuiva, noaptea târziu, pe Danforth Avenue. Restaurantul Night Crawler. Ți-aduci aminte, Hana? Fiecare a trebuit să se ridice în picioare și să cânte un cântec. Tatăl tău, eu, Giannetta, ceilalți prieteni, ai spus că vrei și tu – pentru prima dată. Erai încă la școală pe vremea aceea, și învățaseși cântecul la ora de franceză.

Erai foarte serioasă, te-ai suit pe un scaun și apoi un pas mai sus, pe masa de lemn, printre farfuri și lumânări aprinse.

Alonson fon!

Ai cântat, cu mâna stângă pe inimă. Alonson fon! Jumătate din lumea de acolo habar n-avea ce naiba spuneai, și poate că nici tu nu știai exact ce însemna fiecare cuvânt, dar știai despre ce era vorba în cântec.

Adierea din fereastră îți involbura fusta aproape atingând-o de-o lumânare, iar gleznele îți păreau albe ca o flacără în acel bar. Ochii tatălui tău privind în sus spre tine, miraculoasă în limba asta nouă, mesajul revărsându-se așa de clar, fără greșeli, fără ezitări, și flacăra lumânărilor dansând fără să-ți atingă rochia, dar foarte, foarte aproape. La sfârșit ne-am ridicat toți în picioare și tu ai coborât de pe masă drept în brațele lui.

Ți-aș desface bandajele alea de la mâini. Știi, sunt totuși infirmieră.

Îmi sunt comode. Ca niște mănuși.

Cum ai pățit așa ceva?

Am fost prins sărind de la fereastra unei femei. Femeia aceea despre care ți-am povestit, care a făcut poza. N-a fost vina ei.

Îl strânge de braț, frământându-i mușchii.

Dă-mi voie. Îi trage mâinile bandajate afară din buzunarele hainei. Le-a văzut, cenușii în lumina zilei, dar, la această oră târzie, sunt aproape luminoase.

În timp ce ea desface bandajele, el se dă înapoi, fâșia albă revărsându-se din brațele lui ca și cum ar fi un magician, până se eliberează de ele. Ea se apropie de unchiul din copilărie, îi vede ochii încercând să-i păstreze privirea, ca să întârzie momentul, și atunci se uită numai și numai în ochii lui.

Mâinile lui împreunate ca un vas uman. Le atinge în timp ce fața ei se înalță spre obrazul lui, apoi se cuibărește în scobitura gâtului. Ceea ce ține în mână pare a fi compact, vindecat.

— Îți spun că a trebuit să mă toclesc pentru ce mi-au lăsat.

Cum ai reușit?

Toate talentele alea pe care le aveam.

Aha, mi-aduc aminte. Nu, nu te mișca. Nu te îndepărta.

E un timp ciudat, sfârșitul acesta al războiului.

Da. O perioadă de adaptare.

Da.

El își înalță mâinile făcute căuș, ca și cum ar vrea să cuprindă în ele arcul lunii.

Mi-au tăiat amândouă degetele mari, Hana. Uite.

Își întinde mâinile spre ea. Arătându-i direct ceea ce doar întrezărise. Își întoarce o mână pe cealaltă parte, ca și cum ar vrea să-i demonstreze că nu e nici o șmecherie, că ceea ce arată ca branhiile unui pește este locul de unde îi fusese retezat policarul. Își întinde mâna spre bluza ei.

Ea simte pânda ridicându-se undeva, sub umăr, unde el o apucase între două degete și o trăgea ușurel spre sine.

— Uite așa ating eu bumbacul.

— Când eram mică mi te imaginam mereu ca pe Scarlet Pimpernel[11], și, în visele mele, ieșeam cu tine noaptea pe acoperișuri. Te întorceai acasă cu sandvișuri prin buzu-nare, penare, partituri de pe vreun pian din Forest Hill, toate pentru mine.

Vorbește spre noaptea feței lui, o umbră de frunze dansând peste gura lui ca dantela unei femei bogate.

Îți plac femeile, nu? Ți-au plăcut.

Îmi plac. De ce la timpul trecut?

Acum pare lipsit de importanță, cu războiul și cu toate astea.

El dă din cap și umbra frunzelor alunecă de pe fața lui.

— Erai ca unul dintre acei artiști care pictează numai noaptea; lumina lor – singura rămasă aprinsă pe strada unde locuiesc. Asemeni culegătorilor de viermi, cu vechile lor cutii de cafea legate de glezne și coiful de lumină îndreptat în jos spre iarbă. Prin toate parcurile orașului. M-ai dus în locul acela, cafeneaua în care se vindeau viermii. Era ca o bursă de valori, mi-ai zis, unde prețul viermilor cădea și se ridica, cinci centime, zece centime. Puteai să te ruinezi sau să faci o avere. Ți-aduci aminte?

— Da.

Hai să ne întoarcem spre casă, se lasă răcoarea.

Marii hoți de buzunare se nasc cu degetul arătător și cel mijlociu aproape de aceeași lungime. Nu trebuie să-și bage mâna așa de adânc într-un buzunar. Marea diferență pe care o face un centimetru.

Se îndreaptă spre casă, pe sub copaci.

Cine ți-a tăiat degetele?

Au găsit o femeie s-o facă. S-au gândit că ar fi mai usturător. Au adus-o pe una dintre infirmierele lor. Încheieturile mâinilor mele legate de picioarele mesei. După ce mi-au tăiat policarele, mâinile mi s-au scurs afară din cătușe, lipsite de vlagă. Ca o dorință pusă în vis. Dar omul care o chemase, el era de fapt răspunzător – el era capul. Ranuccio Tommasoni. Ea n-avea nici o vină, nu știa nimic despre mine, numele sau naționalitatea sau ce anume făcusem.

Când intrară în casă, pacientul englez striga. Hana se desprinse de Caravaggio, iar el o privi urcând scările în goană, tenișii ei fulgerând prin aer pe când suia și cotea brusc o dată cu balustrada.

Vocea inunda coridoarele. Caravaggio intră în bucătărie, rupse o bucată de pâine și o urmă pe Hana sus pe scări. Pe măsură ce se apropia de cameră, strigătele deveneau mai desperate. Când intră în dormitor, englezul se holba la un câine – capul câinelui dat puțin pe spate, ca și cum ar fi fost buimăcit de țipete. Hana se întoarse spre Caravaggio și zâmbi.

— N-am mai văzut un câine de ani de zile. Tot războiul n-am văzut un câine.

Se ghemui și luă în brațe animalul, mirosindu-i blana și, în ea, aroma ierburilor de pe deal. Îl împinse pe câine spre Caravaggio, care îi întindea colțul de la pâine. În acel moment englezul dădu cu ochii de Caravaggio și împietri cu gura căscată. Trebuie să i se fi părut că acel câine -acum ascuns în spatele Hanei – se prefăcuse într-un om. Caravaggio luă animalul în brațe și părăsi odaia.

M-am tot gândit, spuse pacientul englez, și cred că asta trebuie să fie camera lui Poliziano. Vila asta în care suntem trebuie să fi fost a lui. După apa care țâșnește din zid, fântâna aceea străveche. Este o încăpere celebră. Aici se întâlneau cu toții.

A fost spital, spuse ea încet. Și înainte, cu mult înainte, o mănăstire de măicuțe. Apoi au ocupat-o soldații.

Eu cred că e fosta vilă Bruscoli. Poliziano – marele Protejat al lui Lorenzo. Mă refer la anul 1483. La Florența, în biserica Santa Trinita, poți vedea o pictură a familiei Medici, cu Poliziano în prim plan, purtând o mantie roșie. Un bărbat eminent, teribil. Un geniu care a avansat în societate prin propriile sale forțe.

Trecuse de mult miezul nopții, iar el era din nou treaz.

Bine, povestește-mi, gândi ea, du-mă undeva. Cu mintea încă la mâinile lui Caravaggio. Caravaggio, care acum probabil hrănea câinele vagabond în bucătăria vilei Bruscoli, dacă ăsta-i era numele.

Era o viață turbulentă. Pumnale și politică și pălării-tricorn și ciorapi căptușiți de coloniali și peruci. Peruci de mătase! Sigur, Savonarola a apărut mai târziu, dar nu cu mult, și, o dată cu el, s-a aprins Rugul Deșertăciunilor. Poliziano l-a tradus pe Homer. A scris un poem celebru pentru Simonetta Vespucci, o știi?

Nu, spuse Hana râzând.

Sunt portrete de-ale ei prin toată Florența. A murit de tuberculoză la douăzeci și trei de ani. El a făcut-o celebră, cu ale sale Stanze per la Giostra[12], iar apoi Botticelli a pictat scene din ele. Leonardo a pictat scene din ele. Poliziano ținea prelegeri în fiecare zi, două ore în latină dimineața, două ore în greacă după-amiaza. Avea un prieten numit Pico della Mirandola, un avid om de societate care s-a convertit subit și i s-a alăturat lui Savonarola.

Asta era porecla mea pe când eram copil. Pico.

Da, cred că multe s-au întâmplat pe aici. Fântâna asta din perete. Pico și Lorenzo și Poliziano și tânărul Michelangelo, țineau într-o mână lumea nouă și în cealaltă lumea veche. Pentru bibliotecă vânaseră până-n pânzele albe ultimele patru cărți ale lui Cicero. Importaseră o girafa, un rinocer, o pasăre dodo. Toscanelli întocmise hărți ale lumii pe baza scrisorilor pe care le

schimbasesc cu diverși negustori. Stăteau în camera asta, alături de un bust al lui Platon, și discutau noaptea întreagă.

Și apoi s-a înălțat strigătul lui Savonarola pe străzi: Căință! Sosește potopul! Și totul a fost nimicit – libera voință, dorința de a fi elegant, faima, dreptul de a-l venera pe Platon pe lângă Cristos. Și s-au aprins focurile – au ars perucile, cărțile, pieile de animale, hărțile. După mai mult de patru sute de ani au deschis mormintele. Oasele lui Pico se păstrasera. Ale lui Poliziano se făcuseră pulbere. Hana ascultă în timp ce englezul întoarce paginile caietului de însemnări și citește notițele lipite acolo din alte cărți – despre hărți celebre mistuite de flăcări și despre arderea statuii lui Platon, a cărei marmură se cojise în foc, despre loviturile date cunoașterii, ca niște fisuri al căror ecou sec biciuie valea, în timp ce Poliziano stă pe culmile înverzite adulmecând viitorul. Pico, și el pe undeva pe acolo, jos în celula sa cenușie, privindu-le pe toate cu cel de-al treilea ochi, al mântuirii și speranței.

Turnă niște apă într-o strachină, pentru câine. O corcitură bătrână, mai bătrân decât războiul.

Se așază cu carafa de vin pe care călugării din mănăstire i-o dăduseră Hanei. Era casa Hanei, iar el umbla cu grijă, fără a muta nimic din loc. Observase lumea creată de ea, măruntele flori sălbatice, micile daruri pe care și le făcea singură. Chiar și în grădina năpădită de buruieni descoperea câte un metru pătrat în care iarba era tăiată cu foarfecă ei de infirmieră. Dacă ar fi fost mai tânăr, s-ar fi îndrăgostit de toate acestea.

Nu mai era tânăr. Oare ea cum îl vedea? Cu rănile, cu tulburarea lui, cu buclele cenușii acoperindu-i gâtul, la spate. Niciodată nu-și închipuise că ar fi un om care să lase o impresie clară de vârstă și cunoaștere. Cu toții îmbătrâniseră, dar el încă nu simțea că are înțelepciunea care venea o dată cu anii.

Se lăsă pe vine să privească câinele cum bea și își găsi echilibrul prea târziu, apucându-se de masă, răsturnând carafa de vin.

Numele tău este David Caravaggio, nu-i așa?

Îl legaseră în cătușe de picioarele groase ale unei mese de stejar. La un moment dat se ridicase cu masa în brațe, cu sângele țâșnind din mâna stângă și încercase să fugă cu ea pe ușa îngustă și se prăbușise. Femeia se oprise, scuipând cuțitul din mână, refuzând să mai taie. Sertarul de la masă alunecase afară și îi căzuse pe piept cu tot ce conținea, iar el se gândise că poate era pe acolo un pistol pe care l-ar fi putut folosi. Apoi Ranuccio Tommasoni ridicase lama de pe jos și se îndreptase spre el. Caravaggio, așa-i? Încă nu era sigur.

Cum stătea întins acolo, sub masă, sângele de la mâini i se scurgea peste față, și deodată gândi clar și trase o cătușă de pe piciorul mesei răsturnate, azvârlind scaunul mai încolo ca să-și înece durerea și apoi aplecându-se spre stânga, ca să-și elibereze și cealaltă mână. Sânge peste tot. Mâinile lui, deja neputincioase. Luni în șir după aceea se surprinsese privind numai degetele mari ale oamenilor, ca și cum ceea ce pățise îl schimbasesc numai prin a-i provoca invidie. De fapt întâmplarea îl îmbătrânise, ca și cum, în timpul acelei nopți în care fusese legat de acea masă, turnaseră în el o soluție care-l încetinise.

Se ridică amețit deasupra câinelui, deasupra mesei scăldate în vin roșu. Două santinele, femeia, Tommasoni, telefoanele sunând, sunând, întrerupându-l pe Tommasoni, care pune jos lama, șoptea caustic Mă scuzați și ridică receptorul cu mâna însângerată și asculta. Nu credea că spusese nimic important pentru ei. Dar îi dăduseră drumul, deci e posibil să se fi înșelat.

Apoi o pornise pe Via di Santo Spirito, către singurul loc pe care îl ascunsese în mintea sa. Trecu pe lângă biserica lui Brunelleschi spre biblioteca Institutului German, unde știa o anumită persoană care avea să-l îngrijească. Brusc, își dădu seama că acesta era motivul pentru care îl lăsaseră liber. Dându-i drumul să plece l-ar fi înșelat, l-ar fi făcut să-și dezvăluie contactul. O coti pe o stradă lăturalnică, fără să se uite în urmă nici măcar o dată. Își dorea să găsească un foc aprins pe stradă, să-și oblojească rănile, să le țină în aburii de la un cazan cu smoală lăsând fumul negru să le învăluie. Se afla pe podul Santa Trinit. Nu era nici o mișcare în jur, nici un fel de trafic, ceea ce îl surprinse. Se așeză pe balustrada netedă a podului, apoi se întinse pe spate. Nici un sunet. Mai înainte, pe când cutreiera străzile cu mâinile în buzunarele umede, fusese un trafic dement de tancuri și mașini militare.

Cum stătea întins acolo, podul minat explodă, iar el fu azvârlit în aer și apoi căzu ca o fărâmă de apocalipsă. Își deschise ochii și zări alături un cap gigantic. Respiră, și pieptul i se umplu cu apă. Era dedesubt. Lângă el se afla un cap bărbos, în albia săracă a râului Arno. Se întinse spre el, dar nu putu nici măcar să-l atingă. Lumina se revărsa în râu. Înotă spre suprafața apei, pe care pluteau flăcări.

Când i-a spus Hanei povestea puțin mai târziu în seara aceea, ea a zis:

— Au încetat să te tortureze pentru că veneau aliații. Germanii părăseau orașul, aruncând în aer podurile după ce le treceau.

— Nu știu. Poate că le-am spus tot ce știam. Al cui cap era acela? Telefonul suna întruna în camera aia. Făceau liniște și omul se îndepărta de mine, și toți îl priveau vorbind la telefon, ascultând tăcerea celeilalte voci, pe care noi n-o puteam auzi. A cui voce? Al cui cap?

— Erau pe cale să se retragă, David.

DESCHIDE ULTIMUL MOHICAN LA PAGINA ALBĂ DIN SPATE și începe să scrie pe ea.

Este un tip numit Caravaggio, un prieten de-al lui tata. L-am iubit întotdeauna. E mai în vârstă decât mine, are cam patruzeci și cinci de ani, cred. Se află într-o perioadă de întuneric, nu are deloc încredere. Nu știu de ce, dar sunt ocrotită de acest prieten al tatălui meu.

Închide cartea și apoi merge în bibliotecă și o ascunde pe unul dintre rafturile de sus.

ENGLEZUL DORMEA, RESPIRÂND PE GURĂ, CUM RESPIRA întotdeauna, treaz sau în somn. Ea se ridică de pe scaun și îi desprinse ușor lumânarea aprinsă pe care o ținea în mâini. Se duse la fereastră și o stinse acolo, ca fumul și iasă din cameră. Fetei nu-i plăcea cum stătea el acolo, întins cu o lumânare în mâini, imitând în derâdere poziția unui mort, cu ceara picurându-i neobservată pe încheietura mâinii. Ca și cum s-ar fi pregătit, ca și cum și-ar fi dorit să alunece în propria sa moarte, mimându-i aerul și lumina,

Rămase lângă fereastră și degetele ei apucară părul din cap într-o încheștare strânsă, smulgându-l. Pe întuneric, în orice nuanță a luminii după apusul soarelui, îți poți tăia o venă și sângele e negru.

Simți nevoia să iasă din cameră. Dintr-o dată se simțea închisă într-un loc prea strâmt, îi dispăruse toată oboseala. Traversă repede coridorul și coborî în salturi scările și ieși pe terasa vilei, apoi privi în sus, ca și cum ar fi încercat să deslușească silueta fetei de care se depărtase. Se întoarse înapoi. Împinse ușa umflată, înțepenită, și intră în bibliotecă și apoi desfăcu scândurile fixate pe ușile de sticlă din capătul îndepărtat al camerei, deschizându-le, lăsând să intre aerul nopții. Unde era Caravaggio, nu știa. Pleca aproape în fiecare seară acum, de obicei întorcându-se cu câteva ore înainte de răsăritul soarelui. În orice caz, nu era nici urmă de el prin jur.

Ea înhață pânza cenușie care acoperea pianul și o porni spre un colț al camerei trăgând-o după ea, un giulgiu întortocheat, un năvod cu pește.

Nici o luminiță. Auzi un muget îndepărtat de tunet.

Stătea în picioare în fața pianului. Fără a privi în jos, își coborî mâinile și începu să cânte, numai acordurile de bază, reducând melodia la un schelet. Făcea câte o pauză după fiecare set de note, ca și cum și-ar fi scos mâinile din apă să vadă ce prinsese, apoi continua, așezând oasele melodiei. Își încetini și mai mult mișcările degetelor. Se uita în jos când doi bărbați se strecurară înapoi pe ușile de sticlă și își așezară puștile pe un capăt al pianului și rămaseră în picioare înaintea ei. Notele muzicale încă plutind în aerul camerei preschimbate.

Cu mâinile pe lângă corp, un picior gol pe pedala de bas, continuând cântecul învățat de la mama ei, pe care îl exersa pe orice suprafață, o masă de la bucătărie, un perete în timp ce urca scările, propriul pat înainte de a adormi. Nu avuseseră pian. Ea mergea la centrul cultural în fiecare sâmbătă dimineața și cânta acolo, dar exersa toată săptămâna pe oriunde se afla învățând notele poroase pe care mama ei le desenase cu creta pe masa de la bucătărie și le ștersese apoi, puțin mai încolo. Asta era prima dată când cânta la pianul din vilă, chiar dacă se afla deja de trei luni acolo, ochiul ei întrezărindu-i silueta încă din prima zi prin ușile de sticlă. În Canada pianele aveau nevoie de apă. Deschideai capacul și lăsaî înapoi, în spate, un pahar plin cu apă și, după o lună, paharul era gol. Tatăl ei îi povestise despre piticii care beau numai Prin plane, nicicând prin baruri. Nu-l crezuse niciodată, dar la început se gândise că ar putea fi niște șoriceii.

Sclipirea unui fulger peste vale, furtuna pândise întreaga seară, și ea văzu că unul dintre bărbați era un sikh[13]. Acum se opri și zâmbi, oarecum uimită, ușurată oricum, Panorama de lumină din spatele lor fusese așa de scurtă încât nu zărise decât o străfulgerare a turbanului lui și a puștilor umede, lucioase. Capacul pianului fusese luat și folosit ca masă de spital cu câteva luni înainte, așa încât puștile lor erau așezate pe capătul îndepărtat al canalului în care se aflau notele muzicale. Pacientul englez ar fi putut să le identifice armele. La naiba. Era înconjurată de străini. Nici măcar vreun italian pur. O poveste de dragoste într-o vilă. Ce-ar fi gândit Poliziano despre acest tablou din 1945, doi bărbați și o femeie privind-se peste un pian și războiul

aproape sfârșit și puștile cu luciul lor umed de câte ori fulgerul se strecura în odaie, inundând totul cu umbre și culori, așa cum făcea acum o dată la fiecare jumătate de minut, și tunetul trosnind peste întreaga vale și muzica antifonică, apăsarea clapelor, Când îmi scot iubițica la cină...

Știți cuvintele?

Nici o mișcare dinspre ei. Ea lăsă acordurile de bază și-și dezlănțui degetele într-o melodie complexă, eliberând ceea ce reținuse până acum, nuanțele de jazz care despicau note și dezvăluiau noi unghiuri în sămburele melodiei.

Când îmi scot iubițica la cină Toți băieții au ciudă pe mine.

Așa că n-o duc niciodată pe unde merge gașca Când îmi scot iubițica la cină.

Hainele lor ude în timp ce-o priveau, de câte ori fulgerul sosea în odaie printre ei, mâinile ei cântând acum împotriva și înlăuntrul fulgerului și tunetului, opunându-li-se, umplând întunericul dintre lumini. Fața ei așa de concentrată încât știau că erau invizibili pentru ea, pentru creierul ei care se chinuia să-și amintească mâna mamei ei rupând o bucată de ziar și udând-o sub robinetul de la bucătărie și folosind-o ca să șteargă de pe masă notele pălite, șotronul de acorduri. După care se ducea la lecția ei săptămânală de la centrul cultural, unde cânta, cu picioarele încă neputând ajunge la pedale dacă stătea așezată pe scaun, așa că prefera să stea în picioare, cu sandaua ușurică de vară pe pedala stângă și cu metronomul ticăind.

Nu voia să sfârșească toate acestea. Să renunțe la aceste cuvinte dintr-un vechi cântec. Vedea locurile unde se duceau, unde gașca nu mergea niciodată, pline de flori de aspidistra. Își ridică privirea și dădu din cap către ei, un semn că se va opri acum din cântat.

Caravaggio nu văzu toate acestea. Când se întoarse o găsi pe Hana în bucătărie împreună cu cei doi soldați dintr-o unitate de geniu, făcând sandvișuri.

III.

Uneori o flamă.

ULTIMUL RĂZBOI MEDIEVAL A AVUT LOC ÎN ITALIA ÎN 1943-1944, Orașe-cetate pe înalte promontorii, pentru cucerirea cărora s-au dus lupte încă din secolul al VIII-lea, care au văzut oștirile noilor stăpânitori azvârlite cu nepăsare împotriva lor. Prin jurul aflorimentelor de rocă treceau târgile cu răniți, acolo se aflau viile măcelărite în care, dacă săpai adânc pe sub brazdele trase de tancuri, găseai securi de luptă și lănci medievale. Monterchi, Cortona, Urbino, Arezzo, Sansepolcro, Anghiari. Și apoi, țărmul mării.

Pisici dormeau în foișoarele pentru tunuri îndreptate spre sud. Englezi și americani și indieni și australieni și canadieni înaintau spre nord, și trasoarele de artilerie explodau și se dizolvau în aer. Când armatele s-au grupat să atace Sansepolcro, un oraș al cărui simbol este arbaleta, unii soldați și-au făcut rost de arbalete și-au tras cu ele pe tăcute, noaptea, peste zidurile orașului neocupat. Mareșalul Kesselring al armatei germane în retragere s-a gândit serios să toarne ulei fierbinte peste parapete.

Experți medievaliști au fost luați din colegiile de la Oxford și aduși în Umbria. Vârsta lor medie era șaizeci de ani. Au fost încartiruiți împreună cu soldații, și, în întrunirile lor cu comandamentul strategic, uitau întruna de faptul că fusese inventat avionul. Descriau orașele prin operele de artă din ele. La Monterchi se afla Madonna del Parto a lui Piero della Francesca, situată în capela de lângă cimitirul orașului. Când castelul din secolul al XIII-lea a fost în sfârșit ocupat în timpul ploilor de primăvară, trupele au fost încartiruite sub înalta cupolă a bisericii și au dormit alături de amvonul de piatră în care Hercule ucide Hidra. Apa era peste tot infectată. Mulți au murit de febră tifoidă și alte boli. Privind în sus prin binocluri militare, în biserica gotică din Arezzo, soldații întâlneau fețe familiare în frescele lui Piero della Francesca. Regina din Saba de vorbă cu regele Solomon. Alături, o ramură din Arborele Binelui și Răului vârată în gura lui Adam, care zăcea mort. După ani de zile, această regină își va da seama că podul de peste Siloam era făcut din lemnul acestui arbore sfânt.

Ploua mereu și era frig, și în lume nu exista nici o ordine, cu excepția marilor hărți ale artei, care dădeau dovadă de judecată, credință și sacrificiu. Armata a opta atingea râu după râu, toate cu podurile distruse, și unitățile lor de geniști coborau malurile pe scări de funie sub focul inamicului și înotau sau înaintau în picioare prin apă până la malul celălalt. Hrană și corturi erau pierdute în apă. Soldați dispăreau, legați de echipamentul pe care-l cărau. O dată ajunși la celălalt mal, geniștii încercau să iasă din apă, își înfingeau mâinile până la încheieturi în zidul de noroi al malului vertical și stăteau atârnați acolo. Își doreau ca mâlul să se întărească și să-i țină.

Tânărul genist sikh își lipi obrazul de malul de noroi și se gândi la chipul reginei din Saba, la urzeala pielii ei. Nu găsea nici o alinare în acest râu, numai dorul lui de ea, care uitru-un fel îl încălzea. Îi ridica voalul din păr. Își așternea mâna dreaptă între gâtul și bluza ei măslinie. Și el era obosit și trist, ca și regele înțelept, ca și regina vinovată, pe care îi zărise la Arezzo cu două săptămâni înainte.

Atârna suspendat deasupra apei, cu mâinile încleștate în malul de noroi. Caracterul, acea artă subtilă, dispăruse dintre ei în acele zile și nopți, mai exista doar prin vreo carte sau pe vreun perete pictat. Cine purta mai multă tristețe în fresca acelei cupole? Se înclină puțin, să se odihnească pe pielea gingașului ei gât. Se îndrăgosti de ochiul ei plecat. Această femeie care într-o bună zi avea să cunoască sanctitatea tuturor podurilor.

Noaptea, în patul de campanie, cu brațele înălțate, drepte, pierzându-se în zare ca două armate. Nu exista nici o promisiune a vreunei soluții sau victorii cu excepția pactului temporar dintre el și capetele încoronate din fresca pictată, care aveau să-l uite, nu aveau să-i recunoască ni-l ciodată existența sau să-i observe vreodată prezența, el, un I sikh, suit până la jumătatea unei scări de genist în ploaie, construind un pod Bailey pentru oștirea din urma sa. Dai el își amintea pictura poveștii lor. Și când, o lună mai târziu, batalioanele ajunseră până la mare după ce trecuseră prin toate încercările, și apoi intrară în orășelul de coasta Cattolica, iar geniștii curățară plaja de mine pe o porțiune lată de douăzeci de metri pentru ca soldații să poată intra goi în mare, el se

apropie de unul dintre medievaliști, cu care se împrietenise – care pur și simplu vorbise o dată cu el și cu care împărțise o conservă de carne – și se oferă să-i arate ceva în schimbul amabilității sale.

Genistul luă o motocicletă Triumf, își legă de braț o lanternă purpurie de semnalizare și o porniră înapoi pe același drum – înapoi, spre și prin orașe acum inofensive, precum Urbino și Anghiari, de-a lungul culmilor vâlvurite ale lanțului muntos care forma coloana vertebrală a Italiei, cu bătrânul ghemuit în spatele lui, ținându-se strâns de el, și apoi o luară în jos pe latura vestică spre Arezzo. Noaptea piața era pustie, lipsită de soldați, și genistul opri în fața bisericii. Îl ajută pe medievalist să coboare, își adună echipamentul și intră în biserică. Înăuntru, un întuneric mai răcoros. Un gol mai înalt, umplut de sunetul ghetelor lui. Din nou mirosi piatra și lemnul străvechi. Aprinse trei semnale luminoase. Aruncă sistemul de scripeți peste coloanele de deasupra naosului, apoi lansă un piron deja legat cu sfoară spre o grindă înaltă de lemn. Profesorul se uita uluit la el, aruncând din când în când câte-o privire în sus, în vastul întuneric. Tânărul genist se învârti în jurul lui și îi înnodă un laț peste talie și umeri, și îi prinse o mică lumină semnalizatoare pe piept.

Îl lăsă acolo, lângă balustrada de unde se împărțeau cuminecăturile, și sui cu zgomot scările până la nivelul superior, unde era celălalt capăt al funiei. Apucându-l, păși de pe balcon în golul înnoptat, iar bătrânul fu săltat simultan, ridicat rapid până ce, când genistul atinse pământul, rămase legănându-se ușor prin aer la un metru de zidurile acoperite cu picturi, lumina aprinzând în jurul său o aureolă de raze. Ținând încă funia, genistul înainta până ce omul se legănă spre dreapta și se opri plutind înaintea Fugii împăratului Maxențiu.

După cinci minute îl lăsă jos. Aprinse un semnal luminos pentru sine și se cațără în cupolă până în miezul albăstruiul profund al cerului artificial. Își aminti stelele sale de aur din ziua în care le privise prin binoclu. Uitându-se în jos, îl zări pe medievalist așezat pe o bancă, istovit. Avea acum senzația adâncimii acestei biserici, nu a înălțimii ei. Esența ei fluidă. Golul și întunecimea ei de fântână. Lumina îi țâșnea din mână ca o baghetă magică. Se îndreptă spre fața ei, Regina sa a Tristeții, și mâna lui cafenie se întinse spre gâtul ei gigantic.

Soldatul sikh își pune cortul într-un colț îndepărtat al grădinii, unde Hana bănuiește că, în trecut, crescuse levănțică. Găsise frunze uscate în locul acela, pe care le frecase între degete și le recunoscută după miros. Câteodată, după ploaie, încă le mai simte aroma.

La început soldatul nu intră deloc în casă. Trece pe lângă clădire cu vreo treabă sau alta, toate legate de dezamorsarea minelor. Mereu respectuos. Cu un mic semn din cap. Hana îl vede spălându-se într-un lighean cu apă de ploaie așezat cu grijă pe un cadran solar. Robinetul din grădină, folosit mai demult pentru a uda straturile de semințe, este acum sec. Îi zărește pieptul dezgolit, cafeniu, când se stropește cu apă ca o pasăre cu aripa. În timpul zilei îi observă mai ales brațele în cămașa militară cu mâneci scurte, și pușca pe care o poartă întotdeauna cu el, chiar dacă acum, pentru ei, războiul pare a se fi sfârșit.

Are diferite posturi cu pușca – sprijinită parțial, sau trecută pe sub coatele pe jumătate îndoite, când e purtată pe umeri. Uneori se întoarce brusc, dându-și seama că e privit. Este un supraviețuitor al propriilor temeri, ocolește orice i se pare suspect, acceptând privirea ei în această panoramă, ca și cum ar susține că se poate descurca în orice situație.

Traiul lui independent este o ușurare pentru ea, pentru toți cei din casă, deși Caravaggio bombăne pe seama faptului că genistul fredonează întruna cântece occidentale pe care le-a învățat singur în trei ani de război. Celălalt genist care sosise o dată cu el pe furtună, pe nume Hardy, e încartiruit în altă parte, mai aproape de oraș, deși fata i-a văzut lucrând împreună, intrând într-o grădină cu instrumentele lor magice, să îndepărteze minele.

Câinele s-a atașat de Caravaggio. Tânărul soldat, care aleargă și țopăie cu câinele pe cărare, refuză să-i dea mâncare de orice fel, considerând că acesta trebuie să se descurce singur. Dacă soldatul găsește ceva de mâncare, o mănâncă el. Bunăvoința lui se oprește aici. În unele nopți doarme pe parapetul care veghează peste vale, strecurându-se în cort doar dacă plouă.

Și el, la rândul lui, observă peregrinările nocturne ale lui Caravaggio. În două rânduri genistul îl urmărește de la distanță. Dar, după două zile, Caravaggio îl oprește și îi spune: Nu te mai ține după mine. El începe să tăgăduiască, dar bărbatul mai vârstnic își pune mâna peste fața lui care minte și îl amuțește. Astfel, soldatul știe: Caravaggio l-a simțit în nopțile dinainte. În orice caz, urmărirea era doar o rămășiță a unei deprinderi învățate în timpul războiului. Așa cum, până în ziua de azi, are dorința să țintească cu pușca și să apese pe trăgaci și să lovească ținta cu precizie. Ochește iar și iar nasul unei statui sau unul dintre șoimii cafenii rotindu-se pe cer deasupra văii.

E încă foarte tânăr. Își înfulecă mâncarea, sare în picioare să-și curețe farfuria, rezervându-și o jumătate de oră pentru masa de prânz.

Fata îl privește la lucru, atent și nemișcat, neatins de trecerea timpului, ca o pisică, în livadă și în grădina pără-ginită care se întinde în spatele casei. Îi observă pielea mai întunecată de la încheietura mâinii, alunecând ușor sub brățara de oțel care zăngăne uneori, când bea o ceașcă de ceai în fața ei.

Nu vorbește niciodată despre pericolul care însoțește acest tip de cercetare. Din când în când câte o explozie îi scoate pe ea și pe Caravaggio în goană din casă, inima fetei strângându-se la bubuitul înăbușit. Aleargă afară sau la o fereastră, văzându-l și pe Caravaggio cu coada ochiului, și îl zăresc pe genist făcând cu mâna alene către casă de pe terasa cu verdețuri, fără măcar să se întoarcă cu fața.

O dată, Caravaggio intră în bibliotecă și îl găsi pe genist sus, sub tavan, lipit de frescă – numai Caravaggio intra într-o cameră și privea imediat în sus, prin colțuri, să vadă dacă era singur – iar soldatul, fără să-și miște privirea de pe ținta sa, își întinse palma și pocni din degete, oprindu-l pe Caravaggio în loc, avertizându-l să părăsească odaia pentru propria sa siguranță, în timp ce el descâlcea Și tăia un fir detonator pe care îl urmărise până în acel colț, ascuns deasupra draperiei.

Fluieră sau fredonează întruna. „Cine fluieră?” întrebă Pacientul englez într-o seară, înainte de a-l întâlni sau măcar întrezări pe noul venit. Mereu cântând doar pentru sine, mtins pe parapet, privind în sus la o mișcare de nori.

Când intră în vila aparent nelocuită, face zgomot. Este singurul dintre ei care a rămas în uniformă. Impecabil, cu cataramele lustruite, genistul apare din cortul său, cu turbanul așezat în cute simetrice, cu ghetele curățite, bocănind pe podelele de lemn sau de piatră ale casei. Într-o clipită se desprinde de o problemă la care lucrase și izbucnește în râs. Pare a fi îndrăgostit în mod inconștient de trupul său, de propria-i corporalitate, aplecându-se să ridice o felie de pâine, mângâind cu încheieturile degetelor iarba, chiar și numai răsucind nepăsător pușca prin aer ca pe un buzdugan imens în timp ce merge de-a lungul aleii de chiparoși să se întâlnească cu ceilalți geniști în sat.

Pare a fi mulțumit, în felul său lejer de a fi, de acest grup mărunț din vilă, un fel de stea liberă la marginea constelației lor. Aceasta este ca o vacanță pentru el, după războiul plin de noroaie și râuri și poduri. Intră în casă numai când e invitat, un musafir de probă doar, așa cum fusese în acea primă noapte, când urmărise sunetul șovăitor al pianului Hanei și o luase pe alea tivită de chiparoși și pășise în bibliotecă.

Se îndreptase spre vilă în seara aceea furtunoasă nu din curiozitate față de muzică, ci din cauza pericolului în care se afla pianistul. Armata germană în retragere adesea lăsa mine-creion în instrumente muzicale. Proprietarii întorși acasă deschideau pianele și își pierdeau brațele. Unii redeșteptau balansul pendulei de pe vremea bunicului, și o bombă de sticlă, nedetectabilă, exploda înăuntru, distrugând jumătate din perete și pe oricine se afla prin apropiere.

Urmărise sunetul pianului urcând în goană dealul împreună cu Hardy, sărise zidul de piatră și intrase în vilă. Atâta timp cât nu era nici o întrerupere, însemna că pianistul nu se aplecase să tragă banda subțire de metal care punea în funcțiune metronomul. Majoritatea bombe-lor-creion erau ascunse în acestea – în ele era cel mai ușor de lipit firele subțiri de sârmă în poziție verticală. Bombe erau atașate de robinete, de cotoarele cărților, erau înfipte în pomi așa încât un măr, lovind în cădere creanga de mai jos, putea detona explozia, și la fel și o mână, apucând aceeași creangă. Nu era în stare să privească o cameră sau o câmpie fără a vedea posibilele arme din ele.

Se oprise în fața ușilor de sticlă, își rezemase capul de ramele lor și apoi se strecurase în odaie și, în afara clipelor luminate de fulger, rămăsese ascuns în întuneric. Era o fată în picioare, ca și cum l-ar fi așteptat, uitându-se în jos la clapele pe care le apăsa. Ochii lui cercetaseră întâi încăperea înainte de-a se opri asupra ei, alunecaseră prin jur ca raza unui radar. Metronomul ticăia deja, legănându-se inocent încoace și încolo. Nu ascundea nici un pericol, nici un fir minuscul. Rămăsese nemișcat în uniforma lui udă, tânăra femeie nebănuind la început prezența lui.

Lângă cortul lui, antena unui radio este fixată sus, în copaci. Fata poate zări verdele fosforescent de pe cadranul aparatului dacă se uită încolo noaptea prin binoclul lui Caravaggio, trupul genistului acoperindu-l subit când trece prin raza ei vizuală. El poartă aparatul mobil în timpul zilei, cu numai o cască atașată de-o ureche, cealaltă lăsată să-i atârne sub bărbie, ca să poată auzi

sunetele din jur care pot avea vreo importanță pentru el. Vine în casă să le dea vreo informație auzită, care crede că i-ar putea interesa. Într-o după-amiază îi anunță că Glenn Miller, comandantul de trupe, murise, avionul său se prăbușise undeva între Anglia și Franța.

Și uite așa trăiește printre ei. Ea îl vede în zarea unei grădini moarte, cu detectorul său sau, dacă a găsit ceva, descălcind nodul de sârme și fire pe care cineva i-l lăsase ca pe o teribilă scrisoare.

Se spală mereu pe mâini. La început, Caravaggio consideră că e prea meticulos.

— Cum ai trecut printr-un război? râde el.

Am crescut în India, Unchiule. Acolo te speli pe mâini tot timpul. Înainte de toate mesele. Un obicei al locului. M-am născut în Punjab.

Eu sunt din America de Nord, spune ea.

Doarme pe jumătate înăuntru și pe jumătate afară din cort. Îi vede mâinile scoțând căștile de pe urechi și dându-le drumul în poală.

Apoi Hana pune binoclul jos și se întoarce cu spatele.

SE AFLAU SUB IMENSA CUPOLĂ. SERGENTUL APRINSE un semnal luminos, iar genistul se întinse pe podea și privi prin luneta puștii, scrută fețele în ocră ca și cum și-ar fi căutat un frate într-o mulțime. Liniile fine ale crucii desenate pe lentila lunetei tremurau trecând peste figurile biblice, lumina inundându-le veșmintele colorate și carnea umbrită de sute de ani petrecuți în untdelemn și fum de lumânare. Iar acum se aflau în acest fum gazos, galben, care, știau, era un sacrilegiu în acest sanctuar, astfel încât soldații aveau să fie izgoniți, aveau să fie pomeniți pentru că abuzaseră de permisiunea primită de a vedea Marea Sală, la care ajunseseră înaintând cu greu prin apă în punctele de debarcare și trecând prin cele o mie de încleștări ale măruntelor bătălii și prin bombardamentul de la Monte Cassino și apoi pășind cu tăcută politețe prin încăperile lui Rafael, până ce, în sfârșit, se aflau aici, șaptesprezece soldați care debarcaseră în Sicilia și înaintaseră luptând de-a lungul înaltei glezne a țării pentru a ajunge aici – unde li se oferise o sală cufundată într-un întuneric aproape total. Ca și cum era destul că se aflau în interiorul acestui spațiu.

Și unul dintre ei spuse: „La naiba. Mai multă lumină nu se poate, domnule sergent Shand?” Și sergentul aprinse racheta de semnalizare și o ridică în mână întinsă, cascada de scânteii țâșnindu-i din pumn și rămase așa, nemișcat, pe durata întregii sale arderi. Toți ceilalți se uitară în sus la siluetele și fețele îngrămădite pe cupolă, care se iviseră în lumină. Dar tânărul genist era deja întins pe spate, cu pușca ațintită, ochiul său aproape atingând bărbile lui Noe și Avraam și o diversitate de demoni, până când ajunse la marea față și încremeni înaintea ei, acea față ca o lance, înțeleaptă, neiertătoare.

Paznicii strigau la intrare și auzea pași alergând, doar treizeci de secunde rămase din semnalul luminos. Se rostogoli și îi pasă pușca preotului. „Acela. Cine e? În dreptul orei trei spre nord-vest, cine e? Repede, lumina e pe sfârșite.”

Părintele luă pușca în brațe și o îndreptă spre colț, și lumina se stinse.

Îi dădu înapoi pușca tânărului sikh.

Știți că vom intra cu toții într-o mare belea în legătură cu folosirea de armament în Capela Sixtină. N-ar fi trebuit să vă însoțesc aici. Dar țin de

asemenea să-i mulțumesc sergentului Shand, i-a trebuit ceva curaj ca să facă ce a făcut. Nu s-a produs nici o stricăciune, îmi închipui.

Ați văzut-o? Fața. Cine era?

A, da, este într-adevăr o figură măreață.

Ați văzut-o.

Da. Isaia.

Când Armata a opta ajunsese la Gabicce pe coasta de est, genistul era comandantul patrului de noapte. A doua noapte primi un mesaj prin radio că se semnalaseră mișcări inamice prin apă. Patrula lansă o bombă și apa erupse, un foc violent de avertisment. Nu lovira nimic, dar în jetul alb al exploziei desluși o umbră întunecată de mișcare. Își înălță pușca și o aținti spre silueta mișcătoare vreme de un minut, hotărând în final să nu tragă pentru a vedea dacă nu aveau să fie și alte mișcări prin apropiere. Dușmanul încă mai era încartiruit în nord, la Rimini, la marginea orașului. Avea umbra în cătarea puștii când nimbul se aprinse deodată în jurul capului Fecioarei Măria. Fecioara ieșea din mare.

Stătea dreaptă într-o barcă. Doi bărbați vâsleau. Alți doi o sprijineau, iar când ajunseră pe plajă locuitorii orașului începură să aplaude de la ferestrele lor întunecate și deschise.

Genistul îi vedea fața de culoarea smântânii și aureola micilor becuri cu baterie. Era întins pe cazemata de beton, între oraș și mare, privind-o, pe când cei patru bărbați se dădură jos din barcă și ridicară pe brațe statuia de ghips înaltă de un metru și jumătate. O porniră pe plajă, fără să se oprească, fără să ezite în fața posibilelor mine. Poate văzuseră când fuseseră îngropate și le marcaseră poziția pe vremea când erau acolo germanii. Picioarele li se afundau în nisip. Acesta era Gabicce Mare pe data de 29 mai 1944. Festivalul marin al Fecioarei Maria.

Adulți și copii ieșiseră pe străzi. Bărbați în uniforme de fanfară se iviseră și ei. Fanfara nu avea să cânte, ar fi încălcat ordinul de stare excepțională, dar instrumentele făceau totuși parte din ceremonie, lustruite impecabil.

El se ivi din întuneric cu aruncătorul de grenade atârnat pe spate, purtându-și pușca în mâini. Cu turbanul și armele sale îi surprinse pe toți. Nu se așteptau să apară și el din acel tărâm al nimănui care era plaja.

Își înălță pușca și prinse fața Fecioarei în cătare – lipsită de vârstă, lipsită de senzualitate, primplanul mâinilor întunecate ale bărbaților pătrunzând în nimbul ei de lumină, în încuviințarea grațioasă a celor douăzeci de becuțe. Statuia purta o mantie palid-albăstruie, cu genunchiul stâng ușor ridicat pentru a crea valuri în veșmânt.

Nu erau un popor romantic. Supraviețuiseră în fața fasciștilor, englezilor, galilor, goților și germanilor. Fuseseră ocupați de atâtea ori încât nu mai însemna nimic. Dar această siluetă alb-albăstruie ieșise din mare, fusese așezată într-o camionetă care de obicei căra struguri, acum plină de flori, în timp ce fanfara mărșăluia înaintea ei în tăcere. Protecția care se presupunea că trebuia s-o asigure acestui oraș era lipsită de orice sens. Nu putea pași cu aceste arme printre copiii lor în veșminte albe.

O luă pe o stradă paralelă, spre sud de ei, și merse cu viteza cu care era purtată statuia, așa încât ajunseră la intersecția dintre străzi în același timp. Își ridică pușca să-i prindă din nou fața în cătare. Totul se sfârși pe o culme deasupra mării, unde o lăsară și se întoarseră la casele lor. Niciunul dintre ei nu-i simți prezența continuă la periferia procesiunii lor.

Fața ei era încă luminată. Cei patru bărbați care o aduseseră în barcă ședeau într-un pătrat în jurul ei, ca niște santinele. Bateria atașată de spatele ei începu să se stingă; muri de tot pe la patru jumătate dimineața. Atunci el se uită la ceas. Îi privi pe oameni prin cătarea puștii. Doi dintre ei dormeau. Își ridică luneta spre fața ei și o privi din nou. O imagine diferită în lumina care pălea în jurul ei. O față care, pe întuneric, îi amintea de cineva cunoscut. O soră. Într-o bună zi o fiică. Dacă ar fi avut vreun lucru de care să se poată despărți, genistul i l-ar fi lăsat în dar. Inșă, la urma urmei, el își avea propria lui credință.

CARAVAGGIO INTRĂ ÎN BIBLIOTECĂ. ÎȘI PETRECE aproape toate după-amiezele acolo. Ca întotdeauna, cărțile sunt pentru el niște creaturi mistice. Scoate una și o deschide la pagina de titlu. E în cameră de vreo cinci minute când aude un geamăt slab.

Se întoarce și o vede pe Hana adormită pe canapea, închide cartea și se sprijină de polița de sub rafturi, care-i ajunge până la coapse. Ea doarme încolăcită, cu obrazul stâng pe postavul prăfuit și cu brațul drept ridicat spre față, cu pumnul rezemat în falcă. Sprâncenele i se mișcă, fața concentrându-se în somn.

Când o văzuse prima oară după atâta timp, arăta încordată, mistuită până ce-i rămăsese din trup doar atât cât să treacă prin toate în mod eficient. Trupul ei trecuse printr-un război și, ca și în iubire, se folosisse pentru acest lucru de fiecare părticică a sa.

Strănută cu zgomot și, când privește în sus din scuturarea capului, ea e trează, cu ochii deschiși, fixați asupra lui.

Ghici cât e ceasul.

În jur de patru și cinci. Nu, patru și șapte, spune ea.

E un vechi joc dintre un bărbat și un copil. El se strecoară afară din odaie să caute un ceas, și, după felul în care se mișcă și siguranța lui, ea ghicește că luase de curând morfină, era înviorat și agil, cu siguranța lui binecunoscută din trecut. Se ridică și zâmbește când el se întoarce dând din cap cu uimire față de precizia cu care ghicise ora.

M-am născut cu un cadran solar în cap, nu-i așa?

Și noaptea?

Oare există cadrane lunare? A inventat cineva vreunul? Poate că fiecare arhitect care construiește o vilă ascunde câte un cadran lunar pentru hoți, un amănunt necesar, ca plata unei zeciuiei.

O excelentă grijă în plus pentru cei bogați.

Hai să ne întâlnim la cadranul lunar, David. Un loc în care cei slabi îi pot pătrunde pe cei puternici.

Ca pacientul englez și cu tine?

Aproape că am avut un copil acum un an.

Acum, când mintea îi este ușoară și sigură pe sine după medicament, fata poate să-și lase gândurile să colinde, iar el o va însoți, gândind alături de ea. Iar ea se deschide înaintea lui, fără să-și dea bine seama că e trează și că face conversație, ca și cum ar vorbi încă într-un vis, ca și cum strănutul lui fusese un strănut dintr-un vis.

Caravaggio cunoaște bine această stare. I-a întâlnit adesea, pe mulți, la cadranul lunar. Deranjându-i la două noaptea, când întreg dulapul din dormitor se prăbușea din greșeală. Asemenea șocuri, descoperise el, îi protejau de teamă și violență. Întrerupt de proprietari ai caselor pe care le jefuia, el bătea din palme și conversa cu aprindere, aruncând în sus un ceas scump și prinzându-l apoi în mână, întrebându-i grăbit pe unde-și țineau lucrurile.

Am pierdut copilul, adică a trebuit să-l pierd. Tatăl era deja mort. Era război.

Erai în Italia?

În Sicilia, la vremea când s-a întâmplat. M-am gândit la asta tot timpul, înaintând în lungul Mării Adriatice în urma trupelor. Purtam întruna conversații cu copilul. Lucram din greu prin spitale și fugeam de toată lumea din jur. Toți în afară de copil, cu care împărțeam totul. În capul meu. Vorbeam cu el în vreme ce spălam și îngrijeam pacienții. Eram puțin nebună.

Și apoi a murit tatăl tău.

Da. Apoi a murit Patrick. Eram la Pisa când am aflat. Era trează. Ridicată în șezut.

Știi, nu?

Am primit o scrisoare de acasă.

De-aia ai venit aici, fiindcă știi?

Nu.

Bine. Nu-mi închipui că el credea în priveghiuri și alte chestii din astea. Patrick spunea că voia un duet, două femei cu instrumente muzicale, când avea să moară. Acordeon și vioară. Atâta tot. Era al naibii de sentimental.

Da. Făceai ce voiai din el. Îi găseai o damă îndurerată și era pierdut.

Vântul se porni din vale spre dealul lor, iar chiparoșii care încadrau cele treizeci și șase de trepte din fața capelei se luptară cu el. Picături ale unei ploii mai vechi se desprinseseră de pe ramuri, căzând cu un sunet mărunț peste amândoi, cum stăteau pe balustradă, lângă trepte. Era cu mult trecut de miezul nopții. Ea se întinsese pe bordura de beton, iar el se plimba de colo până colo sau se apleca uitându-se în jos spre vale. Numai sunetul ploii.

Când ai încetat să mai vorbești cu copilul?

Toate s-au precipitat brusc. Trupele intrau în luptă la Podul Moro și apoi la Urbino. Poate că la Urbino m-am oprit. Acolo aveai senzația că puteai fi ucis în orice moment, nu numai dacă erai soldat, ci și preot sau infirmieră. Era ca într-o crescătorie de iepuri, cu străzile acelea înguste și înclinate. Soldații soseau numai cu rămășițe de trupuri; se îndrăgosteau de mine pentru o jumătate de oră și apoi mureau. Era important să-ți amintești cum îi chema. Dar eu îl vedeam pe copil ori de câte ori mureau. Luat de apă. Dus. Unii se ridicau și-și sfășiau toate bandajele încercând să respire mai ușor. Unii se îngrijorau de zgârieturi mărunte la vreo mână în timp ce se stingeau. Apoi bula

de la gură. Acel mărunț „pac”. M-am aplecat să închid ochii unui soldat mort și el i-a deschis și mi-a zis în bătaie de joc: „Abia aștepti să mă vezi mort? Cățea!” S-a ridicat și-a azvârlit pe podea tot ce aveam pe tavă. Așa de furios. Cine și-ar dori să moară așa? Să moară cu acea furie. Cățea! După aia am așteptat întotdeauna bula de la gură. Cunosc moartea acum, David. Li cunosc toate mirosurile, știu cum să-i abat pe soldați de la agonie. Când să strecor șocul rapid de morfină într-o venă principală. Soluția salină. Să-i fac să-și golească măruntaiele înainte să moară. Fiecare general blestemat ar fi trebuit să aibă serviciul meu. Fiecare general blestemat. Ar fi trebuit să se pună o condiție înainte de trecerea fiecărui râu. Ce naiba eram noi de ni se dădea această răspundere, de se așteptau de la noi să fim înțelepți ca niște preoți bătrâni, să știm să-i călăuzim pe ceilalți către ceva nedorit de nimeni și, cumva, să-i facem să se simtă mulțumiți. N-am putut niciodată să cred în toate predicile alea pe care le-au rostit pentru cei morți. Retorica lor vulgară. Cum îndrăznesc? Cum îndrăznesc să vorbească așa despre o ființă care moare?

Nu mai era deloc lumină, toate lămpile stinse, cerul ascuns aproape în întregime după nori. Era mai sigur să nu se atragă atenția asupra traiului din clădirile care mai stăteau încă în picioare. Erau obișnuiți să se plimbe prin jurul casei pe întuneric.

Știi de ce armata n-a vrut să rămâi aici cu pacientul englez? Știi?

O căsătorie jenantă? Complexul care mă leagă de tata? Zâmbea către el.

Ce face moșul?

Încă nu s-a calmat în privința câinelui.

Spune-i că a sosit împreună cu mine.

Nu e prea sigur nici de intențiile tale. Crede că s-ar putea să dispari cu porțelanurile casei.

Crezi că i-ar plăcea niște vin? Am reușit să șparlesc azi o sticlă.

De unde?

O vrei sau nu?

Hai s-o bem noi acum. Lasă-l pe el în pace.

Aha, un progres.

Nici un progres. Am mare nevoie de o băutură serioasă.

Douăzeci de ani. Pe vremea când aveam douăzeci...

Da, bun, de ce nu șparlești un gramofon într-o zi. Apropo, cred că asta se cheamă jaf.

Țara mea m-a învățat tot ce știu. Asta am făcut Pentru ea cât a durat războiul.

Intră în casă, trecând prin capela bombardată.

Hana se ridică, ușor amețită, pierzându-și echilibrul. „Și uite ce ți-au făcut”, își spuse ea.

Vorbise foarte puțin în timpul războiului, chiar și cu cei cu care lucrase îndeaproape. Avea nevoie de un unchi, de un membru al familiei. Avea nevoie de tatăl copilului acum, când aștepta, în acest orașel de munte, să se îmbete pentru prima dată după ani de zile, în timp ce un bărbat ars, sus la etaj, se cufundase în cele patru ore de somn ale sale și un vechi prieten al tatălui ei dădea iama prin dulăpiorul ei cu medicamente, spărgând fiola de sticlă,

legându-și un șiret de la bocanc în jurul brațului și injectându-și repede morfina, toate în timpul care i-ar fi trebuit ca să facă o piruetă.

Noaptea, în munții din jurul lor, chiar și la ora zece, numai pământul este negru. Cer limpede, cenușiu, și culmi înverzite.

— Mă săturasem de atâta foame. De a fi dorită de toți. Atunci m-am lăsat de întâlniri, plimbări cu mașina, avansuri amoroase. Ultimele dansuri înainte de moarte – am fost luată drept snoabă. Lucram mai mult decât alții. Ture duble în plin bombardament, făceam de toate, goleam fiecare ploscă. Am devenit o snoabă pentru că nu voiam să ies cu ei în oraș și să le cheltuiesc banii. Voiam să merg acasă, și acasă nu era nimeni. Și eram sătulă de Europa. Mă săturasem să fiu tratată ca un giuvaer doar pentru că eram de sex feminin. M-am iubit cu un bărbat și el a murit și copilul a murit. Adică de fapt copilul n-a murit pur și simplu, eu am fost aceea care l-a ucis. După aceea m-arfl închis atât de mult, încât nimeni nu m-a mai putut atinge cu nimic. Cu vorbe de snobi. Cu moartea cuiva. Apoi l-am întâlnit pe el, bărbatul ars, carbonizat. Care s-a dovedit a fi, de aproape, un englez.

E multă vreme, David, de când n-am mai avut vreun gând legat de vreun bărbat.

DUPĂ O SĂPTĂMÂNĂ CU GENISTUL SIKH PRIN JURUL vilei, se obișnuiră cu ritualul meselor lui. Oriunde s-ar fi aflat – pe deal sau în sat – se întorcea pe la doisprezece și jumătate să li se alătore Hanei și lui Caravaggio, scotea din geanta de pe umăr o legăturică făcută dintr-o batistă albastră, pe care o întindea pe masă lângă mâncarea lor. Cepele și mirodeniile lui – pe care Caravaggio bănuia că le lua din grădina călugărilor franciscani în timpul petrecut acolo căutând mine. Curăța cepele cu același cuțit folosit ca să cojească cauciucul de pe un fitil. Acestea erau urmate de fructe. Caravaggio bănuia că genistul trecuse printr-o întreagă campanie militară fără a mânca la o popotă.

În realitate se așezase întotdeauna conștiincios la coadă dis-dimineață, întinzându-și cana să primească ceaiul englezesc care-i plăcea atât, turnând peste el din propriile rezerve de lapte condensat. Îl bea încet, stând în picioare în lumina soarelui ca să privească mișcările domoale ale soldaților care, dacă n-aveau nici o misiune în ziua respectivă, jucau deja canasta la nouă dimineața.

Acum, în zori, sub arborii răniți din grădinile pe jumătate distruse ale vilei San Girolamo, ia o gură de apă din gamelă. Pune pastă de dinți pe periuță și începe o ședință de zece minute de periat meticolos în timp ce cutreieră prin jur privind în jos peste valea încă înecată în ceață, cu mintea mai mult curioasă decât copleșită de priveliștea deasupra căreia se află din întâmplare. Încă din copilărie se spală pe dinți numai în aer liber.

Priveliștea din jur este doar ceva temporar, nu are nici o permanență. El înregistrează doar posibilitatea unei ploii, un miros anume într-un tufiș. Ca și cum mintea lui, chiar când nu e folosită, este un radar, ochii consemnându-și coregrafia obiectelor inanimate din jur pe o rază de patru sute de metri, care este raza de ucidere a armelor mici de foc. Studiază cele două cepe pe care le-a

smuls cu grijă din pământ, știind că și grădinile fuseseră minate de armatele în retragere.

La prânz, privirea de unchi a lui Caravaggio e ațintită spre obiectele de pe batista albastră. Există probabil vreun animal rar, gândește Caravaggio, care mănâncă exact ceea ce mănâncă acest tânăr soldat cu mâna dreaptă, tot ce duc spre gură degetele lui. Folosește cuțitul numai ca să decojească ceapa, să taie fructele.

Cei doi bărbați fac un drum cu căruța jos în vale, și aducă un sac de făină. Totodată, soldatul trebuie să predea niște hărți ale zonelor curățate de mine la comandamentul de la San Domenico. Fiindu-le greu să-și pună întrebări despre ei înșiși, vorbesc despre Hana. După multe întrebări, bărbatul mai în vârstă recunoaște că a cunoscut-o înainte de război.

În Canada?

Da, o știu de acolo.

Trec pe lângă numeroase focuri de tabără aprinse pe marginea drumului, și Caravaggio îi abate atenția tânărului soldat spre ele. Porecla genistului este Kip. „Cheamă-l pe Kip.” „Uite-l pe Kip.” Numele se lipise de el într-un mod curios. În primul său raport despre dezamorsarea bombelor, în Anglia, niște unt îi pătase hârtia, și ofițerul exclamase: „Ce-i asta? Untură de scrumbii[14]?” și hohote de râs îl împresuraseră. Habar n-avea ce însemna „kipper”, dar tânărul sikh fusese de atunci răstălmăcit după un pește afumat din Anglia. Într-o săptămână, numele lui adevărat, Kirpal Singh, fusese uitat. Nu se supăraseră. Lordul Suffolk și echipa sa de eliminare a bombelor începuseră să-l strige după poreclă, iar el prefera aceasta în locul obiceiului englezesc de a te adresa tuturor pe numele de familie.

În vara aceea pacientul englez purtă aparatul auditiv, luând parte prin urmare la tot ce se petrecea în casă. Cochilia de chihlimbar era cuibărită în urechea lui cu tălmăcirile sale pentru toate sunetele întâmplătoare – scaunul de pe hol hârșâind pe podea, lipăitul labelor câinelui pe lângă camera lui, făcându-l să dea volumul mai tare și să-i audă până și respirația păcătoasă, sau strigătul genistului pe terasă. Pacientul englez, în numai câteva zile de la sosirea tânărului soldat, devenise astfel conștient de prezența lui prin jurul casei, deși Hana îl ținea la distanță, gândindu-se că probabil nu s-ar fi plăcut unul pe altul.

Dar într-o zi intră în camera englezului și îl găsi pe genist acolo. Stătea în picioare la capul patului, cu brațele ridicate și atârinate peste arma care-i era așezată de-a curmezișul peste umeri. Fetei nu-i plăcu cum mânuia nepăsător pușca, cum se întoarse leneș la intrarea ei ca și cum trupul i-ar fi fost axa unei roți, ca și cum arma i-ar fi fost cusută de-a lungul umerilor și brațelor până în pumnii mici și cafenii.

Englezul se întoarse spre ea și spuse „Ne înțelegem nemaipomenit de bine”.

O supără faptul să genistul intrase nepăsător în acest domeniu, că părea în stare să o înconjoare, să fie peste tot. Kip, aflând de la Caravaggio că pacientul știa multe despre arme, începuse o discuție cu el despre detectarea de bombe. Intrase în cameră și găsisese o fântână de informații despre

armamentul aliaților și dușmanului. Englezul nu numai că știa despre detonatoarele absurde ale italienilor, dar cunoștea și topografia acestei regiuni toscane. În scurt timp își desenau unul altuia schițe de bombe și discutau teoria fiecărui sistem în parte.

Se pare că detonatoarele italiene sunt plasate vertical. Și nu întotdeauna la coadă.

Mă rog, depinde. Așa sunt cele fabricate la Neapole, dar fabricile de la Roma urmează modelul german. Desigur, Neapole, întorcându-mă în secolul al cincisprezecelea...

Însemna că trebuia să-l asculte pe pacient vorbind în felul său ocolit, iar tânărul soldat nu era deprins să stea nemișcat și în liniște. Devenea agitat și întrerupea întruna Pauzele și tăcerile pe care englezul le făcea adesea, încercând să învieze lanțul de idei. Soldatul își dădu capul pe spate și privi spre tavan.

— Ar trebui să facem o targa, spuse gânditor genistul întorcându-se spre Hana când ea intră în cameră, și să-l purtăm prin casă în ea. Ea se uită la amândoi, ridică din urmeri și părăsi odaia.

Când Caravaggio trecu pe lângă ea pe hol, fata zâmbea. Statură amândoi acolo și ascultară conversația din cameră.

Kip, ți-am spus care este teoria mea asupra conceptului virgilian despre om? Dă-mi voie...

Ai aparatul auditiv deschis?

Ce?

Deschide –

— Cred că și-a găsit un prieten, îi spuse ea lui Caravaggio.

Fata iese afară, în curte și în lumina soarelui. La amiază robinetele încep să funcționeze în fântâna viley și, timp de douăzeci de minute, apa țâșnește din ele. Fata își scoate pantofii, se suie în cupa secată a fântânii și așteaptă.

La această oră mirosul de fân plutește pretutindeni. Muștele verzui se împleticesc prin aer și se izbesc de oameni ca și cum s-ar lovi de-un zid, apoi se retrag nepăsătoare. Ea observă unde s-au adăpostit păianjenii de apă sub cupa superioară a fântânii, fiindcă stă cu fața în umbra acesteia. Îi place să se așeze în acest cuib de piatră, un miros de aer tănuit, întunecat și răcoros venind dinspre jgheabul încă gol de lângă ea, ca aerul dintr-o pivniță deschisă pentru prima oară într-o primăvară târzie, așa încât căldura de afară atârnă în contrast. Își șterge de praf brațele, își desprinde degetele de la picioare din strânsoarea pantofilor și se întinde.

Prea mulți bărbați în casă. Gura ei se lipește de pielea dezgolită a umărului. Își adulmecă pielea, aerul ei intim. Gustul și aroma ei proprie. Își amintește prima dată când devenise conștientă de ele, undeva prin adolescență – părea a fi un loc mai degrabă decât un moment anume – sărutându-și brațul pentru a-și exersa sărutul, mirosindu-și încheietura mâinii sau aplecându-se spre coapse. Respirând în propriile ei mâini făcute cupă, așa încât respirația să ricoșeze înapoi spre nas. Acum își freacă picioarele goale și albe de cenușiul umbrat al fântânii. Genistul îi povestise despre statui pe care le întâlnise în timpul luptelor, cum dormise lângă una din ele, un înger întristat, jumătate

bărbat, jumătate femeie, a cărui frumusețe îl fermecase. Se întinsese pe spate privindu-i trupul și, pentru prima dată de la începutul războiului, se simțise împăcat.

Fata adulmecă piatra, mirosul ei răcoros de molie.

Oare tatăl ei se chinuise în încleștarea lui cu moartea sau murise liniștit? Oare stătuse și el întins așa cum se odihnește maiestuos pacientul englez în patul său? Oare fusese îngrijit de vreun străin? Un om care nu e din neamul tău îți poate răscoli emoțiile mai profund decât cineva din propria familie. Ca și cum, nimerind în brațele unui străin, descoperi chiar oglinda pe care ți-ai alege-o singur. Spre deosebire de genist, tatăl ei nu se simțise niciodată complet împăcat în lume. Remarcile lui își pierdeau unele silabe, din timiditate. Din orice propoziție a lui Patrick, se plângea mama ei, pierdeai două-trei cuvinte importante. Dar Hanei îi plăcea acest lucru la el, în jurul lui nu părea a exista nici un spirit feudal. Avea un aer vag, o incertitudine care îi dădea un farmec șovăitor. Era deosebit de majoritatea bărbaților. Chiar și rănitul pacient englez avea fermitatea cunoscută a feudalului. Dar tatăl ei fusese un spirit flămând, plăcându-i ca cei din jurul lui să fie siguri pe ei, chiar severi.

Oare s-a apropiat de propria-i moarte cu același aer indiferent ca și cum ar fi nimerit acolo din întâmplare? Sau cu mânie? Era omul cel mai puțin capabil de mânie din câți cunoștea, detestând cearta, ieșind pur și simplu din cameră dacă cineva îl vorbea de rău pe Roosevelt sau pe Tim Buck sau îi lăuda pe unii primari ai orașului Toronto. Nu încercase în viața lui să convertească pe nimeni, oblojind numai, sau sărbătorind evenimente care se întâmplau în jurul său. Atâta tot. Un roman este o oglindă plimbându-se de-a lungul unei străzi. Fata citise acest lucru într-una dintre cărțile recomandate de pacientul englez, și așa și-l amintea pe tatăl ei – de câte ori aduna imagini de-ale lui din trecut – oprind mașina sub un anumit pod din Toronto, spre nord de Pottery Road, la miezul nopții, și spunându-i că acesta era locul unde graurii și porumbeii își împărțeau incomod și nu prea armonios grinzile podului pe timpul nopții. Și chiar așa se opriseră acolo într-o noapte de vară și își aplecaseră capetele spre zarva de sunete și ciripeli somnoroase.

Mi s-a spus că Patrick a murit într-un porumbar, zise Caravaggio.

Tatăl ei îndrăgise un oraș inventat de el însuși, ale cărui străzi și ziduri și frontiere fuseseră create de el și de prietenii lui. Nu părăsise niciodată cu adevărat acea lume imaginară. Fata își dă seama că tot ce știa despre realitate învățase singură sau de la Caravaggio sau, în timpul în care locuiseră împreună, de la mama ei vitregă, Clara. Clara, care odată fusese actriță, Clara cea clară, care își rostise limpede mânia atunci când plecaseră cu toții la război. Tot anul care trecuse, în Italia, purtase cu ea scrisori de la Clara. Misive care știe că fuseseră scrise pe o stâncă trandafirie de pe o insulă din golful Georgian, scrise cu vântul suflând peste apă și îndoind hârtia din caiet înainte ca ea să rupă într-un sfârșit paginile și să le pună într-un plic adresat Hanei. Le ținea în valiză, fiecare conținând câte un fulg de stâncă trandafirie, și acea adiere. Dar ea nu răspunsese niciodată. Îi fusese un dor cumplit de Clara, dar nu putuse să-i scrie, după toate câte i se întâmplaseră. Nu poate suporta să discute sau măcar să accepte moartea lui Patrick.

Iar acum, pe acest continent, războiul cutreierând pe altundeva, mănăstirile și bisericile care fuseseră transformate temporar în spitale au rămas solitare, cioplite în dealurile Toscaniei și Umbriei. Poartă în ele rămășițele acestei civilizații a războiului, mărunte morene lăsate în urmă de un enorm ghețar. Pretutindeni în jurul lor se întinde acum pădurea sfântă.

Își vără picioarele sub rochia subțire și își reazemă brațele de coapse. Totul e nemișcat. Aude cunoscutul gălgâit sec fremătând în țeava îngropată în coloana centrală a fântânii. Apoi tăcere. Apoi deodată un vuiet când apa sosește, năvălind în jurul ei.

POVESTIRILE PE CARE HANA I LE CITISE PACIENTULUI englez, călătoria alături de bătrânul pelegrin în Kim sau alături de Fabrizio în Mănăstirea din Parma, îi amețiseră pe amândoi, prinzându-i într-o involburare de armate și cai și trăsuri – toate fugind de sau către un război. Stivuite într-un colț al dormitorului lui erau alte cărți pe care i le citise, ale căror meleaguri le cutreieraseră deja.

Multe cărți începeau cu un enunț al autorului despre structura povestirii. Te afundai în apele lor cu o vâslire tăcută.

Îmi încep cronica de la vremea în care Servius Galba a fost consul.

Istoriile lui Tiberius, Caligula, Claudius și Nero, cât timp s-au aflat la putere, au fost falsificate prin teroare, iar după moartea lor au fost rescrise cu înnoită ură.

Așa și-a început Tacitus Analele.

Însă romanele începeau cu multă șovăială sau haos. Cititorii nu aveau niciodată un control total. O ușă un lacăt un zăgaz se deschidea și ei se îmbulzeau, ținându-se cu o mână de balustradă, ținând în cealaltă o pălărie.

Când fata începe o carte, intră pe porțile împodobite în ogrăzi spațioase. Parma și Paris și India își răsfirea covoarele.

Se așeză, sfidând ordinele municipale, călare pe tunul Zam-Zammah, înălțat pe soclul său de cărămidă peste drum de vechiul Ajaib-Gher – Casa Minunilor, cum numeau localnicii muzeul din Lahore. Cine îl are pe Zam-Zammah, „balaurul care suflă foc pe nări”, stăpânește Punjab-ul; de aceea uriașul tun de bronz verzui este întotdeauna primul în prada de război a oricărui cuceritor[15].

— Citește mai rar, fată dragă, pe Kipling trebuie să-l citești rar. Uită-te cu atenție unde sunt virgulele, ca să afli pauzele firești. Este un scriitor care s-a folosit de condei și cerneală. Își ridică adesea privirea de pe pagină, îmi închipui, se uita pe fereastră și asculta păsările, așa cum fac mulți scriitori solitari. Unii nu știu numele păsărilor, însă el le știa. Ochiul tău e prea iute și nord-american. Gândește-te la viteza condeiului lui. Dacă nu, ce-teribil, ce noduros și chinuit ar fi primul paragraf.

Aceasta fusese prima lecție despre lectură a pacientului englez. De atunci n-o mai întrerupsese niciodată. Dacă se întâmpla să adoarmă, ea continua fără să-și ridice privirea decât când ea însăși era obosită. Dacă el pierduse ultima jumătate de oră din povestire, o singură încăpere era întunecată într-o istorie pe care probabil că o știa deja. Cunoștea harta trasată de povestire. Benare[16] la est și Chilianwallah la nord de Punjab. (Toate astea avuseseră loc înainte ca

genistul să se ivească în mijlocul lor ca ieșit din această poveste. Ca și cum paginile lui Kipling fuseseră frecate noaptea, ca o lampă magică. Un leac făcător de minuni.)

Ajungând la final, lăsase din mână povestea lui Kim, cu frazele sale delicate și desăvârșite – și citită acum cu o dicție clară – și luase caietul pacientului, volumul pe care reușise cumva să-l aducă cu el prin flăcări. Cartea se răsfirea deschisă, ajunsă aproape la dublul grosimii ei inițiale.

Avea o pagină subțire dintr-o Biblie, ruptă și lipită în text.

Când regele David a ajuns la adânci bătrânețe îl acopereau cu haine, însă nu putea să se încălzească.

Atunci slugile lui i-au zis: Să se caute pentru domnul nostru rege o fată tânără care să stea înaintea regelui, să-l îngrijească și să se culce cu el, ca să se încălzească domnul nostru regele.

Și i-au căutat în toate ținuturile lui Israel o fată frumoasă și au găsit pe Abișag Sunamiteanca și au adus-o la rege.

Fata era foarte frumoasă, îngrijea pe rege și-l servea; însă regele n-a cunoscut-o[17].

Tribul —, care îl salvase pe pilotul ars, l-a adus la baza militară britanică din Siwa în 1944. A fost transportat cu trenul sanitar de la miezul nopții din vestul deșertului până în Tunisia și de acolo trimis în Italia. În acea perioadă a războiului erau sute de soldați cu mințile rătăcite, cel mai probabil nevinovați, nu prefăcuți. Cei ce susțineau a fi nesiguri de naționalitățile lor erau plasați în complexul din Tirrenia, unde se afla spitalul de la țărmul mării. Pilotul ars era o enigmă în plus, lipsit de orice mijloc de identificare, de nerecunoscut. În tabăra pentru Prizonieri din apropiere era ținut într-o cușcă poetul american Ezra Pound, care își ascundea pe trup și prin buzunare, mutând-o zilnic pentru propriul său sentiment de siguranță, elicea de eucalipt pe care se aplecase și o cu-lesese din grădina celui care-l trădase, când fusese arestat, Eucaliptul care ajută la memorie.

— Ar trebui să încercați să mă păcăliți, le spusese pilotul ars anchetatorilor săi, faceți-mă să vorbesc în germană, ceea ce pot, dacă tot veni vorba, întrebați-mă despre Don Bradman[18]. Întrebați-mă despre Marmite[19] despre marea Gertrude Jekyll[20]. Știa unde se afla fiecare pictură de Giotto prin Europa, și majoritatea locurilor unde se puteau găsi imitații convingătoare.

Spitalul de pe țărm fusese improvizat în cabinele de baie de pe plajă, pe care turiștii le puteau închiria la răscrucea dintre secole. În timpul căldurilor, vechile umbrele Campari erau din nou așezate în rozetele de pe mese, iar pansații și răniții și muribunzii stăteau la umbra lor în briza mării și discutau molcom sau priveau în gol sau sporovăiau întruna. Bărbatul ars o observă pe tânăra infirmieră, oarecum diferită de celelalte. Cunoștea bine asemenea priviri împietrite și își dădu seama că era mai mult pacientă decât infirmieră. O chemă numai pe ea când avea nevoie de ceva.

Fu interogat din nou. Totul la el era foarte englezesc, cu excepția faptului că pielea îi era arsă și neagră, una dintre acele ființe preistorice fosilizate în mlaștini, păstrată prin istorie, așezată înaintea ofițerilor anchetatori.

Îl întrebară unde se aflau aliații în Italia și le spuse că bănuia că ocupaseră Florența, dar că erau ținuți pe loc în orășelele de munte dinspre nord. Linia Gotică. „Unitățile voastre sunt blocate în Florența și nu pot trece de puncte strategice precum Prato și Fiesole fiindcă germanii s-au baricadat în vile și mănăstiri și sunt excelent apărați. E o poveste veche – cruciații au făcut aceeași greșeală împotriva sarazinilor. Și, asemeni lor, aveți acum nevoie de orașele fortificate. Acestea n-au fost părăsite decât în vremurile holerei.”

A bătut câmpii mai departe, exasperându-i, trădător sau aliat, nelăsându-i să ghicească niciodată cu prea mare certitudine cine era.

Acum, după luni de zile, în vila San Girolamo, în orășelul de munte de la nord de Florența, în încăperea-umbrar care îi este dormitor, se odihnește ca sculptura cavalerului mort din Ravenna. Deapănă frânturi de poveste despre orașe-oază, urmașii familiei Medici, stilul literar al lui Kipling, femeia care și-a înfipt dinții în carnea lui. Iar în caietul său de însemnări, ediția din 1890 a Istoriilor lui Herodot, sunt alte frânturi de poveste – hărți, fragmente de jurnal, scrieri în numeroase limbi, paragrafe tăiate din alte cărți. Singurul lucru care lipsește e numele lui. Nu există încă nici un indiciu care să dezvăluie cine este cu adevărat, e lipsit de nume, de grad sau batalion sau escadron. Însemnările din caietul lui sunt toate de dinainte de război, despre deserturile din Egipt și Libia în anii '30, presărate cu notițe despre picturile din peșteri sau galerii de artă sau crâmpeie de jurnal în scrisul lui mărunț. „Nu e nici o brunetă”, îi spune pacientul englez Hanei când se apleacă asupra lui, „printre Madonele florentine”.

Cartea i-a rămas în mâini. Ea o desprinde de trupul lui adormit și o pune pe noptieră. Lăsând-o deschisă, stă în picioare, privind în jos, și citește. Își promite că nu va întoarce pagina.

Mai 1936.

Am să vă citesc o poezie, a spus soția lui Clifton, cu vocea ei protocolară, impresie pe care ți-o lasă întotdeauna dacă nu-i ești foarte apropiat. Eram cu toții în tabăra sudică, strânși în cercul de lumină al focului.

Am umblat prin deșert.

Și am strigat:

— O, Doamne, ia-mă din acest loc!

O voce a rostit:

— Nu există deșert.

Am strigat:

— Bine, dar -

Nisipul, arșița, orizontul gol.

O voce a rostit:

— Nu există deșert.

Nimeni n-a zis nimic.

Ea a spus: Acesta a fost Stephen Crane, care nu a cunoscut niciodată deșertul.

L-a cunoscut, a spus Madox.

Iulie 1936.

Există trădări într-un război care sunt mărunte în comparație cu trădările noastre umane pe timp de pace. Noul amant ia obiceiurile celuilalt. Toate sunt sfărâmate, dezvăluite într-o nouă lumină. Acest lucru este realizat prin fraze încordate sau tandre, deși inima este un organ al focului.

O poveste de iubire nu e despre cei care își pierd inima, ci despre cei care găsesc acea ființă întristată pe care, când o află, trupul nu mai poate înșela pe nimeni, nu mai are nici o mască – nici înțelepciunea somnului, nici ritualul fașoanelor sociale. Este o mistuire a sinelui și a trecutului.

Este aproape întuneric în încăperea verde. Hana se întoarce și își dă seama că are gâtul înțepenit de încordare. A fost concentrată și cufundată în scrisul chircit din jurnalul lui de călătorie, gros, plin de hărți și texte. Are chiar și o ferigă mărunțică lipită în el. Istoriile. Nu închide caietul, nu l-a atins deloc de când l-a așezat pe noptieră. Se îndepărtează de el.

Kip se afla pe un câmp la nord de vilă când găsi mina enormă, piciorul lui – aproape călcând peste firul verde pe când traversa livada – răsucindu-se ca să-l evite, astfel încât își pierdu echilibrul și căzu în genunchi. Ridică firul până ce-l simți întins, apoi îl urmări, mergând în zigzag printre copaci.

Se așază la capătul lui cu geanta de pânză în poală. Mina îl șoca. O acoperiseră cu beton. Așezaseră acolo explozivul și apoi așternuseră beton umed deasupra pentru a-i deghiza mecanismul și forța. La vreo trei metri depărtare era un copac desfrunzit. Alt copac cam la nouă metri. Iarbă de două luni crescuse peste bila de beton.

Își desfăcu geanta și tăie iarba cu o foarfecă. Așază o mică plasă de sfoară în jurul ei și, după ce legă o frânghie și un scripete de o creangă a copacului, ridică încet betonul în aer. Două fire ieșeau din el și duceau spre pământ. Se așază, se rezemă de copac și se uită la ea. Viteza nu mai conta acum. Își scoase radioul din geantă și își puse căștile pe cap. În scurt timp acestea îi pompau în urechi muzică americană de pe postul AIF. În medie două minute jumătate pentru fiecare cântec sau număr de dans. Putea să socotească în urmă, trecând prin Un șirag de perle, Baladă improvizată în do major și alte melodii, ca să descopere câtă vreme stătuse așa, recepționând muzica de fond în mod inconștient.

Zgomotul nu conta. Nu se auzea nici un ticăit sau păunit slab care să semnaleze vreun pericol în acest tip de bombă. Melodia care îl distrăgea îl ajuta să gândească limpede, să pătrundă posibilele structuri ale minei, să înțeleagă caracterul celui care crease citadela de fire și apoi turnase beton umed peste ea.

Suspendarea bilei de beton în aer, legată cu încă o sfoară, însemna că cele două fire nu puteau fi smulse oricât de dur ar fi atacat-o. Se ridică și începu să curețe ușurel cu dalta mina deghizată, înlăturând fărâmele de beton cu pământul ținut în gură, cioplind mai departe. Se oprj din treabă doar când muzica se rătăci de pe lungimea de unde, iar el fu nevoit să prindă din nou postul, dând o nouă claritate melodiilor de dans. Foarte încet dezgropa circuitele de fire. Erau șase fire încurcate, legate într-un mănunchi, vopsite toate în negru.

Șterse de praf panoul pe care erau așezate.

Șase fire negre. Când era copil tatăl său își strângea degetele și, ascunzându-le, lăsând afară doar vârful, îl puneă să ghicească degetul cel mai lung. Degetul lui mărunțel îl atingeă pe cel ales, și mâna tatălui se desfăcea, înflorind, pentru a dezvălui greșeala băiatului. Puteai, desigur, să schimbi un fir roșu într-un conductor negativ. Dar acest adversar nu numai că își betonase creația, ci vopsise și toate personajele în negru. Kip era atras într-un vârtej psihologic. Începu să răzuiască vopseaua cu cuțitul, dezvăluind un roșu, un albastru, un verde. Oare adversarul său le și schimbase între ele? Va trebui să creeze un circuit periferic dintr-un fir negru de-al lui, ca o meandă secată a unui râu, și apoi să testeze dacă această buclă avea energie pozitivă sau negativă. Apoi va verifica pierderile de energie și va ști unde se află pericolul.

Hana căra o oglindă înaltă în fața ei de-a lungul holului. Se oprea din cauza greutateii și o pornea apoi mai departe, oglinda reflectând trandafiriul vechi și întunecat al culoarului.

Englezul dorise să se privească în oglindă. Înainte de a intra în cameră, fata întoarse grijulie oglinda către sine, ca lumina să nu ricoșeze, reflectată de la fereastră, pe fața lui. El stătea întins acolo, în carapacea lui întunecată, singura paloare fiindu-i aparatul auditiv din ureche și aparenta văpaie de lumină a pernei. Își înlătură cu mâna așternuturile de pe el. Uite, ajută-mă, împingând cât de departe putea, și Hana smuci cearșaful până la capul patului.

Se sui pe un scaun lângă pat și aplecă încet oglinda spre el. Se afla în această poziție, cu brațele încordate înaintea ei, când auzi strigătele slabe.

La început nu le băgă în seamă. În casă se auzeau adesea zgomote din vale. Megafoanele folosite de soldații care deminau zona o iritaseră întruna pe vremea când locuia singură cu pacientul englez.

Ține oglinda nemișcată, dragă, spuse el.

Cred că strigă cineva. Auzi?

Cu mâna stângă el dădu aparatul auditiv mai tare.

E băiatul. Ar trebui să te duci să vezi ce e.

Sprijini oglinda de perete și se năpusti pe coridor. Afară se opri, așteptând strigătul următor. Când acesta sosi, ea țâșni prin grădină spre câmpurile de deasupra casei.

El stătea în picioare cu mâinile ridicate deasupra capului, ca și cum ar fi ținut o enormă pânză de păianjen. Își scutura capul, să scape de căști. Cum alerga spre el, îi strigă să-l ocolească prin stânga, fire de la mină erau risipite peste tot. Ea încremeni. Acesta era un loc prin care trecuse de nenumărate ori fără vreun sentiment de primejdie, își suflecă fusta și înainta privind-și picioarele cum se cufundă în iarba înaltă.

Brațele genistului erau încă încremenite în aer când ajunse lângă el. Fusese păcălit, sfârșind prin a ține două fire sub tensiune pe care nu le putea lăsa jos fără a se asigura printr-un conductor suplimentar. Avea nevoie de încă o mână pentru a neutraliza unul din fire și trebuia să se întoarcă din nou la panoul detonator. Îi dădu cu atenție firele și își lăsă brațele în jos, simțindu-și sângele circulând din nou prin ele.

Le iau înapoi într-o clipă.

E-n regulă.

Stai nemișcată.

Își desfăcu geanta și scoase contorul Geiger și magnetul. Plimbă cadranul în susul și de-a lungul firelor pe care le ținea fata. Nici o oscilație spre negativ. Nici un indiciu. Nimic. Făcu un pas înapoi, întrebându-se unde putea fi șmecheria.

Dă-mi voie să leg alea de un copac, și tu pleacă de aici.

Nu. Le țin eu. Nu vor ajunge până la copac.

Nu.

Kip, pot eu să le țin.

— Suntem într-un impas. E pe undeva o șmecherie. Nu știu încotro s-o iau de aici. Nu știu cât de completă e păcăleala.

Lăsând-o acolo, fugi înapoi spre locul unde zărise prima dată firul. Îl ridică și îl urmări tot drumul, de data aceasta cu contorul Geiger lipit de el. Apoi rămase ghemuit la vreo zece metri de ea, gândindu-se, ridicându-și din când în când privirea, uitându-se prin ea fără s-o vadă, atent doar la cele două fire auxiliare pe care ea le ținea în mâini. Nu știu, rosti rar, cu glas tare, nu știu. Cred că trebuie să tai firul din mâna ta stângă, acum chiar că trebuie să pleci. Își trase din nou căștile peste urechi, și sunetul se revărsă iarăși cu putere în el, umplându-l de claritate. Trebălu din nou de-a lungul diverselor cărării de fire și plonja prin răsucirile nodurilor lor, colțurile subite, contactele ascunse care le transformau din pozitiv în negativ. Butoiul cu praf de pușcă. Își aduse aminte de câine, cu ochii lui imenși. Goni însoțit de muzică de-a lungul conductoarelor și, în tot acest timp, își ținu privirea ațintită asupra mâinilor fetei, care stăteau foarte nemișcate ținându-le.

Ar trebui să pleci.

Ai nevoie de o mână în plus ca să le tai, nu-i așa?

Pot să le leg de copac.

Le țin eu.

Luă firul ca o viperă subțire din mâna ei stângă. Apoi pe celălalt. Ea nu se îndepărtă. El nu mai zise nimic, trebuia acum să gândească cat mai clar, ca și cum ar fi fost singur. Ea se apropie și luă înapoi unul dintre fire. Nu era deloc conștient de toate acestea, prezența ei fiindu-i ștearsă din minte. Străbătu rutele detonatorului bombei încă o dată, împreună cu mintea care îi crease coregrafia, atingând toate punctele-cheie, privindu-i radiografia, muzica orchestrei acoperind tot restul.

Pășind spre ea tăie firul de sub pumnul ei stâng înainte ca teoria să i se stingă din minte, cu un sunet ca al unui obiect străpuns de un dinte. Îi urmări imprimeul întunecat al rochiei de-a lungul umărului, peste gât. Bomba era moartă. Scăpă cleștii și își așeză mâna pe umărul ei, simțind nevoia de a atinge ceva uman. Ea spunea ceva nedeslușit, și se întinse și îi trase căștile de pe cap și tăcerea se lăsă. O adiere și un freamăt. Își dădu seama că trosnetul firului retezat nu fusese auzit, ci doar simțit, o mușcătură, frângerea unui os mărunt de iepure. Fără să-i dea drumul, mâna lui lunecă de-a lungul brațului ei și smulse cei douăzeci de centimetri de sârmă din pumnul ei încă strâns.

Ea se uita la el întrebătoare, așteptându-i răspunsul la ceea ce-i spusese, însă el n-o auzise. Fata clătină din cap și se așeză jos. El începu să culeagă diverse obiecte din jurul său, punându-le în geantă. Ea se uită în sus către copac și apoi, din întâmplare numai, își coborî din nou privirea și îi zări mâinile tremurânde, încordate și înțepenite ca ale unui epileptic, respirația adâncă și rapidă, toate dispărând într-o clipită. Stătea ghemuit.

Ai auzit ce-am spus?

Nu. Ce-ai spus?

Am crezut că aveam să mor. Voiam să mor. Și m-am gândit că dacă mor am să mor cu tine. Cineva ca tine, tânăr, cum sunt și eu. I-am văzut pe atâția murindu-mi alături în anul acesta. Nu mi-a fost frică. Desigur, n-a fost bravură. M-am gândit, avem vila asta, iarba asta, ar fi trebuit să ne întindem amândoi, tu în brațele mele, înainte de a muri. Am vrut să-ți ating osul acela de la gât clavicula, e ca o aripă mărunță împietrită sub pielea ta. Am vrut s-o învelesc cu degetele. Mi-a plăcut întotdeauna carnea de culoarea râurilor și pietrelor, sau ca ochiul căprui al unei părăluțe, știi floarea asta? Ai văzut vreuna? Sunt așa de obosită, Kip, vreau să dorm. Vreau să dorm sub copacul ăsta, să-mi lipesc ochiul de clavicula ta, vreau doar să-mi închid ochii și să nu mă mai gândesc la nimeni, vreau să găsec un cuib între crengile unui copac și să mă sui acolo și să dorm. Ce minte atentă! Să știi ce fir să tai. Cum ai știut? Ziceai întruna nu știu, nu știu, dar ai știut. Nu-i așa? Nu tremura, trebuie să-mi fii un pat liniștit, lasă-mă să mă încolăcesc ca și cum mi-ai fi un bunic plin de bunătate pe care să-l pot îmbrățișa, iubesc cuvântul „a te încolăci”, așa o vorbă domoală, n-o poți zori...

Gura ei era lipită de cămașa lui. Stătea întins cu ea pe jos, nemișcat cum îi spusese, cu ochii limpezi, privind în sus spre o creangă. Îi auzea răsuflarea adâncă. Când își încolăcise brațul în jurul umărului ei era deja adormită, dar se strânsese lângă el. Aruncând o privire în jos observă că ea încă mai ținea firul, probabil că-l ridicase din nou.

Din toate, răsuflarea îi era cea mai vie. Apăsarea îi era atât de ușoară, probabil își așezase aproape toată greutatea alături, nu peste el. Câtă vreme putea sta așa, fără să se desprindă, să se întoarcă la mulțimea de treburi ale zilei. Era esențial să rămână nemișcat, ca statuile de care și el se sprijinise în toate acele luni în care avansaseră spre nord de-a lungul coastei, luptându-se pentru calea spre și dincolo de fiecare oraș-fortăreață, până ce nu mai era nici o diferență între ele, aceleași străzi înguste peste tot, care deveneau râuri de sânge, așa încât începuse să viseze că, dacă și-ar fi pierdut echilibrul, ar fi alunecat de-a lungul acelor torente de lichid roșu și ar fi fost azvârlit de pe creastă în vale. În fiecare seară intrase în răcoarea câte unei biserici capturate și își găsisse câte o statuie să-i fie santinelă pe timpul nopții. Își așezase încrederea numai în această rasă de pietre, apropiindu-se cât mai mult de ele în întuneric, un înger întristat a cărui coapsă era coapsa desăvârșită a unei femei, al cărui contur și a cărui umbră păreau a fi așa catifelate. Își punea capul în poala acestor ființe și se lăsa în voia somnului.

Ea lăsa dintr-o dată mai multă greutate asupra lui. Și acum răsuflarea ei era mai adâncă, ca vocea unui violoncel, îi privi fața adormită. Era încă infuriat

că fata stătuse cu el când dezamorsase bomba, ca și cum prin aceasta îl făcuse să-i rămână dator cu ceva. Făcându-l să se simtă în retrospectivă responsabil pentru ea, deși nici nu se gândise la așa ceva în acele clipe. Ca și cum un astfel de gând ar fi putut influența în vreun mod folositor ce hotăra el să facă cu o mină.

Dar simțea că acum se afla în ceva, poate într-o pictură văzută undeva anul trecut. Un cuplu ferit de pericole pe o câmpie. Ce multe cupluri văzuse, în lenea somnului lor, lipsite de orice gând despre muncă sau primejdiile din lume. Alături de el era forfoteala de șoricel din respirația Hanei; sprâncenele ei se încruntau a ceartă, o mărunță înverșunare în visarea ei. Își întoarse privirea în sus spre copac și spre cerul de nori albi. Mâna ei îl ținea strâns, așa cum se încleștase de el mărul de pe țărmul râului Moro, pumnul lui înfigându-se în lutul umed, să nu alunece înapoi în torentul deja traversat.

Dacă ar fi fost el eroul dintr-o pictură, ar fi putut să-și revendice odihna cuvenită. Dar, cum spusese și ea, el era cafeniul unei stânci, cafeniul unui râu noroios, hrănit de furtuni. Și ceva în el îl făcea să se dea înapoi chiar și din fața naivei inocente a unei asemenea remarcă. Dezamorsarea reușită a unei bombe era un final de roman. Bărbați albi, înțelepți ca niște tați, își dădeau mâna, erau felicitați și se îndepărtau șchiopătând, după ce fuseseră convinși să iasă din solitudinea lor pentru această misiune specială. Dar el era un profesionist. Și rămânea un străin, un sikh. Singurul lui contact uman și personal era cu acest inamic care crease bomba și plecase ștergându-și urmele cu o creangă târâtă în urma sa.

De ce nu putea dormi? De ce nu putea să se întoarcă spre fată, să nu se mai gândească că în jur totul încă mai era o văpaie suspendată, pe jumătate aprinsă? Într-o pictură din imaginația sa, câmpia care înconjura această îmbrățișare a lor era în flăcări. O dată urmărise prin binoclu un genist intrând într-o casă minată. Îl văzuse dărâmând o cutie de chibrituri de pe un colț de masă și fiind învăluit în lumină în acea jumătate de secundă înainte ca sunetul șters al bombei să-l ajungă. Astfel era fulgerul în 1944. Cum putea să se încreadă chiar și în acest cerc de elastic de pe mâneca rochiei fetei, care îi strângea brațul? Sau în hârâitul din răsufierea ei apropiată, adâncă asemeni pietrelor dintr-un râu.

Fata se trezi când omida îi trecu de pe gulerul rochiei pe obraz, și își deschise ochii, îl zări aplecat asupra ei. El îi culese omida de pe față fără să-i atingă pielea și o așeză pe iarbă. Ea observă că își împachetase deja echipamentul. El se dădu înapoi și se așeză sprijinit de copac, privind-o cum se rostogolește agale pe spate și cum se întinde apoi, lungind acea clipă cât mai mult cu putință. Trebuie să fi trecut de amiază, cu soarele acolo unde era. Își dădu capul pe spate și se uită la el.

Parcă trebuia să mă ții în brațe!

Te-am ținut. Până te-ai dat mai încolo.

Cât timp m-ai ținut?

Până te-ai desprins. Până ai simțit nevoia să te miști! Nu s-a abuzat de mine, sper? Adăugând: Glumesc numai, când îl văzu cum începe să se îmbujoreze.

Vrei să te întorci în casă?

— Da, mi-e foame.

Abia se putu ridica, cu soarele orbitor, cu picioarele ei ostenite. Câtă vreme fuseseră acolo, încă nu știa. Nu putea să uite adâncimea somnului, ușurința cu care se cufundase în vis.

O PETRECERE SE PORNI ÎN CAMERA PACIENTULUI englez când Caravaggio apăru cu un gramofon găsit pe undeva.

Mă voi folosi de el ca să te învăț să dansezi, Hana. Nu ceea ce știe tânărul tău prieten. Am văzut și mi-am întors spatele la unele dansuri. Dar melodia asta De când se petrece acest lucru e o piesă excelentă pentru că muzica din introducere e mai pură decât cântecul pe care-l introduce. Și numai marii artiști de jazz au pus preț pe-un asemenea lucru. Deci, putem să ținem petrecerea pe terasă, ceea ce ne-ar permite să-l invităm pe câine, sau putem să-l invadăm pe englez și s-o ținem sus în dormitor. Tânărul tău prieten care nu bea alcool a reușit să găsească niște sticle cu vin ieri în San Domenico. Nu avem numai muzică. Dă -mi brațul. Nu. Întâi trebuie să facem semne cu creta pe podea și să exersăm. Trei pași principali – unu-doi-trei -acum dă-mi brațul. Ce s-a întâmplat cu tine astăzi?

A dezamorsat o bombă enormă, una dificilă. Lasă să-ți spună el.

Genistul ridică din umeri, nu cu modestie, ci ca și cum ar fi fost prea complicat de explicat. Noaptea se lăsă fulgerător, întunericul umplu valea și învălui apoi munții și toseră lăsați din nou cu felinarele.

Târșâiau cu toții pe coridoare spre camera pacientului englez, Caravaggio cărând gramofonul, ținând într-o mână brațul aparatului și acul.

Acum, înainte să începi cu istoriile tale, spuse spre silueta nemișcată din pat, îți prezint Povestea mea de-amor.

Compusă în 1935 de domnul Lorenz Hart, îmi închipui, murmură englezul. Kip stătea la fereastră și ea spuse că voia să danseze cu el.

Nu până nu te învăț, găză dragă.

Îi aruncă o privire ciudată lui Caravaggio; acesta era numele afectuos pe care i-l dădea tatăl ei. O trase în îmbrățișarea lui adâncă și căruntă și spuse „găză dragă” din nou și își începu lecția de dans.

Își pusese o rochie curată, dar necălcată. De câte ori făceau o piruetă îl zărea pe genist fredonând doar pentru sine, urmând versurile cântecului. Dacă ar fi avut curent electric, ar fi putut avea un radio, ar fi putut asculta știri despre război de pe undeva. Nu aveau decât radioul cu cu-arț al lui Kip, dar acesta îl lăsase, din politețe, în cort. Pacientul englez discuta despre viața nefericită a lui Lorenz Hart. Unele dintre versurile lui cele mai reușite, cele de la cântecul Manhattan, susținea el, fuseseră schimbate, și imediat se lansă în acele versuri:

La Brighton amândoi ne vom scâlda Toți peștii împreună-i vom speria Când vom intra.

Costumul tău subțire de-l zărește Tot racul va surâde ștrengărește Din clește-n clește.

Niște versuri splendide și senzuale, dar Richard Rodgers, se bănuiește, voia mai multă seriozitate.

Vezi, trebuie să-mi ghicești mișcările.

De ce nu mi le ghicești tu pe-ale mele?

Ți le voi ghici, dar numai când le știi. În momentul de față sunt singurul care se pricepe.

Pun pariu că se pricepe și Kip.

Poate, dar nu vrea să danseze.

— Aș vrea să beau niște vin, spuse pacientul englez, iar genistul luă un pahar cu apă, îi azvârli conținutul pe fereastră și turnă în el vin pentru englez.

— E prima dată când beau ceva tare de un an de zile.

Se auzi un zgomot înăbușit, și genistul se întoarse iute și privi pe fereastră, în noapte. Ceilalți încremeniră. Putea să fi fost o mină. Se întoarse din nou spre grup și spuse.

E-n regulă, n-a fost o mină. Părea să fi venit dintr-o zonă curățată.

Întoarce placa, Kip. Acum am să vă prezint De când se petrece acest lucru, melodie compusă de – Lăsă o pauză pentru pacientul englez, care era amuțit, dând din cap, zâmbind cu vinul în gură.

Alcoolul ăsta probabil o să măucidă.

— Nimic nu te poate ucide, prietene. Ești cărbune curat.

— Caravaggio!

— George și Ira Gershwin. Ascultați.

El și cu Hana pluteau în întristarea saxofonului. Avea dreptate. Frazarea așa de lentă, de târăgănată, încât se simțea că muzicianul nu voia să părăsească antecamera îngustă a preludiului și să intre în cântec, dorea să mai rămână acolo, unde povestea încă nu începuse, ca și cum ar fi fost înnamorat de o fetișcană din prolog. Englezul murmură că introducerile unor asemenea cântece erau denumite „teme”.

Obrazul ei se odihnea pe mușchii umărului lui Caravaggio. Îi simțea acele labe teribile pe spate, pe rochia curată, și se mișcau în spațiul îngust dintre pat și perete, dintre pat și ușă, dintre pat și firida de la fereastră în care stătea Kip. Din când în când, rotindu-se, îi zărea fața. Stătea cu genunchii ridicați și cu brațele odihnindu-se Peste ei. Sau se uita afară, pe geam, în noapte.

Știe careva un dans denumit Îmbrățișarea Bosforului? întrebă englezul.

Nu există așa ceva.

Kip privi umbrele înalte alunecând pe tavanul pictat, Se ridică cu greu și se îndreptă spre pacientul englez să-i umple paharul gol, și îi atinse buza paharului ca și cum ar fi dat noroc. O adiere dinspre apus intrând în odaie. Și se întoarse brusc, înfuriat. Un miros de cordită ajungându-l, o frântură a sa prin aer, și apoi genistul se strecură afară din cameră, cu un gest de sfârșeală, lăsând-o pe Hana în brațele lui Caravaggio.

Nici o rază de bucurie în ființa sa, alergând de-a lungul holului întunecat. Își înhață geanta, fu într-o clipită afară din casă, coborând în goană cele treizeci și șase de trepte ale capelei până în drum, alergând întruna, alun-gându-și senzația de sfârșeală din trup.

Fusese un genist sau fusese un civil? Mirosul de flori și ierburi de-a lungul zidului de lângă drum, colțul unui junghi într-o coastă. Un accident sau o decizie greșită. Majoritatea geniștilor erau rezervați, nu se amestecau prea

mult cu ceilalți. Formau un grup aparte în ceea ce privea caracterul, într-un fel asemeni celor care lucrau cu giuvaeruri și pietre prețioase, aveau în ei o duritate și o claritate, deciziile lor înspăimântându-i chiar și pe cei din aceeași breaslă. Kip recunoscuse acea calitate printre făurarii de nestemate, dar niciodată în sine însuși, deși știa că ceilalți o vedeau în el. Geniștii nu deveneau niciodată foarte apropiați între ei. Când discutau își transmiteau doar informații, noi mecanisme, deprinderi de-ale inamicului. Intra în primărie, unde fuseseră încartiruiți, și ochii lui zăreau trei fețe și înregistrau absența celei de-a patra. Sau erau patru fețe și undeva, pe-o câmpie, trupul fără suflare al unui bătrân sau al unei fete.

Învățase scheme structurale când intrase în armată, scheme care deveneau din ce în ce mai complicate, ca niște noduri enorme sau ca niște partituri muzicale. Descoperi că avea darul unei priviri tridimensionale, un ochi aparte care se putea aținti asupra unui obiect sau a unei pagini cu informații și le putea realinia, putea pătrunde toate notele false. Era din fire conservator, dar în același timp capabil să-și imagineze cele mai teribile mecanisme, posibilitatea unui accident într-o încăpere – o prună pe masă, un copil apropiindu-se și mâncând sămburele de otravă, un bărbat intrând într-o odaie întunecată și, înainte de-a se sui în pat lângă soția lui, dărâmând o lampă cu parafină din suportul ei. Fiecare cameră era plină de un asemenea balet. Ochiul solitar putea vedea firul îngropat sub o suprafață, și cum se putea răsuci un fir într-un nod acolo unde nu era văzut. Arunca romanele polițiste cu iritare, capabil să-i depisteze pe răufăcători cu prea mare ușurință. Se simțea cel mai bine alături de oameni care aveau nebunia abstractă a autodidacților, ca mentorul său, lordul Suffolk, ca pacientul englez, încă nu se încredea în cărți. În ultimele zile, Hana îl privise lângă pacientul englez și i se păruse ca o inversare a lui Kim. Tânărul student era acum indian, profesorul bătrân și înțelept era englez. Dar Hana era aceea care stătea noaptea cu bătrânul, care îl călăuzea peste munți către râul sfânt. Chiar citiseră acea carte împreună, vocea Hanei domoală în timp ce vântul netezea flacăra lumânării de lângă ea, pagina umbrindu-se o clipă.

Se ghemui în colțul holului plin de clinchete, fermecat, fără nici un alt gând; cu mâinile încrucișate în poală și pupilele contractate ca niște vârfuri de ac. Simți că într-o clipă – într-o jumătate de secundă – va avea soluția formidabilei enigme...

Și, într-un fel, în acele lungi nopți de lectură și ascultare, bănuia fata, se pregătiseră pentru tânărul soldat, băiatul devenit adult, care urma să li se alăture. Însă Hana era tânărul băiat din poveste. Și dacă Kip trebuia să fie și el un personaj, atunci era ofițerul Creighton.

O carte, o schemă de noduri, un panou detonator, o încăpere cu patru oameni într-o vilă părăsită, luminată doar de lumânări și, uneori, de văpaia vreunei furtuni, iar alteori de posibila flamă a vreunei explozii. Munții și dealurile și Florența, oarbe, lipsite de curent electric. Lumina de lumânare ajunge până la mai puțin de cincizeci de metri. De la o distanță mai mare nu mai e nimic în acest loc, privind dinspre lumea exterioară. Sărbătoriseră în această seară, în scurta petrecere din camera pacientului englez, aventuri

simple – Hana, somnul din grădină, Caravaggio, „găsirea” gramofonului, iar Kip o dezamorsare dificilă, deși aproape că uitase acel moment. De felul său, se simțea stânjenit în festivități, în momente de victorie.

La numai cincizeci de metri de ei nu mai era nici o reprezentare a prezenței lor în lume, nici un sunet sau imagine a lor în ochiul văii, pe când umbrele Hanei și a lui Caravaggio pluteau pe pereți, iar Kip stătea învăluit confortabil în ghiocul firidei sale și pacientul englez își sorbea vinul și îi simțea tăria filtrându-se prin trupul său nefolositor, așa încât fu în scurt timp amețit, vocea lui amintind de șuieratul unei vulpi a deșertului, amintind de fâlfâitul sturzului de pădure din Anglia care, susținea el, putea fi găsit numai în Essex, dat fiind că îi mergea bine doar într-o zonă unde creșteau levănțica și pelinul. Toată ardoarea bărbatului ars se afla în creierul său, gândise genistul pentru sine, așezat în firida de piatră. Apoi ÎȘI întoarse brusc capul, știind ce se întâmplase când auzi sunetul, sigur pe el. Se uitase din nou către ei și, pentru prima dată în viață, mințise – „E-n regulă, n-a fost o mina. Părea să fi venit dintr-o zonă curățată” – pregătit să aștepte până ce-l ajungea mirosul de cordită.

Acum, după mai multe ore, Kip e din nou așezat în firida de la fereastră. Dacă ar putea să traverseze cei șase metri ai camerei englezului și s-o atingă, ar fi din nou teafăr la minte. Era așa de puțină lumină în odaie, doar lumânarea de la masa la care stătea ea, în seara aceasta fără să citească; se gândi că probabil că era puțin amețită de băutura.

Se întorsese de la locul exploziei și îl găsisese pe Caravaggio dormind pe canapeaua din bibliotecă, cu câinele în brațe. Ogarul îl privise când se oprise în ușa deschisă, mișcându-se cât de puțin posibil, pentru a semnală că era treaz și că păzea locul. Mârâitul lui tăcut înălțându-se peste sforăitul lui Caravaggio.

Își scoase ghetetele, legă șireturile unul de altul și le aruncă peste umăr în timp ce urca scările. Începuse să plouă și avea nevoie de o prelată pentru cort. De pe hol zări lumina încă aprinsă în camera pacientului englez.

Ea stătea pe scaun cu un cot pe masa unde lumânarea scundă își răsfirea razele, cu capul dat pe spate. El își lăsă ghetetele pe podea și păși tăcut în cameră, unde avusese loc petrecerea. Simțea un iz de alcool în aer. Ea își puse degetele peste buze când el intră și apoi arătă spre pacient. Nu putea să audă mersul tăcut al lui Kip. Genistul se așeză din nou în firida ferestrei. Dacă ar putea să traverseze camera și să o atingă ar fi din nou teafăr la minte. Dar între ei era o cale complicată și înșelătoare. Îi despărțea o lume foarte întinsă. Iar englezul se trezea la orice sunet, aparatul auditiv dat la maxim când dormea, ca să se poată simți în siguranță, bazându-se pe propria sa vigilență. Privirea fetei fulgeră prin jur și apoi rămase încremenită asupra lui Kip în dreptunghiul ferestrei.

Găsisese locul morții și ce mai rămăsese acolo și îl îngropase pe secundul său, Hardy. Și după aceea continuase să se gândească la fată în acea după-amiază, dintr-o dată înspăimântat pentru ea, infuriat pe ea pentru că se implice, încercase să-și distrugă propria viață cu atâta nepăsare. Ea îl privi fix. Ultimul ei mesaj fusese degetul la buze. El se aplecă și își șterse obrazul pe tresă de la umăr.

Se întorsese prin sat, ploaia căzând peste copacii cu coroanele retezate din piața centrală a orașelului, neîngrijiți de la începutul războiului, trecând pe lângă strania statuie înfățișând doi bărbați care își dădeau mâna încălecați pe cai. Și acum era aici, lumina lumânării legănându-se, preschimbând imaginea fetei, încât nu putea ghici ce gândea, înțelepciune sau tristețe sau curiozitate.

Dacă ea ar fi citit sau dacă s-ar fi aplecat asupra englezului, el ar fi salutat-o din cap și probabil ar fi plecat, dar acum o vede pe Hana ca pe o ființă tânără și singură. În această noapte, privind locul exploziei, începuse să se teamă pentru ea în timpul dezamorsării din acea după-amiază. Trebuia să înlătore această teamă, dacă nu, fata avea să-l însoțească de câte ori se apropia de un detonator. Avea să o poarte cu el, ca pe un prunc nenăscut în pântecul său. Când lucra, claritatea și muzica îl învăluiau, universul uman stingându-se din jur. Acum ea îi era înăuntru sau pe un umăr, așa cum văzuse o dată o capră vie cărată de un ofițer afară dintr-un tunel pe care încercau să-l inunde.

Nu.

Nu era adevărat. Dorea umărul Hanei, voia să-și așeze palma peste el, așa cum făcuse în lumina soarelui pe când ea dormea, iar el stătuse acolo întins, nemișcat, ca prins în cătarea unei puști, neîndemânatic cu ea. În peisajul imaginat de-un pictor. Nu dorea să primească vreo alinare, ci dorea să o învăluie în alinarea lui pe fată, să o ducă din această odaie. Refuza să accepte propriile sale slăbiciuni, iar în ea nu găsisese vreo slăbiciune de care să se lipească. Niciunul dintre ei nu dorea să dezvăluie celuilalt o asemenea posibilitate. Hana stătea așa de nemișcată, fl privea, și lumânarea pălpâia și îi preschimba imaginea. El nu-și dădea seama că pentru ea nu era decât o siluetă, trupul lui zvelt și pielea lui – o fărâmă de noapte.

Mai devreme, când văzuse că el plecaseră din firida de la fereastră, fusese furioasă. Știind că îi apăra de mine ca pe niște copii. Îl apucase strâns pe Caravaggio. Fusese o insultă. Și, azi, euforia crescândă a serii n-o lăsase să citească după ce Caravaggio se dusesese la culcare, oprindu-se mai înainte să scotocească prin cutia ei cu medicamente, și după ce pacientul englez ciugulise aerul cu degetul lui osos și, când ea se aplecase, o sărutase pe obraz.

Ea stinsese celelalte lumini, aprinsese doar ciotul de lumânare de pe noptieră și se așezase acolo, trupul englezului întins înaintea ei în tăcere, după frenezia discursurilor lui amețite de băutură. Uneori un cal voi fi, uneori un ogar. Un mistreț, un urs fără de cap, uneori o flamă. Auzea picăturile de ceară căzând pe tava de metal de lângă ea. Genistul străbătuse orașul până la o întindere de deal unde avusese loc explozia, și tăcerea lui fără rost încă o înfuria.

Nu putea să citească. Stătea în cameră cu eternul ei muribund, simțind încă vânătaia de pe șale, de când se izbise întâmplător de perete în timpul dansului cu Caravaggio.

Dacă s-ar apropia acum de ea, l-ar respinge din privire, i-ar răspunde printr-o tăcere asemănătoare cu a sa. Lasă-l să ghicească, să facă o mișcare. A mai fost acostată de soldați înainte.

Dar el face următoarele. E deja în mijlocul camerei, cu mâna afundată până la încheietură în geanta deschisă care încă îi atârnă pe umăr. Mersul lui,

tăcut. Se întoarce și se oprește lângă pat. Când pacientul englez își încheie una din lungile lui respirații, taie firul aparatului auditiv cu cleștele și îi dă drumul înapoi în geantă. Se întoarce și surăde spre fată.

Îl cuplez la loc mâine dimineață.

Își așează mâna stângă pe umărul ei.

DAVID CARAVAGGIO – UN NUME ABSURD PENTRU tine, desigur...

Cel puțin am un nume.

— Da.

Caravaggio stă pe scaunul Hanei. Razele după-amiezii umplu odaia, luminând firele plutitoare de praf. Fața în-gustă și întunecată a englezului, cu nasul său unghiular, are aerul unui șoim împietrit, înfășat în cearșafuri. Sicriul unui șoim, gândește Caravaggio.

Englezul se întoarce spre el.

Există un tablou de Caravaggio, pictat spre sfârșitul vieții sale. David, cu capul lui Goliat. În el, tânărul luptător ține în mâna întinsă capul lui Goliat, pustiu și îmbătrânit. Dar nu este aici adevărata tristețe a tabloului. Se presupune că fața lui David este un portret al lui Caravaggio în tinerețe, iar capul lui Goliat un autoportret încărunțit, așa cum arăta el când a pictat tabloul. Tinerețea judecând bătrânețea purtată în mâna întinsă. Judecarea propriei firi muritoare. Când îl văd la capul patului, mi-l închipui pe Kip ca fiindu-mi acel David.

Caravaggio stă acolo în tăcere, cu gândurile pierdute printre fulgii de praf. Războiul l-a dezechilibrat și nu se poate întoarce în nici o altă lume așa cum e, rezemându-se de aceste cârje pe care i le oferă morfina. E un bărbat aflat la mijlocul vieții, care nu s-a obișnuit niciodată cu vreo familie. Toată viața a evitat o intimitate permanentă. Până în acest război, a fost mai bun ca amant decât ca soț. A fost un bărbat care se strecoară și fuge, așa cum amanții lasă haos în urma lor, așa cum hoții lasă case pustiite.

Îl privește pe bărbatul din pat. Trebuie să afle cine este acest englez sosit din deșert, să-l scoată la lumină, de dragul Hanei. Sau poate să-i născocască un alt înveliș, așa cum acidul tanic camuflează rana unui om ars.

Lucrând la Cairo la începutul războiului, fusese instruit să inventeze agenți dubli sau fantome cărora să le dea substanță. Fusese responsabil pentru un agent imaginar denumit „Brânză”, și petrecuse săptămâni întregi învelindu-l în amănunte reale, dându-i calitățile unei persoane adevărate – cum ar fi lăcomia și o înclinare spre beție – prilej cu care răspândea zvonuri false printre dușmani. La fel cum unii pentru care lucrase la Cairo inventaseră plutoane întregi în inima deșertului. Trăise într-o vreme de război, în care tot ce se oferea celor din jur era o minciună. Se simțise ca un om în bezna unei odăi, imitând chemarea unei păsări.

Dar aici își lepădau din piei. Nu puteau imita decât ceea ce erau. Singura apărare era căutarea adevărului din ceilalți.

FATA TRAGE JOS DE PE RAFTUL BIBLIOTECII ROMANUL Kim și, în picioare, sprijinindu-se de pian, începe să scrie pe pagina albă de la sfârșit.

El spune că tunul – Zam-Zammah – încă mai e acolo, în fața muzeului din Lahore. Fuseseră două, fabricate din câni și castroane de metal colectate de

la fiecare familie hindusă din oraș – drept jizya, sau taxă. Acestea au fost topite, și din ele s-au făcut tunurile. Au fost folosite în numeroase bătălii din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea împotriva sikh-ilor. Celălalt tun a fost pierdut într-o bătălie, la trecerea râului Chenab -

Închide cartea, se suie pe un scaun și o cuibărește înapoi pe raftul înalt, invizibil.

Intră în dormitorul pictat cu o nouă carte și îi anunță titlul.

— Nici o carte pentru moment, Hana.

Ea se uită la el. Are, chiar și acum, gândește ea, ochi frumoși. Toate se petrec acolo, în acea privire cenușie sosită din noaptea sa. Are o senzație de priviri nenumărate care licăresc asupra ei o clipă, apoi trec mai departe, ca un far.

Nici o altă carte. Dă-mi-l doar pe Herodot.

Ea îi așează volumul masiv, pătat, în mâini.

Am văzut ediții ale Istoriilor cu un chip sculptat al autorului pe copertă. O statuie găsită într-un muzeu din Franța. Dar nu mi-l imaginez deloc pe Herodot așa. Îl văd mai mult ca pe unul dintre acei bărbați ascetici ai deșertului care călătoresc din oază în oază, făcând negoț cu legende ca și cum ar fi un schimb de semințe, absorbind totul fără suspiciune, construind un miraj. „Această istorie a mea”, spune Herodot, „a căutat de la început aspectele suplimentare argumentului central”. Ce găsești în cartea lui sunt fundături din mersul istoriei – cum se trădează oamenii unii pe alții în numele ideii de nație, cum se îndrăgostesc oamenii... Câți ani ziceai că ai?

Douăzeci.

Eram mult mai în vârstă când m-am îndrăgostit.

Hana face o pauză.

De cine?

Dar ochii lui sunt deja departe.

PĂȘĂRILE PREFERĂ COPACI CU CRENGI MOARTE, spuse Caravaggio. Așa pot avea o vedere completă din locul unde se așează. Pot zbura în orice direcție.

Dacă te referi la mine, spuse Hana, eu nu sunt o pasăre. Adevărata pasăre e tipul de sus.

Kip încearcă să și-o închipuie ca pasăre.

— Spune-mi, e posibil să iubești pe cineva care nu e la fel de deștept ca tine? Caravaggio, într-un iureș de morfină, căuta nod în papură. Țsta e un lucru care m-a preocupat aproape toată viața mea sexuală – care a început târziu, țin să informez acest select auditoriu. De asemenea, plăcerea senzuală a conversației mi-a apărut abia după ce m-am însurat. Niciodată nu considerasem cuvintele ca fiind erotice. Câteodată chiar îmi place mai mult să vorbesc decât să regulez. Fraze. O droaie despre una, o droaie despre alta și pe urmă iar de la capăt. Cu cuvintele necazul e că, flecărind, te poți împotmoli într-un colț, în timp ce, regulând, nu te împotmolești niciodată.

Iată filosofia unui bărbat, murmură Hana.

Ei bine, mie nu mi s-a întâmplat, continuă Caravaggio, poate ți s-a întâmplat ție, Kip, când ai venit la Bombay din munți, sau când ai sosit în

Anglia pentru pregătirea militară. Mă întreb, s-o fi împotmolit careva regulând? Câți ani ai, Kip?

Douăzeci și șase.

Mai în vârstă decât mine, spuse fata.

Mai în vârstă decât Hana. Ai putea să te îndrăgostești de ea dacă n-ar fi mai deșteaptă decât tine? Adică, poate că nu e mai deșteaptă decât tine. Dar nu e important pentru tine să crezi că e mai deșteaptă ca să te îndrăgostești de ea? Ia gândește-te. Ea e obsedată de englez pentru că știe atât de multe. Ne aflăm pe o câmpie nemărginită când vorbim cu tipul ăla. Nici măcar nu știm dacă e englez. Probabil că nu e. Vezi tu, cred că lumii îi e mai ușor să se îndrăgostească de el decât de tine. De ce? Pentru că dorim să cunoaștem, să aflăm cum se potrivesc toate piesele. Povestitorii seduc, cuvintele ne țintuiesc în colțuri. Vrem mai mult decât orice să creștem și să ne schimbăm. Eroica lume nouă.

Nu cred, spuse Hana.

Nici eu. Hai să-ți spun despre cei de vârsta mea. Cel mai rău e că lumea presupune că ți-ai dezvoltat deja caracterul până acum. Necazul cu vârsta mijlocie e că toți cred că te-ai format în întregime. Iată.

Aici Caravaggio își ridică mâinile înaintea Hanei și a lui Kip. Ea se sculă și se duse în spatele lui și îi așază un braț în jurul gâtului.

— Nu face asta, David, bine?

Își înfășură ușurel mâinile în jurul mâinilor lui.

— Deja avem un palavragiu nebun sus.

Uită-te la noi – stăm aici așa cum stau cei putrezi de bogăți în vilele lor putrede sus pe dealurile putrede, când se face prea cald în oraș. E nouă dimineața – tipul de sus doarme. Hana e obsedată de el. Eu sunt obsedat de echilibrul mental al Hanei, sunt obsedat de propriul meu „echilibru”, iar Kip probabil o să sară în aer într-o bună zi. De ce? Pentru cine? Are douăzeci și șase de ani. Armata britanică îl învață niște deprinderi și americanii îl instruiesc mai departe și echipa de geniști e pregătită, e decorată și trimisă printre îmbelșugatele coline. Se folosesc de tine, băietane, după cum spun galii. Eu nu mai stau mult pe-aici. Vreau să te duc acasă. Cară-te naibii din Cetatea-Capcană.

Potolește-te, David. El va trăi.

Genistul care a sărit în aer noaptea trecută – cum îl chema?

Tăcere din partea lui Kip.

Cum îl chema?

Sam Hardy. Kip se duse la fereastră și se uită afară, ieșind din conversație.

Problema noastră a tuturor este că suntem unde n-ar trebui să fim. Ce căutăm în Africa, în Italia? Ce caută Kip dezamorsând bombe prin livezi, pentru numele lui Dumnezeu? Ce treabă are el să lupte în războaie englezești? Un țăran de pe frontul de vest nu poate reteza o creangă dintr-un copac fără să-și distrugă ferăstrăul. De ce? Din cauza mulțimii de schije înfipte în el în ultimul război. Până și arborii sunt îmbibați de bolile aduse de noi. Armatele te îndoctrinează și te lasă aici și se cară în altă parte să stârnească necazuri, așa,

fără nici un rost, inky-dinky parlez-vous[21][22] Ar trebui să plecăm de aici cu toții, împreună.

Nu-l putem lăsa pe englez.

Englezul ne-a lăsat pe noi cu luni în urmă, Hana, e cu beduinii sau pe undeva printr-o grădină englezească plină de brumărele și alte rahaturi. Probabil că nici nu și-o amintește pe femeia în jurul căreia se învârte, despre care încearcă să povestească. Habar nu are unde naibii se află. Crezi că sunt furios pe tine, nu-i așa? Fiindcă te-ai îndrăgostit. Așa crezi? Un unchi gelos. Mi-e teamă pentru tine. Vreau să-l ucid pe englez, pentru că e singurul lucru care te poate salva, care te poate scoate de aici. Și începe să-mi placă de el. Părăsește-ți postul. Cum poate Kip să te iubească dacă nu ești destul de deșteaptă cât să-l convingi să nu-și mai riște viața?

De-aia. Pentru că el crede într-o lume civilizată. El e o persoană civilizată.

Prima greșeală. Mișcarea corectă e să vă suiți într-un tren, să mergeți și să faceți copii împreună. Nu vreți să ne ducem și să-l întrebăm pe englez, pe omul-pasăre, ce crede? De ce nu ești mai deștept? Numai cei bogați nu-și pot permite să fie deștepți. Sunt compromiși. Au fost închiși cu ani de zile în urmă în privilegiile lor. Trebuie să-și apere averile. Nimeni nu-i mai zgârcit decât cei bogați. Crede-mă. Dar ei trebuie să urmeze regulile lumii lor împruțate și civilizate. Declară războaie, își au onoarea lor, și nu pot evada nicăieri. Dar voi doi. Noi trei. Suntem liberi. Câți geniști mor? Cum de nu ești deja mort? Fii iresponsabil. Norocul e pe sfârșite.

Hana își turna lapte în cană. Când o umplu mută buza vasului deasupra mâinii lui Kip și turnă mai departe laptele pe mâna lui brună și de-a lungul brațului până la cot și acolo se opri. El nu făcu nici o mișcare.

EXISTĂ DOUĂ NIVELE DE GRĂDINĂ LUNGĂ, ÎNGUSTĂ, ÎN partea de vest a casei. O terasă sobră și formală și, deasupra, o grădină mai întunecată, în care treptele de piatră și statuile de beton aproape că dispar sub mușgaiul verzui al ploilor. Genistul își are cortul așezat aici. Ploaia cade și ceața se înalță din vale, și cealaltă ploaie de pe crengile chiparoșilor și brazilor picură peste această poiană pe jumătate domesticită de pe coasta dealului.

Numai focul poate usca grădina de sus, în permanență umedă și umbrită. Rămășițele de scânduri, grinzi din bombardamente anterioare, crengi târâte, buruieni smulse de Hana în fiecare după-amiază, iarbă cosită și urzici – toate sunt aduse aici și arse de ei când amurgul târziu se rotește spre înserare. Focurile umede fumegă și ard, iar fumul cu aromă de plante se înclină spre tufișuri, se suie prin copaci, apoi se mistuie pe terasa din fața casei. Ajunge până la fereastra pacientului englez, care aude un ecou de voci și, din când în când, un hohot de râs din grădina fumegândă. Tălmăcește miresmele, desfășurându-le în sens invers, spre ceea ce fusese ars. Rozmarin, gândește, lăptucă, pelin, mai e ceva acolo, ceva nemirositor, poate sângerel sau o falsă floarea-soarelui, căreia îi place solul ușor acid al dealului.

Pacientul englez o sfătuiește pe Hana ce să planteze. „Pune-l pe prietenul tău italian să-ți facă rost de semințe, pare a fi talentat în acest domeniu. Ce-ți trebuie sunt frunze de prun. În plus, garoafe roșii și garoafe indiene -dacă le

vrei numele latin pentru prietenul tău latin, acesta este Silene virginica. Cimbrul roșu este bun. Dacă vrei cintezei, fă rost de alune și verigele.”

Fata își notează tot. Apoi pune stiloul în sertarul mășuței unde ține cartea pe care i-o citește, împreună cu două lumânări și chibrituri de tip Vesta. Nu păstrează rezerve medicale în această cameră. Le ascunde prin alte încăperi. Dacă tot are să le dea de urmă Caravaggio, fata vrea măcar să nu-l deranjeze pe englez. Își pune bucata de hârtie cu numele plantelor în buzunarul rochiei, să i-o dea lui Caravaggio. Acum, când atracția fizică a ieșit la iveală, fata a început să se simtă stânjenită în compania a trei bărbați.

Dacă e într-adevăr atracție fizică. Dacă toate acestea au vreo legătură cu iubirea pentru Kip. Îi place să-și lipească fața de brațul lui, sus, lângă umăr, acel râu cafeniu-închis, și să se trezească cufundată în el, lângă pulsul acelei vene pe care ar trebui s-o găsească și în care ar introduce o soluție salină dacă el ar fi pe moarte.

La două sau trei dimineața, după ce îl părăsește pe englez, trece prin grădină către felinarul de furtună al genistului, care atârână de brațul Sfântului Cristofor. Întuneric deplin între ea și felinar, dar știe pe de rost fiecare arbust și tufă din calea ei, vatra focului pe lângă care pășește, scundă și trandafirie în mocnirea ei. Câteodată își face mâna căuș în jurul pâlniei de sticlă a felinarului și stinge flacăra, iar alteori o lasă aprinsă și trece aplecându-se pe sub ea și intră printre foile deschise ale cortului, să se strecoare alături de trupul lui, de brațul pe care-l dorește, limba ei în loc de tampon de vată, dintele ei în loc de ac, gura ei în loc de mască cu picături de codeină care să-l adoarmă, să-i încetinească spre somn creierul ce ticăie nemuritor. Își împătorește rochia de lână și o așează peste teniși. Știe că pentru el lumea arde în jurul lor urmând numai câteva legi fundamentale. Înlocuiești TNT[22]-ul cu abur, îl drenezi, îl – toate acestea, știe, trec prin capul lui când ea adoarme alături, neprihănită ca o soră.

Cortul și codrul întunecat îi înconjoară.

Se află la numai un pas de alinarea pe care ea însăși a împărțit-o altora prin spitalele provizorii din Ortona și Monterchi. Trupul ei pentru un ultim val de căldură, șoapta ei pentru mângâiere, acul ei pentru somn. Dar trupul genistului nu îngăduie să-l pătrundă nimic venind dintr-o altă lume. Un băiat îndrăgostit care nu mănâncă hrana pe care ea o adună, care nu are nevoie sau nu vrea drogul închis într-un ac pe care ea l-ar putea strecura în brațul lui, așa cum face Caravaggio, sau acele alifii născocite în deșert după care tânjește englezul, pomezii și polen ca să se reîntruchipeze așa cum îi arătaseră beduinii. Doar întru alinarea pe care o aduce somnul.

Sunt ornamente pe care și le așează în jur. Anumite frunze pe care i le-a dat ea, un ciot de lumânare, iar în cort aparatul de radio și geanta de umăr plină de unelte ale profesiei. A ieșit din război cu un calm care, chiar când e fals, înseamnă pentru el ordine. Își păstrează precizia, urmărind șoimul în plutirea lui peste vale, prins în V-ul de la cătarea puștii, deschizând o bombă și neluându-și ochii de la ceea ce caută în timp ce trage spre el un termos, deșurubează capacul și bea, fără măcar să se uite la cana de metal.

Noi ceilalți suntem doar la periferie, gândește ea, ochiul lui e ațintit doar asupra primejdiei, urechea ciulită doar la ce se întâmplă la Helsinki sau Berlin, venind pe unde scurte. Chiar și atunci când îi este amant, plin de tandrețe, iar mâna ei stângă îl apucă mai sus de kara[23] unde mușchii antebrațului se strâng, se simte invizibilă înaintea acelei priviri pierdute până la geamătul lui, când capul i se prăvălește peste gâtul ei. Totul, în afară de pericolul însuși, este periferie. L-a învățat să scoată un sunet, a dorit asta de la el, și dacă este vreodată relaxat de când cu războiul, este numai în acest geamăt, ca și cum ar fi în sfârșit dispus să-și dezvăluie poziția în întuneric, să-și exprime plăcerea printr-un sunet uman.

Cât de mult îl iubește și cât de mult o iubește, nu știm. Sau în ce măsură este un joc al tainelor. Cu cât devin mai apropiați, distanța dintre ei în timpul zilei crește. Ei îi place spațiul pe care i-l lasă, spațiul la care el presupune că au amândoi dreptul. Acesta le dă o energie tainică, există un cod în aerul dintre ei când el trece pe sub fereastră fără o vorbă, mergând pe jos un kilometru să se întâlnească cu ceilalți geniști în oraș. El îi așează o farfurie sau niște mâncare în mâini. Ea îi pune o frunză pe încheietura brună a brațului. Sau lucrează cu Caravaggio între ei, tencuind un zid năruit. Genistul își fredonează melodiile occidentale, ceea ce îl distrează pe Caravaggio, deși pretinde că nu.

„Pennsylvania, șase-cinci-o-o-o”, gâfâie tânărul soldat.

Fata învață toate nuanțele întunecimii lui. Culoarea antebrațului suprapusă pe culoarea gâtului. Culoarea palmelor, obrazilor, a pielii de sub turban. Întunericul degetelor despletind fire roșii și negre, sau pe pâinea pe care o ridică din gamela de metal pe care încă o mai folosește la masă. Apoi se scoală în picioare. Autosuficiența lui le pare insolentă, deși, fără îndoială, el o consideră o excesivă politețe.

Cel mai mult iubește culorile umede de pe gâtul lui când se spală. Și pieptul cu sudoarea sa, pe care îl apucă degetele ei când îi este deasupra, și brațele puternice, întunecate în bezna din cortul lui, sau, o dată, în camera ei, când lumina dinspre orașul din vale, în sfârșit ieșit din starea de asediu, se înălțase printre ei ca un amurg și îi dezvăluise trupul.

MAI TÂRZIU EA ÎȘI VA DA SEAMA CĂ EL NU-ȘI PERMISESE niciodată să îi rămână îndatorat, sau ea, lui. Va privi fix acest cuvânt într-un roman, îl va ridica din carte și îl va purta spre un dicționar. Îndatorat. A avea o obligație. Iar el va ști, n-a lăsat să se întâmple vreodată așa ceva. Dacă ea traversează cei două sute de metri de grădină înnoptată până la el, este voia ei, și e posibil să-l găsească dormind, nu din lipsă de iubire, ci de nevoie, pentru a avea mintea clară în fața obiectelor înșelătoare pe care i le va pune înalte ziua care vine.

O consideră o ființă deosebită. Se trezește și o zărește în razele felinarului. Cel mai mult îi iubește conturul elegant al feței. Sau, seara, îi place vocea ei, când ea încearcă să-l convingă pe Caravaggio să renunțe la vreo nerozie de-a lui. Și felul cum se strecoară lângă trupul lui ca o sfântă.

Discută, ușoara melodie a vocii lui învăluită în mirosul de pânză al cortului pe care l-a purtat cu el întreaga campanie italiană, spre care se întinde, să-l atingă cu degetele lui subțiri ca și cum i-ar fi făcut și el parte din trup, o aripă kaki cu care se învelește în timpul nopții. Este lumea lui. În aceste

noapți ea se simte exilată, departe de Canada. O întreabă de ce nu poate să doarmă. Ea stă întinsă acolo, iritată de autosuficiența lui, de abilitatea lui de a se desprinde așa de ușor de lume. Tânjește după un acoperiș de tablă pe care să răpăie ploaia, doi plopi care să-i tremure înaintea ferestrei, un sunet în care să poată dormi, copacii adormiți și acoperișurile adormite cu care crescuse în cartierul de est al orașului Toronto, și apoi vreo doi ani cu Patrick și Clara pe cursul râului Skootamatta și, mai târziu, în Golful Georgian. N-a găsit un copac adormit nici măcar în desișul acestei grădini.

Sărută-mă. Către gura ta se îndreaptă iubirea mea cea mai pură. Către dinții tăi. Și, mai târziu, când capul său s-a prăvălit într-o parte, spre curentul de aer de la intrarea cortului, ea șopti clar, auzită numai de sine: Poate că ar trebui să-l întrebăm pe Caravaggio. Tata mi-a spus cândva – Caravaggio e un bărbat mereu îndrăgostit. Nu numai îndrăgostit, ci mereu înecat în iubire. Mereu confuz. Mereu fericit. Kip? Mă auzi? Sunt așa de fericită cu tine. Stând așa cu tine.

Cel mai mult își dorea un râu în care să poată înota. Înotul avea o cadență care, presupunea ea, era ca și cum ai fi într-o sală de dans. Dar el vedea altfel râurile, intrase în râul Moro în tăcere și trăsese hamul de cabluri atașat de podul Bailey pe care-l asamblau, panourile sale de oțel fixate în șuruburi afundându-se în apă în urma lui ca o ființă, iar cerul se aprinsese apoi de focul bombelor și cineva se ducea la fund lângă el, în mijlocul râului. Iar și iar, geniștii plonjaseră după scripetii pierduți prin apă, cu cârligele de asamblare între ei, noroi și valuri și fețe de oameni, toate luminate de rachetele de semnalizare aprinse pe cer în jurul lor.

Noaptea întreagă plângând și urlând, au trebuit să se ajute unul pe altul să nu înnebunească. Hainele îmbibate în apa râului, podul așezat încet ca un drum deasupra capetelor lor. Și, după două zile, alt râu. Fiecare râu la care ajungeau era lipsit de poduri, ca și cum numele însuși i-ar fi fost șters, ca și cum cerul ar fi fost lipsit de stele, casele lipsite de uși. Unitățile de geniu se strecurau în apă cu frânghiile lor, cărau cabluri pe umeri, fixau șuruburi, amuțeau metale înecându-le în ulei și apoi armata mărșăluia peste pod. Rula cu mașinile ei peste podul prefabricat, cu geniștii încă dedesubt în apă.

Adesea erau prinși în mijlocul râului când începeau să cadă bombele spulberând malurile de noroi, sfărâmând oțelul și fierul în colțuri de piatră. Nimic nu-i apăra atunci, râul cafeniu subțire ca mătasea în fața metalelor care-l sfâșiau.

Alungă acest gând. Știa un șiretlic al somnului subit și-l folosea înaintea acestei fete care-și avea propriile ei râuri și se rătăcise de ele.

Da, Caravaggio îi va explica cum să se cufunde în iubire. Chiar și cum să se cufunde într-o iubire precaută. „Vreau să te duc la râul Skootamatta, Kip”, spune ea. „Vreau să-ți arăt Lacul de Fum. Femeia pe care a iubit-o tatăl meu locuiește acolo, printre lacuri, se strecoară într-o canoe mai ușor decât într-o mașină. Mi-e dor de fulgere care fac să clipească lumina electrică. Vreau s-o cunoști pe Clara a canoelor, ultima rămasă din familia mea. Acum nu mai e nimeni altcineva. Tata a părăsit-o pentru un război.”

Merge spre cortul lui înnoptat fără vreun pas greși fără nici o ezitare. Arborii trec ochiul luminos al lunii printr-o sită, ca și cum l-ar strecura prin globul de oglinzi al unei săli de dans. Intră în cort și își pune urechea pe pieptul lui adormit și îi ascultă inima palpitândă, așa cum el ar asculta ceasul unei mine. Ora două noaptea. Toată lumea doarme în afară de ea.

IV.

Sud de Cairo 1930-1938

CONFORM LUI HERODOT, TIMP DE SUTE DE ANI LUMEA occidentală a avut un interes foarte limitat față de deșert. Din anul 425 î.e.n. până la începutul secolului douăzeci și-a întors privirea de acolo. Tăcere. Secolul al XIX-lea a fost o vreme a căutătorilor de râuri. Iar apoi, în anii '20 ai acestui secol, are loc un dulce post-scriptum al istoriei în acest colț de lume, alcătuit în principal din expediții finanțate cu fonduri private și urmate de prelegeri modeste prezentate la Societatea Geografică din Londra, la Kensington Gore. Aceste prelegeri sunt ținute de oameni istoviți și arși de soare care, ca marinarii lui Conrad, nu se simt prea în largul lor lângă manierele taximetriștilor, lângă umorul sec și iute al șoferilor de autobuz.

Când călătoresc cu trenurile locale din suburbii până la Knightsbridge, în drum spre întrunirile societății, se pierd adesea, biletele de tren sunt rătăcite, ținându-și strâns doar hărțile vechi și cărându-și notițele pentru Prelegere – scrise încet și cu trudă – în veșnicile lor rucsacuri care fac mereu parte din trupurile lor. Acești oameni de toate națiile călătoresc la acest ceas de seară timpurie, ora șase, când afară totul e învăluit în lumina celor însingurați. Este o oră anonimă, când, în mare parte, orașul se îndreaptă către casă. Exploratorii ajung prea devreme la Kensington Gore, mănâncă la Lyons Corner House și apoi intră în clădirea Societății Geografice și se așează în sala de la etaj, alături de o lungă canoe Maori, studiindu-și notițele. La ora opt încep întrunirile. O dată la două săptămâni are loc câte o prelegere. Cineva prezintă subiectul, și altcineva mulțumește vorbitorului. Persoana care încheie discuția de obicei argumentează sau analizează valoarea prelegerii, aduce critici pertinente, dar niciodată impertinente. Principalii vorbitori, se presupune, nu se îndepărtează de realitate, și chiar și cele mai pasionate ipoteze sunt prezentate cu modestie.

Călătoria mea prin Deșertul Libiei de la Sokum pe coasta Mediteranei până la El Obeid în Sudan a urmat unul dintre rarele trasee ale suprafeței terestre care prezintă numeroase și diverse particularități geografice de mare interes...

Anii de pregătiri și cercetări și căutări de fonduri nu sunt niciodată menționați în aceste săli învelite în lemn de stejar. Vorbitorul de săptămâna trecută a consemnat pierderea a treizeci de persoane în ghețurile Antarcticii. Pierderi asemănătoare în arșiță extremă sau furtuni sunt anunțate cu minime elogii. Toate aspectele umane și financiare se află la periferia subiectului în discuție – care este suprafața terestră și ale sale „particularități geografice de mare interes”.

Pot alte depresiuni din această regiune, pe lângă mult-discutata Wadi Rayan, fi considerate adecvate pentru a fi folosite în scopul unei irigații sau asanări a Deltei Nilului? Sunt rezervele arteziene de apă din oaze dreptat în

scădere? Unde să căutăm misterioasa „Zerzura”? Mai sunt și alte oaze „pierdute” de descoperit? Unde se află mlaștinile pline de broaște țestoase menționate de Ptolemeu?

John Bell, director al Prospeccțiunilor prin Deșert, cu baza în Egipt, a pus aceste întrebări în anul 1927. În anii '30 prelegerile au devenit și mai modeste. Aș dori să adaug câteva remarci la unele idei prezentate în interesanta discuție despre „Geografia Preistorică a Oazei Kharga”. La mijlocul anilor '30 oaza pierdută, Zerzura, a fost descoperită de Ladislaus de Almásy și colegii săi.

În 1939 marea decadă a expedițiilor în Deșertul Libiei s-a încheiat și acest vast și tăcut colț de lume a devenit un teatru de război.

DIN DORMITORUL-UMBRAR, PACIENTUL ARS CONTEMPLĂ imense depărtări. Asemeni cavalerului mort din Ravenna, al cărui trup de marmură pare a fi viu, aproape fluid, care își are capul înălțat pe o pernă de piatră, pentru a putea privi pe deasupra vârfurilor picioarelor, în zare. Mai departe de mult râvnita ploaie din Africa. Spre întreaga lor viață la Cairo. Muncile și zilele lor.

Hana stă așezată lângă patul lui și îl însoțește ca un scutier în toate aceste călătorii.

În 1930 am început să trasăm pe hartă partea cea mai întinsă a Platoului Gilf Kebir, în căutarea oazei pierdute denumite Zerzura. Cetatea Salcânilor.

Eram europeni ai deșertului. John Bell localizase Gilf-ul în 1917. Apoi Kemal el Din. Apoi Bagnold, care și-a croit drum spre sud prin Marea de Nisip. Madox, Walpole de la Prospeccțiuni în Deșert, Excelența Sa Wasfi Bey, Casparius-fotograful, doctorul Kadar – geologul și Berrmann. Iar Gilf Kebir – acel platou imens așezat în Deșertul Libiei, de mărimea Elveției, cum îi plăcea lui Madox să spună – era inima noastră, coastele sale abrupte către est și vest, platoul înclinându-se treptat către nord. Se înălța din deșert la șase sute de kilometri depărtare de Nil, înspre vest.

Egiptenii din epocile timpurii credeau că nu exista apă la vest de orașele-oază. Lumea se termina acolo. Teritoriul din interior era lipsit de apă. Dar în pustietatea deserturilor ești întotdeauna înconjurat de istorie neștiută. Triburi Tebu și Senussi cutreieraseră pe acolo, stăpânind izvoare pe care le apărau învăluindu-le într-o mare taină. Umblau zvonuri despre ținuturi fertile cuibărite în inima deșertului. Scriitori arabi din secolul al XII-lea au povestit despre Zerzura. „Oaza Măruntelor Zburătoare.” „Cetatea Salcânilor.” În Cartea Tăinuitelor Comori, Kitab al Kanuz, Zerzura este descrisă ca o cetate albă, „albă ca o porumbiță”.

Uită-te pe o hartă a deșertului Libiei și vei vedea niște nume. Kemal el Din care, în 1925, aproape de unul singur, a realizat prima mare expediție modernă. Bagnold 1930-1932. Almasy – Madox 1931-1937. Puțin spre nord de Tropicul Racului.

Eram o mână de oameni formând un fel de nație aparte între cele două războaie mondiale, întocmind hărți și explorând apoi mai departe. Ne adunam la Dakhla și Kufra ca și cum ar fi fost baruri sau cafenele. O societate a oazelor, o numea Bagnold. Ne știam unul altuia amănuntele cele mai personale, deprinderile și slăbiciunile. I-am iertat totul lui Bagnold pentru felul în care a

descriu dunele. Canelurile și nisipul vălurit se aseamănă cu scobitura din cerul gurii unui câine. Acesta era adevăratul Bagnold, un om în stare să-și vâre mâna iscoditoare între fălcile unui câine.

1930. Prima noastră călătorie, spre sud, pornind de la Jaghbub prin deșert, trecând prin teritoriul triburilor Zwaya și Majabra. O călătorie de nouă zile până la El Taj. Madox și Bermann, alți patru. Câteva cămile, un cal și câine. La plecare, ne-au spus vechea gluma. „Dacă pornești la drum într-o furtună de nisip, vei avea noroc”.

Am poposit în prima noapte la treizeci de kilometri spre sud. A doua zi de dimineață ne-am trezit și am ieșit din corturi la cinci. Prea frig ca să mai putem dormi. Ne-am apropiat de focuri și ne-am așezat în lumina lor, aprinsă în vastul întuneric din jur. Deasupra noastră luceau ultimele stele. Răsăritul n-avea să sosească în mai puțin de două ore. Ne-am trecut unii altora pahare de ceai fierbinte. Cămilele se hrăneau, pe jumătate adormite, mestecând curmalele cu tot cu sâmburi. Ne-am mâncat micul dejun și apoi am băut încă trei pahare cu ceai.

Câteva ore mai târziu ne aflam în inima furtunii de nisip care ne lovise în mijlocul dimineții însoțite, ivindu-se din senin. Adierea care ne răcorise se întetise treptat. În cele din urmă ne-am uitat în jos, și fața deșertului era schimbată. Dă-mi cartea... aici. Iată uimitoarea descriere făcută de Hassanein Bey unor asemenea furtuni.

E ca și cum pe sub întreaga suprafață a pământului ar trece niște țevi cu abur, cu mii de orificii prin care țâșnesc jeturi mărunte. Nisipul saltă în mici coloane și sfârleze. În-cet-încet vârtoarea crește, pe măsură ce vântul își întetește suflarea. Pare că întregul înveliș al deșertului se înalță, supus unei forțe care îl împinge de dedesubt. Pietrele mai mari și se izbesc de picioare, de genunchi, de coapse. Firele de nisip și se suie pe trup până ce-ți ating fața și îți trec apoi peste cap. Cerul e închis, numai obiectele cele mai apropiate se mai pot întrezări, universul e înțesat.

A trebuit să ne continuăm drumul. Dacă te oprești, nisipul se adună, cum face în jurul oricărui obiect staționa, și te prinde ca într-o temniță. Ești pierdut pe veci. O furtună de nisip poate dura cinci ore. Chiar și când călătoream în camioane, în anii care au urmat, trebuia să conducem mai aparte, fără să vedem nimic înaintea noastră. Cele mai mari orori soseau noaptea. O dată, la nord de Kufra, am fost loviți de o furtună pe întuneric. Ora trei dimineața. Vântul a smuls corturile din ancorele lor și ne-am rostogolit cu tot cu ele, înghițind nisip așa cum o barcă ia apă când se scufundă, apăsăți, sufocându-ne, până ne-a salvat o călăuză, tăind corturile.

Am trecut prin trei furtuni în nouă zile. Ne-am rătăcit de micile orășele din deșert în care sperasem să ne reîmprospătăm rezervele. Calul a dispărut. Trei dintre cămile au murit. În ultimele două zile n-am mai avut deloc mâncare, numai ceai. Ultima legătură cu orice altă lume era clinchetul urnei de ceai innegrite de foc și lingura cu coadă lungă și paharul care se îndrepta spre noi în bezna zorilor de zi. După a treia noapte am încetat să mai vorbim. Nu mai conta decât focul și lichidul brun, esențial.

Doar întâmplarea ne-a făcut să dăm peste un orășel al deșertului, El Taj. M-am plimbat prin souk[24], pe alea ceasurilor cântătoare, spre ulița barometrelor, pe lângă staluri cu cartușe, tarabe cu sos de roșii italian și alte conserve aduse din Benghazi, stambă din Egipt, ornamente din pene de struț, dentiști stradali, negustori de cărți. Eram încă muți, răsfirându-ne fiecare pe calea lui. Am înregistrat această lume nouă încet, ca și cum ne-am fi revenit, salvați de la un înec. În piața centrală din El Taj ne-am așezat și am mâncat carne de miel, orez, plăcinte badawi, și am băut lapte cu miez de migdale. Toate acestea după lungă așteptare a celor trei pahare rituale de ceai cu aromă de ambră și mentă.

La un moment dat, în 1931, m-am alăturat unei caravane de beduini și mi s-a spus că mai era unul de-ai noștri acolo. Fenelon-Barnes, s-a dovedit. M-am dus la cortul lui. Era plecat pentru întreaga zi într-o mică expediție, lucrând la alcătuirea unei colecții de arbori fosilizați. M-am uitat prin cortul lui, la mănunchiul de hărți, fotografiile de familie pe care le purta cu el peste tot etc. La plecare am zărit o oglindă fixată sus pe peretele de piele al cortului, și; uitându-mă în ea, am văzut reflectat patul. Sub așternuturi părea a fi o mică ridicătură, poate un câine. Am tras djellaba și am găsit o fetiță arabă legată, dormind acolo.

În 1932 Bagnold era terminat, iar Madox și noi toți ceilalți eram peste tot. În căutarea armatei pierdute a lui Cambyses[25]. În căutarea Zerezui. 1932 și 1933 și 1934. Fără să ne vedem unii cu alții luni de zile. Doar beduinii și noi, încrucișându-ne pe Calea Celor Patruzeci de Zile. Erau râuri întregi de triburi ale deșertului, cele mai frumoase ființe pe care le-am văzut vreodată. Noi eram germani, englezi, unguri, africani – neînsemnați cu toții pentru ei. Treptat am ajuns să fim lipsiți de nație. Eu însumi am ajuns să urăsc conceptul de națiune. Suntem cu toții deformați de statele-națiuni. Madox a murit din cauza națiilor.

Deșertul nu putea fi revendicat sau stăpânit – era o fâșie de pânză purtată de vânturi, niciodată prins în apăsarea pietrelor, și având o sută de nume schimbătoare, cu mult înainte de a exista Canterbury, cu mult înainte ca războaie și tratate să croiască Europa și Estul. Caravanele sale, acele stranii sărbători și culturi rătăcitoare, nu lăsau nimic în urma lor, nici măcar un tăciune. Noi toți, chiar și cei cu case europene și copii pe undeva, departe, doream să ne despuiem de veșmintele patriilor noastre. Era un altar al credinței. Ne pierdeam în zarea sa. Văpaie și nisip. Părăseam limanurile oazelor. Locurile vizitate și atinse de apă... Ain, Bir, Wadi, Foggara, Khottara, Shaduf. Nu-mi doream numele alături de niște nume atât de minunate. Șterge numele de familie! Desființează națiunile! Deșertul m-a învățat aceste lucruri.

Totuși, unii doreau să-și lase urma pe acolo. Pe albia aceea secată, pe dâmbul acesta de pietriș. Mărunte vanități în acest petec de lume la nord-vest de Sudan, la sud de Cirenaica. Fenelon-Barnes a vrut ca arborii fosilizați pe care i-a descoperit să-i poarte numele. A vrut ca până și un trib să-i poarte numele, și a petrecut un an de zile în negocieri. Apoi Baughan i-a luat-o înainte, dând numele său unui tip de dună de nisip. Dar eu am vrut să-mi șterg numele și locul de baștină. Când a început războiul, după zece ani în

deșert, mi-a fost ușor să mă strecur peste granițe, să nu aparțin nimănui, nici unei nații.

1933 sau 1934. Uit anul. Madox. Casparius, Bermann, eu, doi șoferi sudanezi și un bucătar. Acum deja călătorim în Forduri de tip A cu caroserii pătrate și folosim pentru întâia oară cauciucuri umflate ca niște baloane, numite roți cu aer. Merg mai bine pe nisip, dar problema e dacă rezistă pe terenuri cu pietriș și așchii de rocă.

Plecăm din Kharga pe 22 martie. Împreună cu Bermann am dedus că trei ueduri[26] despre care a scris Williamson în 1838 alcătuiesc Zerzura.

Spre sud-vest de Gilf Kebir se înalță din platou trei culmi de granit izolate – Gebel Arkanu, Gebel Uweinat și Gebel Kissu. Acestea se află la douăzeci de kilometri depărtare una de cealaltă. Apă potabilă se găsește în câteva dintre văi, deși izvoarele din Gebel Arkanu sunt amare, se pot bea numai în caz de urgență. Williamson a susținut că trei ueduri formau Zerzura, dar nu le-a putut găsi, și astfel teoria lui este considerată o legendă. Și totuși, chiar și numai o oază cu apă de ploaie printre aceste creste în formă de crater ar explica cum a îndrăznit Cambyses să străbată cu armata sa un asemenea deșert, rezolvând această enigmă, sau misterul raidurilor Senussi din timpul Marelui Război, când uriașii năvălitori negri au traversat un deșert care se presupunea că nu avea nici apă, nici hrană. Aceasta era o lume cu o civilizație de secole, cu mii de drumuri și cărări.

Găsim vase la Abu Ballas având forma amforei clasice grecești. Herodot menționează asemenea vase.

Eu și Bermann discutăm cu un bătrân ca un șarpe, plin de mister, în fortăreața de la El Jof – în sala de piatră care fusese odată biblioteca marelui șeic Senussi. Un bătrân Tebu, de profesie ghid de caravane, vorbind araba cu accent. Mai târziu Bermann spune „ca țipătul liliecilor”, citându-l pe Herodot. Vorbim cu el toată ziua, toată noaptea, și nu ne dezvăluie nimic. Vechea lege Senussi, crezul lor fundamental, încă mai e să nu dezvăluie străinilor secretele deșertului.

La Wadi el Melik vedem păsări de o specie necunoscută.

Pe 5 mai urc o creastă de piatră și mă îndrept spre platoul Uweinat dintr-o altă direcție. Mă trezesc într-un ued întins, plin de salcâmi.

Era o vreme când cartografi dădeau locurilor prin care călătoreau numele celor iubiți mai degrabă decât pe ale lor. O femeie întrezărită îmbăindu-se într-o caravană a deșertului, ascunsă după o pânză de muselină ținută într-o mână înaintea sa. Iubita unui vechi poet arab, ai cărei umeri de un alb de porumbiță l-au făcut să dea unei oaze numele ei. Găleata de piele revarsă apă asupra ei, ea se învelește în pânze, iar bătrânul scrib își întoarce privirea și descrie Zerzura.

Și astfel, un om în deșert se poate strecura într-un nume ca într-un izvor abia descoperit, și în răcoarea lui umbrită poate fi ispitit să nu mai părăsească niciodată un asemenea adăpost. Dorința mea cea mai mare a fost atunci să rămân acolo, printre salcâmi aceia. Pășeam nu într-un loc în care nimeni nu pășise vreodată, ci într-un loc prin care trecuseră impetuoase, vremelnice seminții în curgerea timpului – o oștire din secolul al XIV-lea, o caravană Tebu,

invadatorii Senussi în 1915. Și, între aceste momente – nimic, locul a fost pustiu. Când nu a căzut ploaia, salcâmi s-au uscat, albiile au secat... până ce apa a izvorât din nou, pe neașteptate, după cincizeci sau o sută de ani. Apariții și dispariții sporadice, precum legendele și zvonurile care străbat istoria.

În deșert cele mai iubite ape, ca numele unor amante, sunt purtate azurii în palme, intră și îți alunecă pe gât. Înghiți o absență. O femeie la Cairo își arcuiește înălțimea albă a trupului ridicându-se din pat, și se apleacă pe fereastra deschisă în plină furtună, să o primească pe pielea dezvelită.

Hana se apleacă, simțindu-i rătăcirea, privindu-l, fără o vorbă. Cine este ea, această femeie?

Capetele pământului nu sunt niciodată acele puncte de pe hartă pe care se străduie să le cucerească coloniștii pentru a-și lărgi sferile de influență. Pe de o parte servitori și sclavi și valuri ale puterii și corespondență cu Societatea Geografică. Pe de alta primul pas al unui om alb peste un mare râu, prima privire (a unui ochi de alb) asupra unui munte care s-a aflat dintotdeauna acolo.

Când suntem tineri nu ne uităm în oglinzi. Abia când devenim bătrâni, preocupați de numele noastre, de legenda noastră, de ce vor însemna pentru cei din viitor viețile noastre. Ne umplem de înfumurare, pornită din numele pe care le purtăm, din convingerile noastre de a fi fost primul ochi, cea mai puternică oștire, cel mai iscusit negustor. Abia când e deja bătrân își vrea Narcis chipul gravat.

Dar pe noi ne interesa însemnătatea pe care existența noastră o putea avea pentru trecut. Noi navigam spre trecut. Eram tineri. Știam că puterea și marile averi erau lucruri trecătoare. Adormeam toți cu vorbele lui Herodot în minte. Căci acele cetăți care fuseseră mărețe în vremurile de demult trebuie să fi devenit acum mărunte, iar cele mărețe în vremea vieții mele fuseseră mărunte în anii dinainte... Norocul omului nu stă niciodată în loc.

În 1936 un tânăr pe nume Geoffrey Clifton a întâlnit la Oxford un prieten care i-a povestit ce făceam noi. M-a contactat, a doua zi s-a căsătorit și, după două săptămâni, a zburat cu soția lui spre Cairo.

Cuplul a intrat în cercul nostru – noi patru, prințul Kemal el Din, Bell, Almasy și Madox. Numele care încă ne stătea pe buze era Gilf Kebir. Undeva, în Golf, se ascundea Zerzura, al cărei nume apare în scrieri arabe datând încă din secolul al XIII-lea. Când călătorești așa de departe în timp ai nevoie de un avion, și tânărul Clifton era bogat și știa să piloteze și avea un avion.

Clifton ne-a întâlnit în El Jof, la nord de Uweinat. Stătea în avionul lui pentru două persoane, iar noi ne-am îndreptat spre el din tabăra de pornire. S-a ridicat în picioare în carlingă și și-a turnat ceva de băut din termos. Noua lui soție era așezată lângă el.

„Botez acest loc Clubul Privat în Aer Liber Bir Messaha”, anunță el.

Am urmărit șovăiala prietenoasă presărată pe fața soției lui, părul ei ca o coamă de leu când și-a scos casca de piele.

Erau tineri, păreau a fi copiii noștri. S-au dat jos din avion și au dat mâna cu noi.

Era anul 1936, începutul poveștii noastre...

Au sărit de pe aripa avionului de tip Molie. Clifton s-a îndreptat spre noi oferindu-ne termosul, și am sorbit cu toții din alcoolul încălzit. Lui îi plăceau ceremoniile. Își numise avionul Ursulețul Rupert[27]. Nu cred că iubea deșertul, dar avea pentru el o afecțiune crescută din admirația față de disciplina noastră rigidă, în care își dorea să fie inclus – ca un student vesel care totuși respectă tăcerea într-o bibliotecă. Nu ne așteptasem ca el să-și aducă și soția, dar am avut, îmi închipui, o reacție politicoasă. Ea stătea în picioare acolo, și nisipul i se aduna în coamă.

Oare ce însemnam noi pentru această tânără pereche? Unii dintre noi scriseseră cărți despre formarea dunelor, dispariția și reapariția oazelor, civilizațiile pierdute ale deșertului. Păream a fi preocupați numai de lucruri care nu puteau fi cumpărate sau vândute, lipsite de interes pentru lumea din afară. Ne certam în legătură cu latitudinea sau cu vreun eveniment care avusese loc cu șapte sute de ani în urmă. Teorii ale explorării. Că Abd el Melik Ibrahim el Zwaya, care locuia în oaza Zuck, unde creștea cămile, a fost prima persoană din acele triburi care a înțeles principiul fotografiilor.

Soții Clifton erau în ultimele zile ale lunii lor de miere. I-am lăsat în compania celorlalți și m-am dus să mă întâlnesc cu cineva în Kufra și am petrecut mai multe zile cu el, verificând teorii pe care le ținusem secrete față de restul membrilor expediției. M-am întors la tabăra de pornire din El Jof după trei zile.

Focul aprins în deșert ardea între noi. Soții Clifton, Madox, Bell și eu. Dacă te lăsai pe spate câțiva centimetri, erai înghițit de întuneric. Katharine Clifton începu să recite ceva, și capul îmi dispăru din nimbul de lumină al focului de tabără, care mistuia crenguțe.

Avea o față cu trăsături clasice. Părinții ei erau celebri, se pare, în domeniul istoriei dreptului. Eram unul dintre acei oameni care nu gustă poezia, până când am auzit o femeie recitând-o. Și acolo, în inima deșertului, ea și-a adus printre noi anii de studiu la universitate, pentru a ne descrie stelele – așa cum Adam a învățat-o tandru pe o femeie, în metafore grațioase.

Deci, nezărite-n adâncimea nopții, Nu strălucesc în van pe boltă astrii.

Să nu crezi nici că, dacă n-ar fi Omul, De privitori ar duce lipsă Cerul, Ori Dumnezeu de laudă – căci mii De mii de mii de plăsmuiri în duh Cutreieră, dar nevăzute, lumea, Cât treji suntem, sau cât ne fură somnul;

Acestea toate, zi și noapte, -ntruna, îi preamăresc lucrarea, cotemplând-o;

De câte ori n-am auzit noi doi Dintr-un tufiș sau dintr-un clin de deal Auitor, răzbind divine glasuri, Sau singure, sau toate răspunzându-și Nălțând cântare către Preaînaltul?[28]

În noaptea aceea m-am îndrăgostit de o voce. Doar de-o voce. N-am vrut să aud nimic altceva. M-am ridicat și-am plecat de lângă foc.

Ea era o salcie. Oare cum avea să fie în iarna anilor ei, la vârsta mea? O mai văd încă, și am s-o văd mereu, cu ochiul lui Adam. Acele membre neîndemânatic coborând dintr-un avion, ea aplecându-se printre noi să întetească un foc, cotul ei ridicat și îndreptat spre mine când bea dintr-o gamelă.

Câteva luni mai târziu a valsat cu mine, când ieșisem cu toții la dans, în grup, la Cairo. Deși puțin amețită de băutură, avea o privire de netrecut. Până și azi cred că imaginea care o descrie în întregime este aceea de atunci, când eram amândoi pe jumătate beți, când încă nu eram amanți.

Toți acești ani am încercat să aflu ce-mi arăta cu acea privire. Părea a fi dispreț. Așa mi s-a părut. Acum bănuise că mă studia. Era o inocentă, surprinsă de ceva în mine. Eu mă purtam așa cum mă purtam de obicei în baruri, dar de această dată într-o companie greșită. Sunt unul dintre aceia care-și țin deoparte codurile de comportament. Uitam că era mai tânără decât mine.

Mă studia. Ce simplu. Iar eu pândeam o mișcare greșită în privirea ei de statuie, ceva care s-o dea de gol.

Dă-mi o hartă și-ți voi clădi o cetate. Dă-mi un creion și-ți voi desena o încăpere, în sudul orașului Cairo, cu hărți ale deșertului pe pereți. Mereu deșertul printre noi. Mă trezeam și-mi ridicam privirea spre harta vechilor așezări de pe coasta mediterană – Gazala, Tobruk, Mersa Matruh – și, spre sud, uedurile desenate de mână, și în jurul lor toate nuanțele de galben pe care le invadasem, în care încercasem să ne cufundăm. Misiunea mea este să descriu pe scurt cele câteva expediții care s-au îndreptat spre Gilf Kebir. Puțin mai târziu, doctorul Bermann ne va călăuzi înapoi spre deșert, spre existența sa cu mii de ani în urmă...

Așa li s-a adresat Madox celorlalți geografi la Kensington Gore. Însă adulter n-ai să găsești în procesele verbale ale Societății Geografice. Camera noastră nu apare niciodată în rapoartele detaliate care au înregistrat fiecare colină și fiecare moment al istoriei.

În Cairo, pe aleea papagalilor de import, ești bătut la cap de păsări aproape vorbitoare. Păsările strigă și fluieră așezate în șiruri lungi ca un bulevard cu pene. Știam ce trib a călătorit pe care drum al mătășii sau al cămilelor, aducându-le în micuțele lor palanchine peste întreg deșertul. Călătorii de patruzeci de zile, după ce păsările fuseseră prinse de sclavi sau culese ca niște flori din grădini ecuatoriale și puse în cuști de bambus pentru a pluti pe acel râu care este comerțul. Păreau niște mirese într-un ritual de curtare medieval.

Stăteam printre ele. Îi arătam un oraș care era nou pentru ea.

Palma ei mi-a atins încheietura mâinii.

— Dacă ți-aș încredința viața mea, ai scăpa-o pe jos. Nu-i așa?

Nu am zis nimic.

V.

Katharine.

CÂND ÎL VISĂ ÎNTÂIA OARA SE TREZI ALĂTURI DE soțul ei, țipând.

În patul conjugal, rămase uitându-se fix la cearșaf, cu gura deschisă. Soțul ei îi puse o mână pe spate.

Coșmar. N-avea nici o grijă.

Da.

Să-ți aduc niște apă?

Da.

Nu voia să se miște. Nu voia să se întindă din nou în acel spațiu în care fuseseră împreună.

Visul avusese loc în această cameră – mâna lui pe gâtul ei (și și-l atinse acum), furia lui îndreptată spre ea, aceeași pe care o simțise în cele câteva dați când îl întâlneau. Nu, nu furie, ci lipsă de interes, iritare la faptul că o femeie măritată se afla printre ei. Erau încovoiați ca două animale, iar el îi supusese gâtul, arcuit spre spate, încât nici nu putea să respire în dorința ei.

Soțul ei îi aduse paharul pe-o farfurioară, dar ea nu-și putu ridica brațele, îi tremurau, slăbite. El îi duse cu stângăcie paharul la gură, să poată înghiți apa plină de clor, o parte scurgându-i-se pe bărbie, picurându-i pe pantece. Când se întinse pe pat, nici nu mai avu timp să se gândească la ce văzuse în vis, căzu într-un somn rapid și profund.

Acela fusese primul semn. Și-l aminti la un moment dat în ziua următoare, dar era ocupată atunci și refuză să lase semnificația lui să i se cuibărească în minte, o alungă; fusese o ciocnire accidentală într-o noapte aglomerată, ni-mic mai mult.

Un an mai târziu sosiră celelalte vise, blânde, mult mai periculoase. Și, chiar și în primul dintre acestea, își aminti mâinile lui pe gâtul ei și așteptă ca starea de calm dintre ei să se abată spre violență.

Cine așterne fărâmele de hrană care te-ademenesc? Spre o persoană la care niciodată nu te-ai gândit în felul acesta. Un vis. Și, mai târziu, un alt șir de vise.

El spuse mai târziu că fusese apropierea dintre ei. Împreună, în deșert. Aici așa se întâmplă, spuse. Îi plăcea cuvântul – apropierea apei, apropierea a două sau trei trupuri într-o mașină navigând peste Marea de Nisip timp de șase ore. Genunchiul ei transpirat lângă schimbătorul de viteze al mașinii, genunchiul ei zdruncinându-se, săltând la fiecare hârtoapă. În deșert ai timp să te uiți la toate, să raționezi asupra coregrafiei tuturor obiectelor din jurul tău.

Când vorbea așa, ea îl ura, ochii rămânându-i politicoși, mintea însă dorind să-l palmuiască. Dintotdeauna avusese dorința de a-i trage o palmă, și își dădu seama că până și acest fapt avea o natură senzuală. Pentru el toate relațiile intrau într-un tipar. Erai clasat – apropiere sau depărtare. La fel cum, după el, istoriile lui Herodot explicau toate tipurile de societate. Presupunea că era versat în felurile de-a fi ale lumii, pe care în fapt o părăsise cu ani în urmă, luptându-se de atunci să cerceteze lumea doar pe jumătate inventată a deșertului.

La aeroportul din Cairo încărcară echipamentul în mașini, soțul ei rămânând în urmă, să verifice sistemul de alimentare cu combustibil al Moliei înainte ca cei trei bărbați să plece la drum a doua zi de dimineață. Madox se duse la una dintre ambasade să trimită o telegramă. Iar el se ducea în oraș să se îmbete, cum făcea de obicei la Cairo, în serile dinainte de plecare, mergând întâi la Opera Casino a lui Madame Badin, iar mai târziu dispărând pe străduțele din spatele hotelului Pasha. Avea să-și facă bagajul înainte de-a ieși în oraș, ca să trebuiască doar să se suie în mașină a doua zi de dimineață, mahmur.

Deci o conduse în oraș, aerul din jur umed, traficul încet și greoi din cauza orei de vârf.

E așa de cald. Mi-ar prinde bine o bere. Vrei una?

Nu, am de aranjat o mulțime de treburi în următoarele două ore. Îmi pare rău.

E-n regulă, spuse ea. Nu vreau să te rețin.

Mergem la o bere când mă întorc.

În trei săptămâni, așa-i?

Cam așa ceva.

Tare-aș fi vrut să vin și eu.

El nu spuse nimic drept răspuns. Trecură peste podul Bulaq și traficul se încetini și mai mult. Prea multe căruțe, prea mulți pietoni care credeau că străzile le aparțineau. O coti spre sud de-a lungul Nilului spre hotelul Semiramis, unde locuia ea, chiar în spatele cazarmii.

De data asta ai să găsești Zerzura, nu-i așa?

Am s-o gădesc de data asta.

Era la fel ca întotdeauna. Nici nu se uitase la ea tot drumul, chiar și când stătuseră înțepeniți într-un loc mai mult de cinci minute.

La hotel fu mult prea politicos. Când se purta așa, îl plăcea și mai puțin; trebuiau să pretindă cu toții că această poză era curtoazie, amabilitate. Îi amintea de un câine îmbrăcat. La naiba cu el. Dacă soțul ei n-ar fi trebuit să lucreze cu el, ar fi preferat să nu-l mai vadă niciodată.

El îi scoase rucsacul din portbagajul mașinii și se preoți să i-l ducă în holul hotelului.

— Lasă, îl iau eu. Fusta îi era umedă de transpirație la spate când se dădu jos din mașină.

Portarul se oferi să-i care rucsacul, dar el spuse, „Nu, vrea să-l ducă singură”, și ea se enervă din nou la prezumția lui. Portarul îi lăsă în pace. Ea se întoarse spre el și el îi dădu bagajul, așa încât se trezi drept în fața lui, cu ambele mâini ținând cu stângăcie geanta grea înaintea ei.

Bun. La revedere. Noroc.

Da. O să am grijă de ceilalți. Vor fi în siguranță. Ea încuviință din cap. Stătea în umbră, iar el, ca și cum n-ar fi observat lumina crudă, stătea drept în soare. Apoi făcu un pas înainte, și mai aproape, și ea se gândi o clipă că avea s-o îmbrățișeze. În schimb, el își întinse mâna dreaptă și o trecu dintr-o singură mișcare peste gâtul ei gol, încât pielea îi fu atinsă de întregul lui antebraț umed.

— La revedere.

Se sui înapoi în mașină. Ea îi simțea acum sudoarea, ca sângele lăsat de tăișul unui cuțit, pe care gestul brațului lui părea să-l fi imitat.

Ea ridică o pernă și și-o așează în poală ca pe un scut împotriva lui. „Dacă mă vei iubi, n-am să ascund acest lucru. Dacă te vei iubi, n-am să ascund acest lucru.”

Își duce perna în dreptul inimii, ca și cum ar vrea să sufoce acea parte din ea care se răzvrătise.

Ce urăști cel mai mult? o întreabă.

Minciuna. Dar tu?

Posesiunea, spune el. Când mă părăsești, uită-mă. Pumnul ei pornește spre el și izbește tare în osul de dedesubtul ochiului. Apoi ea se îmbracă și pleacă.

În fiecare zi el se întoarce acasă și se uită în oglinda la vânătaia neagră. A devenit curios, nu atât despre vânătaie, cât despre forma propriei sale fețe. Sprâncenele lungi, pe care nu prea le observase înainte, firele albe din părul de culoarea nisipului. Nu se privise așa într-o oglindă de ani de zile. Chiar că era lungă sprânceana aia.

Nimic nu-l poate ține departe de ea.

Când nu e în deșert cu Madox, sau cu Bermann prin bibliotecile arabe, o întâlnește în parcul Groppi – lângă grădinile de pruni udate din abundență. Acolo ea e cea mai fericită. E o femeie care duce dorul umezelii, care a iubit întotdeauna scundele garduri vii și ferigile verzi. Pe când lui atâta verdeață îi pare un carnaval.

Din parcul Groppi dau un ocol către orașul vechi, Cairo Sud, piețe prin care puțini europeni se abat. În camerele lui pereții sunt acoperiți de hărți. Și, în ciuda încercărilor lui de a o mobila, locuința lui încă mai are un aer de tabără de pornire.

Stau întinși unul în brațele celuilalt, cu pulsul și umbra ventilatorului deasupra. Toată dimineața, el și Bermann au lucrat la muzeul arheologic comparând texte arabe și cărți de istorie europene într-o încercare de a recunoaște ecouri, asemănări, schimbări de nume – întorcându-se înapoi în timp, dincolo de Herodot, până la Kitab al Kanuz, în care Zertzura primește numele femeii ce se îmbăiază într-o caravană din deșert. Și acolo la muzeu la fel, clipirea înceată a umbrei unui ventilator. Și aici acasă la fel, un ecou și un schimb intim de povești din copilărie, o cicatrice, un fel de-a săruta.

— Nu știu ce să fac. Nu știu ce să fac! Cum să fiu amanta ta? O să înnebunească.

O listă de răni.

Diversele culori ale vânătăii – de la roșcat-aprins la cafeniu. Farfuria cu care a traversat camera, aruncând conținutul deoparte, și pe care i-a spart-o în cap, sângele înflorind în părul ca paie. Furculița care i s-a înfipt în umăr, lăsându-și urmele mușcăturii, despre care doctorul a bănuțit că fusese făcută de o vulpe.

Plonja cu ea într-o îmbrățișare, uitându-se întâi pe ascuns să vadă ce obiecte mișcătoare se aflau prin jur. O întâlnea împreună cu alții în public, plin de vânătăi sau cu capul bandajat, și dădea explicații despre taxiul care frânase brusc așa încât el se izbise de marginea ferestrei deschise. Sau cu tinctură de iod pe antebraț, acoperind o tăietură. Madox se îngrijoră, gândindu-se că devenise predispus la accidente. Ea surâse sarcastic, în tăcere, la slăbiciunea explicației lui. Poate e vârsta, poate are nevoie de ochelari, spuse soțul ei, dându-i un cot lui Madox. Poate-i vreo femeie pe care-a cunoscut-o, spuse ea. Uite, semnul ăla nu seamănă cu zgârietura sau mușcătura unei femei? Un scorpion, spuse el. *Androctonus australis*.

O vedere. Un scris ordonat umple chenarul dreptunghiular.

Jumătate din vreme, nu pot să trăiesc fără să te ating.

În restul timpului, simt că nu contează dacă te mai văd sau nu vreodată. Nu este vorba de moralitate, ci despre cât poți duce.

Fără dată, fără semnătură.

Uneori, când poate să-și petreacă noaptea cu el, sunt treziți de cele trei minarete ale orașului, care-și încep rugăciunile înainte de ivirea zorilor. Umblă alături de ea prin piețele indigo aflate între partea sudică a orașului și casa ei. Frumoasele imnuri ale credinței străbat aerul ca niște săgeți, un minaret răspunzându-i altuia, ca și cum și-ar transmite un zvon despre ei doi, cum pășesc prin aerul rece al dimineții, un miros de cărbune și cânepă dând deja profunzime aerului. Niște păcătoși într-un oraș sfânt.

Mătură cu brațul farfurii și pahare de pe o masa de restaurant, poate că ea are să-și ridice privirea altundeva în oraș, auzind această zarvă. Când e fără de ea. El care niciodată nu s-a simțit singur prin depărtări de-atâția kilometri, între orașele deșertului. Un om în deșert poate ține o absență în mâinile făcute căuș, știind că-l va hrăni mai mult decât apa. A auzit că există o plantă pe lângă El Taj a cărei inimă, dacă o scobești, e înlocuită de un lichid cu daruri medicinale. În fiecare dimineață poți sorbi acest lichid, o porție egală cu inima smulsă. Planta mai înflorește vreme de un an și apoi moare din vreo lipsă sau alta.

Stă întins în camera lui, înconjurat de hărți palide. E fără Katharine. Foamea lui vrea să mistuie toate regulile, întreaga etichetă socială.

Viața ei alături de alții nu-l mai interesează. Nu-i vrea decât frumusețea luminoasă, teatrul de expresii. Vrea mărunta și tainica privire dintre ei, cea mai restrânsă rază vizuală, deosebiriile dintre ei așezate alături, ca două pagini lipite într-o carte închisă.

A fost descompus de ea.

Și dacă ea l-a adus până aici, până unde a dus-o el pe ea?

Când se află închisă între zidurile clasei ei sociale, când stau așezați unul lângă altul în grupuri mai largi, el spune bancuri, la care nu râde nici el. Cu o patimă necaracteristică, critică istoria explorărilor. Face acest lucru când e nefericit. Numai Madox îi cunoaște acest obicei. Dar ea nici măcar nu-i întoarce privirea. Zâmbește către toată lumea, către obiectele din cameră, admiră un aranjament floral, lucruri impersonale, lipsite de importanță. Îi interpretează greșit comportamentul, presupunând că asta vrea, și dublează grosimea zidului dintre ei pentru a se apăra.

Dar acum el nu poate să sufere acest zid al ei. Și tu îți înalți zidurile, îi spune ea, așa că îmi am și eu zidul meu. O spune strălucind de-o frumusețe care îl mistuie. Ea cu elegantele ei veșminte, cu fața ei palidă care râde către toți care-i zâmbesc, cu surâsul acela șovăielnic la glumele lui furibunde. El își continuă remarcile teribile despre una sau alta din vreo expediție care le este cunoscută tuturor.

Din clipa în care se îndepărtează de el, în holul barului Groppi, după ce o salută, e înnebunit. Știe că singurul mod de-a accepta pierderea ei este să poată s-o mai îmbrățișeze o dată, sau să fie îmbrățișat de ea. Să poată cumva

să se oblojească unul pe celălalt la ieșirea din această legătură a lor. Nu printr-un zid.

Lumina soarelui se revarsă în camera lui din Cairo. Mâna lui moleșită pe cartea lui Herodot, toată încordarea adunată în restul trupului, încât scrie cuvintele aiurea, literele răsfirându-se ca lipsite de coloana lor vertebrală. Nici nu poate să scrie cuvântul lumină. Cuvântul iubire.

În apartament e lumină doar dinspre râu și dinspre deșertul de dincolo de albia sa. Razele cad pe gâtul ei pe picioarele ei pe cicatricea de la vaccin pe care el o iubește pe brațul ei drept. Ea stă pe pat, îmbrățișându-și goliciunea. El își trece palma deschisă peste sudoarea umărului ei. Este umărul meu, gândește, nu al soțului ei, acesta este umărul meu. Ca amanți și-au dăruit părți ale trupului unul altuia, astfel. În odaia asta de pe malul râului.

În puținele ore pe care le au, camera s-a întunecat până la această treaptă de lumină. Doar lumină de râu și deșert. Doar rareori, când primesc șocul vreunei ploii merg la fereastră și își înalță brațele, întinzându-se, să le atingă cât mai mult din trup. Strigăte înălțate către scurtul torent umplu străzile.

Nu ne vom mai iubi niciodată. Nu ne mai putem întâlni niciodată.

Știu, spune el.

Noaptea insistenței ei de a se despărți.

Stă așezată, închisă în ea, învelită în armura teribilei sale conștiințe. Nu poate s-o atingă. Numai cu trupul îi mai e aproape.

Niciodată. Orice s-ar întâmpla. -Da.

Cred că el ar înnebuni. Înțelege?

Nu-i răspunde nimic, renunțând la încercarea de-a o trage spre miezul ființei lui.

O oră mai târziu ies în noaptea uscată. Aud în depărtare melodiile gramofonului, venind de la cinematograful Muzică pentru Toți, dinspre ferestrele sale deschise împotriva căldurii. Vor trebui să se despărță înainte de ora închiderii, când persoane cunoscute de ea pot ieși de acolo.

Sunt în grădina botanică, lângă Catedrala Tuturor Sfinților. Ea zărește o lacrimă și se apleacă și o linge, sorbind-o. Așa cum i-a sorbit sângele de pe mână când s-a tăiat gâtind mâncare pentru ea. Sânge. Lacrimă. Totul îi lipsește din trup, simte că înăuntru a mai rămas doar fum. Singurul lucru viu este certitudinea atracției și dorinței viitoare. Ce-ar vrea să spună nu-i poate spune acestei femei a cărei sinceritate e ca o rană, a cărei tinerețe nu e încă muritoare. Nu poate schimba ceea ce iubește cel mai mult la ea, lipsa ei de compromisuri, care face ca romantismul poemelor iubite de ea să-și găsească încă locul cu ușurință în lumea reală.

Această noapte a insistenței ei. Douăzeci și opt septembrie. Ploaia de pe crengi, uscată deja de razele fierbinți ale lunii. Nici măcar o picătură de răcoare n-a rămas, să cadă peste el ca o lacrimă. Această despărțire din parcul Groppi. N-a întrebat-o dacă soțul ei e acasă, sus, în acel pătrat de lumină, peste drum.

Privește șirul înalt de palmieri călători deasupra lor, brațele lor întinse. Așa cum capul și părul ei erau deasupra lui, când îi era amantă.

Acum, nici un sărut. Doar o îmbrățișare. Se desprinde de ea și se îndepărtează, apoi se întoarce. E încă acolo. Vine înapoi, se oprește la câțiva metri de ea, un deget ridicat să sublinieze ce avea de spus.

Vreau doar să știi. Încă nu mi-e dor de tine.

Fața lui îi pare teribilă, încercând să suradă. Capul ei se întoarce brusc de la el și lovește stâlpul porții. Vede că o doare, îi observă grimasa. Dar deja s-au despărțit, sunt două persoane distincte acum, zidurile toate înălțate la insistența ei. Smucitura ei, durerea ei e întâmplătoare, e voită. Mâna ei ridicată la tâmplă.

— Are să-ți fie, spune ea.

De acum înainte, din acest moment al vieților noastre, îi șoptise ea mai devreme, ori ne găsim sufletele, ori ni le pierdem.

Cum se poate întâmpla așa ceva? Să te îndrăgostești și să fii descompus.

Am fost în brațele ei. I-am ridicat mâneca de la cămașă până la umăr, să-i văd cicatricea de la vaccin. Iubesc semnul ăsta, am spus. Această palidă aureolă pe brațul ei. Văd instrumentul zgâriind și apoi împungând serul în carnea ei și apoi eliberându-se, desprins de pielea ei cu ani în urmă, când ea avea nouă ani, în sala de sport a unei școli.

VI.

Un avion îngropat.

PRIVEȘTE INTENS, FIECARE OCHI O CĂRARE, ÎN LUNGUL patului la capătul căruia se află Hana. După ce îl îmbăiază rupe vârful unei fiole și se întoarce spre el cu morfina. O efigie. Un pat. Plutește într-o barcă de morfină. Morfina gonește prin el adunând timpul și geografia așa cum hărțile comprimă lumea pe o coală bidimensională de hârtie.

Lungile seri din Cairo. Marea cerului întunecat, șoimi ținuți în șiruri lungi, până ce li se dă drumul în amurg, arcuindu-se spre ultimele culori ale deșertului. Un zbor la unison, ca un pumn de semințe azvârlite în sus.

În acel oraș în 1936 puteai cumpăra orice – de la un câine sau o pasăre care sosea la șuieratul unui fluier, până la acele îngrozitoare lese care alunecau pe degetul cel mic al unei femei, să nu se depărteze de tine într-o piață aglomerată.

În partea de nord-est a orașului se afla marea grădină a studenților de la religie, și, mai încolo, bazarul Khan el Khalili. Peste străzile înguste, ne uitam în jos la pisicile de pe acoperișurile din tablă ondulată, care la rândul lor Priveau în jos încă vreo trei metri, spre stradă și tarabe, deasupra tuturor acestora se afla camera noastră. Ferestre deschise către minarete, feluci[29], pisici, un zgomot teribil. Ea îmi povestea despre grădinile ei din copilărie. Când nu putea să doarmă îmi descria grădina mamei ei, cuvânt cu cuvânt, pat cu pat, gheața lui decembrie pe eleșteul cu pești, trosnetul gardurilor învelite în rugi de trandafir. Îmi apuca încheietura mâinii la răscrucea de vene și-o îndruma spre scobitura de la gâtul ei.

Martie 1937, Uweinat. Madox e irascibil din cauza densității mici a aerului. Cinci sute de metri deasupra nivelului mării și, chiar și la această mică altitudine, deja nu e în largul lui. Este un om al deșertului la urma urmei, părăsindu-și satul natal, Marston Magna, din Somerset, schimbându-și toate

obiceiurile și rutinele pentru a trăi aproape de nivelul mării și, în același timp, într-o secetă permanentă.

— Madox, cum se numește acea scobitură de la baza gâtului unei femei? În față. Aici. Mai precis, ce este, are vreun nume oficial? Scobitura aia, nu mai mare decât urma lăsată de un deget.

Madox mă privește o clipă prin lumina orbitoare a amiezii.

Adună-te, murmură.

HAI SĂ-ȚI POVESTESC CEVA, II SPUSE CARAVAGGIO Hanei. Era odată un ungar pe nume Almasy, care a colaborat cu nemții în timpul războiului. A lucrat un timp ca pilot în Afrika Korps, dar valoarea lui era cu mult mai mare. În anii '30 fusese unul dintre faimoșii exploratori ai deșertului. Cunoștea fiecare ochi de apă și contribuise la întocmirea unei hărți a Mării de Nisip. Știa tot ce era de știut despre deșert. Tot ce era de știut despre dialectele vorbite acolo. Nu-ți sună cunoscut? Între cele două războaie făcuse mereu parte din expedițiile pornite de la Cairo. Una dintre ele a fost în căutarea Zerzurei – oaza ascunsă. Apoi, la izbucnirea războiului, li s-a alăturat nemților, în 1941 a devenit călăuză pentru spioni, traversând cu ei deșertul până la Cairo. Ce vreau să-ți spun cu asta e că, după părerea mea, pacientul tău nu este englez.

Ba e, cu siguranță, altfel cum îți explici straturile de flori despre care povestește, din Gloucester?

Întocmai. Totul este o mască perfectă. Acum două nopți, când încercam să-i dăm un nume câinelui, ți-aduci aminte?

Da.

Care au fost sugestiile lui?

În seara aceea s-a purtat ciudat.

S-a purtat ciudat fiindcă i-am dat o doză în plus de morfină. Ți amintești numele? A propus vreo opt. Cinci dintre ele erau clar în glumă. Pe urmă trei. Cicero. Zerzura. Dalila.

Și ce-i cu asta?

„Cicero” era numele codificat al unui spion. L-au deconspirat englezii. Un agent dublu, apoi triplu. A scăpat. „Zerzura” e o istorie mai complicată.

Știu despre Zerzura. Mi-a povestit. La fel cum povestește și despre grădinile din Anglia.

Dar acum povestește aproape numai despre deșert. Povestea cu grădina englezească se subțiază. Omul e pe moarte. Eu cred că-l ai acolo sus pe ajutorul de spioni Almasy.

Stau amândoi așezați pe vechile coșuri de trestie din spălătoria vilei, uitându-se unul la altul. Caravaggio ridică din umeri.

E posibil.

Eu cred că-i englez, spune ea, sugându-și obrazii, cum face întotdeauna când se gândește sau când analizează ceva legat de ea însăși.

Știu că ți-e drag de el, dar nu e englez. În prima Parte a războiului am lucrat la Cairo – Axa Tripoli. Spionul Rebecca al lui Rommel...

Cum adică „spionul Rebecca”?

În 1942 germanii au trimis un spion pe nume Eppler la Cairo, înainte de bătălia de la El Alamein. Acesta a folosit o copie a romanului lui Daphne du

Maurier Rebecca pentru a-i trimite mesaje cifrate lui Rommel despre mișcările de trupe. Ascultă, cartea aia a devenit lectura favorita a spionajului britanic. Chiar și eu am citit-o.

Ai citit tu o carte?

Mulțumesc pentru compliment. Persoana care l-a condus pe Eppler prin deșert la ordinul personal al lui Rommel – de la Tripoli tot drumul până la Cairo – a fost contele Ladislaus de Almasy. Mă refer la o zonă a deșertului pe care, se presupunea, nimeni nu o putea traversa, între cele două războaie, Almasy avusese prieteni englezi. Mari exploratori. Dar când a început războiul li s-a alăturat germanilor. Rommel i-a cerut să-l conducă pe Eppler prin deșert până la Cairo, fiindcă s-ar fi deconspirat dacă era adus de un avion sau parașutat. Almasy a traversat deșertul cu el și l-a lăsat în delta Nilului.

Știi o grămadă despre toate astea.

Eram în misiune la Cairo. Aliații îi urmăreau. A pornit prin deșert de la Gialo, în fruntea unui grup de opt persoane. Au trebuit să-și dezgroape întruna camioanele din dune de nisip. Mergeau spre Uweinat, cu platoul său de granit unde puteau găsi apă și se puteau adăposti în peșteri. Acolo s-ar fi aflat la jumătatea călătoriei lor. În anii '30 Almasy descoperise acolo peșteri cu picturi rupestre. Dar acum platoul mișuna de trupe aliate; n-au putut folosi sursele de apă. Au pornit-o din nou prin deșert. Au jefuit depozitele de benzină ale englezilor pentru a-și umple rezervoarele, în Oaza Kharga s-au schimbat în uniforme englezești și și-au pus la mașini numere de înmatriculare ale armatei britanice. Când erau depistați de avioane, se ascundeau M albi de râu secate și stăteau acolo, uneori chiar și trei zile la rând, complet nemișcați. Copti, uscați de soare, acolo, în nisip. Le-au trebuit trei săptămâni ca să ajungă la Cairo. Almasy a dat mâna cu Eppler și a plecat. Aici i-am pierdut urma. S-a întors, a pornit-o singur prin deșert. Bănuim că l-a traversat din nou, înapoi, spre Tripoli. Dar atunci, la Cairo, a fost zărit ultima oară. Englezii l-au prins în cele din urmă pe Eppler și s-au folosit de codul Rebecca pentru a-i trimite informații false lui Rommel despre El Alamein.

— Mie tot nu-mi vine să cred, David.

— Persoana care a ajutat la prinderea lui Eppler în Cairo s-a numit Samson.

— Dalila.

Exact.

Poate că pacientul meu e Samson.

Așa m-am gândit și eu la început. Samson semăna mult cu Almasy. Un iubitor al deșertului și el. Își petrecuse copilăria în Levant și-i cunoștea pe beduini. Dar vezi, chestia e că Almasy știa să piloteze. Aici avem pe cineva care s-a prăbușit cu un avion. Și iată-l pe omul ăsta, ars de nerecunoscut, care a nimerit cumva în brațele englezilor, la Pisa. Și care, după felul cum vorbește, poate trece drept englez. Almasy a fost educat în Anglia. La Cairo i se spunea spionul englez.

Fata stătea pe coșul de trestie, privindu-l pe Caravaggio. Spuse:

— Eu zic să-l lăsăm în pace. Nu mai contează de partea cui a fost, nu crezi?

Caravaggio spuse:

Mi-ar plăcea să mai discut cu el. După ce-i dăm mai multă morfină. Să spunem tot ce e de spus. Amândoi. Înțelegi? Să vedem unde ajungem. Dalila. Zerzura. Tu va trebui să-i dai doza mărită.

Nu, David. Ești prea obsedat de asta. Nu contează cine e. Războiul s-a sfârșit.

Atunci am s-o fac eu singur. Prepar eu un cocktail Brompton. Morfină cu alcool. L-au inventat la spitalul Brompton din Londra pentru bolnavii de cancer. N-ai nici o grijă, n-o să-l ucidă. Se absoarbe repede în organism. Pot să prepar unul cu ce avem la îndemână. I-l dau să-l bea. Pe urmă îl trec din nou pe morfină curată.

Se uită la el, așezat pe coșul de nuiele, cu privirea clară, zâmbitor. În ultimele stadii ale războiului, Caravaggio ajunsese să fie unul dintre numeroșii hoți de morfină. Îi adulmecase rezervele de medicamente după numai câteva ore de la sosirea în vilă. Micuțele tuburi de morfină îi erau acum un izvor cu apă vie. Ca niște tuburi de pastă de dinți pentru păpuși, se gândise ea când le văzuse întâia oară, găsindu-le extrem de bizare. Caravaggio purta două sau trei în buzunar ziua întregă, strecurându-și lichidul în trup. O dată se împiedicase de el vomitând în urma unui exces de morfină, ghemuit și tremurând într-unui din colțurile întunecate ale vilei, privind în sus aproape fără s-o recunoască. Încercase să-i vorbească și el se holbase la ea. Aflase cutia de metal cu rezerve medicale, o deschisese, Dumnezeu știe de unde găsise atâta forță. O dată, când genistul s-a tăiat în palmă într-o poartă de fier, Caravaggio a rupt cu dinții vârful de sticlă al unei fiole, a supt și a scuipat morfina pe mâna cafenie înainte ca Kip să-și dea seama ce era. Kip împingându-l, privindu-l furios.

Lasă-l în pace. E pacientul meu.

N-am să-i fac nici un rău. Morfina și alcoolul îi vor lua durerile.

(3 CM3 COCKTAIL BROMPTON. 3:00 P. M.)

CARAVAGGIO IA ATENT CARTEA DIN MĂINILE OMULUI.

Când te-ai prăbușit în deșert, de unde veneai?

Pornisem de la Gilf Kebir. Mă dusesem acolo să iau pe cineva. La sfârșitul lui august. O mie nouă sute patruzeci și doi.

În timpul războiului? Toată lumea trebuie să fi plecat până atunci.

Da. Nu mai erau decât armate.

— Gilf Kebir.

— Da.

Unde se află?

Dă-mi cartea lui Kipling... aici.

La începutul romanului Kim era o hartă cu o linie întreruptă marcând calea urmată de băiat și de Sfânt. Înfațișa doar o porțiune din India – Afganistanul hașurat cu negru, și Kashmirul la poalele munților.

Mâna înnegrită urmărește râul Numi până la vărsarea sa în mare, la o latitudine de 23°30'. Degetul își continuă alunecarea șaptesprezece centimetri spre vest, trecând de pe pagină pe piept; își atinge coasta.

Aici. Gilf Kebir, la nord de Tropicul Racului. La granița dintre Egipt și Libia.

Ce s-a întâmplat în 1942?

Făcusem o călătorie până la Cairo și mă întorceam de acolo. Mă strecuram printre liniile inamice, amintin-du-mi vechi hărți, găsind vechi depozite de benzină și apă dinaintea războiului, îndreptându-mă spre Uweinat. Îmi era mai ușor acum, fiind singur. La kilometri întregi depărtare de Gilf Kebir, camionul a explodat, iar eu m-am azvârlit, rostogolindu-mă în mod automat prin nisip, nevrând să fiu atins de vreo scânteie. În deșert te temi întotdeauna de foc. Camionul a explodat, probabil în urma unui sabotaj. Existau spioni printre beduini, ale căror caravane au continuat să cutreiere ca niște cetăți, cărând mirodenii, încăperi, consilieri guvernamentali, oriunde se îndreptau, în fiecare clipă, în acea perioadă a războiului, puteai fi sigur că erau și englezi și germani printre beduini. Părăsind camionul, am pornit-o pe jos către Uweinat, unde știam că se afla un avion îngropat.

Stai puțin. Cum adică, un avion îngropat?

La început, Madox avusese un avion vechi, pe care îl redusese la componentele esențiale – singurul „lux” era carlinga închisă ca o bulă, necesară zborurilor prin deșert, în timpul petrecut în deșert mă învățase să pilotez, ne învățisem amândoi în jurul creaturii priponite, făcând teorie despre cum plana sau vira în vânt. Când avionul lui Clifton – Rupert – a aterizat printre noi, vechiul avion al lui Madox a fost lăsat unde se afla, acoperit cu o prelată, așezat într-o vale, în partea de nord-est a platoului Uweinat. Nisipul s-a așternut treptat peste el în anii următori. Niciunul dintre noi nu s-a gândit că-l va mai vedea vreodată. Era una din victimele deșertului. În câteva luni aveam să trecem prin acea vale dinspre nord-est fără să-i mai zărim conturul. Deja avionul lui Clifton, cu zece ani mai nou, aterizase în povestea noastră.

Deci te îndreptai spre acest avion?

Da. Patru nopți de mers pe jos. Îl lăsasem pe tip la Cairo și mă întorsesem în deșert. Peste tot era război. Dintr-o dată se formaseră „echipe”. Bermannii, Bagnolzii, Slatin Pașalele – care, în alte vremuri, își salvaseră viețile unii altora – erau acum împărțiți în tabere. Am mers pe jos până la Uweinat. Am ajuns acolo la amiază și am suit spre peșterile de pe platou. Deasupra unui izvor numit Ain Dua.

CARAVAGGIO CREDE CĂ ȘTIE CINE EȘTI, SPUSE Hana.

Omul din pat nu zise nimic.

— Spune că nu ești englez. El a lucrat un timp cu Serviciul de Spionaj la Cairo și în Italia. Până a fost prins. Familia mea l-a cunoscut pe Caravaggio dinainte de război. Era hoț de profesie. Credea în „mobilitatea lucrurilor”. Unii hoți sunt și colecționari, ca unii exploratori pe care tu îi disprețuiești, ca unii bărbați cu femeile sau femei cu bărbații. Dar Caravaggio nu e unul dintre aceștia. Era mult prea curios și mult prea generos ca să fie un hoț reușit. Jumătate din lucrurile pe care le fura nici nu ajungeau până acasă. El crede că nu ești englez.

Îi privește nemișcarea în timp ce vorbește; pare a nu asculta cu atenție ceea ce-i spune. Numai gândirea lui îndepărtată. Așa cum arăta și gândea Duke Ellington când cânta Singurătatea.

Fata nu mai spuse nimic.

Ajunse la izvorul mărunț numit Ain Dua. Își scoase toate hainele și le înmuie în fântână, își cufundă capul și apoi trupul zvelt în apa albastră. Picioarele ostenite după patru nopți de mers. Își lăsă hainele întinse pe pietre și se sui mai sus, printre stânci, părăsi deșertul care acum, în 1942, era un vast câmp de luptă, și intră gol în noaptea peșterii.

Se afla în mijlocul picturilor cunoscute, pe care le descoperise cu ani în urmă. Girafe. Vite. Un bărbat cu brațele ridicate, cu o coroană de pene. Câteva siluete într-o poziție inconfundabilă de înotători. Bermann avusese dreptate despre existența unui lac străvechi. Înainta mai departe în aerul răcoros, în Peștera Înotătorilor, unde o lăsase. Era încă acolo. Se târâse într-un colț, se înfășurase strâns în pânza de la parașută. Îi promisese că avea să se întoarcă după ea.

El însuși ar fi fost mai fericit să moară într-o peșteră, to intimitatea ei, cu înotătorii prinși în piatră în jur. Bermann îi povestise cum, în grădinile asiatice, poți să privești o piatră și să-ți închipui că e apă, poți să privești un lac nemișcat și să fii convins că are duritatea unei stânci. Dar ea era o femeie crescută în grădini, în umezeală, printre cuvinte ca gard viu și arici. Pasiunea ei pentru deșert era vremelnică. Ajunsesse să-i iubească asprimea datorită lui, dorind să înțeleagă mângâierea pe care el o găsea în solitudinea deșertului. Ea era întotdeauna mai fericită în ploaie, în băi aburind de aer lichid, într-o umezeală dormitoare, întorcându-se de la fereastră în acea noapte ploioasă la Cairo și punându-și pe ea hainele încă ude, să păstreze pe piele toată ploaia. Așa cum iubea și tradițiile de familie și bunele maniere și poeziile vechi, învățate pe de rost. Ea ar fi detestat să moară fără nume. Pentru ea exista o legătură tangibilă cu străbunii, pe când el ștersese calea spre trecutul din care venise. Era surprins că îl iubise în ciuda unei asemenea predispoziții spre anonim.

Era întinsă pe spate, așezată în postura morților medievali.

M-am apropiat de ea gol, așa cum aș fi făcut în odaia noastră de la sud de Cairo, dorindu-mi s-o dezbrac, încă dorindu-mi s-o iubesc.

Ce este așa teribil în ceea ce-am făcut? Oare nu-i iertăm totul unui amant? Iertăm egoismul, dorința, înșelăciunea. Atâta vreme cât noi le suntem pricina. Poți să faci dragoste cu o femeie care are o mână ruptă, sau cu o femeie care are febră. O dată mi-a supt sângele dintr-o tăietură de la mână, așa cum și eu i-am sorbit și i-am înghițit sângele menstrual. Există anumite cuvinte europene pe care nu le poți niciodată traduce exact într-o altă limbă. Flhomly. Amurgul mormintelor. Având o conotație de intimitate între morți și vii.

Am ridicat-o în brațe din cuibarul somnului ei. Veșminte ca pânza de păianjen. Le-am răvășit pe toate.

Am dus-o afară, la soare. M-am îmbrăcat. Hainele mele, uscate și aspre de la căldura din piatră.

Măinile mele împreunate au făcut o șa în care ea sa se poată odihni. Când am ajuns pe nisip am mai răsucit-o puțin, așa încât fața să-i fie îndreptată spre peșteră, peste umărul meu. Îi simțeam apăsarea diafană. Eram obișnuit cu ea așa, în brațele mele, o învățisem în jurul meu în camera mea,

ca pe o umbră umană a ventilatorului din tavan – brațele ei, întinse, degetele răsfirate ca niște stele de mare.

Ne-am îndreptat astfel spre valea din nord-est, unde era îngropat avionul. Nu aveam nevoie de hartă. Aveam cu mine canistra de benzină pe care o cărasem tot drumul de la camionul răsturnat. Căci cu trei ani în urmă fusesem neputincioși fără ea.

Ce s-a întâmplat mai înainte cu trei ani?

A fost rănită. În 1939. Soțul ei se prăbușise intenționat cu avionul. Dezastrul fusese plănuțit de el ca sinucidere-asesinat, implicându-ne pe toți trei. Nici măcar nu eram amanți pe vremea aceea. Presupun că zvonuri despre legătura noastră ajunseseră cumva până la el.

— Și ea era prea rănită ca s-o iei cu tine.

— Da. Singura mea șansă de-a o salva era să încerc să găsesc singur ajutoare.

În peșteră, după toate acele luni de despărțire și mânie, se întâlniseră și își vorbiseră din nou ca amanți, îndepărtând stânca pe care o așezaseră între ei în numele unei reguli sociale în care niciunul dintre ei nu credea.

În grădina botanică ea își izbise capul de stâlpul porții de atâta furie și hotărâre. Prea mândră ca să-i fie doar amantă, o taină. Nu avea să existe compartimente separate în lumea ei. El se întorsese dintre noi spre ea, cu degetul ridicat, Încă nu mi-e dor de tine.

Are să-ți fie.

În timpul lunilor de despărțire devenise sarcastic și independent, îi evita compania. Nu-i putea suporta calmul când se întâlneau. Dăduse telefon la ea acasă și vorbise cu soțul ei și o auzise răsând în fundal. Avea în ea un farmec general, care atrăgea pe toată lumea. Era unul dintre luările pe care le iubise la ea. Acum începu să nu mai aibă încredere în nimic.

Bănuie că îl înlocuise cu un alt amant. Îi interpretează fiecare gest către ceilalți ca pe o promisiune cifrată. Ea îl apucase pe Roundell de reverele hainei o dată, pe un hol, și îl scuturase răsând în timp ce acesta murmură ceva, iar el îl urmărise pe nevinovatul consilier guvernamental timp de două zile să vadă dacă nu era ceva mai mult între ei. Nu mai avea încredere în recentele ei semne de afecțiune către el. Era fie cu el, fie împotriva lui. Era împotriva lui, Nu-i putea suporta nici măcar zâmbetele șovăitoare îndreptate spre el. Dacă ea îi întindea ceva de băut, nu bea. Dacă la cină îi arăta un vas în care plutea un nufăr de Nil, nu se uita. O floare nenorocită, nimic mai mult. Ea avea un grup nou de prieteni apropiați din care nu făceau parte nici el, nici soțul ei. Nimeni nu se întoarce la soț. Știa și el atâta lucru despre iubire și firea umană.

Își cumpărase hârtii maro deschise pentru rulat țigări și le lipise peste fragmente din Istoriile lui Herodot unde se consemnau războaie care nu-l interesau. Își notase toate argumentele ei împotriva lui. Toate lipite în cartea-lui însuși revenindu-i doar vocea privitorului, ascultătorului, aceluși „el”.

În ultimele zile dinainte de război se dusesse încă o dată la Gilf Kebir să evacueze tabăra de pornire. Soțul ei urma să vină cu avionul să-l ia de acolo. Soțul pe care îl iubiseră amândoi înainte de a începe să se iubească unul pe celălalt.

Clifton a zburat spre Uweinat să-l întâlnească în ziua stabilită, zumzâind pe deasupra oazei pierdute atât de jos încât salcâmi și-au scuturat frunzele în urma avionului, Molia alunecând prin văi și crevase – în timp ce el stătea pe culmea înaltă, semnalizând cu o foaie albastră de cort. Apoi avionul s-a îndreptat în jos și a venit drept spre el, și apoi s-a prăbușit cincizeci de metri mai încolo. O limbă azurie de fum încolăcindu-se dinspre trenul de aterizare' Nimic nu luase foc.

Un soț înnebunit. Ucigându-i pe toți. Omorându-se pe sine și pe nevasta sa – și pe el, dat fiind că fără avion nu mai avea cum să iasă din deșert.

Numai că ea nu era moartă. A ridicat-o, eliberând-o din strânsoarea mototolită a avionului, această strânsoare în care o prinsese soțul ei.

Cum ai putut să mă urăști? șoptește ea în Peștera Înnotătorilor, vorbind prin durerea rănilor ei. Încheietura ruptă a mâinii. Coaste sfărâmate. Te-ai purtat îngrozitor cu mine. Așa a început să te suspecteze soțul meu. Încă mai urăsc acest lucru la tine – cum dispăreai prin deserturi sau baruri.

Tu m-ai părăsit pe mine în parcul Groppi.

Fiindcă nu m-ai vrut decât ca amantă.

Fiindcă mi-ai spus că soțul tău ar fi înnebunit. Ei bine, a înnebunit.

Nu pentru multă vreme. Am înnebunit eu înaintea lui, ai ucis totul în mine. Sărută-mă, haide. Nu te mai apăra. Sărută-mă și spune-mi pe nume.

Trupurile li se întâlniseră în parfumuri, în sudoare, frenetice, încercând, cu limbă sau dinte, să treacă de acel înveliș subțire, ca și cum acolo, dedesubt, fiecare dintre ei putea atinge esența celuilalt și, în timpul iubirii, i-o putea smulge din trup.

Acum nu are pudră de talc pe braț, apă de trandafiri pe coapsă.

— Te crezi un iconoclast, dar nu ești. Te îndepărtezi, sau înlocuiești ceea ce nu poți avea. Dacă eșuezi într-un lucru, te atragi într-un altul. Nimic nu te poate schimba. Câte femei ai avut? Te-am părăsit știind că nu te voi putea schimba niciodată. Câteodată stăteai în odaie atât de nemișcat, atât de tăcut uneori, ca și cum a-ți dezvălui un milimetru în plus din fire ți-ar fi fost cea mai înaltă trădare de sine.

În Peștera înnotătorilor am stat de vorbă. Ne aflam la numai două latitudini depărtare de adăpostul Kufrei.

Se oprește și întinde mâna. Caravaggio așează o tapetă de morfină în palma neagră, și aceasta dispăre în gura întunecată a omului.

Am traversat albia secată a lacului spre oaza Kufra, luând cu mine doar veșmintele lungi împotriva arșiței și frigului nopții. Herodot lăsat în urmă, cu ea. Și, trei ani mai târziu, în 1942, m-am îndreptat cu ea spre avionul îngropat, purtându-i trupul ca și cum ar fi fost armura unui cavaler. În deșert, lucrurile necesare pentru supraviețuire se află dedesubt – peșteri sihastră, apă adormită într-o plantă îngropată, arme, un avion. La 25° longitudine, 23° latitudine, am săpat în nisip către o prelată, și vechiul avion al lui Madox a ieșit treptat la iveală. Era noapte și, chiar și în aerul rece, transpiram. Am dus lampa cu păcură până la ea și am stat așa o vreme, lângă silueta somnului ei. Doi amanți și deșertul – lumină de stele sau de lună, nu-mi mai aduc aminte. Peste tot în jur, război.

Avionul s-a ivit din deșert. Nu mâncasem nimic și eram sleit. Prelata așa de grea încât n-am putut-o smulge din nisip și a trebuit pur și simplu s-o tai.

Dimineața, după două ore de somn, am așezat-o în carlingă. Am pornit motorul și avionul s-a trezit la viață. Am rulat și apoi ne-am înălțat, cu ani de zile prea târziu, în cer.

Vocea amuțește. Bărbatul ars privește drept înainte, în miezul lui de morfină.

Avionul îi plutește acum în ochi. Vocea înceată poartă cu greu aparatul deasupra pământului, motorul tușind, pierzând turații ca și cum ar sări un ochi dintr-o țesătură, giulgiul ei desfășurându-se în aerul asurzitor din carlingă, zgomotul teribil după zile întregi de mers în tăcere. El privește în jos și vede ulei scurgându-i-se pe genunchi. O ramură se desprinde de cămașa ei. Salcâm și os. Cat de sus se află el deasupra pământului? Cât de jos se află în cer?

Trenul de aterizare atinge vârful unui palmier, și el se îndreaptă în sus, și uleiul se revarsă peste scaun, trupul ei alunecând. O scânteie de la un scurt circuit și ramurile de la genunchiul ei iau foc. El o trage înapoi pe scaun, lângă el. Împinge cu mâinile în sus, în geamul carlingii, și acesta nu se deschide. Începe să izbească cu pumnul în sticlă, crăpând-o, în sfârșit spărgând-o, și uleiul și flacăra se revarsă și se rotesc peste tot. Cât de jos se află el în cer? Ea se destramă – ramuri de salcâm, frunze, crengile în formă de brațe năruindu-se în jurul lui. Membre încep să i se piardă, supte de aer. Mirosul de morfină pe limbă. Caravaggio oglindit în lacul negru al ochiului. Zboară în sus și în jos acum, ca o găleată într-o fântână. E plin de sânge cumva, fără să știe cum, pe toată fața. Pilotează un avion putrezit, foile de pânză de pe aripi sfâșiindu-se din cauza vitezei. Totul e putred. Cât de departe era palmierul peste care trecuseră? Cu cât timp înainte? Își ridică picioarele din ulei, dar sunt atât de grele. Îi e peste puțină să le mai ridice o dată. E bătrân. Subit. Istovit de viața fără de ea. Nu se poate lungi în brațele ei, increzător că-l va veghea întreaga zi, întreaga noapte, în timp ce doarme. Nu are pe nimeni. Este epuizat, nu din cauza deșertului, ci a singurătății. Madox dus. Femeia preschimbată în frunze și ramuri, sticla spartă spre cer ca o falcă deschisă deasupra lui.

Se strecoară în hamul parașutei înmuiate în ulei și se aruncă cu capul înainte, eliberându-se de sticlă, vântul suflându-i trupul înapoi. Apoi picioarele îi sunt libere și plutește prin aer, luminos, fără să știe de ce e luminos până când își dă seama că e în flăcări.

HANA AUDE VOCILE DIN CAMERA PACIENTULUI ENGLEZ și se oprește pe hol încercând să asculte ce-și spun.

Cum e?

Fantastic!

Acum e rândul meu.

Aah! Splendid, splendid.

Asta e cea mai măreață invenție.

O descoperire remarcabilă, tinere.

Intrând, îi zărește pe Kip și pe pacientul englez trecându-și unul altuia o conservă de lapte condensat. Englezul sugă din conservă, apoi îndepărtează

cutia de față pentru a mesteca lichidul gros. Zâmbește larg spre Kip, care pare a fi iritat că nu se află în posesia cutiei. Genistul îi aruncă o privire Hanei și zăbovește lângă pat, trosnindu-și de câteva ori degetele, reușind în cele din urmă să smulgă conserva de lângă fața întunecată.

Am descoperit o plăcere comună. Băiatul și cu mine. În cazul meu, din călătoriile prin Egipt, în cazul lui, din India.

Ai gustat vreodată sandvișuri cu lapte condensat? întrebă genistul.

Hana își mută privirea de la unul la celălalt. Kip se uită la cutia de conserve.

— Mă duc să mai aduc una, spune, și părăsește camera.

Hana privește spre bărbatul din pat.

— Și eu și Kip suntem niște bastarzi internaționali – născuți într-un loc și hotărând să trăim într-un altul. Străduindu-ne toată viața să ne întoarcem sau să ne îndepărtăm de patriile noastre. Deși Kip încă nu-și dă seama de acest lucru. De aceea ne înțelegem așa de bine.

În bucătărie Kip face două găuri într-o nouă conservă de lapte condensat, împungând-o cu baioneta care, își dă seama, e acum folosită din ce în ce mai mult numai în acest scop, și aleargă înapoi la etaj, către dormitor.

Tu trebuie să fi fost crescut în altă parte, spune genistul. Englezii nu sug laptele așa.

Câțiva ani de zile am trăit în deșert. Acolo am învățat tot ce știu. Toate lucrurile importante care mi s-au întâmplat în viață, mi s-au întâmplat în deșert.

Zâmbește spre Hana.

— Unul dintre voi mă hrănește cu morfină. Altul mă hrănește cu lapte condensat. E posibil să fi descoperit o dietă echilibrată. Se întoarce din nou spre Kip.

De câtă vreme ești genist?

De cinci ani. Cea mai mare parte a timpului la Londra. Apoi în Italia. Cu unitățile care se ocupă de bombele leexplodate.

Cine ți-a fost profesor?

Un englez din Woolwich. Era considerat un excentric.

Cel mai bun tip de profesor. Trebuie să fi fost Lordul Suffolk. Ai cunoscut-o pe domnișoara Morden?

— Da.

În nici un punct al conversației nu încearcă vreunul dintre ei să o includă și pe Hana. Dar ea vrea să afle mai multe despre profesorul lui, cum îl va descrie el.

Ce fel de om era, Kip?

Lucra în secția de Cercetări Științifice. Era șeful unei unități experimentale. Îl însoțeau întotdeauna domnișoara Morden, secretara lui, și șoferul, domnul Fred Harts. Domnișoara Morden lua notițe, pe care el le dicta în timp ce lucra la o bombă, iar domnul Harts avea grijă de instrumente. Era un om extraordinar. Erau numiți Sfânta Treime. Au sărit în aer, toți trei, în 1941. La Erith.

Îl privește pe genist, rezemat de zid, cu un picior ridicat așa încât talpa ghetei îi e așezată peste un tufiș pictat. Nici un semn de tristețe, nici o emoție de interpretat.

Unii și-au desfăcut ultimul nod de viață în brațele ei. În orașul Anghiari ridicase în brațe oameni vii, ca să descopere că erau deja roși de viermi. La Ortona dusese țigări la gura unui băiat fără brațe. Nu șovăise la nimic. Își îndeplinise în continuare obligațiile în timp ce, în taină, își îndepărta de toate sufletul. Atâtea infirmiere ajunseseră niște servitoare ale războiului, devastate emoțional, în uniformele lor galben-cu-roșu, cu nasturi de os.

Îl privește pe Kip lăsându-și capul pe spate, sprijinindu-l de perete, și îi cunoaște privirea neutră de pe față. O poate citi.

VII.

În situ[30]

WESTBURY, ANGLIA, 1940

KIRPAL SINGH SE OPRI ÎN LOCUL UNDE ȘAUA AR FI fost așezată pe cal. La început rămase pur și simplu pe spatele calului, se opri și făcu un semn cu mâna către cei pe care nu-i putea vedea, dar care, știa, îl urmăreau. Lordul Suffolk se uita prin binoclu, îl zări pe tânăr salutând cu mâna, cu ambele brațe ridicate, fluturându-le.

Apoi coborî înăuntrul imensului cal alb de calcar de la Westbury, în albeața animalului cioplit în coasta dealului. Acum era o siluetă neagră, fundalul scoțându-i în relief întunecimea pielii și uniforma kaki. Dacă focalizarea binocluului ar fi perfectă, Lordul Suffolk ar putea vedea linia subțire de șnur purpuriu pe umărul lui Singh, care îi indica unitatea de geniu. Lor putea să li se pară că pășea în jos pe o hartă de hârtie decupată în forma unui animal. Dar Singh era atent doar la ghetele lui răsucind calcarul aspru, alb, în timp ce înainta în jos pe pantă.

Domnișoara Morden, în spatele lui, cobora și ea încet dealul, cu o geantă pe umăr, sprijinindu-se de o umbrela strânsă. Se opri la trei metri deasupra calului, își desfăcu umbrela și se așeză la umbra ei. Apoi își deschise caietele.

Mă auziți? o întrebă el.

Da, e-n regulă. Își șterse mâinile de var pe fustă și își aranjă ochelarii. Privi în depărtare și, la fel ca Singh, făcu cu mâna spre cei pe care nu-i putea vedea.

Lui Singh îi plăcea de ea. Era de fapt prima englezoaică cu care avusese o conversație adevărată de când sosise în Anglia. Cea mai mare parte a timpului și-o petrecuse într-o cazarmă din Woolwich. În trei luni, cât stătuse acolo, întâlnise numai alți soldați indieni și ofițeri englezi. Câte o femeie îi mai răspundea la întrebări în cantina NAAFI[31], dar discuțiile sale cu femeile erau de obicei alcătuite doar din două-trei propoziții.

Era al doilea fiu din familia sa. Fiul cel mai mare se înrola în armată, al doilea fiu urma să fie doctor, alt frate după el devenea om de afaceri. O veche tradiție de familie. Dar toate acestea se schimbaseră datorită războiului. Se alăturase unui regiment sikh și fusese expedit în Anglia. După primele luni la Londra se înrolase ca voluntar într-o unitate de geniști creată pentru a se ocupa de bombele cu acțiune întârziată și cele neexplodate. Ordinul de sus în

anul 1939 era naiv. Bombele neexplodate sunt considerate responsabilitatea Ministerului de Interne, care a convenit că vor fi colectate de agenții A. R. P.32 și de poliție, și depozitate în spații adecvate, în care membri ai forțelor armate le vor detona la timpul convenit.

De-abia în 1940, Ministerul de Război își asumase răspunderea pentru eliminarea bombelor și apoi, la rândul său, o predase Unităților Regale de Geniu. Fuseseră create douăzeci și cinci de unități pentru dezamorsarea bombelor. Erau lipsite de echipament tehnic și dispuneau numai de ciocane, dălți și unelte pentru repararea drumurilor. Nu exista nici un specialist.

O bombă este o combinație a următoarelor componente:

Un container sau carcasă a bombei.

Un detonator.

O încărcătură sau sarcină de declanșare.

O încărcătură centrală formată din explozive puternice garnituri suprastructurale – aripioare de direcționare, mânere de ridicare, unele de armare.

Optzeci la sută dintre bombele lansate din avioane asupra Marii Britanii erau bombe cu înveliș subțire, de uz general. În mod obișnuit cântăreau între cincizeci și cinci sute de kilograme. O bombă de o mie de kilograme era numită „Hermann” sau „Esau”. O bombă de două mii de kilograme era o „Satană”.

Singh, după zile lungi de instrucție, adormea cu scheme și diagrame încă în mână. Pe jumătate în vis, intra în labirintul dintr-un cilindru, pe lângă acidul picric și încărcătura de declanșare și condensatoare până ce ajungea la detonator, adânc în trupul bombei. Apoi se trezea brusc.

Când o bombă atingea o țintă, rezistența întâmpinată făcea ca un întrerupător să activeze și să aprindă granula explozivă din detonator. Minuscula explozie ajungea la sarcina de declanșare, provocând detonarea cerii de pentrită. Aceasta aprindea acidul picric care, la rândul său, provoca explozia încărcăturii centrale de TNT, amatol și pudră aluminizată. Călătoria de la întrerupător la explozie dura o microsecundă.

Bombele cele mai periculoase erau cele lansate de la joasă altitudine, care nu erau activate până după aterizare. Aceste bombe neexplodate se ascundeau prin orașe și pe câmpuri și rămâneau în somnolența lor până când contactele de la întrerupător le erau deranjate – de bățul unui țăran, ghiontul unei roți de mașină, ricoșeul unei mingi de tenis în carcasa lor – și atunci explodau.

Singh fusese dus cu camionul împreună cu ceilalți voluntari până la secția de cercetări de la Woolwich. Era o perioadă când procentul de victime în unitățile de eliminare a bombelor era îngrozitor de mare, având în vedere cât de puține bombe neexplodate erau. În 1940, când Franța capitulase și Anglia se afla în stare de asediu, lucrurile se înrăutățiseră.

În august începuse Blitz-ul[33] și brusc, într-o lună, existau deja două mii cinci sute de bombe neexplodate de dezamorsat. Drumurile erau închise, fabricile părăsite. În septembrie, numărul de bombe nedetonate ajunsese la trei mii șapte sute. O sută de noi detașamente de eliminare a bombelor fuseseră

create, dar încă nu se cunoștea modul în care funcționau aceste bombe. Speranța de supraviețuire în aceste unități era de zece săptămâni.

Aceasta a fost o Epocă Eroică în domeniul eliminării bombelor, o perioadă de bravură personală, în care situația presantă și lipsa de cunoștințe au dus la asumarea unor riscuri fantastice... A fost, cu toate acestea, o Epocă Eroică ai cărei protagoniști au rămas în umbră, acțiunile lor nefiind făcute cunoscute publicului din motive de securitate. Era desigur neindicată publicarea unor rapoarte care l-ar fi putut ajuta pe inamic să ne estimeze abilitatea te a elimina aceste arme.

În mașină, în drum spre Westbury, Singh stătu în față cu domnul Harts, iar domnișoara Morden călători în spate cu Lordul Suffolk. Automobilul Humber, vopsit în kaki, era renumit. Șorțurile de aripă îi erau vopsite într-un roșu aprins pentru semnalizare – la fel ca toate mașinile unităților mobile de dezamorsare a bombelor – iar noaptea avea un filtru albastru peste lumina laterală din stânga. Cu două zile mai înainte, un bărbat care trecea pe lângă faimosul cal de calcar de la Downs sărise în aer. Inginerii militari ajunși la fața locului descoperiseră că o altă bombă aterizase chiar în centrul monumentului istoric – în pântecul enormului cal alb de la Westbury, sculptat în 1778 în peretele de calcar al colinelor vălurite. La scurt timp după aceasta, toți caii de calcar de la Downs – erau șapte – fuseseră acoperiți cu plase de camuflaj, nu atât pentru a-i proteja, cât pentru a-i împiedica să devină repere vizibile în atacurile aeriene asupra Angliei.

De pe banca din spate, lordul Suffolk sporovăi despre migrația măcăleandrilor din teatrele de război ale Europei, despre istoria eliminării bombelor, despre smântână de la Devon. Îi prezenta tânărului sikh obiceiurile englezești ca și cum ar fi fost o cultură recent descoperită. Deși era lord de Suffolk, locuia în Devon, și înainte de război fusese pasionat de studierea romanului Lorna Doone[34], pentru a stabili cât de autentic era din punct de vedere istoric și geografic. Își petrecuse majoritatea iernilor pierzându-și vremea prin satele Brandon și Porlock, și acum reușise să convingă autoritățile că Exmoor era un loc ideal de instrucție în domeniul dezamorsării bombelor. Avea doisprezece militari în subordine – talente din diverse unități, geniști și ingineri, iar Singh era unul dintre aceștia. Aproape toată săptămâna își aveau baza la Richmond Park în Londra, unde erau instruiți cu privire la noile metode de intervenție sau lucrau pe bombe neexplodate, cu cerbii lopătari ai parcului rătăcindu-le prin jur. Însă la sfârși' de săptămână mergeau la Exmoor, unde își continuau instrucția în timpul zilei, iar apoi erau conduși de lordul Suffolk până la biserica în care Lorna Doone fusese împușcată în timpul propriei ei cununii. „Ori de la fereastra aceasta, ori de la ușa aceea din spate... Împușcată chiar prin nava laterală a bisericii, în umăr. O țintă excelentă de altfel, deși, desigur, o faptă reprobabilă. Ticălosul a fost urmărit și prins în câmpurile mlăștinoase și i-au fost smulși mușchii de pe trup.” Lui Singh îi suna ca o cunoscută poveste indiană.

Cel mai apropiat prieten al lordului Suffolk de prin împrejurimi era o femeie-aviator care ura viața socială, dar îl adora pe lordul Suffolk. Mergeau la vânătoare împreună. Ea locuia într-o căsuță din Countisbury, așezată pe un

deal, cu privire spre Canalul Bristol. Fiecare sat prin care treceau în automobilul Humber își avea curiozitățile descrise de lordul Suffolk. „Acesta este cel mai bun loc de unde poți să cumperi bastoane din lemn de porumbar.” Ca și cum Singh s-ar fi gândit să intre în prăvălia în stil Tudor din colțul străzii în uniformă și turban și să se așeze cu proprietarii la o șuetă despre bastoane. Lordul Suffolk era din cel mai bun soi de englez, i-a spus mai târziu Hanei. Dacă n-ar fi fost războiul, nu s-ar fi urnit niciodată din Countisbury și din refugiul său, numit Home Farm, unde se încălzea la foc o dată cu vinul, cu muștele de prin vechea spălătorie din spatele casei, cincizeci de ani, căsătorit dar având în fond o fire de burlac, trecând în fiecare zi dealurile să-și viziteze prietena aviatoare. Îi plăcea să meșterească – vechi cazane de spălătorie și generatoare pentru instalații de apă și polițe de gătit puse în funcțiune de o roată hidraulică. O ajutase pe domnișoara Swift, aviatorea, să strângă date despre obiceiurile bursucilor.

Drumul până la calul de calcar de la Westbury fu prin urmare plin de povestiri și informații. Chiar și în timpul războiului cunoștea cele mai bune locuri de oprit la un ceai. Intră ca o vijelie în ceainăria Pamelei, cu brațul prins într-o eșarfă în urma unui accident cu fulmicoton[35], și își îndrumă turma – secretară, șofer și genist – ca și cum i-ar fi fost copii. Cum reușise lordul Suffolk să convingă Comitetul UXB[36] să-i permită înființarea unei unități experimentale proprii de dezamorsare a bombelor nimeni nu știa sigur, dar, cu reputația sa de inventator, probabil că era mai bine calificat decât mulți alții. Era un autodidact și era convins că mintea lui putea citi motivele și spiritul din spatele fiecărei invenții. Inventase imediat vesta cu multe buzunare, care îi permitea unui genist să depoziteze cu ușurință diverse detonatoare și dispozitive în timpul lucrului.

Băură ceai și așteptară prăjiturile comandate, discutând dezamorsarea bombelor în situ.

— Am încredere în dumneata, domnule Singh, știi acest lucru, nu-i așa?

— Da, domnule. Singh îl adora. Din punctul lui de vedere, lordul Suffolk era primul gentleman adevărat întâlnit de el în Anglia.

— Știi că am încredere că te vei descurca la fel de bine ca și mine. Domnișoara Morden va veni cu tine să ia notițe. Domnul Harts va fi puțin mai încolo. Dacă ai nevoie de mai mult echipament sau de mai multă forță, suflă în fluierul de polițist și ți se va alătura. Nu face recomandări, dar înțelege perfect ce se întâmplă. Dacă refuză să facă ceva, înseamnă că nu e de acord cu tine, iar eu i-aș urma sfatul. Dar dumneata ai autoritate deplină pe teren. Ia pistolul meu. Detonatoarele sunt probabil mult mai sofisticate acum, dar, cine știe, poate ai noroc.

Lordul Suffolk se referea la un incident care îl făcuse celebru. Descoperise o metodă de blocare a unui detonator cu acțiune întârziată scoțându-și revolverul militar și trăgând un glonț prin capul detonatorului, oprind astfel mișcarea ceasului dinăuntru. Metoda a fost abandonată atunci când germanii au introdus un nou detonator în care nu ceasul, ci capsă detonantă avea predominanță.

Lui Kirpal Singh i se oferise o prietenie adevărată, și nu avea să uite vreodată acest lucru. Până acum, jumătate din timpul petrecut în război stătuse în trena acestui lord care nu pășise niciodată afară din Anglia și plănuia să nu facă un pas afară din Countisbury după terminarea războiului. Singh sosise în Anglia fără a cunoaște pe nimeni, înstrăinat de familia sa din Punjab. Avea douăzeci și unu de ani. Nu întâlnise decât soldați. Prin urmare, când citi anunțul prin care se căutau voluntari pentru o unitate experimentală de dezamorsare a bombelor, deși îi auzise pe alți geniști descriindu-l pe lordul Suffolk ca fiind un nebun, avea deja convingerea că într-un război trebuie să-ți iei soarta în mâini și că erau mai multe șanse de a putea face o alegere și a supraviețui dacă te afli alături de o personalitate sau de un individ deosebit.

Era singurul indian dintre candidați, iar lordul Suffolk întârzia. Cincisprezece persoane fuseră conduse într-o bibliotecă, iar secretara îi rugă să aștepte. Ea rămase așezată la birou, copiind nume, în timp ce soldații făceau glume despre interviu și despre test. El nu cunoștea pe nimeni. Se îndreptă spre un perete și se uită la un barometru, fu pe cale să-l atingă, dar renunță, apropiindu-și doar fața de el, foarte uscat spre Moderat spre Furtunos. Murmură numai pentru sine cuvintele, cu noul său accent englezesc. „Oarte uscat. Foarte uscat.” Se uită din nou la ceilalți, se uită prin cameră și întâlnește privirea secretarei între două vârste. Îl cerceta cu severitate. Un băiat indian. El zâmbi și se îndreptă spre rafturile cu cărți. Din nou nu atinse nimic. La un moment dat își apropie nasul de un volum numit Raymond sau Viața și Moartea, scris de Sir Oliver Hodge. Găsi un alt titlu asemănător. Pierre sau Ambiguitățile. Se întoarse și surprinse din nou privirea femeii ațintită asupra sa. Se simți vinovat, ca și cum ar fi pus cartea în buzunar. Probabil că nu văzuse niciodată un turban. Englezii! Îți pretind să te lupți pentru ei, dar nu vor să vorbească cu tine. Singh. Și ambiguitățile.

Întâlniră un foarte inimos lord Suffolk la masa de prânz – acesta turnă vin cui voia să bea și râse în hohote la fiecare tentativă de glumă făcută de recruți. După-amiază li se dădu tuturor un examen ciudat, în care o parte a unui mecanism trebuia asamblată fără nici o informație anterioară despre funcția sa. Aveau la dispoziție două ore, dar puteau pleca imediat ce rezolvau problema. Singh termină rapid testul și își petrecu restul timpului inventând alte obiecte care puteau fi asamblate din diversele componente. Își dădu seama că ar fi admis cu ușurință dacă n-ar fi la mijloc rasa lui. Venea dintr-o țară în care matematica și mecanica erau niște înclinații înnăscute. Automobilele nu erau niciodată distruse. Părți din ele erau aduse în sat și reasamblate pentru a alcătui o mașină de cusut sau o pompă de apă. Banca din spate a unui Ford era recăptușită și devenea o canapea. Majoritatea oamenilor din satul lui purtau la ei mai degrabă o cheie sau o șurubelniță decât un creion. Piese nefolositoare ale unei mașini își găseau astfel locul în pendula unui bunic sau într-un scripete pentru un sistem de irigație sau în mecanismul de rotație al unui scaun de birou. Se găseau cu ușurință antidoturi pentru orice dezastru mecanic. Un motor de mașină supraîncălzit era răcit nu punându-i-se țevi noi de cauciuc, ci adunând balegă de vacă și îngămădind-o cu mâna în jurul

condensatorului. Ce văzuse în Anglia era un prisos de piese care ar fi putut asigura funcționarea continentului indian timp de două sute de ani.

Fu unul dintre cei trei candidați selecționați de lordul Suffolk. Acest om care nici măcar nu-i vorbise (și care nu răsese cu el pur și simplu fiindcă el nu făcuse nici o glumă) traversă camera și îi puse un braț în jurul umerilor. Severa secretară se dovedi a fi domnișoara Morden, și intră zorită în cameră purtând o tavă pe care stăteau două pahare mari de sherry, îi dădu unul lordului Suffolk și, spunând „Știu că tu nu bei”, îl luă ea însăși pe celălalt și îl închină spre el.

Felicitări, rezultatul tău a fost splendid. Deși eram convinsă că vei fi selecționat, chiar dinainte de test.

Domnișoara Morden este o excelentă cunoscătoare a firii umane. Are fler pentru eminentă și caracter.

Caracter, domnule?

Da. Nu este imperios necesar, desigur, dar la urma urmei avem să lucrăm împreună. Suntem ca o familie aici. Domnișoara Morden te selecționase deja dinainte de prânz.

Mi-a fost destul de greu să mă abțin să-ți fac cu ochiul, domnule Singh.

Lordul Suffolk își pusese din nou brațul pe umărul lui Singh și îl conducea spre fereastră.

— M-am gândit, dat fiind că nu trebuie să începem până la mijlocul săptămânii viitoare, să-i invit pe câțiva din echipă la Home Farm. Putem să facem un schimb de experiență la Devon și să ne cunoaștem mai bine. Poți călători cu noi cu mașina.

Astfel își câștigase biletul de drum, eliberarea din haotica mașinărie a războiului. Intrase într-o familie, după un an petrecut prin străini, ca și cum ar fi fost un fiu rătăcitor întors acasă, îndemnat să se așeze la masă, copleșit de inversații.

Era aproape noapte când trecură din Somerset în Devon pe drumul de coastă cu privire spre Canalul Bristol. Domnul Harts coti pe cărarea îngustă tivită cu iarbă neagră și smirdari, învăluită într-o nuanță întunecată, sângerie, în ultimele raze ale soarelui. Cărarea care ducea spre casă era lungă de cinci kilometri.

Pe lângă treimea formată de Suffolk, Morden și Harts mai erau șase geniști în alcătuirea unității. În acel sfârșit de săptămână se plimbară pe câmpiile mlăștinoase din jurul casei de piatră. Sâmbătă seara, domnișoarei Morden și lordului Suffolk și soției sale li se alătură la cină aviatoarea. Domnișoara Swift îi spuse lui Singh că dintotdeauna își dorise să zboare pe deasupra Indiei. Departe de cazarma sa, Singh habar n-avea unde se afla. Într-o rolă agățată de tavan era o hartă. Singur într-o dimineață, o derulase până ce atinsese podeaua. Countisbury și zona înconjurătoare. Hartă alcătuită de R. Fones. Întocmită după dorința domnului James Halliday.

„Întocmită după dorința...” începea să-i iubească pe englezi.

Se află cu Hana în cortul în care-și petrece nopțile când îi povestește despre explozia de la Erith. O bombă de două sute cincizeci de kilograme erupând pe când lordul Suffolk încerca s-o dezamorseze. Îi ucisese de asemenea pe domnul Harts și pe domnișoara Morden și pe patru geniști pe care

ii instruia lordul Suffolk. Mai 1941. Singh făcea parte din unitatea lui Suffolk de un an. Lucra la Londra în ziua aceea, cu locotenentul Blackler, curățând zona Elephant and Castle de o bombă de tip Satana. Lucraseră împreună dezamorsând bomba de două mii de kilograme și erau extenuați. Își aminti cum, pe la jumătate, își ridicase privirea și zărise doi ofițeri din unitățile de eliminare a bombelor arătând în direcția lui și se întrebese despre ce era vorba. Probabil că găsiseră o alta bombă. Era trecut de zece noaptea și era periculos de obosit, îl mai aștepta una. Se apucă din nou de treabă.

Când terminară cu Satana se hotărî să nu piardă timpul și se îndreptă spre unul din ofițeri, care la început se întoarse cu spatele ca și cum ar fi vrut să plece.

— Da. Unde e?

Omul îi luă mâna dreaptă și el știu că ceva nu era în regulă. Locotenentul Blackler era în spatele lui și ofițerul le spuse ce se întâmplase, iar locotenentul Blackler își puse mâinile pe umerii lui Singh și îl strânse cu putere.

Se duse la Erith. Ghicise ceea ce ofițerul ezita să-i ceară. Știa că omul n-ar fi venit doar să-i spună de accident. La urma urmei, erau într-un război. Însemna că mai era o bombă undeva, prin apropiere, probabil același model, și aceasta era singura lor șansă de a afla ce fusese în neregulă.

Dorise să facă acest lucru de unul singur. Locotenentul Blackler urma să rămână la Londra. Erau ultimii doi rămași din echipă și ar fi fost o prostie să-și riște amândoi viețile. Dacă lordul Suffolk eșuase, însemna că era ceva nou. Dorea oricum să facă acest lucru singur. Când două persoane lucrau împreună, trebuiau să găsească o bază logică comună. Trebuia să iei fiecare decizie împreună cu celălalt și să faci compromisuri.

Împinse totul departe de suprafața emoțiilor sale în taupul călătoriei din noapte. Pentru a-și păstra mintea clară, ei trebuiau să fie încă în viață. Domnișoara Morden dând peste cap un whisky mare, tare, înainte de a o trece pe sherry. Astfel putea să bea mai încet, să se poarte ca o doamnă tot restul serii. „Dumneata nu bei, domnule Singh, dar dacă ai bea ai face la fel ca mine. Un whisky mare și după aceea poți să bei cu înghițituri mărunte, delicat, ca un bun cavaler.” Această remarcă era urmată de râsul ei leneș, răgușit. Avea să rămână singura femeie întâlnită vreodată de el care purta la ea două sticlute de argint pline cu băutură. Astfel, în mintea lui ea încă mai lua o dușcă, iar lordul Suffolk încă mai ronțăia din prafurile Kipling.

Cealaltă bombă căzuse la aproape un kilometru depărtare de prima. Încă un SC – două sute cincizeci de kilograme. Arăta la fel ca modelul cunoscut. Dezamorsaseră sute de acest tip, aproape în mod mecanic. Așa progresa războiul. Cam o dată la șase luni, inamicul schimba câte ceva. Învățai șmecheria, moftul, mărunta variațiune, și o transmiteai restului trupelor. Acum intrau într-o nouă fază.

Nu luă pe nimeni cu el. Trebuia doar să-și amintească fiecare pas al operațiunii. Sergentul care-l condusesese, un tip numit Hardy, urma să rămână lângă mașină. I se sugerase să aștepte până a doua zi de dimineață, dar el știa că ceilalți ar fi preferat să termine treaba acum. SC-ul de două sute cincizeci de kilograme era o bombă prea obișnuită. Dacă se făcuse vreo schimbare, trebuiau

s-o afle cât mai repede. Le ceru să telefoneze dinainte celor de pe teren, să facă rost de lumini. Nu-l deranja faptul că avea să lucreze obosit, dar avea nevoie de lumini puternice, nu doar de farurile de la două mașini.

Când ajunse la Erith, zona bombei era deja luminată, în lumina zilei, într-o zi ca oricare alta, ar fi fost un simplu câmp. Garduri vii, probabil un iaz. Acum era o arenă de luptă. Frig, împrumută jacheta lui Hardy și și-o puse peste a lui. Luminile îl vor încălzi oricum. Când se îndreptă spre bombă încă mai erau vii în mintea lui. Test.

În lumina puternică, porozitatea metalului ieșea clar în relief. Uită de toate și rămase doar cu propria sa neîncredere, lordul Suffolk spusese o dată că poți găsi un excelent șahist la șaptesprezece, chiar la treisprezece ani, care poate învinge un mare maestru. Dar niciodată un mare jucător de bridge la aceeași vârstă. Jocul de bridge se bazează pe caracter. Caracterul tău și caracterul adversarilor tăi. Trebuie să iei în considerare caracterul dușmanului tău. Același lucru e valabil și în cazul dezamorsării bombelor. Este un joc de bridge la două mâini. Ai un adversar. Nu ai un partener. Câteodată la test îi pun sa joace bridge. Lumea crede că o bombă e un obiect mecanic, un inamic mecanic. Dar nu trebuie să scapi din vedere faptul ca cineva a creat-o.

Carcasa bombei fusese despiciată la căderea ei pe pământ, iar Singh putea să-i vadă înăuntru materia explozivă. Se simți privit și refuză să decidă dacă era urmărit de Suffolk sau de inventatorul acestei drăcii. Strălucirea luminii artificiale îl înviorase. Se învârti în jurul bombei, scrutând-o din toate unghiurile posibile. Pentru a îndepărta detonatorul, va trebui să deschidă compartimentul central și să treacă de exploziv. Își desfăcu geanta și, cu o cheie universală, scoase cu atenție placa din spatele carcasei bombei. Uitându-se înăuntru, văzu compartimentul detonatorului desprins de carcasă. Asta putea fi un noroc -sau un ghinion; nu-și putea da încă seama. Problema era că nu știa dacă mecanismul se afla deja în funcțiune, dacă fusese deja declanșat. Stătea în genunchi, aplecat asupra bombei, bucuros că era singur, înapoi într-o lume a alegerilor lipsite de echivoc. La stânga sau la dreapta. Taie aici sau taie acolo. Dar era obosit și încă mai avea mânie în el.

Nu știa cât timp mai avea la dispoziție. Era și mai periculos să aștepte prea mult. Ținând capul cilindrului nemișcat între ghețe, întinse mâna și smulse compartimentul detonatorului și îl scoase din interiorul bombei. Imediat wpa aceea începu să tremure. Îl scosese. Teoretic, bomba era acum inofensivă. Așeză detonatorul cu bretonul său tocâlcit de fire jos pe iarbă; erau clare și strălucitoare în țeastă lumină.

Începu să târască carcasa principală spre camion, la cincizeci de metri depărtare, unde soldații o puteau goli de materia explozivă. În timp ce o târa, o a treia bombă explodă la o jumătate de kilometru distanță și cerul se lumină, făcând chiar și luminile cu arc voltaic să pară delicate și umane.

Un ofițer îi dădu o cană de Horlicks[37] în care turnase un soi de alcool, iar el se întoarse singur la compartimentul detonatorului. Inhala aburul băuturii.

Nu mai era nici un pericol serios. Dacă avea să se înșele își putea pierde o mână în mărunta explozie. Dar nu putea muri decât dacă ar fi ținut

detonatorul strâns lângă inimă în momentul exploziei. Problema acum era, pur și simplu, problema. Detonatorul. Noua șmecherie ascunsă în bombă.

Trebuia să aștearnă labirintul de fire în tiparul său inițial. Se întoarse la ofițer și îi ceru ce mai rămăsese în termos. Apoi veni înapoi și se așază din nou lângă detonator. Era în jur de unu și jumătate dimineața. Ghici numai, nu purta ceas. Timp de jumătate de oră îl privi doar, printr-o lupă rotundă, un fel de monoclu care îi atârna la butonieră. Se aplecă și scrută alama în căutarea oricărei urme de zgârietură care ar fi putut fi făcută de o clemă. Nimic.

Mai târziu îi va trebui mereu ceva care să-i distragă atenția. Mai târziu, când va avea în spate o întreagă istorie personală de întâmplări și momente, îi va trebui ceva echivalent cu un zgomot de fond care să ardă sau să îngroape totul în timp ce el își concentra întreaga atenție la problemele dinaintea sa. Radioul sau aparatul de transmisie cu muzica lui stridentă de orchestră aveau să apară mai târziu, o prelată care să țină ploaia realității departe de el.

Dar acum simțea o prezență la mare depărtare, ca oglindirea unui fulger pe un nor. Harts și Morden și Suffolk erau morți, dintr-o dată rămași doar niște nume. Ochii lui se ațintiră din nou pe cutia detonatorului.

Începu să-l întoarcă pe toate părțile în minte, analizând toate posibilitățile logice. Apoi îl așază din nou în plan orizontal. Deșurubă încărcătura de declanșare, aplecându-se cu urechea lipită de ea, simțind pe piele asprimea metalului. Nici un țacănit mărunțel. Se desprinsese de rest în tăcere, îndepărtă cu gingășie secțiunile de mecanism din detonator și le așază pe iarbă. Ridică tubul din compartimentul detonatorului și se uită din nou la el. Nu văzu nimic. Era pe cale să-l așeze la loc pe iarbă, când ezită și-l ridică înapoi în lumină. N-ar fi observat nimic în neregulă dacă n-ar fi fost greutatea tubului. Și nu s-ar fi gândit niciodată la greutate dacă nu s-ar fi aflat în căutarea șmecheriei. De obicei nu făceau altceva decât să asculte sau să privească. Înclină tubul cu atenție și greutatea alunecă spre deschizătură. Era o a doua încărcătură de declanșare – un mecanism cu totul separat – care să împiedice orice încercare de dezamorsare.

Aplecă mecanismul spre sine și deșurubă încărcătura de declanșare. O fulgerare alb-verzuie și un sunet de bici dinspre dispozitiv. Al doilea detonator explodase. Îl scoase și-l așază alături de celelalte piese pe iarbă. Se întoarse la mașină.

— Avea două încărcături de declanșare, murmură el. Am avut mare noroc să pot smulge firele alea. Dă un telefon la comandament și află dacă mai sunt și alte bombe.

Îndepărtă soldații de lângă mașină, își întocmi un fel de bancă acolo și ceru ca luminile să fie îndreptate spre ea. Se aplecă și culese cele trei componente și le așază la treizeci de centimetri una de cealaltă pe banca improvizată. Acum îi era frig, și mai suflă afară un fulg de căldură din trupul său. Privi în sus. În depărtare niște soldați încă mai goleau bomba de exploziv. Scrise repede câteva notițe și îi înmâna unui ofițer soluția pentru noua bombă. N-o înțelegea în întregime, desigur, dar cel puțin urmau să aibă aceste date.

Când soarele intră într-o încăpere în care arde un foc, focul se stinge singur. Îl iubise pe lordul Suffolk, cu toate cunoștințele lui străni. Dar absența

lui de aici, însemnând că totul depindea acum numai de Singh, făcu răspunderea lui Singh să se întindă peste toate bombele de acest tip din întreaga Londră. Se trezi dintr-o dată cu o hartă de responsabilități, un lucru, își dădu seama, pe care lordul Suffolk îl purta în permanență în caracterul său. Povara acestei răspunderi era aceea care, mai târziu, crease în el nevoia de a-și alunga atât de multe din minte când lucra la o bombă. Era unul dintre acei oameni pe care nu-i interesează niciodată dansurile puterii. Se simțea stânjenit când trebuia să transmită încolo și înapoi planuri și procedee. Se simțea capabil doar de cercetare, de aflarea unei soluții. Când îl lovi realitatea morții lordului Suffolk, își încheie misiunea la care lucra și se înrola din nou în mașinăria anonimă a armatei. Se imbarcă pe nava militară Macdonald, care transporta o sută de geniști către campania italiană. Aici fuseseră folosiți nu numai la dezamorsarea bombelor, ci și la construcția de poduri, curățarea dărâmăturilor, așezarea de linii ferate pentru trenurile blindate. Se ascunse acolo tot restul războiului. Puțini își mai aminteau de sikh-ul din unitatea lordului Suffolk. Într-un an întreaga echipă fusese desființată și uitată, locotenentul Blackler fiind singurul care se înălțase în grad prin talentul său.

Dar în acea noapte, când Singh trecea cu mașina pe lângă Lewisham și Blackheath către Erith, știa că purta în el, mai mult decât oricare alt genist, cunoștințele lordului Suffolk. Toți se așteptau ca el să devină viziunea înlocuitoare.

Încă mai stătea lângă camion când auzi sirena care însemna că trebuiau stinse lămpile. În treizeci de secunde lumina metalică fu înlocuită de semnalizatoare cu suit. aprinse în compartimentul din spate al camionului. Încă un atac aerian. Aceste lumini mai slabe puteau fi stinse repede când se auzeau avioanele. Se așeză pe o canistra goală de benzină, înaintea celor trei părți componente pe care le demontase din bomba de tip SC – două sute cincizeci de kilograme, șuierul semnalizatoarelor în jur părându-i zgomotos după tăcerea lămpilor cu arc.

Stătu privind și ascultând, așteptându-le să pocnească. Ceilalți soldați, tăcuți, la cincizeci de metri depărtare. Știa că era în acel moment un rege, un păpușar, putea ordona orice, o găleată de nisip, o prăjitură cu fructe pentru propria lui poftă, și acei soldați care nu ar fi traversat un bar gol să vorbească cu el în timpul liber i-ar fi făcut acum pe plac. I se părea ciudat. Ca și cum i s-ar fi înmănat un costum de haine prea larg, în care se putea tăvăli și ale cărui mâneci le țara după el. Dar știa că nu-i plăcea. Era obișnuit cu propria-i invizibilitate. În Anglia era ignorat în diversele cazarme prin care fusesse, și ajunsese să prefere acest lucru. Autosuficiența și izolarea pe care le aflase Hana în el mai târziu nu erau doar rezultatul faptului că luptase ca genist în campania italiană. Erau în aceeași măsură un produs al faptului că era un membru anonim al unei alte rase, parte a unei lumi invizibile. Își formase în propriul fel de a fi un sistem de apărare împotriva tuturor acestor lucruri, încrezându-se numai în cei care-i deveneau prieteni. Dar în noaptea aceea la Erith știa că ar fi putut avea niște fire legate de el, și că acestea i-ar fi influențat pe toți cei din jur care nu aveau talentul său special.

Câteva luni mai târziu evadase către Italia, împachetase umbra maestrului său într-un rucsac, așa cum îl văzuse făcând pe băiețelul îmbrăcat în verde de la Hippodrome[38][39] rima sa permisie de Crăciun, lordul Suffolk și domnișoara Morden se oferiseră să-l ducă la o piesă de teatru englezească. El alesese Peter Pan, iar ei, amuțiți, încuviințaseră și se duseseră cu el la un spectacol asurzitor, plin de copii. Purta cu el asemenea umbre de amintiri când se culca în cortul lui alături de Hana în micuțul orășel de munte din Italia.

Dezvăluirea trecutului său sau a unor anumite trăsături ale firii sale ar fi fost un gest prea strident. Așa cum nu se putea niciodată întoarce spre ea s-o întrebe ce motiv adânc provocase această legătură dintre ei. O îmbrățișa cu puterea aceleiași iubiri pe care o simțise pentru acei trei englezi ciudați cu care mâncase la masă, care îi urmăriseră încântarea și bucuria și uimirea când băiețelul în verde își înălțase brațele și zburase în noapte, departe, sus deasupra scenei, întorcându-se apoi s-o învețe asemenea minuni și pe fetița din familia de pământeni.

În noaptea de la Erith, luminată de semnalizatoare, se oprea ori de câte ori se auzeau avioanele și, una câte una, torțele de sulf erau cufundate în găleți cu nisip. Stătea în bezna zumzăindă, mutându-și scaunul ca să se poată apleca, apropiindu-și urechea de mecanisme ticătoare, cronometrându-le încă bătaia, încercând să le audă peste vibrația avioanelor germane de vânătoare de deasupra.

Apoi ceea ce aștepta se întâmplă. După exact o oră regulatorul se declanșa și capsă detonantă explodează. Îndepărtarea principalei încărcături de declanșare activase un percutor nevăzut care pusese în acțiune o a doua încărcătură de declanșare. Aceasta fusese programată să explodeze după șaiszeci de minute – cu mult după ce un genist și-ar fi închipuit în mod normal că bomba era dezamorsată și inofensivă.

Acest nou mecanism avea să schimbe în întregime modul de lucru în unitățile aliate de eliminare a bombelor. De acum înainte, fiecare bombă cu acțiune întârziată avea să poarte în ea amenințarea unei încărcături adiționale de declanșare. Nu mai era posibil ca geniștii să dezamorseze o bombă numai prin înlăturarea mecanismului detonator. Bombele vor trebui să fie dezamorsate lăsând detonatorul neatins. Cumva, mai înainte, înconjurat de lămpile cu arc și în furia sa, smulsese cel de-al doilea detonator, retezat din capcana pe care o întindea. În întunericul sulfuros de sub atacul aerian, fusese martor fulgerului alb-verzui de mărimea unei mâini. Sosit cu o oră întârziere. Supraviețuise doar dintr-o pură întâmplare. Se îndreptă din nou spre ofițer și spuse: „Am nevoie de încă un detonator, să mă asigur”. Aprinseră din nou torțele semnalizatoare în jurul său. Din nou lumina inundă cercul său întunecat. În noaptea aceea continuă să testeze noile detonatoare încă două ore. Întârzierea de o oră a exploziei se dovede a fi o trăsătură constantă.

Își petrecu aproape toată noaptea la Erith. Dimineața se trezi înapoi la Londra. Nu-și aminti drumul de întoarcere. Se sculă, se duse la masă și începu să schițeze structura bombei, încărcăturile de declanșare, detonatoarele, întreaga problemă a modelului ZUS-40, de la detonator până la inelele de amorsare. Apoi acoperi schița de bază cu toate liniile de intervenție posibile

pentru a dezamorsa bomba. Fiecare săgeată trasată cu precizie, textul scris clar, așa cum fusese învățat.

Ceea ce descoperise cu o noapte înainte rămase valabil. Supraviețuise numai datorită șansei. Nu exista nici o metodă de a dezamorsa o asemenea bombă în situ fără a o detona. Desenă și scrise tot ce știa pe o coală întinsă de proiectare. Dedesubt scrise: întocmită după dorința lordului Suffolk de către studentul său, locotenent Kirpal, Singh, 10 mai 1941.

Munci până la extenuare, nebunește, după moartea lui Suffolk. Bombele se schimbau cu repeziciune, foloseau noi tehnici și mecanisme. Era încartiruit la Regent's Park împreună cu locotenentul Blackler și alți trei specialiști, căutând soluții, schițând fiecare nouă bombă de îndată ce apărea.

În douăsprezece zile, lucrând la Secția de Cercetare Științifică, găsiră soluția. Ignoră în întregime detonatorul. Ignoră primul principiu, care până atunci fusese „Elimină detonatorul bombei”. Era o soluție strălucită. Râdeau și aplaudau și se îmbrățișau în popota ofițerilor. Habar n-aveau care era alternativa, dar știau că în principiu se aflau pe calea cea bună. Problema nu putea fi rezolvată prin a o confrunta. Era zicala locotenentului Blackler. „Dacă te trezești în aceeași cameră cu o problemă, nu intra în vorba cu ea.” O remarcă întâmplătoare. Singh se îndreptă spre el și-i interpretează fraza din alt unghi. „Atunci nu atingem deloc detonatorul.”

O dată găsit acest principiu, cineva elabora soluția într-o săptămână. Un neutralizant cu abur. Se tăia o deschizătură în carcasa bombei și apoi explozivul de bază putea fi emulsionat printr-o injecție cu abur și drenat. Acest procedeu rezolva problema pentru moment. Dar la vremea aceea el se afla deja pe o navă în drum spre Italia.

— Întotdeauna găsești scris cu cretă galbenă pe învelișul bombelor. Ai observat? Așa cum era scris cu cretă galbenă pe trupurile noastre când ne-am aliniat în curtea din Lahore. Stăteam la coadă târșându-ne agale picioarele din stradă până în cabinetul medical și din nou afară în curte unde ne treceau pe listă. Ne înrolam. Un doctor ne aproba sau respingea trupurile cu instrumentele lui, ne pipăia gâturile cu mâinile. Cleștii ieșeau din soluția de Dettol[39] și apucau părți din pielea noastră.

Cei acceptați umpleau curtea. Rezultatele codificate scrise pe piele cu cretă galbenă. Mai târziu, la coadă, după un scurt chestionar, un ofițer indian adăuga cuvinte cu cretă galbenă pe tăblițele legate de gâturile noastre. Greutatea, vârsta, zona de proveniență, nivelul de educație, starea danturii și pentru care unitate am fi mai potriviți.

Eu nu m-am simțit insultat de toate acestea. Sunt sigur că fratele meu ar fi fost ofensat. S-ar fi îndreptat furios spre fântână, ar fi scos o găleată cu apă și ar fi spălat toate însemnările cu cretă. Eu nu eram ca el. Deși îl iubeam. Îl admiram.

Era o latură a firii mele care vedea o rațiune în toate lucrurile. Eu eram cel care avea un aer grav și serios la școală, pe care el îl imita și îl ridiculiza. Înțelegi, desigur, eram mult mai puțin serios decât el, numai că eu uram confruntările. Reușeam să fac tot ce voiam, sau cum voiam, fără vreo confruntare. Destul de timpuriu descoperisem întinsul teritoriu trecut cu

vederea, deschis celor ca mine, care duceau o existență tăcută. Nu mă certam cu polițistul care-mi spunea că nu pot trece cu bicicleta peste un anumit pod sau printr-o anumită poartă a orașului – rămâneam pur și simplu pe loc, nemișcat, până ce deveneam invizibil, și atunci treceam. Ca un greier. Ca o cană cu apă tăinuită. Înțelegi? Asta m-au învățat confruntările publice ale fratelui meu.

Dar pentru mine fratele meu a fost întotdeauna eroul familiei. M-am aflat mereu în umbra statutului lui de instigator. Am fost martor la extenuarea lui de după fiecare protest, trupul lui încordându-se pentru a reacționa la vreo insultă sau vreo lege. A rupt tradiția familiei noastre și a refuzat, deși era fiul cel mai mare, să se înroleze în armată. A refuzat să accepte orice situație în care englezii dețineau puterea. Drept urmare, l-au târât prin temnițele lor. Întâi Penitenciarul Central din Lahore. Apoi închisoarea din Jatnagar. Întins în patul său de campanie noaptea, cu brațul înțepenit într-un înveliș de ghips, rupt de prietenii săi pentru a-l proteja, pentru a-l împiedica să evadeze. La închisoare a devenit senin și viclean. Asemeni mie. Nu s-a simțit insultat când a aflat că mă înrolasem ca să-l înlocuiesc în serviciul militar, că nu aveam să devin doctor, a râs numai și a trimis un mesaj prin tata să am grijă de mine. Nu voia să mă înfrunte niciodată pe mine, sau ceea ce făceam. Era convins că aveam un dar de a supraviețui, de a mă adăposti în locuri liniștite.

Stă așezat pe tejgheaua din bucătărie, vorbind cu Hana. Caravaggio trece printre ei ca o briză, ieșind din casă, cu niște frânghii grele înfășurate în jurul umerilor, care sunt „treaba lui”, după cum spune când îl întreabă cineva ceva. Le târăște după el și, ieșind pe ușă, zice:

Pacientul englez vrea să te vadă, puștiule.

Bine, puștiule. Genistul sare de pe masă, accentul lui indian furișându-se în falsul accent galez al lui Caravaggio.

Tata avea o pasăre, un mic lăstun cred eu, pe care îl ținea lângă el, la fel de important pentru confortul lui ca o pereche de ochelari sau un pahar cu apă în timpul mesei. În casă, chiar dacă se ducea doar până în dormitor, îl lua cu el. Când mergea la lucru, micuța colivie atârna de ghidonul bicicletei.

Tatăl tău e încă în viață?

A, da. Cred că da. N-am mai primit scrisori de-o vreme. Și probabil că frate-meu e încă la închisoare.

Își amintește mereu un lucru. Se află în interiorul calului alb. Se simte înfierbântat pe dealul de calcar, cu praful său alb involburându-se peste tot în jurul său. Lucrează la mecanism, care este destul de simplu, dar este întâia oară când lucrează singur. Domnișoara Morden stă așezată douăzeci de metri mai sus, pe pantă, luând notițe despre ceea ce face el. Știe că jos, peste vale, lordul Suffolk îl privește prin binoclu.

Lucrează încet. Pulberea de calcar se înalță, apoi se așează peste tot, pe mâini, pe dispozitiv, așa încât trebuie s-o sufle întruna de pe fire și capse detonante pentru a vedea clar toate detaliile. E cald în uniformă. Își tot duce la spate mâinile transpirate, să le șteargă de cămașă. Toate piesele demontate și scoase îi umplu diversele buzunare de la piept. E obosit, verificând totul de mai multe ori. Aude vocea domnișoarei Morden. „Kip?” „Da.” „Oprește-te un pic din

ce faci, vin până jos la tine.” „Mai bine nu, domnișoară Morden.” „Cum să nu.” El încheie nasturii diverselor buzunare de la vestă și așterne o pânză peste bombă, ea coboară cu stângăcie în calul cel alb și apoi se așează lângă el și-și deschide geanta. Înmoaie o batistă de dantelă într-o sticlută cu eau de cologne și i-o întinde. „Șterge-ți fața cu asta. Lordul Suffolk își dă cu ea ca să se răcorească.”. El o ia șovăitor și, la îndemnul ei, își tamponează fruntea și gâtul și încheieturile mâinilor. Ea deschide termosul și toarnă pentru amândoi niște ceai. Desface apoi niște hârtie cerată și scoate niște felii de prăjitură Kipling.

Nu pare a se grăbi deloc să se întoarcă la locul ei pe pantă, înapoi, în siguranță. Și ar fi nepolitic să-i spună că ar fi timpul să se ducă înapoi. Turuie întruna despre arșița cumplită și faptul că cel puțin și-au rezervat camere cu baie în oraș, un prospect pe care îl pot cu toții aștepta cu nerăbdare. Începe o poveste dezlănată despre cum l-a cunoscut ea pe lordul Suffolk. Nici o vorbă despre bomba de lângă ei. El își încetinise munca, așa cum cineva ațipit pe jumătate recitește întruna același paragraf, încercând să găsească o legătură între propoziții. Ea îl smulsese din vârtejul nesfârșit al problemei. Acum își împachetează atentă geanta, își pune o mână pe umărul lui drept și apoi se întoarce la locul ei, pe pătura de deasupra calului de la Westbury. Îi lasă niște ochelari de soare, dar el nu poate vedea prea clar prin ei și îi pune deoparte. Apoi se apucă din nou de lucru. Aroma de eau de cologne. Își amintește că o mai mirosise odată, în copilărie. Avea febră și cineva îl frecționase cu ea pe trup.

VIII.

Pădurea sfântă.

KIP IESE DE PE CÂMPUL ÎN CARE SĂPA, CU MÂNA STÂNGA ridicată ca și cum și-ar fi scrântit-o.

Trece pe lângă sperietoarea din grădina Hanei, crucifixul de care sunt atârinate conserve de sardine, și o ia în sus spre vilă. Acoperă mâna ridicată înaintea sa cu cealaltă mână făcută căuș, ca și cum ar proteja flacăra unei lumânări. Hana îl întâmpină pe terasă, iar el îi ia mâna și i-o lipește de a sa. Gărgărița care se învârte în jurul unghiei de la degetul lui cel mic trece iute pe încheietura mâinii ei.

Ea se întoarce și intră în casă. Acum își ține ea mâna ridicată înaintea ei. Trece prin bucătărie și urcă scările.

Pacientul își întoarce fața spre ea când intră. Ea îi atinge piciorul cu mâna în care ține gărgărița. O părăsește, trecând pe pielea întunecată. Evitând marea cearșafului alb, își începe lungă călătorie peste restul trupului lui, un punct roșu-aprins pe ceva ce pare a fi carne vulcanică.

ÎN BIBLIOTECĂ, CUTIA DETONATORULUI E ÎN AER, împinsă de pe raft de cotul lui Caravaggio, când s-a întors la strigătul vesel al Hanei dinspre hol. Înainte de-a atinge pământul, trupul lui Kip se strecoară dedesubt și o prinde într-o mână.

Caravaggio aruncă o privire în jos și zărește fața tânărului suflând repede tot aerul din obraji.

Se gândește brusc că-i datorează o viață.

Kip izbucnește în râs, pierzându-și timiditatea în fața bărbatului mai în vârstă, ridicând cutia cu fire.

Caravaggio își va aminti cum a prins-o. Putea pleca în această clipă, putea să nu-l mai vadă niciodată, dar niciodată nu-l va uita. Peste ani și ani, pe o stradă din Toronto, Caravaggio va ieși dintr-un taxi și va ține ușa deschisă pentru un indian pe cale să se urce în mașină, și atunci se va gândi la Kip.

Acum genistul râde spre fața lui Caravaggio și mai sus, pe lângă ea, spre tavan.

Știu tot ce e de știut despre sarong-uri[40], Caravaggio își flutura mâna spre Kip și Hana în timp ce povestea. În zona de est a orașului Toronto i-am cunoscut pe indienii ăștia. Jefuiam o casă și s-a dovedit a fi a unei familii indiene. S-au sculat din pat și purtau cu toții hainele astea, sarong-uri, în care dormeau, și asta m-a mirat. Am discutat o grămadă de lucruri și, într-un final, m-au convins să încerc unul. Mi-am scos hainele și am pășit în sarong, iar ei s-au năpustit imediat asupra mea și m-au gonit, pe jumătate gol, afară în noapte.

E adevărată povestea asta? Fata zâmbi larg.

Una dintre multele.

Îl știa destul de bine încât aproape să-l creadă. Caravaggio era mereu atras de elementul uman în timpul tâlhăriilor sale. Furișându-se într-o casă de Crăciun, se enerva dacă observa calendarul de Crăciun[41] nedeșfăcut până la data care trebuia. Purta adesea conversații cu diversele animale lăsate singure prin case, discutând retoric cu ele despre mâncăruri, hrănindu-le bine, și era adesea întâmpinat de ele cu mare plăcere dacă cumva se întorcea vreodată la locul vreunei hoții.

Pășește prin fața rafturilor de la bibliotecă, cu ochii închiși, și scoate o carte la întâmplare. Găsește un spațiu liber între două secțiuni de poezii și începe să scrie acolo.

El spune că Lahore e un oraș străvechi. Londra e un oraș recent în comparație cu Lahore. Eu spun: Bun, atunci eu vin dintr-o țară și mai nouă. El spune că ei au cunoscut dintotdeauna praful de pușcă. Încă din secolul al XV-lea, picturile de la palat înfățișau focuri de artificii.

E scund, nu cu mult mai înalt decât mine. Un zâmbet tainic, intim, care farmecă întru totul când și-l arată. O asprime a firii, pe care nu și-o dezvăluie. Englezul spune că e unul dintre acei sfinți războinici. Dar are un simț special al umorului, mai exuberant decât o sugerează felul lui de-a fi. Adu-ți aminte „îl cuplez la loc mâine dimineață.” O-la-la!

Spune că Lahore are treisprezece porți – numite după sfinți și împărați și după locurile spre care se deschid.

Cuvântul bungalow vine de la Bengali.

LA PATRU DUPĂ-AMIAZĂ ÎL COBORĂRĂ PE KIP în groapă încins într-un ham până ce se afundă până la brâu în apa mocirloasă, cu trupul lipit de trupul bombei Esau. Carcasa lungă de trei metri de la cap la coadă, nasul îngropat în noroi la picioarele lui. Sub apa tulbure coapsele lui îmbrățișau învelișul metalic, la fel cum soldați văzuți de el îmbrățișau femei prin colțurile sălilor de dans NAAFI. Când îi oboseau brațele le rezema de proptelele de lemn așezate la nivelul umerilor pentru ca malul noroiu să nu se prăbușească peste

el. Geniștii săpaseră groapa în jurul bombei Esau și asiguraseră malurile cu grinzi de lemn înainte de sosirea lui la fața locului. În 1941 începuseră să apară bombe Esau cu un nou detonator de tip Y; aceasta era a doua.

Căzuseră de acord în ședințele de planificare că singurul mod de a înlătura noul detonator era să-l imunizeze. Era o bombă uriașă, căzută în postura unui struț. El coborâse desculț și se scufunda deja încet, prins în noroi, neputând să-și găsească un punct de sprijin acolo jos, în apa înghețată. Nu purta ghete – s-ar fi înțepenit în noroi, iar mai târziu, când era tras afară, smucitura scripetelui i-ar fi putut sfărâma gleznele.

Își așează obrazul stâng pe învelișul de metal, încercând să se încălzească prin autosugestie, concentrându-se asupra măruntei atingeri a soarelui care cobora în groapa adâncă de șase metri și i se oprea pe ceafă. Ceea ce îmbrățișa putea exploda în orice moment, la cea mai mică trepidație a întrerupătoarelor, la aprinderea încărcăturii de declanșare. Nu exista magie sau radiografie care să anunțe când se spărgea vreo capsulă minusculă, când se oprea din oscilația sa vreun fir. Acele mărunte semafoare mecanice erau ca murmurul unei inimi sau ca o comoție cerebrală dobo-rând un om care trece nevinovat strada în fața ta.

În ce oraș se afla? Nici nu putea să-și aducă aminte. Auzi o voce și privi în sus. Hardy îi pasă echipamentul într-un rucsac legat la capătul unei frânghii, care rămase atârnat acolo în timp ce Kip începu să-și aranjeze diverse cleme și unelte în numeroasele buzunare de la haină. Fredona melodia pe care o cântase Hardy în drum spre locul bombei -

La palatul Buckingham gărzile se schimbau –
Christopher Robin cu Alice să-i vadă se duceau.

Șterse bine zona capului detonatorului și începu să modeleze o cupă de lut în jurul lui. Apoi desfăcu borcanul și turnă oxigen lichid în cupă. Lipi bine buza de lut peste metal. Acum trebuia din nou să aștepte.

Spațiul dintre el și bombă era atât de strâmt, încât putea simți deja schimbarea de temperatură. Dacă ar fi fost pe sol ar fi putut să plece și să se întoarcă după zece minute. Acum însă trebuia să stea acolo, lângă bombă. Erau două vietăți neîncrezătoare închise împreună într-un spațiu îngust. Căpitanul Carlyle lucrase cu oxigen lichid într-un puț și întregul tunel izbucnise brusc în flăcări. Îl scosese repede afară, deja inconștient în hamul său.

Unde se afla? Lisson Grove? Old Kent Road?

Kip înmuie niște vată în apa tulbure și o lipi de carcasa bombei, cam la treizeci de centimetri de detonator. Vata se desprinsese, însemna că trebuia să mai aștepte. Când vata rămânea lipită, însemna că o arie suficient de largă în jurul detonatorului era înghețată, iar el putea merge mai departe. Mai turnă oxigen în cupa de lut.

Cercul crescând de chiciură avea acum o rază de treizeci de centimetri. Încă două-trei minute. Se uită la anunțul pe care cineva îl lipise de bombă. Îl citiseră printre hohote de râs chiar în dimineața aceea, în jurnalul de informații la zi trimis tuturor unităților de eliminare a bombelor.

Când este provocarea unei explozii acceptabilă în mod rezonabil?

Stabilind că viața unui om este X, riscul este Y, iar pagubele estimate în urma unei explozii sunt V, se poate deduce logic că, dacă V este mai mic decât X pe Y bomba trebuie detonată; dar dacă V pe Y este mai mare decât X, trebuie încercată evitarea unei explozii în situ.

Cine scrisese asemenea lucruri?

Stătuse deja mai mult de o oră în groapă alături de bombă. Continuă să toarne oxigen lichid. La nivelul umerilor, chiar în dreapta sa, era un furtun care sufla aer normal, ca să nu-l amețească vaporii de oxigen. (Văzuse soldați mahmuri inhalând oxigen ca să-și lecuiească durerile de cap.) încercă din nou vata, care de data asta rămase lipită. Avea la dispoziție cam douăzeci de minute. După aceea temperatura bateriei dinăuntrul bombei avea să crească din nou. Dar pentru moment detonatorul era înghețat, iar el putea începe să-l demonteze.

Pipăi cu palmele învelișul bombei, încercând să detecteze vreo fisură în metal. Partea scufundată era în siguranță, însă oxigenul se putea aprinde în contact cu orice materie explozivă expusă. Greșeala lui Carlyle. X pe Y. Dacă exista vreo fisură, trebuiau să folosească nitrogen lichid.

E o bombă de o mie de kilograme, domnule. Un Esau. Vocea lui Hardy de pe creasta gropii de noroi.

Model cincizeci B, înscris într-un cerc. Două compartimente detonatoare, cel mai probabil. Dar presupunem că al doilea nu e armat. În regulă?

Discutaseră toate acestea între ei mai înainte, dar detaliile erau reconfirmate, menționate din nou pentru ultima oară.

Acum conectează-mă la un microfon și retrage-te.

În regulă, domnule.

Kip zâmbi. Era cu zece ani mai tânăr decât Hardy, și nu era englez, dar Hardy nu se simțea bine decât în litera disciplinei militarești. Soldații ezitau mereu să-i spună „domnule”, dar Hardy o striga tare și cu elan.

Lucra acum cu repeziciune pentru a scoate detonatorul toate bateriile fiind inerte.

— Mă auzi? Fluieră... În regulă, am auzit. Aduug puțin oxigen pentru ultima oară. Îl las să facă bule treizeci de secunde. Apoi încep. Reîmprospătez gheața. Bun, voi scoate acum piedica... În regulă, piedica scoasă.

Hardy asculta și înregistra tot, în caz că s-ar fi întâmplat ceva. O scânteie, și Kip se putea trezi într-un tunel de flăcări. Sau putea fi vreo nouă șmecherie introdusă în bombă. Cel care venea după el trebuia să ia în considerare toate posibilitățile.

Folosesc cheia de amorsare. O scosese din buzunarul de la piept. Era rece și trebui s-o frece puțin ca s-o încălzească. Începu să scoată inelul de amorsare. Mergea ușor, și îi raportă lui Hardy.

La Palatul Buckingham gărzile se schimbau, fluieră Kip. Scoase inelul de amorsare și inelul de stabilizare și le dădu drumul în apă. Le simțea rotindu-se încet spre picioarele sale. Totul avea să mai dureze încă patru minute.

Alice cu unul din străjeri se mărita. Viața de soldat e grozav de grea! Alice zicea.

Cânta cu glas tare, încercând să-și mai adune puțină căldură în trup, simțindu-și pieptul înghețat, dureros. Căuta întruna să se dea înapoi, să se țină la distanță de metalul congelat dinaintea sa. Și trebuia să-și ducă mereu mâinile la ceafă, unde încă mai bătea soarele, și să le frece, curățându-le de nămol și unsoare și gheață. Era greu de apucat capul detonatorului în manșonul de prindere. Apoi, spre groaza lui, capul detonatorului se rupse, se desprinsese în întregime.

O problemă, Hardy. Capul detonatorului s-a rupt de tot. Răspunde-mi, bine? Tot conținutul detonatorului e înfundat acolo jos, nu pot ajunge la el. Nu e nimic expus de care să mă pot apuca.

Cum stăm cu gheața? Hardy se afla chiar deasupra lui. Trecuseră doar câteva secunde, dar el alergase până la groapă.

Mai avem gheață încă șase minute.

Ieșiți de acolo și o detonăm.

Nu, mai dă-mi niște oxigen.

Își ridică mâna dreaptă și o simți primind o canistră înghețată.

— Voi scurge balega pe zona expusă a detonatorului de unde s-a desprins capul – apoi voi tăia metalul. Îl cioplesc până mă pot agăța de ceva. Acum dă-te înapoi, îți spun tot ce fac.

Abia își putea stăpâni furia față de ceea ce se întâmplase. Balega, cum numeau ei oxigenul, i se scurgea peste tot pe haine, fâsâind la atingerea apei. Așteptă să apară gheața, apoi începu să cioplească în metal cu o daltă. Mai turnă puțin, așteptă, și împinse mai adânc daltă. Când văzu că nimic nu se desprinde, își rupse o fâșie din cămașă, o așeză între metal și daltă și apoi bătu periculos în daltă cu un ciocan de lemn, despiciând așchii de metal. Pânza cămășii fiindu-i singura protecție împotriva unei scântei. Problema mai mare îi era răceala degetelor. Nu mai erau agile, ci înțepenite, ca bateriile bombei. Continuă să taie de-a curmezișul în metalul din jurul capului pierdut al detonatorului. Răzuindu-l în straturi, sperând că, fiind înghețat, avea să suporte acest tip de operație. Dacă tăia direct, exista tot timpul pericolul de a atinge capsă detonantă, care aprindea încărcătura de declanșare.

Mai dură cinci minute. Hardy nu se mișcase de pe marginea gropii, și, în schimb, îi anunța cu aproximație timpul rămas de îngheț. Dar, în realitate, niciunul dintre ei nu putea ști sigur. Dat fiind că se rupsesse capul detonatorului, înghețau acum o zonă diferită, iar apa, deși lui i se părea rece, era mai caldă decât metalul.

Apoi zări ceva. Nu îndrăzni să mai cioplească pentru a mări deschizătura. Firul de contact al circuitului, fremătând ca un lujer argintiu. Dacă l-ar putea atinge. Încercă să-și sufle puțină căldură în mâini.

Suflă tot aerul afară din plămâni, rămase câteva secunde nemișcat, și, cu cleștele ascuțit, tăie firul în două înainte de a trage din nou aer în piept. Icnii când gheața îi arse o porțiune din mână în timp ce-o scotea dintre circuite. Bomba era moartă.

Detonatorul e scos din funcțiune. Încărcătura de declanșare neutralizată.

Sărută-mă. Hardy deja ridică troliul, iar Kip încerca să-și încheie hamul; nu reușea, cu arsura de la mână, cu frigul, cu toți mușchii înghețați. Simți

smucitura scripetelui și se ținu strâns de curelele de piele încă pe jumătate atașate în jurul lui. Începu să-și simtă picioarele cafenii smulse din strânsoarea noroiului, se simți ridicat ca o mumie străveche dintr-o mocirlă. Picioarele lui mărunte ieșind din apă. Apăru, înălțat din groapă în lumina soarelui, întâi capul și apoi pieptul.

Atârnă acolo, legănându-se încet sub construcția de stâlpi care susțineau scripetele. Acum Hardy îl îmbrățișa și în același timp îl desfăcea din ham, eliberându-l. Deodată văzu o mulțime de oameni privindu-l de la douăzeci de metri depărtare, prea aproape, mult prea aproape ca să fie în siguranță; ar fi fost omorâți cu toții. Dar, desigur, Hardy nu fusese acolo să-i țină la distanță.

Îl priveau în tăcere, el, un indian, agățându-se de umărul lui Hardy, abia în stare să meargă până la mașină cu tot echipamentul – unelte și canistre și pături și cu aparatele de înregistrare încă mai învărtindu-se prin jur, ascultând golul din groapă.

Nu pot să merg.

Doar până la mașină. Încă vreo câțiva metri, domnule. Aduc eu restul.

Se opreau întruna, apoi pășeau încet mai departe. Trebuiau să treacă pe lângă fețele ațintite spre mărunțul bărbat cafeniu, desculț, în uniformă udă, privindu-i fața trasa care nu recunoștea și nu părea să vadă nimic, pe nimeni. Tăcuți cu toții. Dându-se doar înapoi, să le facă loc lui și lui Hardy. La mașină începu să tremure. Ochii nu puteau suporta luciul parbrizului. Hardy trebui să-l ridice și să-l așeze încet-încet pe scaun.

Când Hardy îl lăsă singur, Kip își scoase încet pantalonii uzi și se înveli în pătură. Apoi rămase nemișcat acolo. Prea înghețat și ostenit ca să-și desfacă măcar termosul cu ceai fierbinte așezat lângă el pe scaun. Se gândi: nici nu mi-a fost frică acolo jos. Am fost doar furios – pe propria mea greșală, sau pe posibilitatea că bomba ar avea vreo șmecherie. Un animal reacționând doar spre autoapărare.

Numai Hardy, își dădu seama, mă mai păstrează om.

CÂND E CÂTE O ZI CĂLDUROASĂ LA VILA SAN GIROLAMO, se spală toți pe cap, întâi cu petrol lampant, să se asigure că nu vor avea păduchi, și apoi cu apă. Întins pe spate, cu părul răsfirat, cu ochii închiși în soare, Kip pare a fi dintr-o dată vulnerabil. Apare o timiditate în el când se așează în această postură fragilă, semănând mai mult cu un cadavru dintr-o legendă decât cu o ființă vie sau umană. Hana stă lângă el, cu părul ei castaniu-închis deja uscat. Acestea sunt momentele în care el povestește despre familia lui, despre fratele lui din închisoare.

Se ridică și își aruncă părul peste față și începe să-l șteargă de la un capăt la celălalt cu un prosop. Ea își imaginează întreaga Asie în gesturile acestui singur bărbat. Felul în care se mișcă, agale, tăcutele lui maniere. Povestește despre sfinți războinici, și ea simte acum că și el este unul din ei, aspru și profetic, oprindu-se numai în aceste rare momente însoțite, în care e nesfânt, neceremonios, cu capul dat din nou pe spate, rezemat de masă, ca soarele să-i poată usca părul răsfirat ca grăunțele într-un coș de paie în formă de evantai. Deși el este un bărbat din Asia care în acești ani de război și-a găsit niște părinți englezi, urmându-le regulile ca un fiu ascultător.

— A, dar frate-meu mă crede un prost fiindcă am avut încredere în englezi. Se întoarce spre ea, cu raze de soare în ochi. Într-o bună zi, spune frate-meu, am să-mi deschid ochii. Asia încă nu e un continent liber, și se îngrozește văzându-ne cum ne avântăm în războaie englezești. E un conflict de păreri pe care l-am avut dintotdeauna. „Într-o zi ai să-ți deschizi ochii”, zice întruna frate-meu.

Genistul spune toate acestea cu ochii strâns închiși, luând în derâdere metafora fratelui. „Japonia face parte din Asia”, spun eu, „și populația sikh a fost maltratată de japonezi în Malaezia. Dar fratele meu ignoră acest fapt. Zice că englezii îi spânzură acum pe sikh-ii care se lupta pentru independență”[42].

Ea își întoarce spatele, cu brațele încrucișate. Vrajbele din lume. Vrajbele din lume. Intră în semiîntunericul diurn al vilei și se duce să stea cu englezul.

Noaptea, când ea îi desface părul, devine iar o altă constelație, tentaculele a o mie de ecuatoare pe perna lui, valurile lor între ei în îmbrățișare și în momentele de somn. Ea ține în brațe o zeiță indiană, ține spice și panglici. Când se apleacă asupra ei totul curge. Și le poate lega de încheietura mâinii. Când el se mișcă ea își ține ochii deschiși, să-i vadă scânteile de electricitate prin păr, în noaptea din cort.

El se mișcă întotdeauna în relație cu lucrurile din jur – pe lângă ziduri, în umbra gardurilor vii care împrejmuesc terasa. Explorează periferiile. Când se uită la Hana vede o porțiune din obrazul ei slab proiectat pe privescerea din spate. La fel cum trasează arcul zborului unui cânepar urmărind spațiul adunat între el și suprafața pământului. A străbătut Italia cu ochi care-au încercat să vadă totul, cu excepția a ceea ce era trecător și uman.

Singurul lucru pe care nu-l analizează niciodată este el însuși. Nici umbra sa la amurg de soare, nici brațul întins spre spătarul unui scaun sau propria reflecție într-o fereastră sau felul în care îl privesc cei din jur. În anii de război a învățat că singurul lucru lipsit de pericol este el însuși.

Petrece ore întregi cu englezul, care îi amintește de un brad văzut în Anglia, cu o ramură bolnavă, mult prea împovărată de ani, sprijinită într-o cârjă făcută din trupul altui copac. Creștea în grădina lordului Suffolk, pe o creastă, veghind asupra Canalului Bristol ca o santinelă, în ciuda unei asemenea infirmități, simțise că ființa dinăuntru era nobilă, că avea o memorie a cărei forță se arcuia ca un curcubeu peste suferință.

Nici el nu are vreo oglindă. Își înfășoară turbanul afară, în grădină, uitându-se prin jur la mușchiul de pe copaci. Dar observă brazdele trase de foarfeci prin părul Hanei. Îi cunoaște respirația când își lipește fața de trupul ei, peste claviculă, unde osul îi luminează pielea. Dar dacă l-ar întreba ce culoare au ochii ei, deși a ajuns s-o adore, n-ar putea, crede ea, să-i spună. Ar râde și ar încerca să ghicească, dar dacă ea, cu ochii ei negri, i-ar spune închizându-i că sunt verzi, el ar crede-o. Se poate uita atent în ochii cuiva fără să observe ce culoare au, așa cum mâncarea care se află deja în gâtul sau în stomacul lui e numai materie, dincolo de gustul sau forma unui obiect anume.

Când vorbește cineva, îi urmărește gura, nu ochii și culorile lor care, i se pare lui, se schimbă întruna în funcție de lumina unei camere, de momentul unei zile. Gura dezvăluie nesiguranță sau îngâmfare sau orice alt punct de pe

spectrul naturii umane. Pentru el gura este partea cea mai complexă a unei fețe. Nu știe niciodată sigur ce dezvăluie ochiul. Dar poate citi felul în care gura se întunecă în cruzime, sugerează tandrețe. Ochiul poate fi adesea interpretat greșit datorită reacției sale la o simplă rază de soare.

Adună toate lucrurile din jur ca pe niște elemente ale unei armonii schimbătoare. O vede în clipe și în locuri diferite, care îi schimbă vocea sau firea, sau chiar frumusețea, așa cum forța ascunsă a oceanului ocrotește sau dictează destinul bărcilor de salvare.

AVEAU OBICEIUL DE-A SE TREZI LA RĂSĂRITUL SOARELUI și de-a lua cina în ultimele raze ale zilei. Întreaga seară târzie, numai o lumânare pâlâia în întunericul din jurul pacientului englez, sau o lampă umplută pe jumătate, dacă reușise Caravaggio să șterpelească niște petrol lampant. Dar coridoarele și celelalte dormitoare stăteau în beznă, ca un oraș îngropat. Se obișnuiseră să umble pe întuneric, cu mâinile întinse, atingând zidurile de o parte și de alta cu vârful degetelor.

— Nici o lumină. Nici o culoare. Hana își fredona de una singură versul, iar și iar. Obiceiul enervant al lui Kip de a sări în jos pe scări sprijinindu-se cu o mână de mijlocul balustradei trebuia oprit. Își imaginează picioarele lui străbătând aerul și izbînd în stomacul lui Caravaggio, la întoarcerea sa acasă.

Stinsese lumânarea din camera pacientului englez cu o oră mai înainte. Își scosese tenișii, rochia îi era desfăcută la gât din cauza arșiței, mânecile la rîndul lor descheiate și lejere, suflecate în sus pe braț. O dulce dezordine.

La parter, în această aripă a clădirii, pe lângă bucătărie, bibliotecă și capela părăsită, se afla o curte interioară închisă în sticlă. Patru pereți de sticlă și o ușă de sticlă ce ducea spre o fântână acoperită și niște rafturi cu plante moarte care probabil înfloriseră odată în încăperea încălzită. Această curte interioară îi amintea fetei din ce în ce mai mult de o carte deschisă în care descoperi flori presate, ceva la care să te uiți în trecere, fără a intra vreodată.

Era ora doua dimineața.

Fiecare intră în vilă pe o altă ușă. Hana pe poarta capelei, la capătul celor treizeci și șase de trepte, iar el pe ușa dinspre curtea din partea de nord. Intrând în casă, Kip își scoase ceasul și îl strecură într-o fîridă la nivelul pieptului, în care se odihnea un sfânt mărunțel. Sfântul protector al acestei vile-spital. Ea nu avea să întrezărească nici o licărire fosforescentă. Își scosese deja pantofii și rămăsese doar în pantaloni. Lanterna încinsă pe braț era stinsă. Nu avea nimic altceva la el și stătu o vreme nemișcat în întuneric, un băiat zvelt, un turban întunecat, kara jucându-i pe încheietura mâinii, pe piele. Se rezemă de colțul antreului ca o suliță.

Apoi se strecură prin curtea interioară. Intră în bucătărie și simți imediat câinele în beznă, îl prinse și îl legă de masă cu o funie. Luă laptele condensat de pe un raft și se întoarse în încăperea de sticlă a curții interioare. Pipăi cu mâinile de-a lungul laturii de jos a ușii și găsi bețele rezemate de ea. Intră și închise ușa după el, furișându-și mâna afară în ultimul moment să sprijine din nou bețele de ușă. În caz că ea le văzuse. Apoi coborî în puț. Un metru mai jos era o scândură așezată transversal, care știa că era rezistentă, închise capacul

după sine și se ghemui acolo, închihuindu-și-o pe față căutându-l sau ascunzându-se și ea. Începu să sugă din conserva de lapte condensat.

Ea se aștepta la așa ceva de la el. Ajungând în bibliotecă, își aprinse lanterna de pe braț și păși de-a lungul rafturilor care se întindeau de la gleznelor ei până la înălțimi nevăzute deasupra. Ușa era închisă, așa încât nici o rază de lumină nu se putea vedea de pe hol. El ar putea zări lumina din cealaltă parte a ușilor de sticlă numai dacă s-ar afla în dreptul lor. Se oprea din metru în metru, căutând printre cărțile în mare parte în italiană vreuna în engleză rătăcită pe acolo, pe care să i-o citească pacientului englez. Ajunsese să iubească aceste cărți, în învelișurile lor italiene, cu frontispiciile lor, cu ilustrațiile în culori dinăuntru acoperite cu foiță de mătase, cu mirosul lor, chiar și cu trosnetul pe care îl făceau dacă le deschideai prea repede, ca și cum ai fi sfărâmat un șir de oase mărunte și nevăzute. Se opri din nou. Mănăstirea din Parma.

Dacă scap vreodată de problemele mele, îi spuse el Cleliei, voi vizita frumoasele tablouri din Parma și atunci poate vei binevoi să-ți amintești numele Fabrizio del Dongo.

Caravaggio stătea întins pe covor, la celălalt capăt al bibliotecii. Din bezna lui, brațul stâng al Hanei părea a fi fosfor curat, luminând cărțile, reflectându-și roșul în părul ei întunecat, arzându-i pe bumbacul rochiei și pe mâneca umflată, la umăr.

Ieși din puț.

Cercul de lumină de un metru se răspândea în jurul brațului ei și era apoi sorbit de întuneric, așa încât lui Caravaggio îi părea că o vale de întuneric era așternută între ei. Ea își vârî cartea cu copertă maro sub brațul drept, în mersul ei noi cărți se iveau, iar altele dispăreau.

Se maturizase. Iar el o iubea acum mai mult decât o iubise pe vremea când o înțelesese mai bine, când ea era produsul părinților ei. Acum era ceea ce ea însăși hotărâse să devină. Știa că, dacă ar fi trecut pe lângă Hana pe o stradă oarecare din Europa, ea ar fi avut un aer familiar însă el n-ar fi recunoscut-o. În prima noapte când sosise la vilă își ascunsese șocul. Fața ei ascetică, care la început îi păruse rece, își avea asprimea sa. Își dădu seama că în ultimele două luni se apropiase de ceea ce era ea acum. Nici nu putea să creadă propria sa plăcere la transformarea ei. Cu ani înainte, încercase să și-o imagineze matură, dar inventase o persoană ale cărei calități erau modelate după locul din care se trăgea. Nu această străină minunată pe care o putea iubi mai profund fiindcă nu era făcută din nimic oferit de el.

Ea stătea întinsă pe canapea, își răsucise lanterna spre interiorul brațului ca să poată citi, și se cufundase deja în lectură. La un moment dat, mai târziu, își ridică privirea, ascultând, și stinse repede lumina.

Îi simțea oare prezența în cameră? Caravaggio era conștient de zgomotul propriei respirații și de dificultatea pe care o avea de a respira regulat, liniștit. Lumina mai pâlpoi o clipă și apoi fu iute stinsă din nou.

Apoi totul păru a fi în mișcare în cameră, în afară de Caravaggio. Auzea sunete peste tot în jurul său, mirat că nimic nu-l atingea. Băiatul se afla în odaie. Caravaggio se îndreptă spre canapea și își coborî mâinile spre Hana. Nu

era acolo. Când se ridică, un braț îi înconjură gâtul și îl trase în jos spre spate, ținându-l strâns. O lumină i se aprinse orbitoare în față, și icniră amândoi, prăbușindu-se pe podea. Brațul cu lanterna încă apucându-l de gât. Apoi un picior gol se ivi în lumină, trecu peste fața lui Caravaggio și apăsă pe gâtul băiatului de lângă el. Altă lanternă se aprinse.

— Te-am prins. Te-am prins.

Cele două trupuri întinse pe podea priviră umbra întunecată a Hanei deasupra conului de lumină. Ea cânta, „Te-am prins, te-am prins. M-am folosit de Caravaggio – care hârâie de-a binelea când răsufală! Știam că avea să fie aici. El a fost momeala.”

Piciorul ei apăsă mai tare pe gâtul băiatului. „Dă-te bătut. Mărturisește.”

Caravaggio începu să tremure în strânsoarea băiatului, scăldat deja în sudoare, incapabil de-a se elibera. Ochiul orbitor al ambelor lanterne acum asupra sa. Trebuia cumva să se ridice și să se târască afară din această teroare. Mărturisește. Fata râdea. Trebui să-și stăpânească vocea înainte de a vorbi, dar nici nu-l auzeau, înfierbântați de aventura lor. Se descâlci din strânsoarea slăbită a băiatului și, fără un cuvânt, ieși din cameră.

Sunt din nou în întuneric. „Unde ești?” întreabă ea. Apoi se mișcă iute. El i se așează înaintea, așa încât ea se izbește de pieptul lui, și astfel el și-o strecoară în brațe. Ea își pune pe gâtul lui mâna, apoi gura pe gura lui. „Lapte condensat! În timpul jocului nostru? Lapte condensat?” Își lipește buzele de gâtul lui, de sudoarea de pe gât, gustându-l acolo unde-l apăsase mai înainte cu piciorul. „Vreau să te văd.” Lanterna lui se aprinde și o vede, cu fața pătată de praf, cu părul ridicat într-un vârtej de la transpirație. Surâsul ei, spre el.

Își strecoară mâinile subțiri în mânecile largi ale rochiei ei și îi prinde umerii în căușul palmelor sale. Dacă ea s-ar răsuci acum, mâinile lui ar urma-o. Ea începe să se aplece, își lasă toată greutatea în căderea ei spre spate, încrezătoare că o va urma, încrezătoare că mâinile lui îi vor opri căderea. Apoi el se va arcui prin aer, atingând-o doai cu palmele și brațele și gura, restul trupului ridicat precum coada unei insecte, călugărițe. Lanterna încă mai e legată de mușchiul și sudoarea brațului lui stâng. Fața ei alunecă în lumină, să sărute și să lingă și să guste. Fruntea lui frecându-se de umezeala din părul ei.

Apoi, dintr-o dată, e în celălalt colț al camerei, lanterna lui de genist săltând în toate părțile, în această încăpere în care și-a petrecut o săptămână căutând toate detonatoarele posibile, așa încât acum e curățată. Ca și cum camera a ieșit acum, într-un final, din război, nemaifiind o zonă de confruntare sau un teritoriu disputat. El se mișcă doar cu lanterna, rotindu-și brațul, luminând tavanul, fața ei surzătoare când se ivește în lumină, așezată pe spătatarul canapelei, privind luciul trupului lui zvelt. Data următoare când trece pe lângă ea o vede aplecându-se și ștergându-și brațele de poalele rochiei. „Dar te-am prins, te-am prins”, cântă ea. „Eu sunt Mohicanul de pe Danforth Avenue.”

Apoi călărește pe spatele lui și lumina lanternei ei se rotește peste copertile cărților de pe rafturile înalte, brațele ei ridicându-se și coborând în timp ce o învârte, și ea își aruncă toată greutatea înainte, se lasă în jos și îi apucă coapsele, apoi se răsucesc brusc și se eliberează de el, întinzându-se pe

vechiul covor cu un miros de ploaie trecută, străveche, încă în el, iar pe brațele ei ude, praf și murdărie. El se apleacă spre ea, ea se întinde și îi stinge lanterna. „Am câștigat, nu?” El încă n-a scos un cuvânt de când a intrat în cameră. Capul lui se înclină în acel gest pe care ea îl iubește, care este în parte încuviințare, în parte posibilă contrazicere. N-o poate vedea, orbit de lanterna ei. Îi stinge și el lumina și devin egali în întuneric.

Vine o lună în viața lor când Hana și Kip dorm cu castitate unul lângă altul. Un celibat formal între ei. Descoperind că în iubire poate exista o întreagă civilizație, o întreagă împărăție întinsă înaintea lor. Iubire față de ideea de el sau de ea. Nu vreau să mă iubești fizic. Nu vreau să te iubesc fizic. De unde a învățat el acest lucru, sau ea, cine știe, atât de tineri fiind. Poate de la Caravaggio, care îi povestise fetei în aceste seri despre tinerețile lui, despre tandrețea față de fiecare celulă din trupul unei persoane tubite, crescută din descoperirea propriei firi muritoare. Aceasta era, la urma urmei, o vârstă trecătoare. Dorința băiatului se împlinea doar în somnul cel mai adânc, în brațele Hanei, orgasmul lui având de-a face mai mult cu atracția lunii, o sorbire a trupului său de către noapte.

Toată seara fața lui subțire stătu lipită de coastele ei. Ea îi reamintea plăcerea de-a fi scărpinat, unghiile ei răzuindu-i în cercuri spatele. Era un lucru învățat de la o ayah[43] cu mulți ani înainte. Tot confortul și pacea din copilărie, își aduse Kip aminte, veniseră de la ea, niciodată de la mama pe care o iubise sau de la fratele sau tatăl cu care se jucase. Când era speriat sau nu putea să doarmă, ayah era cea care îi ghicea nevoia, care îl cufunda încet în somn, cu mâna pe spatele lui mărunț și subțire, aceasta străină așa de apropiată, venită din sudul Indiei, care locuia cu ei, ajuta la treburile casei, gătea și le servea masa, își creștea propriii copii în ghiocul aceleiași case, după ce îl mângâiasse și pe fratele lui mai mare în anii dinainte, cunoscând probabil firea tuturor copiilor mai bine decât propriii lor părinți.

Era o dragoste reciprocă. Dacă Kip ar fi fost întrebat pe cine iubea cel mai mult, ar fi numit-o pe ayah înaintea mamei sale. Dragostea ei mângâietoare fiind pentru el mai profundă decât iubirea unei rude sau o iubire senzuală. Întreaga viață, avea să înțeleagă mai târziu, fusese atras în afara familiei sale, pentru a găsi o asemenea iubire. O apropiere platonice, sau câteodată o apropiere senzuală, a unei străine. Va fi destul de în vârstă când va înțelege acest lucru despre sine, când va putea măcar să-și pună singur acea întrebare, despre cine era persoana pe care o iubea cel mai mult.

O singură dată simți că îi dăduse și el o asemenea alinare, deși ea înțelegea deja iubirea lui. Când mama ei murise se strecurase în odaia ei și îi îmbrățișase trupul dintr-o dată îmbătrânit. Se așezase în tăcere alături de jalea ei în încăperea strâmtă de servitoare în care ea plângea dezlănțuit și formal. O privise adunându-și lacrimile într-o cană micuță de sticlă ținută lângă față. Avea s-o ia cu ea, băiatul știa, la înmormântare. Stătuse în spatele trupului ei aplecat, cu mâinile lui de copil de nouă ani pe umerii ei, și când într-un final ea se liniștise, doar când și când câte-un fior, începuse s-o scarpine prin sari[44], apoi îl trăsese deoparte și îi scărpinase pielea – așa cum Hana primea acum

această artă delicată, unghiile lui peste milioanele de celule ale pielii ei, în acest cort, unde continentele lor se întâlniseră, într-un orășel de munte, în 1945.

IX.

Peștera înotătorilor.

AM PROMIS CĂ-ȚI SPUN CUM SE IVEȘTE DRAGOSTEA.

Un tânăr bărbat numit Geoffrey Clifton se întâlnește la Oxford cu un prieten care îi spusese ce făceam. A luat legătura cu mine, în ziua următoare s-a însurat, și după două săptămâni a zburat cu soția lui la Cairo. Erau în ultimele zile ale lunii de miere. Așa a început povestea noastră.

Când am cunoscut-o pe Katharine, era măritată. O femeie măritată. Clifton a ieșit din avion și apoi, pe neașteptate, căci plănuisem expediția avându-l doar pe el în vedere, a apărut și ea. Șort kaki, genunchi osoși. În acele zile era prea înfocată pentru viața în deșert. Îmi plăcea tinerețea lui mai mult decât ardoarea proaspetei sale soții. El era pilotul, mesagerul, cercetașul nostru. El era Epoca Modernă, zburând peste deșert și aruncând semnale codificate din panglică lungă, colorată, să ne arate unde trebuia să ne aflăm. Ne făcea întruna părtași la adorația sa față de ea. Iată-ne aici pe toți, patru bărbați și o femeie și soțul ei prins în extazul verbal al lunii lui de miere. Au plecat la Cairo și au venit înapoi după o lună, și totul a fost aproape la fel. Ea era mai tăcută de data aceasta, dar el era încă același bărbat plin de elan tineresc. Ea se ghemuia pe niște canistre de benzină, cu bărbia în mâinile făcute căuș, cu coatele pe genunchi, cu privirea ațintită pe vreo foaie de cort fluturând în vânt, iar Clifton îi cânta laudele. Am încercat să-l facem să înceteze cu glumele noastre, dar mai multă modestie ar fi fost împotriva firii lui, și niciunul dintre noi nu dorea să-l schimbe.

După acea lună la Cairo ea devenise tăcută, citea întruna, se purta cu mai multă reținere, ca și cum i s-ar fi întâmplat ceva sau ar fi înțeles dintr-o dată acel miracol al ființei umane, faptul că se poate schimba. Nu era necesar să rămână o damă de societate căsătorită cu un aventurier. Se descoperea pe sine însăși. Era dureros de urmărit, căci Clifton nu observa nimic, nu vedea această autoeducație a ei. Ea citea tot ce găsea despre deșert. Putea să discute despre Uweinat și oaza pierdută, citise chiar și articole neimportante.

Eu eram un bărbat cu cincisprezece ani mai în vârstă decât ea, mă înțelegeam. Ajunsesem la acea etapă din viață în care mă identificam cu răufăcătorii sarcastici din cărți. Nu credeam în permanența relațiilor umane, în legături care durează peste generații. Eram cu cincisprezece ani mai în vârstă. Dar ea era mai deșteaptă. Era mai înfometată de schimbare decât mă așteptasem.

Ce o schimbare în timpul lunii lor de miere amânate, în estuarul Nilului, lângă Cairo? îi cunoscușem doar de câteva zile – sosiseră la două săptămâni după nunta lor din Cheshire. Își adusesese cu el mireasa, fiindcă nici pe ea n-o putuse lăsa în urmă, și nici angajamentul față de noi lu-l putea rupe. Obligația față de Madox și de mine. L-am fi devorat. Prin urmare genunchii ei osoși s-au ivit din avion în ziua aceea. Aceea a fost esența poveștii noastre. Situația noastră.

Clifton a ridicat în slăvi frumusețea brațelor ei, conturul subțire al gleznelor ei. A descris cum o privise înotând. A povestit despre noile bideuri din camera de la hotel. Despre foamea ei nesățioasă dimineața.

La toate acestea n-am scos un cuvânt. Îmi ridicam din când în când ochii în timp ce el vorbea și îi prindeam privirea martoră la exasperarea mea neexprimată, și apoi zâmbetul sfios. Eu eram bărbatul mai în vârstă. Eu eram cel cu experiență, care călătorise cu zece ani înainte de la Oaza Dakhla până la Gilf Kebir, care întocmise harta Farafrei, care cunoștea Cirenaica și se rătăcise de mai multe ori prin Marea de Nisip. Ea m-a întâlnit când aveam deja toate acele etichete. Sau putea să se întoarcă câteva grade și să vadă etichetele lui Madox. Totuși, în afara Societății Geografice eram necunoscuți; eram muchia subțire a unui cult peste care dăduse din întâmplare, datorită acestei căsătorii.

Cuvintele de laudă ale soțului ei nu însemnau cine știe ce. Dar eu sunt unul dintre aceia a căror viață este, în multe feluri, chiar și ca explorator, guvernată de cuvinte. De zvonuri și legende. Lucruri trasate pe hartă. Fărâme înscrise. Cadența cuvintelor. A repeta ceva în deșert e ca și cum ai irosi apa turnând-o în nisip. Aici o nuanță te însoțește sute de kilometri.

Expediția noastră se afla cam la șazeci de kilometri depărtare de Uweinat, iar Madox și cu mine urma să plecăm singuri în recunoaștere. Soții Clifton și ceilalți aveau să rămână pe loc. Ea terminase tot ce avea de citit și mi-a cerut niște cărți. Nu aveam la mine decât hărți. „Cartea pe care o răsfoiești seară de seară?” „Herodot. Aaa. O vrei pe aceea?” „Nu știu dacă e posibil. Poate e ceva personal.” „Îmi scriu în ea observațiile. Și citate. Trebuie s-o iau cu mine.” A fost nepoliticos din partea mea, scuză-mă. „Când mă întorc ți-o arăt. Nu sunt obișnuit să călătoresc fără ea.”

Totul s-a petrecut cu multă grație și bună cuviință. I-am spus că este mai degrabă un caiet de însemnări și a acceptat această explicație. Am putut pleca fără să mă simt deloc egoist. I-am fost recunoscător pentru delicatețea ei. Clifton nu era acolo. Eram singuri. Eu îmi făceam bagajele în cortul meu când a venit să-mi vorbească. De felul meu n-am pus niciodată prea mare preț pe eticheta socială, dar câteodată admir bunele maniere.

Ne-am întors după o săptămână. Avansasem mult din punct de vedere al descoperirilor și realizării unor conexiuni între ele. Eram bine dispuși. Am ținut o mică petrecere în tabără. Clifton era mereu doritor să-i sărbătorească pe alții. Era contagios.

S-a apropiat de mine cu o cană de apă. „Felicitări, am aflat deja de la Geoffrey.” „Da!” „Uite, bea asta.” Am întins mâna și mi-a pus cana în palmă. Apa era foarte rece după cea băută de noi din gamele. „Geoffrey a pregătit o petrecere pentru voi. Acum compune un cântec și vrea ca eu să citesc o poezie, dar eu aș vrea să citesc altceva.” „Poftim, ia cartea și uită-te prin ea.” Am scos-o din rucsac și i-am întins-o.

După cină și ceaiuri de plante, Clifton a scos o sticlă de coniac pe care o ținuse ascunsă până atunci. Toată sticla urma să fie băută în noaptea aceea, în timpul povestirii lui Madox despre călătoria noastră, în timpul cântecului vesel compus de Clifton. Apoi ea a început să citească din Istoriile lui Herodot – povestea lui Candaules și a reginei sale. Eu sar întotdeauna peste acea

povestire. E pe la începutul cărții și nu prea are nici o legătură cu locurile și perioada care mă interesează pe mine. Dar este, desigur, o poveste celebră. E totodată lucrul despre care a ales ea să ne vorbească.

Acest Candaules se îndrăgostise cu patimă de propria sa soție; și fiind el în această stare, a socotit că soția sa era cu mult mai frumoasă decât toate celelalte femei. Lui Gyges, fiu al lui Daskylos, (căci el dintre toți războinicii săi îi era cel mai plăcut) îi descria frumusețea soției sale, lăudând-o peste orice măsură.

Asculți, Geoffrey?

Da, iubito.

Îi spuse lui Gyges: „Gyges, eu simt că nu mă crezi când îți spun despre frumusețea soției mele, căci se întâmplă ca urechea omului să fie mai puțin capabilă de a crede decât ochiul. Născocoște deci un plan prin care să o poți privi goală”.

Se pot spune câteva lucruri. Știind că într-un final aveam să-i devin amant, așa cum Gyges urma să fie amantul reginei și ucigașul lui Candaules. Deschideam adesea cartea lui Herodot căutând în ea cheia unor mistere geografice. Dar Katharine o deschisese ca pe o fereastră spre propria ei viață. Vocea îi era precaută în lectură. Ochii ațintiți numai pe pagina cu povestea, ca și cum s-ar fi afundat în nisipuri mișcătoare în timp ce vorbea.

„Ba eu te cred că ea este dintre femei cea mai frumoasă și te implor să nu îmi ceri un lucru care nu îmi este legiuit.” Dar Regele îi răspunse astfel: „Adună-ți curajul, Gyges, și nu te teme, nici de mine, că ți-aș spune aceste vorbe doar pentru a te încerca, și nici de soția mea, că te-ar paște vreun rău din partea ei. Căci eu voi născoci de la început un astfel de plan încât ea nu va ști că a fost zărită de tine”.

Aceasta este povestea despre cum m-am îndrăgostit de o femeie care mi-a citit o anume istorie din Herodot. Am auzit cuvintele pe care le-a rostit pe deasupra focului, fără a-și ridica privirea, nici măcar când își săcăia soțul. Poate că o citea doar pentru el. Poate că nu exista nici o altă rațiune în alegerea povestirii decât ce însemna pentru ei doi. Era pur și simplu o istorie care o intrigase prin familiaritatea situației. Dar o nouă cale s-a dezvoltat deodată în viața reală. Chiar dacă ea n-o plănuiise în nici un fel ca pe un prim pas în păcat. Sunt sigur.

„Te voi ascunde în odaia în care dormim, în spatele ușii deschise; și, după ce intru eu, soția mea va sosi și ea să se culce. E un scaun lângă intrarea în cameră, și pe acesta își așterne ea veșmintele după cum și le scoate, unul câte unul; și astfel o vei putea privi în voie.”

Dar Gyges e zărit de regină părăsind odaia. Ea înțelege ce fusese plănuțit de către soțul ei; și, deși rușinată, nu se plânge deloc... Își ține firea.

E o istorie ciudată. Nu ți se pare, Caravaggio? Îngâmfarea unui om atât de mare încât își dorește să fie invidiat. Sau dorește să fie crezut, căci gândește că nu i se dă crezare. Acesta nu era deloc un portret al lui Clifton, dar el a devenit parte din poveste. Există ceva foarte șocant, dar uman, în fapta soțului. Ceva care ne face să nu ne îndoim de adevărul celor povestite.

În ziua următoare soția îl cheamă pe Gyges și îi oferă două alternative.

„Îți sunt deschise acum două căi și-ți voi permite să alegi una, care-ți va fi pe plac. Ori îl vei ucide pe Candaules și mă vei lua în stăpânirea ta pe mine împreună cu tot regatul Lidiei, ori vei fi ucis tu însuși pe loc, ca să nu mai vezi niciodată, urmând în toate porunca lui Candaules, ceea ce nu ți se cuvine a vedea. Trebuie să moară fie el, care a întocmit acest plan, fie tu, care m-ai privit în goliciunea mea.”

Astfel, regele e ucis. O Nouă Epocă începe. Poeme sunt compuse în cinstea lui Gyges, în trimetru iambic. El a fost primul dintre barbari care a închinat ofrande oracolului de la Delfi. A domnit ca rege al Lidiei timp de douăzeci și opt de ani, dar noi încă ni-l mai amintim doar ca pe o rotiță dintr-o neobișnuită poveste de iubire.

Ea s-a oprit din citit și și-a ridicat privirea. Afară din nisipul mișcător. Creștea. Astfel, puterea a trecut în alte mâini. Între timp, cu ajutorul unei povești, m-am îndrăgostit.

Cuvinte, Caravaggio. Au ele o putere.

Când nu erau cu noi, soții Clifton locuiau la Cairo. Clifton făcând alte treburi pentru englezi, Dumnezeu știe ce, având un unchi prin vreun birou guvernamental. Toate acestea au avut loc înainte de război. Dar, pe vremea aceea, toate națiile mișunau prin oraș, dându-și întâlnire la Groppi, la serate-concert, dansând noaptea întreagă. Ei formau un cuplu tânăr foarte plăcut, plin de loialitate, iar eu mă aflam la periferia înaltei societăți din Cairo. Ei trăiau bine. O existență convențională, în care mă strecuram și eu din când în când. Serate, recepții în aer liber. Evenimente sociale care nu m-ar fi interesat în mod normal, dar la care mergeam acum pentru că era ea acolo. Sunt unul dintre aceia care postesc până găsesc ceea ce caută.

Cum aș putea să ți-o descriu? Folosindu-mi mâinile? Așa cum aș arcui prin aer conturul de piatră al unui canion sau al unei stânci? Făcea parte din expediție aproape de un an. Am văzut-o, am vorbit cu ea. Fusesem întruna unul în prezența celuilalt. Mai târziu, când am devenit conștienți de o dorință reciprocă, aceste clipe anterioare s-au revărsat înapoi în inimă, pline acum de noi înțelesuri, acea strângere nervoasă a brațului pe un deal, priviri neobservate sau răstălmăcite.

Veneam arareori la Cairo în vremea aceea, eram acolo cam o lună din trei. Lucram zi de zi în Departamentul de Egiptologie, scriindu-mi propria carte, *Recentes Explorations dans le Desert Libyque*, apropiindu-mă din ce în ce mai mult de text, ca și cum deșertul se afla undeva pe pagină, încât puteam chiar să miros cerneala care picura din stilou. Și, în același timp, mă luptam cu prezența ei apropiată, mai obsedat, la drept vorbind, de contururile posibile ale gurii ei, de întinderea pielii în spatele genunchiului, de alba câmpie a pântecului, în timp ce îmi scriam scurta mea carte, șaptezeci de pagini, succintă și la obiect, completată de hărți din călătoriile noastre. Mi-a fost imposibil să-i îndepărtez trupul de pe pagină. Am vrut să-i dedic monografia ei, vocii ei, trupului ei pe care mi-l închipuiam alb-trandafiriu, înălțându-se dintr-un pat ca un lung arc încordat, dar am dedicat cartea unui rege. Crezând că o astfel de obsesie ar fi luată în răs, privită de ea de sus, cu o scuturare din cap politicoasă și jenată.

Am început să mă port de două ori mai formal în prezența ei. O trăsătură caracteristică firii mele. Stângaci ca după o anterioară dezvăluire a propriei goliciuni. Este un obicei european. Era normal pentru mine – după ce, într-un mod straniu, o tradusesem în textul meu despre deșert – să mă încui acum într-o armură în prezența ei.

Poemul pătimaș este un surogat al femeii pe care o iubești sau ar trebui s-o iubești, O rapsodie dezlănțuită imitând o alta.

Pe gazonul lui Hassanein Bey – marele veteran al expediției din 1923 – s-a îndreptat spre mine alături de consilierul guvernamental Roundell și mi-a întins mâna, l-a rugat să-i aducă ceva de băut, s-a întors din nou spre mine și a spus, „Vreau să fiu a ta.” Roundell s-a înapoiat. A fost ca și cum mi-ar fi înmănat un cuțit. În mai puțin de-o lună eram amanți. În acea odaie de deasupra souk-ului, la nord de aleea papagalilor.

Am căzut în genunchi în holul cu pereți de mozaic, cu fața îngropată în valul rochiei ei, gustul sărat al acestor degete în gura ei. Formam o stranie statuie, noi doi, înainte de-a ne dezlănțui foamea unul de celălalt. Degetele ei scrijelind prin nisipul din părul meu rărit. Cairo și toate deșerturile sale în jurul nostru.

Era oare o dorință îndreptată spre tinerețea ei, spre aerul ei copilăros, băiețos, zvelt și ager? Grădinile pe care ți le-am descris când îți vorbeam despre grădini erau toate ale ei.

Avea acea măruntă scobitură la gât, pe care o numisem Bosforul. Mă aruncam de pe umărul ei în Bosfor. Îmi odihneam acolo ochiul. Îngenuncheam în timp ce ea mă privea curioasă ca și cum aș fi fost străin de această planetă. Ea cu privirea ei întrebătoare. Mâna ei răcoroasă brusc pe gâtul meu într-un autobuz din Cairo. Luând împreună un taxi acoperit, atingerile noastre grăbite între Podul Khendive Ismail și Clubul Tipperary. Sau soarele strecurat prin degetele ei, în holul de la etajul trei al muzeului, când mâna ei mi-a acoperit fața.

În ceea ce ne privea, trebuia să evităm să fim văzuți numai de o singură persoană.

Dar Geoffrey Clifton făcea parte din mașinăria englezească. Avea un arbore genealogic care pornea de la Canute[45]. Această mașinărie nu i-ar fi dezvăluit în mod inevitabil lui Clifton, însurat de numai optsprezece luni, infidelitatea soției sale, dar a început să dea târcoale greșelii, bolii din interiorul sistemului. Știa fiecare mișcare făcută de ea și de mine din acea primă zi, de la atingerea stângace din porte cochere[46] a hotelului Semiramis.

Eu îi ignorasem remarcile despre rudele soțului ei. Iar Geoffrey Clifton era la fel de neștiutor ca și noi în ceea ce privea larga rețea engleză veghind asupra noastră. Dar cercul de gărzi personale îl urmărea pe soțul ei și îl ținea sub protecție. Doar Madox, care era un aristocrat cu un trecut plin de conexiuni militare, știa despre aceste discrete convoluțiuni. Doar Madox, cu un tact incalculabil, m-a avertizat cu privire la existența unui asemenea cerc. Eu îl purtam cu mine pe Herodot, iar Madox – un sfânt în propria sa căsnicie – purta la el Anna Karenina, recitind întruna povestea de iubire și trădare. Într-o zi, mult prea târziu pentru a mai putea evita mașinăria pe care o pusesem în

mişcare, a încercat să-mi explice cercul lui Clifton printr-o paralelă cu fratele Annei Karenina. Dă-mi cartea. Ia ascultă.

Jumătate din Moscova și Petersburg erau rude sau prieteni ai lui Oblonski. Se născuse în acel cerc de oameni care erau, sau aveau să devină, cei de sus în această lume. O treime din oficialități, oameni în vârstă, erau prieteni de-ai tatălui său, și îl știau de când fusese un prunc înfășat în scutece... Prin urmare, cei care-și împart privilegiile pe acest pământ îi erau cu toții prieteni. Nu puteau trece peste unul de-al lor... Era de ajuns doar să nu ridice obiecțiuni sau să invidieze pe cineva, să nu se certe sau să se supere, lucruri pe care, dată fiind bunătatea sa înnăscută, nu le făcea niciodată.

Am ajuns să iubesc bătaia ușoară a unghiei tale pe seringă, Caravaggio. Prima dată când Hana mi-a injectat morfină în prezența ta erai la fereastră, și, la bătaia unghiei ei, gâtul ți-a zvâcnit spre noi. Îmi recunosc un camarad. Așa cum un amant va recunoaște întotdeauna alți amanți sub camuflajul lor.

Femeile așteaptă totul de la un amant. Și, mult prea des, eu dispăream în adânc. Așa cum oștirile dispar sub nisipuri. Și mai era teama de soțul ei, credința în propria ei loialitate, vechea mea dorință de a fi independent, disparițiile mele, suspiciunile ei față de mine, neîncrederea mea în iubirea ei. Paranoia și claustrofobia iubirii tănuite.

Cred că ai devenit inuman, mi-a spus.

Nu sunt singurul trădător.

Nu cred că-ți pasă că un asemenea lucru s-a petrecut printre noi. Aluneci peste toate cu ura și teama ta de a poseda, de a fi posedat, de a purta un nume. Tu crezi că asta este o virtute. Eu cred că ești inuman. Dacă eu te părăsesc, la cine ai să te duci? Ai să-ți găsești o altă amantă?

N-am spus nimic.

— Spune că nu, fir-ai să fii.

Întotdeauna și-a dorit cuvinte, le iubea, crescuse printre ele. Cuvintele îi dădeau claritate, îi ofereau o logică, un tipar. Pe când eu simțeam că vorbele îndoiaie emoțiile ca pe niște nuiele înmuiate în apă.

S-a întors la soțul ei.

De acum înainte, ori ne găsim sufletele, ori ni le pierdem.

Mările se retrag, de ce nu și amanții? Porturile din Efes, râurile din Heraclit, toate dispar și le iau locul estuare de nămol. Soția lui Candaules devine soția lui Gyges. Biblioteci ard.

Ce fusese legătura noastră? O trădare a celor din jur, sau o aspirație spre o altă viață?

Ea s-a suit înapoi în căminul ei, lângă soțul ei, iar eu m-am retras prin baruri cu tejele de zinc.

Mă voi uita la lună, dar chipul tău îl voi vedea.

Vechiul vers clasic al lui Herodot. Fredonând și cântând iar și iar acel cântec, bătând versurile, măcinându-le, subțiindu-le pentru a le modela după tiparul propriei vieți. Oamenii se vindecă în diverse feluri după o pierdere tainică. Eu am fost zărit de cineva din grupul ei de vorbă cu un negustor de mirodenii. De la el primise ea odată un degetar de cositor plin cu șofran. Un amănunt din alte zece mii.

Iar dacă Bagnold – văzându-mă alături de negustorul de șofran – a povestit incidentul în timpul cinei la masa unde stătea și ea, cum m-am simțit eu? M-a mângâiat faptul că ea avea să-și amintească de omul care-i dăduse un mic cadou, un degetar de cositor pe care și-l atârnase în jurul gâtului de un lăntișor subțire și întunecat, timp de două zile, cât soțul ei era plecat din oraș? Cu șofranul încă înăuntru, așa încât avusese pe piept o pată aurie.

Ce părere avea despre mine, un proscris al grupului, după vreo scenă sau alta în care mă făceam de râs, Bagnold hohotind, soțul ei, care era bun la suflet, îngrijorându-se din pricina mea, iar Madox ridicându-se și îndreptându-se spre o fereastră și privind în zare spre partea de sud a orașului. Conversația probabil se muta la alte lucruri văzute prin oraș. Erau cartografi, la urma urmei. Dar oare ea se cobora în fântâna pe care o săpasem amândoi, atingându-se în felul în care îmi doream mâna să o atingă?

Amândoi ne aveam acum viețile noastre separate, înarmați cu cel mai profund tratat încheiat unul cu celălalt.

— Ce faci? mi-a spus dând peste mine pe stradă. Nu vezi că ne aduci pe toți până la exasperare.

Îi spuseseam lui Madox că făceam curte unei văduve. Dar ea încă nu era văduvă. Când Madox s-a întors din Anglia, ea și cu mine nu mai eram amanți. „Complimente văduvei tale din Cairo”, a murmurat Madox. „Mi-ar fi făcut plăcere s-o cunosc.” Știa? M-am simțit întotdeauna un trădător și mai mare cu el, acest prieten cu care am lucrat timp de zece ani, acest om pe care l-am iubit mai mult decât pe oricare altul. Era anul 1939 și lăsam cu toții în urmă această țară, sau, în orice caz, o lăsam în mâinile războiului.

Iar Madox s-a întors în satul Marston Magna din Somerset, unde se născuse, iar după o lună s-a așezat în congregația unei biserici, a ascultat predica în sprijinul războiului, și-a scos revolverul pe care-l avusese cu el în deșert și s-a împușcat.

Eu, Herodot din Halicarnas, încep a scrie această cronică, pentru ca timpul să nu șteargă culoarea din cele create de Om, și nici acele lucrări mărețe și minunate înfăptuite atât de Greci cât și de Barbari... și nici motivul pentru care s-au războit între ei.

Oamenii au recitat mereu poeme în deșert. Iar Madox – la Societatea Geografică – a făcut niște descrieri minunate ale traversărilor și călătoriilor noastre. Bermann a spulberat întreaga teorie existentă. Și eu? Eu eram printre ei îndemânarea. Mecanicul. Ceilalți scriau despre iubirea lor de singurătate și meditau asupra celor întâlnite în deșert. Nu știau niciodată sigur ce credeam eu despre toate acestea. „Îți place luna aceea?” m-a întrebat Madox când deja mă cunoștea de zece ani. A întrebat șovăitor, ca și cum ar fi călcat într-un teritoriu privat. Pentru ei eram puțin prea șiret pentru a fi un iubitor al deșertului. Asemeni lui Ulise. Totuși, îl iubeam. Dă-mi deșertul, așa cum altuia îi dai un râu, iar altuia citadela copilăriei sale.

Când ne-am despărțit ultima oară, Madox a folosit vechea urare de rămas bun. „Dumnezeu să te aibă în paza Sa.” Iar eu m-am îndepărtat de el spunând: „Nu există nici un Dumnezeu”. Eram total diferiți unul de celălalt.

Madox spunea că Ulise n-a scris niciodată nici un cuvânt, nici un jurnal personal. Poate că se simțea străin în falsa rapsodie a artei. Și propria mea monografie, trebuie să recunosc, fusese aridă, din prea multă precizie. Teama de a nu trăda prezența ei în ceea ce scriam m-a făcut să-mi mistui orice emoție, orice discurs de iubire. Totuși, am descris deșertul cu aceeași puritate cu care aș fi vorbit despre ea. Madox m-a întrebat despre lună în ultimele zile împreună înainte de începerea războiului. Ne-am despărțit. El a plecat spre Anglia, probabilitatea începerii războiului întrerupând totul, înceată noastră dezvăluire a istoriei deșertului. Rămas bun, Ulise, a spus el rânjind, știind că Ulise nu mi-a plăcut niciodată prea mult, Enea și mai puțin, dar hotărâsem deja că Bagnold era Enea. Dar mie nici Ulise nu-mi era prea drag. La revedere, am spus.

Îmi amintesc că s-a întors din nou spre mine, rânzând. A arătat cu degetul lui gros spre un punct de lângă mărul lui Adam și a spus: „Asta se numește sızod vascular”[47]. Dând acelei scobituri de la gâtul ei un nume oficial. S-a întors la soția lui în satul Marston Magna, și-a luat cu el doar volumul lui Tolstoi, cartea sa preferată, mi-a lăsat toate busolele și hărțile lui. Afecțiunea noastră rămasă nerostită.

Iar satul Marston Magna din Somerset, pe care-l evocase iar și iar în conversațiile noastre, își transformase pășunile înverzite într-un aerodrom militar. Avioanele își ardeau gazele de eșapament peste castelele regelui Artur. Ce l-a împins la sinucidere, nu știu. Poate zgomotul permanent al avioanelor, așa de asurzitor pentru el aici, după bătăiul simplu al Moliei țigănci, care zumzăise pe deasupra tăcerilor noastre în Libia și Egipt. Războiul altcuiva îi sfâșia delicata tapiserie de prieteni. Eu eram Ulise, înțelegeam transformările și interdicțiile temporare ale războiului. Dar el era un bărbat care-și făcea cu greu prieteni. Un bărbat care cunoștea doi sau trei oameni pe lume, și aceștia se dovediseră acum a fi de partea dușmanului.

Era în Somerset, singur cu soția lui, care pe noi nu ne întâlnește niciodată. Gesturile mărunte îi erau suficiente. Un glonț a pus pentru el capăt întregului război.

Era în iulie 1939. Au luat autobuzul din satul lor până la Yeovil. Autobuzul a mers încet, așa încât au întârziat la biserică. În spatele încăperii aglomerate, ca să găsească locuri, s-au hotărât să se așeze în locuri diferite. Când a început predica, o jumătate de oră mai târziu, s-a dovedit a fi șovinistă și indubitabil în sprijinul războiului. Preotul a intonat vesel o odă războiului, binecuvântând guvernul și soldații pe cale să intre în luptă. Madox a ascultat în timp ce predica devenea din ce în ce mai aprinsă. A scos pistolul pe care-l purtase cu el în deșert, s-a aplecat și s-a împușcat în inimă. A murit pe loc. O enormă tăcere. Tăcere ca în deșert. Tăcere fără de margini. I-au auzit trupul prăbușindu-se în strană. Nimic altceva n-a mișcat. Preotul incremenit în mijlocul unui gest. Era una dintre acele tăceri ce se lasă într-o biserică atunci când globul de sticlă din jurul unei lumânări se sparge, și toate fețele se întorc spre el. Soția lui a pășit prin nava centrală a bisericii, s-a oprit în dreptul rândului lui, a murmurat ceva și i-au făcut loc să ajungă până la el. A îngenuncheat, brațele ei cuprinzându-l.

Cum a murit Ulise? Sinucidere, nu? Parcă așa mi-aduc aminte. Deci. Poate că deșertul l-a distrus pe Madox. Toată acea vreme în care n-am avut nimic de-a face cu lumea. Mă tot gândesc la cartea rusească pe care o purta mereu cu el. Rusia a fost întotdeauna mai aproape de patria mea decât de a lui. Da, Madox a fost un om care a murit din cauza națiunilor.

Iubeam calmul lui în toate. Eu mă certam aprins despre anumite puncte pe o hartă, iar rapoartele lui ajungeau cumva să vorbească despre „disputa” noastră în termeni rezonabili. Scria calm și voios despre călătoriile noastre atunci când avea vreo bucurie de descris, ca și cum am fi fost Anna și Vronski la un bal. Totuși, el n-a intrat niciodată cu mine în acele săli de bal din Cairo. Și eu am fost acela care s-a îndrăgostit dansând.

Se mișca agale. Nu l-am văzut niciodată dansând. Era scriitor, unul dintre aceia care interpretează lumea. Înțelepciunea lui creștea din cea mai mărunță fărâmă de emoție îndreptată spre el. O privire putea duce la paragrafe întregi de teorie. Dacă zărea un nod nou într-un trib al deșertului sau dacă descoperea un palmier rar, rămânea fermecat săptămâni întregi. Când găseam mesaje în călătoriile noastre – orice formulare, modernă sau antică, scrisă în arabă pe un zid de lut sau mâzgălită cu cretă în engleză pe aripa unei mașini – o citea și apoi își apăsa pe ea palma ca și cum ar fi vrut să-i atingă înțelesurile ascunse, să se apropie cât putea de mult de cuvinte.

Își întinde brațul, cu venele umflate, orizontale, în sus, în așteptarea plutei de morfină care-l poartă. Pe când aceasta se revarsă în el ca un torent, îl aude pe Caravaggio scâpând acul în vasul de email în formă de rinichi. Vede conturul cărunt întorcându-se cu spatele și apoi ivindu-se iar, prizonier la rândul său, un supus al morfinei ca și el.

Sunt zile când mă întorc acasă după pagini de fraze aride, când nu mă poate salva decât Trandafir înmiresmat de Django Reinhardt și Stephane Grappelly, cântând împreună cu Hot Club din Franța. 1935. 1936. 1937. Niște ani măreți pentru jazz. Anii când s-a răspândit din Hotel Claridge de pe Champs Elysees până în barurile din Londra, sudul Franței, Maroc, și de acolo s-a strecurat în Egipt, unde zvonurile unor asemenea ritmuri au fost introduse pe ascuns de o formație fără nume din Cairo, care cânta muzică de dans. Când m-am întors în deșert, am luat cu mine serile de dans pe muzica celor 78 Souvenirs, Prin baruri, femeile pășind ca niște ogari, lipindu-se de tine când le murmurai în umbra umerilor, în ritmul melodiei My Sweet. Realizată de compania de discuri Societe Ultraphone Francaise. 1938. 1939. Era o șoaptă de iubire într-un chioșc. După colț aștepta un război.

În acele ultime seri la Cairo, luni de zile după ce legătura noastră se terminase, l-am convins în cele din urmă pe Madox să vină la un bar pentru o petrecere de rămas bun. Ea și soțul ei erau acolo. O ultimă noapte. Un ultim bal. Almasy era beat și încerca un vechi pas de dans pe care îl inventase, denumit Îmbrățișarea Bosforului, ridicând-o pe Katharine Clifton în brațele lui aspre și puternice și traversând așa ringul de dans până ce s-a prăbușit cu ea peste niște flori de aspidistra crescute în apă de Nil.

Cine povestește acum? gândește Caravaggio.

Almasy era beat și dansul lui le părea celorlalți o înlănțuire violentă de mișcări. În acele zile el și ea nu păreau a se înțelege prea bine. O scutura dintr-o parte în alta ca și cum ar fi fost vreo vampă anonimă, și își îneca în băutură tristețea față de plecarea lui Madox. Era gălăgios și vulgar cu noi la masă. De obicei, când Almasy era așa, ne încheiam petrecerea, dar aceasta era ultima noapte a lui Madox la Cairo, așa că am stat mai departe. Un violonist egiptean cam nepriceput îl imita pe Stephane Grappelly iar Almasy era ca o planetă ieșită din orbită. „Pentru noi – înstrăinații de această lume”, și-a închinat el paharul. Voia să danseze cu toată lumea, bărbați și femei. A bătut din palme și a anunțat: „Și acum, Îmbrățișarea Bosforul” Tu, Bernhardt? Hetherton?” Majoritatea l-au refuzat. S-a întors spre tânăra soție a lui Clifton, care îl privea cu o furie stăpânită, și ea s-a ridicat la invitația lui, iar el s-a izbit de ea, gâtul lui deja lipit de umărul ei stâng, de acel câmp dezgolit de deasupra paietelor. A urmat un tangou dement până ce unul dintre ei și-a pierdut ritmul. Ea nu s-a dat înapoi în furia ei, refuzând să-i acorde victoria, să-l lase și să se întoarcă la masă. Privindu-l doar în ochi cu încruntare, când el și-a lăsat capul pe spate, cu o față nu solemnă, ci agresivă. Gura lui murmurând spre ea când și-a aplecat din nou capul, scuișând poate cuvintele melodiei Trandafir înmiresmat.

La Cairo, între expediții, nimeni nu-l prea vedea pe Almasy. Părea fie distant, fie agitat. Lucra la muzeu ziua și frecventa barurile din piața din sudul orașului noaptea. Pierdut într-un alt Egipt. Numai pentru Madox veniseră cu toții aici. Dar acum Almasy dansa cu Katharine Clifton. Șirul de plante i-a atins silueta zveltă. El s-a răsucit cu ea, ridicând-o în brațe, și apoi a căzut. Clifton a rămas așezat pe scaun, privindu-i cu coada ochiului. Almasy întins peste ea și apoi încercând încet să se ridice, netezindu-și părul blond spre spate, ingenuchind deasupra ei, în colțul îndepărtat al încăperii. Fusese odată un bărbat manierat.

Era trecut de miezul nopții. Invitații nu prea gustau gluma, cu excepția clienților obișnuiți care se amuzau din toate, deprinși cu aceste ritualuri ale europeanului iubitor de deșert. Erau femei cu cercei lungi de argint atârnați de urechi, femei îmbrăcate în paiete, acele mici picături de ftetal înfierbântate de căldura din bar, de care Almasy fusese mereu atras în trecut, femei care, în ritmul dansului, îi scuturau peste față cerceii cu zimți de argint. În alte nopți dansase cu ele, purtându-le în brațele lui, ridicându-le în aer de sub coaste pe măsură ce se îmbăta mai tare. Da, erau amuzate, râzând de pântecul lui Almasy când i s-a desfăcut cămașa, nu prea încântate să-i poarte întreaga greutate sprijinită de umerii lor când se oprea puțin în timpul dansului, prăbușindu-se apoi, mai târziu, în mijlocul unui „scottische”.

Era important în seri ca aceasta să urmezi mersul petrecerii, în timp ce constelațiile umane se răsuceau și inecau în jurul tău. Nu exista nici un gând, nici un plan. Observațiile asupra seratei veneau mai încolo, în deșert printre contururile terestre dintre Dakhla și Kufra. Atunci avea să-și amintească scheunatul ca de cățel, care-l făcuse să se uite prin jur în ringul de dans după un câine, și despre care-și dădea acum seama, privind discul busolei plutind în ulei, că ar fi putut veni de la o femeie pe care o călcase pe picior. Zărind în

depărtare o oază, se dădea mare cu stilul său de dans, ridicându-și brațele și legănându-și ceasul de la încheietura mâinii către cer.

Noapți reci în deșert. Apuca un fir din ceata nopților și și-l punea în gură ca pe-o hrană. Era în primele două zile ale unei călătorii în deșert, când se afla în zona nedefinită dintre oraș și platou. După șase zile, nu se mai gândea deloc la Cairo sau la muzică sau la străzi sau la femei; atunci deja pășise într-un timp străvechi, se obișnuise cu ritmul respirației apelor adânci. Singura sa legătură cu lumea plină de orașe era Herodot, ghidul său, antic și modern, printre presupuse minciuni. Când descoperea adevărul în ceea ce păruse a fi minciună, își scotea cutia cu lipici și lipea câte o hartă sau o hârtiuță cu date sau folosea un spațiu alb din carte pentru a schița bărbați în fuste, cu animale șterse și necunoscute alături. Locuitorii timpurii ai oazelor nu desenaseră în mod normal animale, deși Herodot susținea contrariul. Ei venerau o zeiță însărcinată, și portretele lor pictate pe piatră înfățișau cel mai adesea femei însărcinate.

În două săptămâni nici măcar ideea de oraș nu-i mai trecea prin minte. Era ca și cum ar fi pășit prin acel milimetru de ceață așternut peste fibrele încondeiate ale unei hărți, acea zonă pură dintre pământ și hartă, dintre distanțe și legendă, dintre natură și povestitor. Sandford o numea geomorfologie. Locul către care aleseseră să se îndrepte; pentru a se împlini întru totul, pentru a-și uita rădăcinile și trecutul. Aici, alături de busola solară și contorul de distanță și cartea sa, era singur, propria sa invenție. Știa în aceste momente cum funcționa mirajul, fata morgana, fiindcă devenea parte din el.

Se trezește și o găsește pe Hana spălându-l. Alături e o masă, la nivelul taliei. Ea se apleacă, mâinile ei purtând apă din ligheanul de porțelan spre pieptul lui. Când termină își trece de câteva ori degetele ude prin cap, și părul îi devine umed și întunecat. Își ridică privirea și îi vede ochii deschiși și zâmbește.

Când își deschide din nou ochii, Madox e acolo, jerpelit, istovit, ținând seringă cu morfină, obligat să-și folosească ambele mâini pentru că-i lipsesc degetele mari. Cum își face singur injecția? se gândește. Recunoaște ochiul, obiceiul limbii de-a fremăta peste buză, agerimea minții omului absorbind tot ce povestește. Doi vechi camarazi.

Caravaggio privește trandafiriul gurii bărbatului în timp ce vorbește. Gingiile probabil de culoarea palidă a iodului din picturile pe stâncă descoperite la Uweinat. Mai sunt multe de aflat, de supt din acest trup întins pe pat, inexistent cu excepția gurii, a unei vene a brațului, a ochilor cenușii de lup. E încă uimit de claritatea și disciplina omului, care vorbește uneori la persoana întâi, uneori la persoana a treia, care încă nu recunoaște că e Almasy.

Cine povestea, mai înainte?

Moartea înseamnă că treci la persoana a treia.

Toată ziua au împărțit între ei fiole de morfină. Pentru a deșira din el toată povestea, Caravaggio se ghidează după un cod de semne. Când bărbatul ars încetinește ritmul, sau când Caravaggio simte că nu prinde tot – povestea de iubire, moartea lui Madox – apucă seringă din vasul de email în formă de rinichi, sparge vârful de sticlă al unei fiole prin apăsarea unui deget și o umple.

Acum e foarte direct cu Hana cu privire la toate acestea, rupându-i complet pacientului mâneca de la mâna stângă. Almasy nu poartă decât o flanelă gri de corp, așa încât acum brațul lui negru stă gol sub cearșaf.

Fiecare picătură de morfină sorbită de trup deschide o nouă ușă, sau provoacă un salt înapoi în timp, până la picturile din peșteră sau la un avion îngropat, sau îl face să se mai întindă o dată alături de femeie, sub un ventilator, obrazul ei lipit de pântecul lui.

Caravaggio îl ridică pe Herodot. Întoarce o pagină, trece peste o dună și dă peste Gilf Kebir, Uweinat, Gebel Kissu. Când Almasy povestește, stă alături de el, refăcând lanțul de întâmplări. Doar patima face istoria să se abată de la șirul său, fremătând ca acul unei busole. Și oricum, aceasta este o lume a nomazilor, o istorie apocrifă. O minte călătorind spre răsărit și spre apus sub travestiul unei furtuni de nisip.

În Peștera Înotătorilor, după ce soțul ei făcuse avionul să se prăbușească, a tăiat și a așternut pe jos parașuta pe care o avea cu ea. Ea s-a întins deasupra, cu o grimasă la durerea rănilor ei. El a atins-o ușor cu degetele prin păr, căutând alte răni, apoi i-a pipăit umerii și picioarele.

Acum, în peșteră, nu voia să piardă tocmai această frumusețe a ei, aceste membre. Știa că îi ținea deja întreaga fire strânsă într-un pumn.

Era o femeie care își răstălmăcea fața când se machia. Venind la o petrecere, suindu-se în pat, se pictase cu un ruj sângeri, câte o pată purpurie pe fiecare ochi.

El și-a înălțat privirea spre picturile din peșteră și a furat culorile din ele. Ocrul și-a găsit locul pe fața ei, a vopsit-o cu albastru în jurul ochilor. A traversat peștera cu mâinile pline de roșu și și-a trecut degetele prin părul ei. Apoi toată pielea, încât genunchiul care se ivise din avion în ziua aceea dintâi era acum șofran curat. Pubisul. Inele de culoare în jurul picioarelor, ca să fie imună față de tot ce e uman. Existau tradiții pe care le descoperise în Herodot, conform cărora vechii războinici îi preamăreau pe cei iubiți aflând o lume, oricare ar fi fost ea, în care aceștia deveneau nemuritori, și așezându-i acolo – un lichid colorat, un cântec, un desen pe o stâncă.

Era deja frig în peșteră. El a înfășurat în jurul ei parașuta, s-o încălzească. A aprins un foc micuț și a ars crenguțe de salcâm și a suflat fum către toate colțurile peșterii. A descoperit că nu putea să-i vorbească direct, așa încât i s-a adresat foarte formal, vocea izbindu-i-se de pereții peșterii. Acum mă duc să aduc ajutoare, Katharine. Mă înțelegi? Mai e un avion în apropiere, dar nu are benzină. S-ar putea să întâlnesc vreo caravană sau vreo mașină, și în cazul ăsta am să mă-ntorc și mai repede. Nu știu. A scos cartea lui Herodot și a așezat-o lângă ea. Era septembrie 1939. A ieșit din peșteră, din văpaia focului, coborând pe întuneric către deșertul plin de lună.

A luat-o în jos pe pietre până la baza platoului și s-a oprit acolo.

Nici un camion. Nici un avion. Nici o busolă. Numai luna și umbra lui. A găsit vechiul indicator de piatră din trecut care arăta direcția spre El Taj, nord-nord-vest. A memorat unghiul făcut pe nisip de propria sa umbră și a pornit la drum. La o sută de kilometri depărtare se afla souk-ul cu alea ceasurilor. Apa

în plosca de piele pe care o umpluse la un ain[48] îi atârna pe umăr și se legăna ca o placentă.

Erau două momente ale zilei în care nu se putea mișca. La amiază, când umbra se afla chiar sub el, și în amurg, înainte de apusul soarelui și de ivirea stelelor, atunci toate erau la fel pe fața deșertului. Dacă și-ar fi continuat atunci drumul ar fi putut să se abată chiar și cu douăzeci de grade de la ruta sa. Aștepta harta vie a stelelor, apoi pornea mai departe, consultându-le din oră în oră. În trecut, când avuseseră călăuze prin deșert, acestea atârnavă o lampă de un băț lung, și toți ceilalți se țineau după pasul săltat al luminii peste capul cititorului de stele.

Un om merge la fel de repede ca o cămilă. Patru kilometri pe oră. Dacă are noroc, poate găsi ouă de struț. Dacă nu are noroc, o furtună de nisip poate înghiți totul. A mers timp de trei zile fără să mănânce nimic. A refuzat să se gândească la ea. Dacă ajungea la El Taj, avea să mănânce abra, pe care triburile Goran o făceau din colochintă, fierbând semințele ca să le ia gustul amar și apoi pișându-le împreună cu curmale și lăcuste. Avea să se plimbe pe aleea cu ceasuri și alabastru. Dumnezeu să te aibă în paza Sa, spusese Madox. Rămas bun. O fluturare din mână. Există un Dumnezeu doar în deșert, acum voia să creadă asta. În afara deșertului nu erau decât negoț și putere, bani și război. Tirani financiari și militari modelau lumea.

Se afla pe un teren aspru, trecuse de pe nisip pe piatră. A refuzat să se gândească la ea. Apoi s-au ivit dealurile ca niște castele medievale. A mers până ce umbra i-a fost înghițită de umbra unui munte. Tufișuri de mimoză. Colochinte. I-a strigat numele către pietre. Căci ecoul este sufletul vocii înălțându-se în spații goale.

Apoi a apărut El Taj. Își imaginase aleea oglinzilor aproape tot drumul. Când a ajuns la marginea așezărilor umane, vehicule militare engleze l-au înconjurat și l-au luat, fără să-i asculte povestea despre femeia rănită din Uweinat, la numai o sută de kilometri depărtare, de fapt fără să asculte nimic din ce zicea el.

Vrei să-mi spui că englezii nu te-au crezut? Ca nu te-a ascultat nimeni?

Nimeni n-a ascultat.

De ce?

Nu le-am dat numele care trebuia.

Al tău?

Pe-al meu l-am dat.

Atunci care -

Pe-al ei. Numele ei. Numele soțului ei.

Ce le-ai spus? Tăcere.

Trezește-te! Ce le-ai spus?

Le-am spus că era soția mea. Am spus Katharine. Soțul ei era mort. Le-am spus că era grav rănită, într-o peșteră din Gilf Kebir, în Uweinat, la nord de fântâna Ain Dua. Că avea nevoie de apă. Că avea nevoie de hrană. Aș fi mers înapoi cu ei, să-i conduc până acolo. Le-am spus că nu-mi trebuia decât o mașină. Una dintre mașinile lor blestemate... Poate că le păream unul dintre acei profeți nebuni ai deșertului după călătoria mea, dar nu cred. Războiul deja

începuse. Tocmai se capturau spioni prin deșert. Oricine avea un nume străin și ajungea în aceste orășele din oaze era suspect. Ea se afla la numai o sută de kilometri depărtare și nu au vrut să mă asculte. O unitate engleză rătăcită prin El Taj. Atunci probabil m-au apucat furiile. Aveau niște colivii de nuiete, de mărimea unei cabine de duș. Am fost închis într-una din ele și dus cu camionul. M-am zbatut în ea până m-am prăvălit pe stradă, încă înăuntru. Strigam numele lui Katharine. Strigam Gilf Kebir. Când de fapt singurul nume pe care ar fi trebuit să-l strig, să-l așez ca pe o carte de vizită în mâinile lor, era al lui Clifton.

M-au suit din nou în camion. Nu eram decât un posibil spion de mâna a doua. Doar un bastard internațional.

Caravaggio vrea să se ridice și să plece din această vilă, dintre ruinele războiului. El nu e decât un hoț. Ceea ce vrea Caravaggio e să-și înfășoare brațele în jurul genistului și Hanei, sau, și mai bine, să îmbrățișeze oameni de vârsta lui, într-un bar în care cunoaște pe toată lumea, unde poate să danseze și să discute cu o femeie, să-și sprijine capul de fruntea ei, orice, dar știe că mai înainte trebuie să iasă din acest deșert, din clădirea sa de morfină. Trebuie să se desprindă de drumul invizibil spre El Taj. Acest bărbat pe care îl crede a fi Almasy s-a folosit de el și de morfină pentru a se întoarce în propria sa lume, spre propria sa întristare. Nu mai contează de partea cui fusese în timpul războiului. Dar Caravaggio se apleacă spre el.

— Trebuie să aflu un lucru.

— Ce?

Vreau să știu dacă tu ai omorât-o pe Katharine Clifton. Adică, dacă tu l-ai ucis pe Clifton și astfel și pe ea.

Nu. Nici nu m-am gândit la așa ceva.

Te întreb fiindcă Geoffrey Clifton a lucrat pentru Serviciul Britanic de Spionaj. Din păcate, nu era doar un simplu englez nevinovat. Nu era doar un băiat prietenos ca oricare altul. În ceea ce-i privea pe englezi, el urmărea grupul vostru ciudat din deșertul egipteano-libian. Știau că într-o bună zi deșertul avea să devină un teatru de război. Clifton făcea fotografii aeriene. Moartea lui i-a tulburat, și îi mai deranjează și acum. Încă își mai pun întrebări. Și Serviciul știa despre legătura ta cu soția lui de la început. Chiar dacă Clifton habar n-avea. Au bănuțit că moartea lui ar fi putut fi plănuită ca măsură de protecție, ridicarea podului mobil cum ar veni. Te așteptau la Cairo, dar desigur, tu te-ai întors în deșert. Mai târziu, fiind trimis în Italia, am pierdut ultima parte a istoriei tale. N-am mai știut ce s-a întâmplat cu tine.

Deci acum ai dat de urma mea.

Am venit aici din cauza fetei. Îl cunoșteam pe tatăl ei. Ultimul om pe care mă așteptam să-l găsesc aici în mănăstirea asta bombardată era contele Ladislaus de Almasy. Sincer să fiu, mi-ai devenit mai drag decât majoritatea celor cu care am lucrat.

Dreptunghiul de lumină care alunecase pe scaunul lui Caravaggio îi încadra acum pieptul și capul, așa încât pacientului englez fața lui îi părea un portret. Într-o lumină mai tăcută, părul îi era întunecat, dar acum coama

sălbatică se aprinsese, strălucitoare, pungile de sub ochi șterse de razele târzii, trandafirii.

Întorsese invers scaunul ca să se poată sprijini cu pieptul de spătar, stând cu fața spre Almasy. Cuvintele nu ieșeau ușor din gura lui Caravaggio. Își freca falca, cu fața inundată de cute, cu ochii închiși, ca să gândească pe întuneric, și abia după aceea îi scăpa câte-un cuvânt, smuls dintre gânduri. Se întrezărea în el această umbră, cum stătea așezat în cadrul dreptunghiular de lumină, aplecat peste spătarul unui scaun, lângă patul lui Almasy. Unul dintre cei doi bărbați mai în vârstă din această poveste.

Pot să vorbesc cu tine, Caravaggio, căci simt că suntem amândoi muritori. Fata, băiatul, ei încă nu sunt muritori. În ciuda lucrurilor prin care-au trecut. Hana era tare nefericită când am cunoscut-o eu.

Tatăl ei a fost ucis în Franța.

Înțeleg. N-a vrut să spună nimic despre asta. Era distantă față de toată lumea. Singurul mod în care am putut-o face să comunice a fost cerându-i să-mi citească ceva... Ți dai seama că niciunul dintre noi nu are copii?

Apoi, întrerupându-se, ca și cum s-ar fi gândit la vreo posibilitate.

Ai nevastă? întrebă Almasy.

Caravaggio stătu în lumina trandafirie, acoperindu-și fața cu mâinile ca să poată gândi clar, ca și cum și acesta ar fi fost un dar al tinereții, care lui nu-i mai venea atât de ușor.

— Trebuie să-mi spui și tu ceva, Caravaggio. Sau nu sunt decât o carte? Ceva de citit, o ființă ademenită afară dintr-un lac și pompată cu morfină, plină de coridoare, minciuni, vegetație sălbatică, ciorchini de pietre.

Hoții ca noi au fost foarte folosiți în acest război Am fost legalizați. Am furat. Apoi unii dintre noi au început să dea sfaturi. Puteam citi prin camuflajul de înșelătorii mai ușor decât spionii oficiali. Am creat păcăleli duble. Campanii întregi erau dirijate de acest amestec de escroci și intelectuali. Eu acopeream zona Orientului Mijlociu, acolo am auzit prima oară despre tine. Erai o enigmă, un spațiu gol pe diagramele lor. Punându-ți toate cunoștințele despre deșert în mâinile germanilor.

Prea multe s-au întâmplat la El Taj în 1939, când am fost capturat, suspectat de a fi spion.

Deci atunci ai trecut de partea nemților.

Tăcere.

Și tot n-ai reușit să te întorci în Peștera Înotătorilor, la Uweinat?

Nu, până când m-am oferit să-l conduc pe Eppler prin deșert până la Cairo.

Trebuie să-ți spun ceva. În legătură cu 1942, când l-ai dus pe spion la Cairo...

Operațiunea Salaam.

Da. Când lucreai pentru Rommel.

Un om excepțional... Ce voiai să-mi spui?

Voiam să-ți spun, când ai străbătut deșertul evitând trupele aliate, călătorind cu Eppler – a fost o faptă eroică. De la oaza Gialo tot drumul până la

Cairo. Numai tu puteai fi în stare să-l aduci pe omul lui Rommel până la Cairo cu copia romanului Rebecca.

De unde știi despre toate astea?

Ceea ce vreau să-ți spun este că nu l-au descoperit pur și simplu pe Eppler la Cairo. Știau despre întreaga călătorie. Un cod german fusese descifrat cu mult timp înainte, însă nu-l puteam lăsa pe Rommel să afle, ori sursele noastre ar fi fost deconspirate. Așa că a trebuit să-l așteptăm pe Eppler până ce a ajuns la Cairo, înainte de a-l prinde.

V-am urmărit tot drumul. Peste întreg deșertul. Și fiindcă cei din Serviciul de Spionaj aveau numele tău, fiindcă știau că erai implicat, erau și mai interesați. Te voiau și pe tine. Tu urma să fii ucis. Dacă nu mă crezi, uite, ați pornit de la Gialo și ați călătorit timp de douăzeci de zile. Ați urmat ruta care trece pe la fântâna îngropată. Nu v-ați putut apropia de Uweinat din cauza trupelor aliate, și ați evitat Abu Ballas. Au fost zile când Eppler a avut febră de deșert și tu a trebuit să-l îngrijești, să-l veghezi, deși spui că nu-ți plăcea de el...

Ați presupus că avioanele v-au „pierdut urma”, dar de fapt erați urmăriți cu mare atenție. Nu erați voi spionii, noi eram. Serviciul a bănuțit că tu l-ai ucis pe Geoffrey Clifton din cauza femeii. I-au găsit mormântul în 1939, dar nici urmă de soția sa. Tu deveniseși inamicul nu când ai trecut de partea Germaniei, ci când ți-ai început legătura amoroasă cu Katharine Clifton.

Înțeleg.

După ce ai plecat de la Cairo în 1942, te-au pierdut. Urmau să te prindă și să te ucidă în deșert. Dar te-au scăpat. Aveai un avans de două zile. Trebuie să o fi luat razna, probabil că nu gândeai rațional, altfel te-am fi găsit. Minaseră mașina ascunsă. Au găsit-o mai târziu explodată, dar de tine nici urmă. Te făcuseși nevăzut. Asta frebuie să fi fost eroica ta călătorie, nu cea spre Cairo. Acum, când probabil că îți pierduseși mințile.

Erai și tu la Cairo când mă urmăreau?

Nu, am văzut doar dosarele. Urma să plec în Italia și s-au gândit că ai putea fi acolo.

— Aici.

— Da.

Rombul de raze se înălță pe perete, lăsându-l pe Caravaggio în umbră. Părul lui, din nou întunecat. El se lăsă pe spate, cu umărul rezemat de frunzele pictate.

Bănuiesc că nu mai contează, murmură Almăsy.

Vrei morfină?

Nu. Îmi rânduiesc niște lucruri. Am fost întotdeauna un om rezervat. E greu acum să-mi dau seama că am fost atât de discutat.

Aveai o legătură amoroasă cu cineva asociat Serviciului de Spionaj. Existau anumite persoane din Serviciu care te știau personal.

— Bagnold, probabil.

— Da.

Caravaggio făcu o pauză.

Trebuie să mai vorbesc cu tine despre un lucru.

Știu.

— Ce s-a întâmplat cu Katharine Clifton? Ce s-a întâmplat atunci, chiar înainte de începerea războiului, de a trebuit să mai faceți toți un drum până la Gilf Kebir? După ce Madox a plecat în Anglia.

Mai aveam de făcut o ultimă călătorie până la Gilf Kebir, să strâng ce mai rămăsese în tabăra de pornire de la Uweinat. Viața noastră acolo se încheiase. Credeam că nimic n-avea să se mai întâmple între noi. N-o mai întâlnisem ca amant de aproape un an. Un război se pregătea undeva, ca o mână intrând pe fereastra unei mansarde. Iar ea și cu mine deja ne retrăsesem după zidurile vechilor noastre obiceiuri, într-o relație aparent inocentă. Nu ne mai vedeam prea des.

În vara anului 1939 urma să merg până la Gilf Kebir împreună cu Gough, să strângem tabăra de pornire, iar Gough avea să se întoarcă cu camionul. Clifton urma să vină cu avionul său să mă ia. Apoi urma să ne împrăștiem, să ieșim din triumphiul care se formase între noi.

Când am auzit avionul, când l-am văzut, tocmai coboram pe stâncile platoului. Clifton era întotdeauna punctual.

Există un mod anume în care un mic avion de marfă coboară spre aterizare, alunecând în jos de pe linia orizontului, își înclină aripile în lumina deșertului și apoi sunetul se întrerupe, și avionul plutește spre pământ. N-am înțeles niciodată în întregime cum funcționează avioanele. Le-am privit apropiindu-se de mine în deșert și am ieșit din cortul meu mereu cu teamă. Își înmoaie aripile în lumină și apoi se afundă în acea tăcere.

Molia a coborât zburând foarte aproape de platou. Eu fluturam foaia de cort albastră. Clifton a pierdut altitudine și a trecut vuind pe deasupra mea, așa de jos încât salcâmi și-au scuturat frunzele. Avionul a luat-o spre stânga și a dat un ocol și, zărindu-mă din nou, s-a realiniat și s-a îndreptat direct spre mine. La cincizeci de metri depărtare s-a înclinat brusc și s-a prăbușit. Am alergat spre el.

Am crezut că era singur. Ar fi trebuit să fie singur. Dar când am ajuns acolo să-l scot din avion, ea era lângă el. El era mort. Ea încerca să-și miște partea de jos a trupului, cu privirea ațintită înainte. Nisipul intrase pe fereastra de la carlingă și îi umpluse poala. Nu părea a avea nici o rană. Mâna stângă se dusese în față să amortizeze prăbușirea zborului lor. Am tras-o afară din avionul pe care Clifton îl botezase Rupert și am dus-o sus în peșterile din stâncă. În Peștera Înotătorilor, unde erau picturile. Pe hartă, punctul de latitudine 23°30', longitudine 25°15'. În noaptea aceea l-am îngropat pe Geoffrey Clifton.

Am fost oare un blestem asupra lor? Pentru ea? Pentru Madox? Pentru deșertul sfâșiat de război, bombardat ca și cum ar fi fost doar nisip? Barbari împotriva Barbarilor. Ambele armate străbăteau deșertul fără a avea nici cea mai vagă idee ce era el. Deșerturile Libiei. Scoate nuanța politică, și e cea mai minunată expresie pe care o cunosc. Libia. Un cuvânt senzual, smuls din adâncuri, un izvor ademenit la suprafață. B-ul și i-ul. Madox spunea că este unul dintre puținele cuvinte în care îți simți limba dând colțul. Ți-aduci aminte

de Didona în deșerturile Libiei? Un bărbat va fi precum râuri întregi de apă într-un loc uscat...

Nu cred că am pășit într-un ținut blestemat, sau că am fost prins într-o situație plină de răutate. Fiecare loc și fiecare om mi-au fost un dar. Cum am descoperit picturile pe piatră din Peștera înotătorilor. Cum am cântat sâmburi de melodii cu Madox în expedițiile noastre. Cum s-a ivit Katharine printre noi în deșert. Cum am pășit spre ea pe podeaua de beton vopsită în roșu, și cum am căzut în genunchi, cu capul lipit de pântecul ei, de parcă aș fi fost un copil. Tribul cu armele sale, lecuindu-mă. Chiar și noi patru, Hana și tu și genistul.

Tot ce am iubit sau prețuit mi-a fost luat.

Am stat cu ea. Am descoperit că avea trei coaste rupte. Am tot așteptat privirea ei să pâlpaie, încheietura ruptă a mâinii să se îndoie, gura nemișcată să vorbească.

Cum ai putut să mă urăști, a șoptit. Ai ucis aproape tot ce aveam în mine.

Katharine... tu n-ai -

Ia-mă în brațe. Nu te mai apăra. Nimic nu te poate schimba.

Privirea ei era permanentă. Nu mă puteam clinti din ținta acelei priviri. Aveam să fiu ultimul lucru pe care îl vedea. Șacalul din peșteră, care avea să o călăuzească și să o apere, care nu avea să o înșele niciodată.

Există o sută de zeități asociate cu animale, îi spun. Există cele legate de șacali – Anubis, Duamutef, Wepwawet. Acestea sunt ființe care te însoțesc în viața de apoi – așa cum te-a călăuzit pe tine umbra mea timpurie, în toți acei ani dinainte de-a ne cunoaște. Toate acele petreceri de la Londra și Oxford. Veghind asupra ta. Am stat în fața ta când îți făceai temele, scriind cu un creion gros. Am fost prezent când l-ai cunoscut pe Geoffrey Clifton, la două noaptea, în Biblioteca Uniunii Studenților din Oxford. Paltoanele tuturor sunt risipite pe jos, iar tu, în picioarele goale, ca un bătlan, îți croiești drum ținându-te printre ele. El te privește, și te privesc și eu, deși nu-mi simți prezența, mă ignori. Ai acea vârstă la care îi observi doar pe bărbații arătoși. Încă nu ești conștientă de cei din afara sferei tale de atracție. Șacalul nu prea e folosit ca însoțitor la Oxford. Pe când eu sunt unul dintre aceia care postesc până găsesc ceea ce caută. Peretele din spatele tău e acoperit de cărți. Mâna ta stângă apucă un lung șirag de perle care îți atârnă de gât. Picioarele tale goale croindu-și atente calea. Cauți ceva. Erai mai durdulie pe vremea aceea, deși remarcabil de frumoasă pentru cercurile universitare.

Suntem toți trei în Biblioteca Uniunii Studenților din Oxford, dar tu îl vezi doar pe Geoffrey Clifton. Va fi o iubire pătimașă. El are o misiune cu niște arheologi în Africa de Nord, din toate locurile posibile. „Un tip bătrân și țicnit cu care lucrez.” Mama ta e încântată de această aventură.

Dar spiritul șacalului, care este „deschizătorul de drumuri”, al cărui nume este Wepwawet sau Almâsy, se află în aceeași cameră cu voi. Cu brațele încrucișate, urmărind eforturile voastre de a duce o conversație aprinsă, un lucru dificil, dat fiind că amândoi sunteți beți. Dar ceea ce este cu adevărat minunat este faptul că, chiar și în brațele beției de la două noaptea, amândoi înțelegeți cumva însemnătatea și plăcerea permanentă a celuilalt. Poate că ați

venit aici însoțiti de altcineva, poate vă veți petrece țeastă noapte cu alții, dar amândoi v-ați găsit destinele.

La trei noaptea te gândești că ar trebui să pleci, dar nu-ți găsești un pantof. Îl ții pe celălalt în mână, un condur trandafiriu, îl zăresc pe cel pierdut îngropat pe jumătate lângă mine și-l ridic. Luciul lui. Sunt cu siguranță pantofii tăi preferați, cu urmele degetelor tale în ei. Mulțumesc, spui primindu-l, plecând fără măcar să te uiți la mine.

Cred în acest lucru. Când îi întâlnim pe cei de care ne îndrăgostim, un colț al spiritului nostru devine un istoric un pedant, imaginându-și sau amintindu-și o întâlnire în care celălalt a trecut nepăsător, așa cum Clifton s-ar putea să-ți fi deschis ușa de la mașină cu un an mai înainte, trecând pe lângă destinul vieții lui. Dar toate părțile trupului trebuie să fie pregătite pentru sosirea celui alt, toți atomii trebuie să tresară într-o singură direcție pentru a se ivi dorința.

Am trăit ani de zile în deșert și am ajuns să cred în asemenea lucruri. Deșertul e un loc plin de ascunzișuri. Un trompe l'oeil al timpului și apei. Șacalul cu un ochi privind în urmă și cu celălalt cercetând calea pe care te gândești s-o apuci. În fâlci ține fărâme de trecut pe care ți le pune la picioare, și când tot acel timp va fi dezvăluit în întregime, se va dovedi că fusese deja cunoscut.

Ochii ei m-au privit, osteniți de toate. O teribilă epuizare. Când am scos-o din avion, privirea ei încercase să înregistreze toate lucrurile din jur. Acum ochii erau umbriți, ca și cum ar fi protejat ceva înăuntru. M-am apropiat și m-am așezat pe călcâie. M-am aplecat și mi-am lipit limba de ochiul drept, albastru, un gust de sare. Polen. I-am dus acel gust la gură. Apoi celălalt ochi. Limba mea lipită de porozitatea fină a pupilei, ștergând albastrul; când m-am dat înapoi avea o dâră alburie în privire. I-am desfăcut buzele, de data asta am lăsat degetele să intre mai adânc și i-am descleștat dinții, limba era retractată și a trebuit s-o trag în sus, avea în ea un fir, o suflare a morții. Era aproape prea târziu. M-am aplecat și cu limba i-am așternut polenul albastru pe limbă. Ne-am atins astfel o dată. Nimic. M-am dat înapoi, am tras aer în piept și m-am aplecat din nou. Când i-am atins limba, a fremătat în ea un spasm.

Apoi un horcăit teribil, violent și intim, s-a revărsa dinspre ea asupra mea. Un tremur prin întregul trup ca un fior de electricitate. A fost răsturnată din poziția ei rezemată de peretele pictat. Creatura intrase în ea și se arcuise prin aer și se prăbușise peste mine. Părea a fi din ce în ce mai puțină lumină în peșteră. Gâtul ei răsucindu-se dintr-o parte într-alta.

Cunosc metodele unui diavol. Mi s-a spus în copilărie despre amantul-demon. Mi s-a povestit despre frumoasa seducătoare care a intrat în odaia unui tânăr. Iar el, dacă ar fi fost deștept, i-ar fi cerut să se întoarcă cu spatele, căci demonii și vrăjitoarele nu au spate, ci numai fața sub care vor să ți se arate. Ce făcusem? Ce creatură vârașem în ea? Îi vorbisem, cred, mai mult de o oră. Fusesem oare amantul ei demon? Fusesem amicul-demon al lui Madox? Țara aceasta – o pusesem oare eu pe hartă și-o preschimbasesem într-un ținut al războiului?

E important să mori în locuri sfinte. Aceasta este una dintre tainele deșertului. Prin urmare Madox a intrat într-o biserică din Somerset, un loc care, simțea el, își pierduse sfințenia, și a comis ceea ce el socotea un act sfânt.

Când am întors-o, întregul trup îi era acoperit cu pigment sclipitor. Plante și pietre și raze și cenușă de salcâm, pentru a o face nemuritoare. Trupul, lipit de culoarea sfântă. Doar ochiul albastru îndepărtat, devenit anonim, o hartă albă pe care nimic nu este însemnat, nici pata unui lac, nici mănunchiul întunecat al unor munți, așa cum este cel dinspre nord de Borkou-En-nedi-Tibesti, nici evantaiul verde-aprins, ca lămâia crudă, acolo unde brațele Nilului Pătrund în palma deschisă a Alexandriei, pe muchia Africii.

Și toate numele de triburi, nomazii plini de credință care au străbătut fața monotonă a deșertului și au găsit în ea strălucire și sfințenie și culoare. Așa cum o piatră sau o cutie de metal găsită pe jos, sau un os, pot fi îndrăgite și pot deveni eterne într-o rugă. Într-un asemenea ținut glorios întră ea acum, devenindu-i parte. Murim ascunzând în noi o comoară de amanți și triburi, gusturi pe care le-am înghițit, trupuri în care ne-am scufundat și-am înotat ca în niște râuri de înțelepciune, firi în care ne-am urcat ca în niște arbori, temeri în care ne-am ascuns ca în niște peșteri. Vreau ca toate acestea să-mi fie înscrise pe trup când voi muri. Cred într-o asemenea cartografie, a fi însemnat de natură. Nu doar a ne trece pe o hartă, ca niște etichete, ca numele celor bogați înscrise pe clădiri. Suntem istorii comune, cronici comune. Nu suntem stăpâniți de nimeni sau monogami în gesturile și experiențele noastre. Tot ce mi-am dorit a fost să pășesc într-un asemenea ținut lipsit de hărți.

Am dus-o pe Katharine Clifton în inima deșertului, unde se află cartea comună a lunii. Ne aflam printre zvonuri de izvoare. În cetatea tuturor vânturilor.

Fața lui Almasy căzu într-o parte, privind în gol – sau poate spre genunchii lui Caravaggio.

Acum vrei niște morfină?

Nu.

Să-ți aduc ceva?

Nimic.

X.

August.

CARAVAGGIO COBORÎ SCĂRILE PE ÎNTUNERIC ȘI INTRĂ în bucătărie. Pe masă niște țelină, niște napi cu rădăcinile încă pline de noroi. Lumina venea doar de la un foc pe care Hana îl aprinsese de curând. Ea stătea cu spatele la el și nu-i auzise pașii în cameră. Lui Caravaggio timpul petrecut în vilă îi relaxase trupul și-i slăbise încordarea, așa încât acum părea mai mare, mai larg în gesturi. Numai tăcerea mișcărilor lui rămăsese aceeași. Altfel, avea acum o ușoară neîndemânare, o toropeală în gesturi.

Își trase cu zgomot un scaun pentru ca fata să se întoarcă, să-și dea seama că se afla și el în odaie.

— Salut, David.

El îi făcu un semn cu mâna. Simțea că stătuse prea mult prin deșerturi.

— Cum e?

— Doarme. A spus tot.

— E cine credeai?

— E în regulă. Putem să-l lăsăm în pace.

Bănuiam eu. Și Kip și eu suntem siguri că e englez. Kip e convins că cei mai buni dintre oameni sunt excentrici, și el a lucrat cu unul.

Eu cred că excentricul este Kip. În orice caz, unde e Kip?

Pregătește ceva pe terasă, nu vrea să mă lase să văd. Ceva de ziua mea. Hana se ridică din poziția ei ghemuită înaintea grătarului sobei, ștergându-și o mână de celălalt braț.

De ziua ta am să-ți spun o mică poveste, zise el.

Ea îl privi fix.

Nu despre Patrick, bine?

Un pic despre Patrick, mai mult despre tine.

Încă nu pot să ascult povești din astea, David.

— Tații mor. Îi iubești mai departe cum poți tu mai bine. Nu-l poți ține ascuns în inimă.

— Hai să discutăm când îți trece efectul morfinei.

Se îndreptă spre el și îl îmbrățișă, se ridică pe vârfuri și îi sărută obrazul. Brațele lui se strânseseră în jurul ei, barba lui aspră ca nisipul pe pielea ei. Acum iubea acest lucru la el; în trecut fusese mereu pedant. Cărarea din părul lui, dreaptă ca Yonge Street la miezul nopții, spusese Patrick. În trecut Caravaggio se mișcase în prezența ei ca un zeu. Acum, cu fața și trupul mai împlinite, și cu această încăruntare în el, era o ființă mult mai apropiată.

În seara aceasta cina era pregătită de genist. Caravaggio n-o aștepta cu plăcere. O masă în trei – cea pregătită de genist – era, din punctul lui de vedere, irosită. Kip găsea legume și le puneă pe masă aproape crude, doar fierte puțin într-un fel de supă. Avea să fie încă o cină frugală, nu ceea ce și-ar fi dorit Caravaggio după o asemenea zi, după ce ascultase povestea omului de la etaj. Deschise dulapul de sub chiuvetă. Acolo, înfășurată în niște pânză umedă, era niște carne afumată, pe care Caravaggio o tăie în felii și și-o puse în buzunar.

Știi, aș putea să te ajut să te lași de morfină. Sunt o infirmieră bună.

Ești înconjurată de nebuni.

Da, cred că suntem cu toții nebuni.

Când Kip îi chemă, ieșiră din bucătărie pe terasă, ale cărei muchii cu balustrada lor scundă de piatră erau tivite de lumină.

Lui Caravaggio îi părea ca un șirag de mici luminițe electrice găsite prin biserici prăfuite, și se gândi că genistul mersese prea departe când le luase din vreo capelă, chiar dacă era ziua de naștere a Hanei. Hana înainta încet cu mâinile peste față. Nu adia nici o suflare de vânt. Picioarele și coapsele ei se mișcau prin valurile rochiei ca și cum ar fi fost făcută dintr-o peliculă subțire de apă. Tenișii ei muți pe piatră.

— Am tot găsit cochilii goale pe oriunde săpam, spuse genistul.

Încă nu înțelegeau. Caravaggio se aplecă peste pâlăitul luminilor. Erau cochilii de melc umplute cu ulei. Privi în lungul șirului luminos; trebuie să fi fost cam patruzeci.

— Patruzeci și cinci, spuse Kip, câte una pentru fiecare an al secolului până acum. Acolo de unde vin eu, nu ne sărbătorim numai pe noi înșine, ci și epoca în care trăim.

Hana păși pe lângă ele, cu mâinile ascunse în buzunare, așa cum îi plăcea lui Kip s-o vadă mergând. Așa de relaxată de parcă și-ar fi pus mâinile la culcare, rămânând astfel cu o mișcare simplă, lipsită de brațe.

Caravaggio fu distras de prezența neașteptată a trei sticle de vin roșu pe masă. Se apropie și le citi etichetele și dădu uluit din cap. Știa că genistul nu avea să se atingă de ele. Toate trei fuseseră deja desfăcute. Kip trebuie să fi urmat instrucțiunile vreunei cărți de bune maniere găsite prin bibliotecă. Apoi zări porumbul și carnea și cartofii. Hana își strecură mâna sub brațul lui Kip și se apropie cu el de masă.

Mâncară și băură, consistența neașteptată a vinului asemenea cărnii pe limbile lor. Curând îi închinău toasturi caraghioase genistului – „marele jefuitor” – și pacientului englez. Își închinară paharul unul altuia, Kip alăturându-li-se cu paharul lui de apă. Atunci începu să le povestească despre sine. Caravaggio îndemnându-l mai departe, neascultând întotdeauna, ridicându-se câteodată și plimbându-se în jurul mesei, pășind încolo și înapoi de plăcere. Îi voia pe aceștia doi căsătoriți, își dorea să-i îndemne verbal spre acest pas, dar ei păreau a-și avea propriile reguli stranie privitoare la relația dintre ei. Ce făcea el, asumându-și acest rol. Se așeză din nou. Din când în când observa stingerea unei luminițe. Cochiliile de melc nu puteau ține prea mult ulei. Kip se ridica și le umplea din nou cu parafină roz.

— Trebuie să le ținem aprinse până la miezul nopții.

Discutară apoi despre războiul deja așa de îndepărtat. „Când se termină războiul cu Japonia, toată lumea are să se întoarcă în sfârșit acasă”, spuse Kip. „Și unde te vei duce tu?” întrebă Caravaggio. Genistul dădu din cap, pe jumătate încuviințare, pe jumătate negație, cu buze zâmbitoare. Astfel încât Caravaggio începu să povestească, mai mult pentru Kip.

Câinele se apropie de masă și își puse capul în poala lui Caravaggio. Genistul ceru alte povestiri despre Toronto, ca și cum ar fi fost locul unor miracole deosebite. Zăpadă care îneca orașul, îngheța portul, vara feriboturi pe care lumea asculta concerte. Dar ceea ce-l interesa cu adevărat erau detaliile care dezvăluiau firea Hanei, deși ea era evazivă, abătându-l pe Caravaggio de la poveștile care includeau vreun moment din viața ei. Voia s-o știe doar la timpul prezent, o ființă poate mai imperfectă sau mai plină de compasiune sau mai dură sau mai plină de obsesii decât fata sau tânăra femeie care fusese pe atunci. În viața ei erau mama ei Alice tatăl ei Patrick mama ei vitregă Clara și Caravaggio. Îi încredințase deja lui Kip aceste nume ca și cum ar fi fost scrisorile ei de recomandare, zestrea ei. Aceștia erau lipsiți de orice cusur și nu trebuiau discutați. Îi folosea ca pe niște autorități dintr-o carte pe care o putea cita în legătură cu cel mai bun mod de a fierbe un ou sau metoda corectă de a introduce usturoi într-un miel. Nu puteau fi puse la îndoială.

Iar acum – fiindcă era destul de beat – Caravaggio spuse povestea cu Hana cântând „Marseillaise”, pe care i-o povestise și ei mai înainte. „Da, am

auzit cântecul”, zise Kip, și încercă să-l fredoneze. „Nu, trebuie să-l cânti din toată inima”, spuse Hana, „trebuie să-l cânti în poziție de drepti!”

Se ridică în picioare, își scoase tenișii și se sui pe masă. Patru luminițe de melc pâlăiau muribunde, pe masă, alături de picioarele ei goale.

— Acest cântec e pentru tine. Așa trebuie să înveți să-l cânti, Kip. Îl cânt pentru tine.

Cântă spre întunericul de dincolo de melcii lor luminoși, dincolo de pătratul de lumină din camera pacientului englez, către cerul înnoptat fremătând plin de umbre de chiparoși. Măinile îi ieșiră din buzunare.

Kip auzise cântecul prin cazărmi, cântat de grupuri de soldați, adesea în momente ciudate, ca de exemplu înaintea unui meci spontan de fotbal. Iar lui Caravaggio, de câte ori îl auzise în ultimii câțiva ani de război, nu-i plăcuse niciodată cu adevărat, nu-i făcuse niciodată plăcere să-l asculte. Purta în inimă versiunea Hanei de mulți ani înainte. Acum ascultă cu plăcere, fiindcă din nou îl cânta ea, dar senzația i se schimbă rapid când auzi cum cânta. Nu cu patima ei de la șaisprezece ani, ci ca un ecou al plâpândului inel luminos ce pâlăia în jurul ei în nopțe. Îl cânta ca și cum ar fi fost un imn rănit, ca și cum nimeni n-ar mai putea vreodată aduna la un loc toată speranța din cântec. Fusese schimbat de cei cinci ani până la această noapte a celei de-a douăzeci și una zi de naștere a ei, în al patruzeci și cincilea an al secolului douăzeci. Cântând cu vocea unui călător istovit, singur împotriva tuturor. Un nou testament. Cântecul nu mai purta nici o certitudine. Vocea singuratică era unicul lucru neprihănit. Un cântec luminând dintr-o cochilie de melc. Caravaggio văzu cum cântecul era un ecou al inimii genistului, care cânta și ea.

ÎN CORTUL LOR AU FOST NOPTI FĂRĂ UN CUVÂNT ȘI nopți pline de cuvinte. Nu știa niciodată sigur ce urma să se întâmple, a cui fărâmă de trecut urma să se ivească, sau dacă atingerea avea să fie anonimă și tăcută în întunericul lor. Apropierea cărnii ei sau carnea cuvintelor ei în urechea lui – cum stau întinși pe salteaua cu aer pe care el insistă s-o umfle și s-o folosească în fiecare noapte. A fost vrăjit de această invenție occidentală. Dă drumul conștiincios la aer și o împătorește în trei în fiecare dimineață, așa cum a făcut tot drumul, străbătând Italia de la un capăt la altul.

În cortul lor, Kip se cuibărește lipit de gâtul ei. Se topește sub atingerea unghiilor ei, care îi scarpină pielea. Sau stă cu gura pe gura ei, cu pântecul pe încheietura mâinii ei.

Ea cântă și fredonează. Și-l închipuie, în bezna acestui cort, a fi pe jumătate pasăre – o însușire de pană în el, oțelul înghețat la încheietura mâinii lui. Se mișcă somnoros de câte ori se află alături de ea într-un asemenea întuneric, nu chiar în pas cu lumea din jur, pe când, în lumina zilei, alunecă ager peste tot ce e întâmplător în jurul său, așa cum culoarea alunecă peste culoare.

Dar noaptea se lasă în voia toropelii. Fata nu poate distinge rânduiala și disciplina din el dacă nu-i vede ochii. Nu există cheie care să-l dezvăluie. Pretutindeni se lovește de porți înscrise în Braille. Ca și cum organele, inima, șirurile de coaste, ar putea fi zărite prin piele, saliva de pe mâna ei devenită acum culoare. El a trasat harta tristeții ei mai bine decât oricare altul. Așa cum

și ea, la rândul ei, cunoaște ciudata cale a iubirii lui față de periculosul ei frate. „A cutreiera e în sângele nostru. De aceea traiul în închisoare îi este, prin fire, cel mai greu de suportat, și îi va pune viața în pericol ca să se elibereze.”

În nopțile cuvântătoare, călătoresc prin țara lui străbătută de cinci râuri. Sutlej, Jhelum, Ravi, Chenab, Beas.

O conduce până la mărețul gurdwara[49], scoțându-i pantofii, privind-o cum își spală picioarele, cum își acoperă capul. Lăcașul în care intră a fost înălțat în 1601, profanat în 1757 și construit din nou imediat după aceea. În 1830 au fost adăugate aurul și marmura. „Dacă te-aș duce acolo înainte de ivirea zorilor, ai vedea la început doar ceața așezată pe apă. Apoi ceața se ridică dezvăluind templul în lumină. Deja ai putea auzi imnurile dedicate sfinților – Ramananda, Nanak și Kabir. Cântarea se află în inima credinței. Auzi cântecul, miroși fructele din grădinile templului – rodii, portocale. Templul este un liman în fluxul vieții, deschis tuturor. Este corabia care a străbătut oceanul ignoranței.

Trec prin noapte, intră pe ușa de argint a altarului, unde Cartea Sfântă e așezată sub un baldachin de brocart. Ragi-i[50] cântă versurile din Carte acompaniați de muzicieni. Cântă de la patru dimineața până la unsprezece noaptea. Granth Sahib-ul[51][52] este deschis la întâmplare, este ales un fragment și, timp de trei ore, înainte ca ceața să se ridice de pe lac pentru a dezvălui Templul de Aur, versurile se înlănțuie și se unduiesc într-o citire neîntreruptă.

Kip o conduce pe malul unui iaz spre arborele-altar, unde Baba Gujhaji, primul preot al templului, e îngropat. Un copac plin de superstiții, bătrân de patru sute cincizeci de ani. „Mama mea a venit aici să lege o sfoară de o creangă, și să implore arborele să-i dăruiască un fiu, iar când s-a născut fratele meu s-a întors și s-a rugat să fie binecuvântată cu un altul. Există arbori sacri și apă vrăjită Peste tot în Punjab.”

Hana e tăcută. El cunoaște adâncul întunericului din ea, lipsa copilului și lipsa credinței. Mereu o cheamă spre el de pe marginea câmpiilor ei de tristețe. Un copil pierdut. Un tată pierdut.

— Și eu am pierdut pe cineva care mi-a fost ca un tată, spune el. Dar ea știe că acest bărbat de lângă ea este unul dintre cei fermecați, care a crescut detașat de toate, și deci își poate muta credința dintr-un loc într-altul, poate înlocui o pierdere. Există oameni pe care nedreptatea îi distruge și alții pe care nu. Dacă îl întreabă, el îi va spune că duce o viață bună – fratele lui în închisoare, prietenii aruncați în aer, iar el riscându-și zilnic viața în acest război.

În ciuda bunătății lor, acești oameni erau teribil de nedrepti. El putea sta toată ziua într-o groapă de lut demontând o bombă care-l putea ucide în orice moment, se putea întoarce acasă de la înmormântarea unui coleg genist, cu spiritul întristat; însă oricare ar fi fost încercările prin care trecea, întotdeauna găsea o soluție și un drum spre lumină, în schimb ea nu zărea nici o lumină. Pentru el existau diversele căi ale destinului, iar la templul din Amritsar[52] toate credințele și clasele sociale erau binevenite și așezate împreună la masă.

Ei însăși i s-ar îngădui să aștearnă bani sau o floare pe pânza întinsă pe podea, și apoi să se alăture la măreața, continua cântare.

Își dorea acest lucru. Închiderea ei era o tristețe a firii. El însuși îi îngăduia să intre pe oricare dintre cele treisprezece porți ale firii lui, dar ea știa că dacă el s-ar afla în pericol, nu s-ar întoarce niciodată spre ea. Ar crea în jurul său un spațiu și s-ar concentra. Aceasta era arta lui. Sikh-ii, spusese, erau străluciți în chestii tehnice. „Avem o apropiere mistică... cum se cheamă?” „Afinitate.” „Da, o afinitate cu mașinăriile de orice fel.”

Rămânea pierdut, departe de ei ore în șir, cu ritmul muzicii din radioul cu căști bătându-i întruna în frunte și intrându-i prin păr. Ea nu credea că i s-ar fi putut dăruia cu totul, că i-ar fi putut fi iubită. El călătorea cu o viteză care-i permitea să înlocuiască orice pierdere. Așa era firea lui. Fata nu voia să-i judece acest fel de-a fi. Ce drept avea. Kip ieșind din cort în fiecare dimineață, cu geanta atârnată de umărul stâng și urmând cărarea ce se îndepărta de vila San Girolamo. În fiecare dimineață îl urmărea cu privirea, zărindu-i prospețimea cu care se deschidea spre lume, poate pentru ultima oară. După câteva minute el își ridică ochii spre chiparoșii sfâșiați de schije, ale căror ramuri mijlocii fuseseră rupte în bombardamente. Pliniu trebuie să fi umblat pe o cărare ca aceasta, sau Stendhal, fiindcă episoade din Mănăstirea din Parma s-au petrecut și în acest colț de lume.

Kip privea în sus, arcul înalților arbori răniți deasupra sa, cărarea medievală stându-i înaintea, iar el, un tânăr având cea mai stranie profesie inventată de acest secol, un genist, un inginer militar care detectează și dezamorsează mine. În fiecare dimineață ieșea din cort, se îmbăia și se îmbrăca în grădină, și se îndepărta de vilă și împrejurimile ei, fără măcar să intre înăuntru – poate doar cu o fluturare a mâinii dacă o zărea – ca și cum cuvintele, umanitatea, l-ar zăpăci, ar intra, ca sângele, în mașinăria pe care trebuia s-o înțeleagă. Îl vedea la patruzeci de metri de casă, printr-o deschizătură a cărării.

Acesta era momentul când îi lăsa pe toți în urmă. Clipa în care podul mișcător se închidea în urma cavalerului, iar el rămânea singur, numai cu pacea propriului său talent riguros. La Siena fata văzuse o pictură murală. O frescă a orașului. La câțiva metri în afara zidurilor orașului, Vopseaua artistului se stinsese, așa încât nici măcar trăinicia artei nu-i putea oferi o livadă îndepărtată călătorului care părăsea cetatea. Acolo, către o astfel de depărtare, se ducea Kip în timpul zilei. În fiecare dimineață pășea afară din tabloul pictat, îndreptându-se spre umbrele întunecate ale haosului. Cavalerul. Sfântul războinic. Ea vedea uniforma kaki licărind printre chiparoși. Englezul îl numise fato profugus – fugar al soartei. Ea ghicise că aceste zile începeau pentru el cu plăcerea de a-și înălța privirea către arbori.

ÎI ADUSESERĂ PE GENIȘTI LA NEAPOLE LA ÎNCEPUTUL lui octombrie 1943, alegându-i pe cei mai buni din unitățile de ingineri militari aflate deja în sudul Italiei, Kip printre cei treizeci de soldați aduși în orașul minat.

În campania italiană, germanii au plănuit una dintre cele mai strălucite și teribile retrageri din istorie. Înaintarea trupelor aliate, care ar fi trebuit să se încheie într-o lună, a durat un an. În drumul lor au fost întâmpinați de flăcări.

Geniștii călătoreau pe apărătoarele de la roțile camioanelor în timpul mișcărilor de trupe, ochii lor atenți căutând urme de săpături proaspete, care ar fi semnalat prezența unor mine de teren, sau mine de sticlă sau mine-pantof. Înaintarea imposibil de înceată. Mai spre nord, sus în munți, trupe de partizani ale grupurilor comuniste Garibaldi, purtând banderole roșii ca semn de recunoaștere, așezau la rândul lor mine pe drumuri; acestea explodau când camioanele germane treceau pe deasupra lor.

Amploarea plasării de mine în Italia și Africa de Nord nu poate fi imaginată. La răscrucea de drumuri Kismaayo-Afmadu au fost găsite două sute șazeci de mine. Trei sute în zona podului de peste râul Omo. Pe 30 iunie 1941, geniștii sud-africani au așezat două mii șapte sute de mine de tip Mark II la Mersa Matruh într-o singură zi. Patru luni mai târziu, englezii au curățat șapte mii opt sute șase mine din Mersa Matruh și le-au plasat în altă parte.

Au fost fabricate mine din orice. Țevi galvanizate de patruzeci de centimetri erau umplute cu materii explozive și așezate de-a lungul rutelor militare. Mine în cutii de lemn erau lăsate prin case. Mine tubulare erau umplute cu fulmicoton, fărâme de metal și cuie. Geniștii sud-africani băgau fier și fulmicoton în canistre de douăzeci de litri care puteau apoi distruge chiar și vehicule blindate.

Cel mai rău era în orașe. Unități de dezamorsare, instruite superficial, erau trimise de la Cairo sau Alexandria. Divizia a optsprezecea a devenit celebră. În trei săptămâni în octombrie 1941 au dezamorsat o mie patru sute trei de bombe foarte periculoase.

În Italia a fost mai rău decât în Africa, detonatoarele cu mecanisme de ceasornic cumplit de sofisticate, dispozitivele activate cu arc diferite de tehnologia germană în care unitățile fuseseră instruite. Geniștii care intrau în orașe străbăteau bulevarde de-a lungul cărora cadavre atârnavă de copaci sau de balcoanele clădirilor. Germanii răspundeau adesea prin a omorî zece italieni pentru fiecare german ucis. Unele dintre cadavrele atârnavă erau minate și trebuiau detonate în aer.

Germanii au evacuat orașul Neapole pe 1 octombrie 1943. În timpul unui raid al trupelor aliate din luna anterioară, sute de locuitori părăsiseră orașul și se adăpostiseră în peșterile din afara sa. La retragerea lor, germanii au bombardat intrările peșterilor, închizându-i pe acei oameni în subterană. O epidemie de tifos s-a declanșat. În Port, vasele scufundate au fost minate din nou sub apă.

Cei treizeci de geniști au intrat într-un oraș plin de capcane. Erau bombe cu acțiune întârziată, tencuite în zidurile clădirilor publice. Aproape fiecare vehicul era minat. Geniștii deveniră permanent suspicioși față de orice obiect așezat la întâmplare într-o încăpere. Nu aveau încredere în nimic din ce vedeau pe o masă dacă nu era îndreptat „spre ora patru”. Ani de zile după terminarea războiului, un genist tot mai pune pe masă un stilou așezându-l cu vârful mai gros îndreptat spre ora patru.

Neapole a continuat să fie zonă de război timp de șase săptămâni, iar Kip s-a aflat acolo cu unitatea sa pe întreaga perioadă. După două săptămâni i-au descoperit pe cetățenii închiși în peșteri. Cu pielea înnegrită de excremente și

tifos. Procesiunea lor de întoarcere în oraș, către spitalele sale, a fost un alai de fantome.

După patru zile poșta centrală a sărit în aer, și șaptezeci și două de persoane au fost ucise sau rănite. Cea mai bogată colecție de cronici medievale din Europa arsese deja, în arhivele orașului.

Pe douăzeci octombrie, cu trei zile înainte de re-nectarea curentului electric în oraș, s-a predat un german. A spus autorităților că mii de bombe, ascunse în zona portului, fuseseră atașate la circuitul electric amortit. În momentul redeschiderii curentului, orașul urma să fie mistuit de flăcări. A fost interogată de mai mult de șapte ori, folosindu-se diverse trepte de tact și forță – la capătul cărora autoritățile încă nu erau sigure despre confesiunea lui. De data aceasta o întreagă zonă a orașului a fost evacuată. Copii și bătrâni, oameni aproape morți, femei însărcinate, cei scoși din peșteri, animale, vehicule valoroase, soldați răniți de prin spitale, pacienți cu boli psihice, preoți și călugări și măicuțe de prin mănăstiri. În amurgul zilei de 22 octombrie 1943, mai rămăseseră în oraș doar doisprezece geniști.

Curentul electric avea să fie deschis la ora trei în după-amiaza zilei următoare. Niciunul dintre geniști nu mai fusese într-un oraș părăsit înainte, iar acestea aveau să fie cele mai stranii și mai tulburătoare ore din viața lor.

Furtuni se prăvălesc seara asupra Toscanei. Fulgerul biciuie orice metal sau turlă înălțată deasupra priveliștii. Kip se întoarce întotdeauna la vilă, pe cărarea gălbuie dintre chiparoși, pe la șapte seara, de obicei ora la care se pornește tunetul, dacă se apropie într-adevăr vreo furtună. O experiență medievală.

Se pare că lui îi plac asemenea deprinderi meteorologice. Ea sau Caravaggio îi zăresc silueta în depărtare, oprindu-se în drumul spre casă să privească înapoi peste vale, să vadă cât de departe în urma lui e ploaia. Hana și Caravaggio intră în casă. Kip își continuă marșul de aproape un kilometru, la deal, pe cărarea care se unduiește ușor spre dreapta și apoi ușor spre stânga. Doar sunetul bocancilor lui pe pietriș. Vântul îl ajunge în rafale, suflând printre chiparoși dintr-o parte, făcându-i să se aplece, iar lui intrându-i în mânecile de la cămașă.

În următoarele zece minute mărșăluiește fără a ști niciodată sigur dacă ploaia îl va ajunge sau nu din urmă. De obicei o aude înainte de a o simți, un răpăit pe iarba uscată, pe frunzele de măslin. Dar deocamdată pășește prin largul vânt răcoros al dealului, în prima linie a furtunii.

Dacă ploaia îl prinde înainte de a ajunge la vilă, continuă să meargă în același pas, își aruncă pelerina de cauciuc peste raniță și mărșăluiește acoperit de ea.

Din cortul lui aude glasul pur al tunetului. Pocnete ascuțite deasupra, un huruit de trăsură când tunetul se pierde în munți. Raza subită a unui fulger prin peretele cortului, întotdeauna, i se pare, mai strălucitoare decât lumina soarelui, o scânteiere de fosfor tăcut, ceva ca un mecanism, ceva având de-a face cu noul cuvânt pe care l-a auzit în sălile de instrucție și la radio, cuvântul „nuclear”. În cort își desface turbanul ud, își usucă părul și își înfășoară un alt turban în jurul capului.

Furtuna se prăvălește dinspre Piemont spre sud și spre est. Fulgerele cad peste turlile micuțelor capele din munte ale căror picturi reproduc Calea Crucii sau Misterele Rozariilor. În orășelele Varese și Varallo fulgerul luminează siluete de teracotă mai înalte decât statura unui om, sculptate în secolul al șaptesprezecelea, reproducând scene biblice. Brațele legate ale osânditului Cristos întinse către spate, biciul căzând, câinele urlând, trei soldați în următorul tablou al capelei, înălțând crucea către norii pictați.

Vila San Girolamo, situată unde e, simte și ea biciul luminos al fulgerului – holurile întunecate, încăperea unde zace englezul, bucătăria în care Hana face focul, capela bombardată – toate se aprind dintr-o dată, lipsite de orice umbră. În timpul unor asemenea furtuni, Kip pășește fără frică pe sub arbori, prin colțul lui de grădină, pericolul de a fi ucis de fulger fiind patetic de mărunț în comparație cu riscul traiului său de zi cu zi.

Naivele imagini catolice din acele altare montane pe care le-a văzut îl însoțesc în semiântuneric, în timp ce numără secunde dintre fulger și tunet. Poate că această vilă formează un tablou asemănător, ei patru în mișcarea lor separată, luminați pentru o clipă, aruncați cu ironie în fresca acestui război.

Cei doisprezece geniști rămași la Neapole s-au răspândit prin oraș. Toată noaptea s-au strecurat prin tuneluri închise, au coborât în țevile de canalizare, căutând fire detonatoare care ar fi putut fi legate de generatoarele centrale. Vor fi evacuați la două după-amiaza, cu o oră înainte de deschiderea curentului electric.

Un oraș de doisprezece inși. Fiecare într-o zonă diferită. Unul la generator, unul la rezervor, continuând scufundările – autoritățile sunt convinse că cea mai mare distrugere ar fi provocată de inundație. Cum se minează un oraș. E cumplit mai ales din cauza tăcerii. Singurul lucru ținând de lumea oamenilor pe care îl aud e lătratul câinilor și cântecul păsărilor, venind dinspre ferestrele apartamentelor de deasupra străzilor. Când sosește clipa, se va duce într-una dintre odăile în care e o pasăre. O fărâșă umană în acest vid. Trece pe lângă Muzeul Arheologic Național, unde se află rămășițe de la Pompei și Herculaneum. A văzut câinele antic împietrit în cenușă albă.

Lanternă purpurie de genist legată de brațul lui stâng e aprinsă în timp ce el merge, singura sursă de lumină de pe Strada Carbonara. E istovit după o noapte de căutări, iar acum nu prea mai e nimic de făcut. Fiecare dintre ei are un aparat de transmisie, dar acesta nu poate fi folosit decât în cazul vreunei descoperiri urgente. Cumplită tăcere din curțile goale și din jurul fântânilor secate îl obosește cel mai mult.

La unu după-amiaza își croiește drum spre biserica bombardată San Giovanni a Carbonara, unde știe că se află o capelă a Sfintelor Rozarii. Trecea prin biserică cu câteva seri în urmă când, dintr-o dată, fulgerul umpluse beznă, iar el zărise înaltele siluete umane din tabloul sculptat. Un înger și o femeie într-un dormitor. Întunericul ascunsese scurta scenă, iar el rămăsese într-o strană așteptând, dar nu mai urmase nici o dezvoltare.

Ajunge acum în acel colț al bisericii în care se află statuile de teracotă a căror piele e pictată în culoarea oamenilor albi. Scena înfățișează un dormitor în care o femeie stă de vorbă cu un înger. Părul ei brun și ondulat se ivește de

sub pelerina largă, albastră, degetele de la mâna ei stângă ating osul pieptului. Când înaintează în încăpere își dă seama că toate depășesc statura unui om. Capul lui nu ajunge decât până la umărul femeii. Brațul înălțat al îngerului atinge o înălțime de patru metri. Totuși, lui Kip îi țin de urât. E o încăpere locuită, iar el pășește în cercul discuției acestor ființe care înfățișează vreo poveste despre omenire și paradis.

Își lasă sacul de pe umăr și privește către pat. Vrea să se întindă pe el, ezitând numai datorită prezenței îngerului. Deja a dat un ocol trupului eteric și a observat becurile prăfuite atașate de spatele său, dedesubtul aripilor mtunecate, și știe că, împotriva voinței sale, n-ar putea dormi liniștit în prezența unei asemenea creaturi. Trei perechi de conduri, printr-o subtilitate a creatorului scenei, se ivesc de sub pat. Ceasul e în jur de unu și patruzeci.

El își întinde pelerina pe podea, își netezește sacul ca pe o pernă și se întinde pe piatră. Aproape toată copilăria lui, în Lahore, a dormit pe o rogojină întinsă pe podeaua dormitorului său. Și de fapt nu s-a putut niciodată obișnui cu paturile din Occident. O rogojină de paie și o pernă cu aer e tot ce folosește în cortul său, în timp ce în Anglia, pe când stătea la lordul Suffolk, se afunda chinuit de claustrofobie în coca moale a unei saltele și stătea acolo întins, captiv și treaz până ce se furișea să doarmă pe covor.

Se întinde lângă pat. Și pantofii, observă, sunt mai mari decât în realitate. Picioarele amazoanelor se strecoară în ei. Deasupra capului său, brațul drept al femeii înălțat într-un gest șovăitor. Dincolo de picioarele lui, îngerul. Curând, unul dintre geniști va deschide curentul electric al orașului, iar dacă va sări în aer o va face în compania acestor două ființe. Vor muri sau vor fi în siguranță. Nu mai e nimic de făcut, oricum. A stat treaz toată noaptea într-o ultimă căutare a unor depozite secrete de dinamită sau a detonatoarelor cu ceas. Zidurile se vor fărâmița în jurul lui, sau va păși printr-un oraș al luminii. Cel puțin și-a găsit aceste figuri părintești. Se poate relaxa în mijlocul acestei conversații mimate.

Își ține mâinile sub cap, citind pe fața îngerului o nouă asprime, pe care n-o observase mai înainte. Floarea albă pe care o ține în mână l-a păcălit. Și îngerul este un luptător, în mijlocul acestui șir de gânduri ochii i se închid și se lasă cucerit de propria sa osteneală.

E întins cu un zâmbet pe față, ca și cum ar fi ușurat că în sfârșit poate să doarmă, că își permite un asemenea lux. Palma de la mâna stângă în jos, lipită de beton. Culoarea turbanului său oglindește nuanța gulerului de dantelă de la gâtul Mariei.

La picioarele ei mărunțul genist indian în uniformă, alături de șase conduri. Timpul pare a nu exista aici. Toți și-au ales poziția cea mai comodă, pentru a uita de trecerea timpului. Astfel vom fi pomeniți de ceilalți. Într-un asemenea confort surâzător, având deplină încredere în cele din jur. Acum, cu Kip la picioarele celor două statui, scena sugerează o dezbatere cu privire la soarta lui. Brațul de teracotă ridicat – o amânare a execuției, promisiunea unui viitor măreț pentru acest adormit, copilăros, născut prin străini. Cei trei aproape de clipa unei decizii, al unui acord.

Sub stratul subțire de praf fața îngerului radiază o puternică bucurie. Atașate de spatele său sunt cele șase becuri, din care două sunt arse. Dar, în ciuda acestui fapt, miracolul electricității îi luminează brusc aripile de dedesubt, așa încât roșul lor sângeriu și albastrul și auriul amintind de culoarea câmpurilor de muștar strălucesc înviate în după-amiaza târzie.

ORIUNDE AR FI ACUM, ÎN VIITOR, HANA CUNOAȘTE traiectoria pe care trupul lui Kip a urmat-o ieșind din viața ei. Mintea ei o reface. Cărarea pe care și-a tăiat-o printre ei. Când s-a transformat într-o stâncă de tăcere în mijlocul lor. Își amintește fiecare clipă din acea zi de august – cum era cerul, lucrurile de pe masă, dinaintea ei, întunecându-se sub tunet.

Îl vede pe câmp, cu mâinile încleștate peste cap, apoi își dă seama că nu e un gest de durere, ci din nevoia de a-și ține căștile strâns lângă creier. E la treizeci de metri de ea, pe câmpul de mai jos, când aude un urlet ieșind din trupul lui, dinspre el care niciodată nu-și înălțase vocea printre ei. Apoi cade în genunchi, ca și cum ar fi fost desfăcut în bucăți. Stă așa și apoi se ridică încet și se îndreaptă în diagonală spre cort, intră și închide după el foaia de la intrare. Un trosnet uscat de tunet, și ea își vede brațele întunecându-se.

Kip se ivește din cort cu pușca. Intră în vila San Girolamo și trece pe lângă ea, mișcându-se ca o bilă de oțel într-un joc mecanic dintr-un parc de distracții, peste prag și în sus pe scări, trei trepte deodată, respirând ca un metronom, bușind cu botul ghetelor în fața verticală a scărilor. Îi aude pașii de-a lungul coridorului în timp ce ea rămâne mai departe așezată la masa din bucătărie, în fața ei cartea, creionul, aceste obiecte încremenite și întunecate de umbra dinainte de furtună.

El intră în dormitor. Se oprește la piciorul patului în care zace pacientul englez.

Salut, genistule.

Patul puștii îi e lipit de piept, cureaua întinsă peste brațul îndoit, formând un triunghi.

Ce s-a întâmplat afară?

Kip arată ca un condamnat, desprins de lume, fața lui brună plângând. Trupul se răsucesc și el trage un foc înspre vechea fântână și tencuiala se sfărâmă scuipând praf pe pat. Se întoarce din nou, așa încât pușca e îndreptată spre englez. Începe să tremure, și apoi încearcă din toate puterile să se stăpânească.

Lasă pușca jos, Kip.

Se izbește cu spatele de zid și se oprește din tremurat. Pulbere de mortar prin aer în jurul lor.

Am stat aici la piciorul patului tău și te-am ascultat, Unchiule. Toate lunile astea. Și am făcut asta și când am fost copil, același lucru. Am crezut că mă pot împlini cu ceea ce m-ș. Învățau cei mai în vârstă decât mine. Am crezut că pot duce mai departe acea înțelepciune, schimbând-o încet-încet, dar în orice caz purtând-o dincolo de mine și dând-o mai departe altuia.

Am crescut printre tradițiile din patria mea, dar mai târziu, mult mai ades, cu cele din patria ta. Din plăpânda ta insulă albă care, cu obiceiurile ei și manierele și cărțile și perfecții și logica ei a convertit cumva întreaga lume. Ați

ajuns să simbolizați precizia în comportament. Știam că dacă ridicam cana de ceai cu degetul care nu trebuia aveam să fiu proscris. Dacă greșeam nodul de la cravată, eram afară. Oare numai flota pe care ați avut-o v-a dat o asemenea putere? Oare, așa cum spunea fratele meu, s-a întâmplat fiindcă aveți cronici și teascuri de tipărit?

Voi și pe urmă americanii ne-ați convertit. Cu regulile voastre misionare. Și soldații indieni și-au dat viețile ca niște eroi pentru a fi pukkah[53]. Purtați războaie ca și cum ar fi jocuri de crichet. Cum ați reușit să ne prostiți până acum? Uite... ascultă ce au făcut ai voștri.

Își aruncă pușca pe pat și se apropie de englez. Radioul e la el, atârnat de centură. Îl desprinde și pune căștile peste capul înnegrit al pacientului, care tresare de durerea pielii capului. Dar genistul lasă căștile acolo. Apoi se retrage și își ia pușca. O vede pe Hana la ușă.

O bombă. Apoi alta. Hiroshima. Nagasaki.

Își îndreaptă pușca spre firidă. Șoimul de pe cerul văii pare a pluti intenționat în V-ul catarii. Dacă își închide ochii, vede străzile Asiei pline de flăcări. Văpaia se rostogolește peste orașe ca o hartă spulberată, uraganul de căldură ofilind trupurile care-i ies în cale, umbre de oameni umplând deodată aerul. Acest cutremur al înțelepciunii occidentale.

Se uită la pacientul englez, cu căștile pe cap, cu privirea îndreptată înăuntru, ascultând. Cătarea puștii alunecă în jos peste nasul subțire până la mărul lui Adam, deasupra claviculei. Kip își oprește respirația. Postat corect, în unghiuri drepte față de pușca Enfield. Fără un fior.

Apoi privirea englezului se înalță din nou spre el.

Genistule.

Caravaggio intră în cameră și se întinde spre el, iar Kip îl împunge cu patul puștii în coaste. O lovitură a labei unei sălbăticiuni. Apoi, ca și cum ar fi făcut parte din aceeași mișcare, e înapoi în poziția sa nemișcată, în unghiuri drepte, poziția soldaților din plutoanele de execuție, învățată la instrucție prin diverse cazărmi din India și Anglia. Gâtul ars în cătare.

Kip, spune ceva.

Acum fața îi este un cuțit. Plânsul din șoc și groază acum e reținut, văzând tot, pe toți din jurul său, într-o lumină diferită. Noaptea poate să cadă între ei, ceața poate să se lase, și ochii negri ai tânărului bărbat tot ar străbate până la noul dușman care i se dezvăluise.

Mi-a spus fratele meu. Nu-ți întoarce niciodată spatele Europei. Cei care încheie acorduri. Cei care semnează contracte. Cei care întocmesc hărți. Niciodată să n-ai încredere în europeni, mi-a spus. Niciodată să nu dai mâna cu ei. Dar noi, ooh, noi ne lăsam ușor impresionați – de discursurile și medaliile și ceremoniile voastre. Ce am făcut în ultimii ani? Tâind, amorțind tentaculele ale răului. Pentru ce? Ca să se întâmple asta?

Ce să se întâmple? Dumnezeuule, spune-ne și nouă!

Vă las radioul să vă înghițiți lecția de istorie. Nu te mai mișca, Caravaggio. Toate acele discursuri despre civilizație făcute de regi și regine și președinți... vocile unei ordini atât de abstracte. Miroșiți-o. Ascultați la radio și

mirosiți tonul de sărbătoare din el. În patria mea, când un tată încalcă ce e drept, îl ucizi.

Voi nici nu știți cine este omul ăsta.

Cătarea puștii îndreptată fără șovăială spre gâtul ars. Apoi genistul o înalță către ochii omului.

Trage, spune Almasy.

Ochii genistului și ai pacientului se întâlnesc în încăperea aceasta întunecoasă în care se îmbulzește acum întreaga lume.

El face un semn de încuviințare spre genist.

Fă-o, spune liniștit.

Kip scoate încărcătorul puștii și-l prinde în cădere. Aruncă arma pe pat, un șarpe cu veninul scos. O vede pe Hana pe margine.

Omul ars își scoate căștile de pe cap și le așează încet înaintea sa. Apoi mâna lui stângă se întinde și smulge aparatul auditiv și îl lasă să cadă pe podea.

Fă-o, Kip. Nu mai vreau să aud nimic.

Își închide ochii. Alunecă în întuneric, departe de încăperea în care se află.

Genistul se sprijină de perete, cu brațele încrucișate, cu capul în jos. Caravaggio aude aerul sorbit și suflat pe nări, rapid și dur, ca un piston.

El nu e englez.

American, francez, nu-mi pasă. Când începi să distrugi rasele brune ale pământului, ești englez. Mai înainte Regele Leopold[54] al Belgiei, iar acum blestematul de Harry Truman din Statele Unite. Cu toții ați învățat de la englezi.

Nu. Nu el. Greșești. Dintre toți, el e probabil de partea ta.

El ar spune că nu contează, zice Hana.

Caravaggio se așează pe scaun. Întotdeauna, gândește el, stă pe scaunul ăsta. În odaie se aude cârâitul subțirel din căști, radioul încă vorbind cu vocea sa subacvatică. Nu poate suporta să se întoarcă și să se uite la genist, sau spre negura care e rochia Hanei. Știe că tânărul soldat are dreptate. Nu s-ar fi aruncat niciodată o asemenea bombă asupra unei nații albe.

Genistul iese din cameră, lăsându-i pe Caravaggio și pe Hana lângă pat. I-a părăsit pe cei trei în lumea lor, nu le mai e santinelă. În viitor, dacă și când pacientul englez va muri, Caravaggio și fata îl vor îngropa. Morții să-i îngroape pe morți. N-a știut niciodată sigur ce însemna această expresie. Aceste câteva cuvinte aspre din Biblie.

Vor îngropa totul, lăsând afară doar cartea. Trupul, așternuturile, hainele, pușca. În curând va fi singur cu Hana. Iar motivul pentru toate acestea, în aparatul de radio. Un eveniment cumplit, anunțat pe unde scurte. Un nou război. Moartea unei civilizații.

Noapte nemișcată. Aude șoimii nocturni, țipetele lor slabe, bufnetul surd al aripilor când se rotesc prin aer. Chiparoșii se înalță peste cortul lui, încremeniți în noaptea aceasta fără o adiere de vânt. El stă întins și privește în gol spre colțul întunecat al cortului. Când își închide ochii vede văpaia, oameni sărind în râuri sau rezervoare ca să scape de flacăra sau pala de căldură care

într-o clipă mistuie totul, tot ce au pe ei, pielea și părul, chiar și apa în care se aruncă. Geniala bombă purtată peste ocean de un avion, lăsând în urma ei luna înspre est, dusă către verdele arhipelag. Și aruncată.

Nu a mâncat nimic, nu a băut apă, nu poate să înghită nimic. Înainte de căderea serii a curățat cortul de toate obiectele militare, tot echipamentul de dezamorsare a bombelor, și-a scos toate tresele și decorațiile de pe uniformă, înainte de-a se culca și-a desfăcut turbanul și și-a pieptănat părul și apoi l-a strâns într-un coc în vârful capului și s-a întins pe spate, a privit lumina de pe pielea cortului risipindu-se încet, păstrând cât mai mult ultima scânteiere albăstruie a zilei, auzind căderea vântului în nemișcare și apoi urmărind ocolurile șoimilor după bătaia aripilor lor. Și toate sunetele plâpânde din aer.

Simte că toate vânturile din lume au fost supte spre Asia. Se îndepărtează de numeroasele bombe mărunte din cariera sa, îndreptându-se către o bombă, se pare, de mărimea unui oraș, atât de vastă încât cei vii pot privi moartea lumii dimprejurul lor. Nu știe nimic despre această armă. Dacă a fost un subit asalt de metal și explozie, sau dacă aerul în fierbere s-a năpustit peste și prin tot ce era viu și uman. Știe numai un lucru, simte că nu mai poate să se lase atins de nimic, nu poate să mănânce mâncarea și nici măcar să bea dintr-o băltoacă, așezat pe o bancă de piatră, pe terasă. Simte că nu poate să scoată un chibrit din geantă și să aprindă lampa, căci simte că lampa va aprinde totul înjur. În cort, înainte ca lumina să dispară, a scos fotografia familiei sale și s-a uitat la ea. Numele lui este Kirpal Singh și nu știe ce caută pe aici.

Acum stă sub copaci în arșița lui august, fără turban, purtând numai o kurta[55]. Nu are nimic în mâini, se plimbă doar pe lângă șirul de arbuști, cu picioarele goale în iarbă, sau pe piatra terasei, sau prin cenușa unui vechi foc de tabără. Trupul viu în lipsa lui de somn, înălțat pe marginea unei văi întinse a Europei.

DIMINEAȚA DEVREME ÎL VEDE ÎN PICIOARE, LÂNGĂ cort. În timpul nopții se uitase dacă se vedea vreo luminiță printre copaci. Fiecare dintre cei trei rămași în vilă mâncase singur în seara aceea, englezul nu se atinsese de nimic. Acum vede brațul genistului izbind, și peretii de pânză se prăbușesc ca o velă de corabie. El se răsuțește și se îndreaptă către casă, suie treptele spre terasă și dispore.

În capelă trece pe lângă stranele arse spre absidă unde, sub o prelată fixată de pământ cu crengi, se află motocicletă. Începe să tragă învelișul de pe vehicul. Se ghemuiește lângă motocicletă și începe să picure ulei peste roțițe și zimți.

Când Hana intră în capela fără acoperiș, îl găsește așezat acolo, rezemându-și spatele și capul de volan.

Kip.

Nu spune nimic, uitându-se prin ea.

Kip, sunt eu. Ce-am avut noi de-a face cu ceea ce s-a întâmplat?

El e o stâncă înaintea ei.

Ea îngenunchează ca să ajungă la nivelul lui și se apleacă spre el, cu o parte a capului lipită de pieptul lui, rămânând așa.

O inimă bătând.

Când nemișcarea lui nu se schimbă, ea se trage înapoi în genunchi.

Englezul mi-a citit odată ceva, dintr-o carte: „Iubirea e atât de mică încât poate să se strecoare prin ochiul unui ac.”

El se lasă pe o parte, îndepărtându-se de ea, fața oprindu-i-se la numai câțiva centimetri de o băltoacă cu apă de ploaie.

Un băiat și o fată.

În timp ce genistul își scotea motocicleta de sub prelată, Caravaggio se aplecă, rezemat de parapet, cu bărbia sprijinită în braț. Apoi simți că nu mai putea suporta atmosfera casei și se îndepărtă. Nu era acolo când genistul porni motocicleta și se așeză pe ea, în vreme ce motorul tușea și se îneca, viu dedesubtul lui, iar Hana stătea pe aproape.

Singh îi atinse brațul și lăsă motocicleta să ruleze la vale, și abia după aceea o porni de-a binelea.

La jumătatea cărării ce ducea spre poartă, Caravaggio îl aștepta, cărându-i pușca. Nici măcar n-o ridică într-un salut de formă către motocicletă când băiatul încetini, Caravaggio stând în mijlocul drumului. Caravaggio se apropie și îl prinse în brațe. O largă îmbrățișare. Genistul îi simți pentru prima dată pe piele țepii din barbă. Se simți supt, strâns în mușchii omului. „Va trebui să învăț cum să-ți duc dorul”, spuse Caravaggio. Apoi băiatul porni mai departe, iar Caravaggio se îndreptă spre casă.

MOTORUL IZBUCNI LA VIAȚĂ ÎN JURUL SĂU. FUMUL scuiat de motocicleta Triumf și praful și pietrișul mărunt se desprinseră plutind printre copaci. Motocicleta sări peste grătarul de la poartă și apoi șerpui afară din sat, trecând prin mirosul grădinilor de pe ambele părți ale drumului, lipite de pante într-un unghi înșelător.

Trupul lui alunecă în poziția cu care se obișnuise, cu pieptul paralel cu rezervorul de benzină, aproape atingându-l, cu brațele pe orizontală, în unghiul care oferea cea mai mică rezistență. O porni spre sud, evitând în întregime Florența. Prin Greve, spre Montevarchi și Ambra, orășelele ocolite de război și invazie. Apoi, când înaintea lui se ivi un alt șir de dealuri, începu să urce pe crestele lor, către Cortona.

Călătorea în direcția opusă invaziei, ca și cum ar fi deșirat ghemul războiului, drumul acum lipsit de încordarea armatelor. O luă numai pe căi cunoscute, zărind din depărtare orășelele-cetate care-i erau familiare. Stătea nemișcat călare pe Triumf, care ardea sub el în goana sa pe drumuri de țară. Nu avea multe la el, toate armele lăsate în urmă. Motocicleta se năpustea prin fiecare sat, fără a încetini pentru un loc anume sau pentru vreo amintire din război. Pământul se va clătina încolo și înapoi ca un bețiv, și va fi năruit ca o casă.

Fata îi deschise rucsacul. Găsi un pistol învelit într-o pânză îmbibată în ulei, așa încât mirosul i se răspândi când ea îl desfăcu. Periuță și pastă de dinți, desene în creion pe un caiet de notițe, inclusiv un portret al ei – o dată, când ea stătea pe terasă iar el privea în jos din camera englezului. Două turbane, o sticlă de amidon. O lanternă de genist, cu curelele ei de piele, de

purtat pe braț în cazuri de urgență. Apăsă pe buton și rucsacul se umplu de lumină purpurie.

În buzunarele de pe laturi găsi piese speciale de echipament pentru dezamorsarea bombelor, de care nu voi să se atingă. Înfășurat în altă bucățică de pânză era țărșul de metal pe care i-l dăduse ea, folosit în țara ei pentru a scurge siropul din scoarța arșarilor.

Din cortul prăbușit scoase la iveală un portret care trebuie să fi fost familia lui. Ținu fotografia în palmă. Un sikh și familia sa.

Un frate mai mare care avea numai unsprezece ani în această fotografie. Kip lângă el, la opt ani. Când a venit războiul, fratele meu s-a dus de partea oricui era împotriva englezilor.

Mai era un mic manual care conținea o hartă a diverselor tipuri de bombă. Și un desen al unui sfânt însoțit de un muzician.

Ea puse totul înapoi, cu excepția fotografiei pe care o ținu în mâna ei liberă. Duse rucsacul printre arbori, străbătu loggia și îl așeză în casă.

Cam o dată la o oră încetinea și se oprea, scuipa în ochelari și îi ștergea de praf cu mâneca de la cămașă. Se uita din nou pe hartă. Avea să se îndrepte spre Marea Adriatică, apoi spre sud. Majoritatea trupelor erau la granițele nordice.

Sui până la Cortona, învăluit în zumzăitul asurzitor al motorului. Conduse Triumful în sus pe treptele de la poarta unei biserici și apoi intră. O statuie se afla acolo, bandajată în schele. Voia să-i vadă mai de aproape fața, dar nu avea la el telescopul de la pușcă, iar trupul și-l simțea prea înțepenit pentru a sui pe barele de metal ale schelelor. Cutreieră pe sub statuie, ca un om care nu poate pătrunde în aerul intim al unei case. Coborî treptele bisericii cu motocicleta lângă el, și apoi o porni mai departe prin viile spulberate și se îndreptă spre Arezzo.

La Sansepolcro o luă pe un drum șerpuit dintre munți, intrând în negura lor, încât trebui să încetinească și să meargă cu viteza minimă. Bocea Trabaria. Îi era frig, dar nu-și permise să se gândească la asta. Într-un sfârșit, drumul se înălță deasupra albului de ceață, rămas în urmă ca un pat. Ocoli Urbino, unde germanii arseseră toți caii folosiți de trupele inamice. Luptaseră în regiunea aceasta timp de o lună; acum se strecură pe aici în câteva minute, recunoscând numai altarele Madonei Negre. Războiul făcuse toate orașele și târgurile să pară asemănătoare.

Coborî spre coastă. Până la Gabicce Mare, unde o văzuse pe Fecioară ivindu-se din valuri. Dormi pe deal, deasupra falezei și mării, aproape de locul unde fusese dusă statuia. Acela fu sfârșitul primei zile.

Dragă Clara – dragă Maman, Maman este un cuvânt franțuzesc, Clara un cuvânt rotund, sugerând dezmierdări, un nume propriu care poate fi chiar strigat în public. Ceva la fel de mângâietor și etern ca un șlep. Deși tu, în spirit, știi că încă mai ești o canoe. Poți întoarce o canoe și intra pe cursul unui pârâu într-o clipită. Încă independentă, încă reținută. Nu un șlep purtând răspunderea pentru toți cei din jurul tău. Asta e prima mea scrisoare de ani de zile, Clara, și nu mai sunt obișnuită cu tonul lor formal. Mi-am petrecut

ultimele luni locuind împreună cu alți trei inși, iar conversațiile noastre au fost domoale, întâmplătoare. Acum nu mai sunt obișnuită să vorbesc decât așa.

Suntem în anul 194- Și cât? Un moment, uit. Dar știi luna și ziua. O zi după ce am aflat de bombele aruncate în Japonia, încât pare a fi sfârșitul lumii. De acum înainte cred că ceea ce e personal va fi întotdeauna în luptă cu ceea ce e public. Dacă ne putem explica asta, ne putem explica orice.

Patrick a murit într-un porumbar în Franța. În Franța, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, se construiau porumbare enorme, mai mari decât majoritatea caselor. Arătau cam așa.

Linia orizontală pe care o vezi la o treime din distanța de sus până jos se numea poliță pentru șobolani – împiedica șobolanii să se suie până sus pe cărămidă, pentru ca porumbițele să fie în siguranță. Sigur ca un porumbar. Un loc sacru. Din multe puncte de vedere ca o biserică. Un loc plin de alinare. Patrick a murit într-un loc plin de alinare.

La cinci dimineața porni Triumful, iar roata din spate scuipe o trenă de pietriș. Era încă întuneric, încă nu putea să distingă marea în priveliștea de dincolo de faleză. Pentru drumul de aici către sud nu mai avea nici o hartă, dar putea să recunoască rutele militare și să urmeze conturul coastei. Când răsări soarele, putu să-și dubleze viteza, încă mai avea până să ajungă la râuri.

Pe la două după-amiaza trecu prin Ortona, unde geniștii așternuseră podurile Bailey, aproape înecându-se în mijlocul râului, pe furtună. Începu să plouă, și el se opri să-și pună o pelerină de cauciuc. Dădu un ocol motocicletei pe ploaie. Acum, în mișcare, sunetul din urechi i se schimbă. Un hșșș-hșșș înlocuind vuietul și urletul, apa azvârlită peste ghete de roata din față. Tot ce vedea prin ochelari era cenușiu. Nu voia să se gândească la Hana. În ciuda tăcerii din miezul zgomotului motocicletei, nu se gândi la ea.

Când fața ei apărea și-o ștergea din minte, trăgea de ghidon ca s-o ia într-o parte și să trebuiască să se concentreze. Dacă trebuia să aibă în minte cuvinte, n-aveau să fie ale ei; aveau să fie nume de pe harta Italiei, pe care o străbătea.

Simte că poartă trupul englezului cu el în această evadare. E așezat pe rezervorul de benzină cu fața la el, trupul negru înclăștat de al lui, privind spre trecut peste umărul lui, privind ținutul din care evadează, acel palat al străinilor care se pierde în depărtare pe dealul italian, și care nu va mai fi niciodată reconstruit. Iar vorbele mele ce le-am așezat în gura ta nu se vor mai desprinde de gura ta. Nici de gura urmașilor tăi. Nici de gura urmașilor urmașilor tăi.

Vocea pacientului englez cântă Isaia în urechea lui, ca în acea după-amiază când băiatul i-a povestit despre fața pictată pe tavanul capelei din Roma. „Sunt, desigur, o sută de chipuri ale lui Isaia. Într-o zi vei dori să-l vezi ca pe un bătrân – în sudul Franței, abațiile îl comemorează sub înfățișarea unui bătrân cu barbă, dar acea forță este încă acolo, în ochii lui.” Englezul intonase în odaia pictată. Iată, Domnul te va purta într-o puternică strânsoare, și se va îngriji de tine. Cu siguranță te va învăța și te va azvârli cu putere ca pe o minge într-un ținut întins.

Călătorea prin ploaia din ce în ce mai deasă. Fiindcă iubise fața de pe tavan, iubise și cuvintele. La fel cum se încrezuse în bărbatul ars și în pășunile de civilizație pe care le îngrijise. Isaia și Ieremia și Solomon se aflau în cartea de lângă patul omului ars, cartea lui sfântă, tot ceea ce iubise adunat și lipit în propria lui carte. I-o arătase genistului, și genistul spusese Și noi avem o Carte Sfântă.

Garnitura de cauciuc a ochelarilor se crăpase în ultimele luni, și ploaia începu acum să-i umple fiecare bulă de aer dinaintea ochilor. Ar merge mai departe fără ei, cu un hșșș-hșșș ca o mare permanentă în urechi, și cu trupul ghemuit, înțepenit, înghețat, încât nu mai rămânea decât o idee de căldură venind dinspre acest motor pe care îl încăleca atât de strâns, cu trena sa albă de stropi în timp ce străbătea satele ca o stea căzătoare, o viziune de o jumătate de secundă, timp în care îți puteai pune o dorință. Căci raiul se va risipi ca un fum, iar pământul va îmbătrâni și se va destrăma ca un veșmânt. Iar cei ce-l locuiesc vor pieri așijderea. Căci molia îi va roade cape un veșmânt, și viermii îi vor înghiți ca pe lână. O taină a deserturilor, de la Uweinat la Hiroshima.

Își scotea ochelarii la ieșirea din curbă, intrând pe podul de peste râul Ofanto. Și, cu mâna stângă în sus ținând ochelarii, începu să derapeze. Ii scăpă pe jos și domoli motocicleta, dar nu era pregătit pentru saltul peste buza de fier a podului, motocicleta aplecată spre dreapta sub el. Se trezi dintr-o dată alunecând cu ea pe pelicula de apă de ploaie din centrul podului, scânteii albastre de metal scrijelit zburându-i prin jurul brațelor și feței. Bucăți greoaie de tablă se desprinseseră și trecură pe lângă el. Apoi și el și motocicleta o luară spre stânga, podul nu avea balustrade, și se năpustiră mai departe, paraleli cu apa, el și motocicleta de-a curmezișul, brațele lui înălțate deasupra capului. Pelerina se desprinseseră de el, de tot ce era mașină și muritor, parte din elementul aer.

Motocicleta și soldatul încremeniră o clipă în văzduh, apoi plonjară în apă, trupul de metal între picioarele lui când se izbiră de suprafața ei, croindu-și o cărare albă prin ea, dispărând, ploaia pătrunzând și ea în râu. Te va azvârli cu putere ca pe o minge într-un ținut întins.

Cum a ajuns Patrick într-un porumbar, Clara? Cei din unitatea lui îl lăsaseră acolo, ars și rănit. Așa de ars încât nasturii de la cămașă ajunseseră să-i fie parte din piele, parte din pieptul lui drag. Pe care l-am sărutat și pe care l-ai sărutat. Și cum a putut să fie ars tatăl meu? El care se putea răsuci ca un tipar, sau precum canoa ta, ca vrăjit, dispărând din lumea reală. În dulcea și complicata lui inocență. Era cel mai nevorbitor dintre bărbați, și mă uimește întruna faptul că l-au plăcut femeile. De obicei ne place să avem un bărbat vorbitor în jurul nostru. Noi suntem cele raționale, cele înțelepte, pe când el era adesea pierdut, nesigur, nedezvăluit.

Era un bărbat ars și eu eram infirmieră și l-aș fi putut îngriji. Înțelegeți tristețea geografiei? L-aș fi putut salva sau cel puțin aș fi putut sta cu el până la sfârșit. Știi foarte multe despre arsuri. Câtă vreme a stat el singur cu porumbețele și șobolanii? Cu ultimele picături de sânge și viață în el? Porumbei deasupra lui. Fâlfăitul lor când băteau din aripi în jurul lui. Neputând să

doarmă pe întuneric. Întotdeauna a urât întunericul. Și a fost singur, fără rudă sau iubită.

M-am săturat de Europa, Clara. Vreau să vin acasă. La căsuța ta și stânca trandafirie din Golful Georgian. Voi lua un autobuz până la Parry Sound. Și, de pe țârm, îți voi trimite un mesaj pe unde scurte către Pancakes. Și te voi aștepta, voi aștepta să-ți zăresc silueta într-o canoe, sosind să mă salvezi din acest loc spre care am plecat cu toții, trădându-te. Cum ai ajuns atât de înțeleaptă? Cum ai ajuns atât de hotărâtă? Cum de nu te-ai lăsat înșelată, ca noi? Tu care erai așa de însetată de plăceri, și care ai ajuns așa de înțeleaptă. Cea mai pură dintre noi, fructul cel mai întunecat, frunza cea mai verde.

Hana.

Capul dezgolit al genistului se ivește din apă, iar el soarbe lacom tot aerul de deasupra râului.

Caravaggio a făcut un pod dintr-o singură sfoară de cânepă până la acoperișul vilei vecine. La capătul ăsta e legată în jurul brâului statuii lui Demetrios și fixată de fântână. Sfoara e numai cu o idee mai înaltă decât vârful celor doi măslini din traiectoria ei. Dacă își pierde echilibrul are să se prăbușească în brațele aspre și prăfuite ale măslinului.

Pășește pe frânghie, picioarele lui în ciorapi încleștând cânepa. Cât e de valoroasă statuia aia? a întrebat-o pe Hana o dată, într-o doară, iar ea i-a răspuns că îi spusese ei pacientul englez că toate statuile lui Demetrios sunt lipsite de valoare.

Ea lipește plicul și se ridică, traversează camera să închidă fereastra, și în aceeași clipă fulgerul străbate valea, îl vede pe Caravaggio în plin aer, la mijlocul frânghiei care trece peste valea așternută ca o adâncă cicatrice alături de vilă. Rămâne nemișcată ca într-un vis de-al ei, apoi se suie în firida de la geam și se așează acolo, privind.

De câte ori cade fulgerul, ploaia încremenește în noaptea luminată subit. Fata zărește ulii șorecari azvârliți prin aer, și se uită după Caravaggio.

El se află la jumătatea drumului când miroase ploaia, care începe apoi să-i picure peste tot trupul, agățându-se de el, și într-o clipă hainele îi sunt mai grele.

Ea își întinde mâinile făcute căuș afară, pe fereastră, și își piaptână ploaia prin păr.

Vila se cufundă în întuneric. Pe culoar, lângă dormitorul pacientului englez, arde ultima lumânare, încă vie în noapte.

De câte ori își deschide ochii din somn, vede vechea lumină galbenă pâlپând.

Acum lumea e pentru el lipsită de orice sunet, și chiar lumina îi pare a fi ceva inutil. Dimineața îi va spune fetei că nu mai vrea ca lumânarea să-i vegheze somnul.

Pe la trei noaptea simte o prezență în cameră. Vede, în pulsul unei clipe, o siluetă la piciorul patului, lipită de perete sau poate pictată pe el, nu prea ușor de distins în umbra frunzișului de dincolo de lumânare. El murmură ceva, un lucru pe care dorise să-l spună, dar îi răspunde doar tăcerea, iar silueta

scundă, cafenie, care poate e numai o umbră a nopții, rămâne nemișcată. Un plop. Un bărbat cu pene. O siluetă înotătoare. Și nu va mai avea norocul, gândește el, să mai vorbească cu tânărul genist.

În orice caz, rămâne treaz în noaptea aceasta, să vadă dacă silueta se va apropia de el. Ignorând tableta care îi ia durerea, va sta treaz până ce lumina se va stinge și mirosul fumului de lumânare se va răsfire prin odaia lui, spre camera fetei puțin mai încolo pe culoar. Dacă silueta se va întoarce, va avea vopsea pe spate, unde s-a rezemat, în jalea sa, de arborii pictați. Când se va stinge lumina, va putea vedea toate acestea.

Mâna lui se întinde încet și atinge cartea și se întoarce înapoi pe pieptul întunecat. Nimic nu mai mișcă în odaie.

UNDE SE AFLĂ EL ACUM, GÂNDINDU-SE LA EA? DUPĂ atâția ani. O piatră a istoriei azvârlită peste apă, săltând astfel încât și ea și el îmbătrânesc înainte să atingă din nou suprafața apei și apoi să se scufunde.

Unde stă așezat în grădina lui, gândindu-se din nou că ar trebui să intre în casă și să scrie o scrisoare, sau să se ducă într-o zi la poștă, să completeze un formular și să încerce să-i telefoneze în țara ei. E tocmai grădina asta, acest petic pătrat de iarbă tăiată și uscată, aceasta îl împinge înapoi către lunile petrecute cu Hana și Caravaggio și pacientul englez la nord de Florența, în vila San Girolamo. E doctor, are doi copii și o nevastă surzătoare. E în permanență ocupat în acest oraș. La șase după-amiaza își scoate halatul alb de laborator. Dedesubt poartă pantaloni închiși la culoare și o cămașă cu mâneci scurte. Închide clinica unde toate hârtiile stau sub greutatea de diverse tipuri – pietre, călimări, un camion de jucărie cu care fiul lui nu se mai joacă – pentru a nu fi risipite de suflul ventilatorului. Se suie pe bicicletă și pedalează cei șase kilometri până acasă, prin bazar. De câte ori e posibil, își îndreaptă bicicleta spre partea umbră a străzii. A atins o vârstă la care, își dă dintr-o dată seama, soarele Indiei îl istovește.

Alunecă pe sub sălciile de pe malul canalului și apoi oprește lângă un mic mănunchi de case, își scoate clamele cu care-și prinde pantalonii când merge pe bicicletă ca să nu-i murdărească și își cară bicicleta pe scări în jos, până la mărunta grădină pe care a plantat-o soția lui.

Și ceva în această seară a scos piatra din apă și a lăsat-o să se întoarcă prin aer către micul orașel de munte din Italia. Poate a fost arsura făcută de o substanță chimică pe brațul fetei pe care a tratat-o azi. Sau scara de piatră pe treptele căreia buruieni brune creșteau înfocate, își ducea sus bicicleta și ajunsese pe la jumătatea scării când și-a adus aminte. Asta fusese în drum spre clinică, așa încât șirul amintirii a fost amânat când a ajuns la lucru și s-a lansat în șapte ore neîntrerupte, pline de pacienți și treburi administrative. Sau s-ar fi putut să fie arsura de pe brațul tinerei fete.

Stă așezat în grădină. Se uită la Hana, cu părul mai lung, în țara ei. Și ea ce face? O vede mereu, fața ei și trupul, dar nu-i știe profesia sau situația, deși îi vede reacțiile față de cei din jur, cum se apleacă spre copii, o ușă albă de frigider în spatele ei, iar pe fundal vagoane tăcute de tramvai. Este un dar limitat care i-a fost dat cumva, ca și cum ochiul unui aparat de filmat ar dezvălui-o, dar numai pe ea și numai în tăcere. Nu poate desluși grupul prin

care se mișcă, sau judecata ei; nu distinge decât felul ei de-a fi, lungimea părului întunecat, care îi cade iar și iar în ochi.

Întotdeauna, își dă acum seama, ea va avea o față serioasă. A trecut de la o tânără femeie la înfățișarea angulară a unei regine, o ființă care și-a alcătuit singură imaginea din dorința de a fi un anumit tip de persoană, încă îi mai place acest lucru la ea. Inteligența ei, faptul că nu a moștenit această înfățișare sau acea frumusețe, ci ele au fost ceva căutat, ceva care îi va oglindi întotdeauna stadiul actual al caracterului. Se pare că, o dată la o lună sau două, o vede în acest fel, ca și cum aceste clipe de revelație ar fi o continuare a scrisorilor pe care ea i le-a scris timp de un an, neprimind nici un răspuns, până ce a încetat să le mai trimită, respinsă de tăcerea lui. Țasta e felul lui de-a fi, bănuia el.

Acum mai sunt aceste impulsuri de-a vorbi cu ea în timpul unei mese și de a se întoarce la acele clipe în care erau cel mai apropiați, în cort sau în odaia pacientului englez, ambele locuri domolind involburatul râu al depărtării dintre ei. Retrăind acele vremuri, e la fel de fascinat de el însuși pe cât e de fascinat de ea – copilăros și aprins, brațul lui ager arcuindu-se peste distanța până la fata de care s-a îndrăgostit. Ghetele lui ude sunt lăsate lângă ușa italiană, cu șireturile înnodate unul de celălalt, brațul lui se întinde spre umărul ei, mai e silueta întinsă pe pat.

În timpul zilei își privește fiica luptându-se cu tacâmurile, încercând să țină marile arme în mânuțele ei. La această masă, toate mâinile sunt brune. Se mișcă cu ușurință prin deprinderile și obiceiurile lor. Iar soția lui i-a învățat pe toți un simț nebun al umorului, care a fost moștenit de fiul lor. Îi place să privească istețimea copilului prin casă, cum aceasta îl ia mereu prin surprindere, trecând chiar dincolo de cunoștințele și umorul său și-al soției sale – felul cum se poartă cu câinii de pe stradă, imitându-le mersul, privirea. Îi place faptul că acest băiat poate aproape să ghicească dorințele unui câine după varietatea de expresii aflate la dispoziția câinilor.

Iar Hana se mișcă probabil într-un grup pe care nu și l-a ales ea. Ea, până la această vârstă, treizeci și patru de ani, nu și-a găsit însoțitorii ideali, cei doriți de ea. Este o femeie plină de demnitate și inteligență, a cărei iubire furtunoasă lasă norocul deoparte, riscând mereu, iar acum pe fruntea ei este înscris ceva ce numai ea poate citi într-o oglindă. Ceva ideal și idealist în părul acela de-un brun strălucitor! Oamenii se îndrăgostesc de ea. Ea încă-și amintește versurile poemelor pe care englezul i le-a citit din caietul său de însemnări. E o femeie pe care n-o cunosc suficient de bine ca s-o cuprind sub aripa mea, dacă scriitorii au aripi, s-o păstrez acolo pentru tot restul vieții mele.

Și astfel Hana trece mai departe și fața ei se înclină și, cu un fior de regret, își lasă părul pe spate. Umărul ei atinge colțul unui dulap și un pahar se desprinde. Mâna stângă a lui Kirpal zboară în jos și prinde furculița scăpată, la trei centimetri de podea, și o pune cu blândețe în mâna fiicei sale, cu o cută în colțul ochilor, după ochelari.

SFÂRȘIT

[1] Loggia (it.) – încăpere încorporată volumului unei clădiri, deschisă spre stradă sau spre grădină prin arcade sprijinite pe coloane.

[2] Giza – Gizeh sau El Gâza, oraș în nord-estul Egiptului, pe malul vestic al Nilului, aproape de Cairo.

[3] Djin – spirit în mitologia arabă islamică, inferior îngerilor, dispunând totuși de puteri supranaturale.

[4] Siq (în arabă) – defileu îngust între două coline înalte.

[5] Gelato (it.) – înghețată.

[6] Trompe l'oeil – pictură sau ornament oferind o iluzie convingătoare a realității.

[7] Wurlitzer – pian electric.

[8] Alfresco (it.) – la rece.

[9] A cappella (it.) – în doi timpi.

[10] Beladona – medicament făcut din frunze și rădăcini de mătrăgună.

[11] Scarlet Pimpernel – Macul Roșu; roman de aventuri scris de baroana Orczy în 1905; eroul este un tânăr aristocrat englez al cărui sigiliu, pe un inel, este un mac înflorit.

[12] Stanze per la Giostra (it.) – Strofe asupra unui Turnir.

[13] Sikh – membru al unei secte mistice apărute în secolul al XVI-lea în urma contactului dintre hinduism și islam; această religie predică monoteismul și respinge autoritatea Vedelor.

[14] Joc de cuvinte: în engleză, „kipper” – scrumbie.

[15] Începutul romanului Kim de Rudyard Kipling.

[16] Benare – oraș în nordul Indiei, în provincia Uttar Pradesh; în 1956 acest oraș este numit Varanasi.

[17] Biblia, Cartea Întâi a Regilor, Cap. 1, Solomon, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, p. 358.

[18] Don Bradman – celebru jucător englez de crichet.

[19] Marmite – extract vegetal din drojdie, care se mănâncă în Anglia uns pe pâine cu unt.

[20] Gertrude Jekyll – faimoasă creatoare engleză de grădini.

[21] Inky-dinky parlez-vous (vers dintr-un marș militar britanic din primul război mondial însemnând „fără nici un motiv anume”, „iac-așa”).

[22] TNT – trinitrotoluen, materie explozivă.

[23] Kara – brățară de oțel, purtată în mod tradițional de sikhi, în senin de devoțiune culturală și religioasă, simbolizând unirea cu Dumnezeu.

[24] Souk – piață în aer liber în țările islamice din nordul Africii și Orientul Mijlociu.

[25] Cambyses – rege al perșilor 529-522 î.e.n., care a cucerit Egiptul.

[26] Ued (engl.: wadi) – vale seacă sau uscată, cu excepția sezonului ploios, în Arabia și nordul Africii.

[27] Ursulețul Rupert – erou de desene animate în Marea Britanie.

[28] John Milton – Paradisul Pierdut, traducere de Aurel Covaci, București, Editura Minerva, 1972.

[29] Felucă – corabie mică și îngustă, prevăzută cu pânze și lopeți, folosită în Marea Mediterană.

[30] In situ (lat.) – în poziția originală, naturală sau corespunzătoare.

[31] NAAFI = Navy, Army and Air Force Institutes – Institutele Marinei, Armatei Terestre și Aeriene, o organizație care se ocupă de magazinele și cantinele personalului militar britanic, în țară sau peste hotare.

[32] A. R. P. = Advanced Research Projects – Proiecte de Cercetare Avansată.

[33] Blitz (din germ.: Blitzkrieg) – război-fulger, doctrină militară germană folosită în al doilea război mondial; nume sub care sunt cunoscute masivele atacuri aeriene asupra Marii Britanii în 1940-1941.

[34] Lorna Doone – roman scris în 1869 de R. D. Blackmore.

[35] Fulmicoton – exploziv puternic, obținut prin acțiunea acidului azotic asupra celulozei [36] UXB – Unexploded Bomb – Bombe neexplodate.

[37] Horlicks – băutură asemănătoare cu cacaoa.

[38] Hippodrome – teatru de estradă, sau circ.

[39] Dettol – soluție dezinfectantă.

[40] Sarong – îmbrăcăminte purtată de bărbați și femei în Arhipelagul Malaiez, Sri Lanka și insulele din Pacific, având forma unei fuste lungi și strâmte.

[41] Calendar de Crăciun – Advent Calendar (engl.) – un calendar mare, viu colorat, conținând ferestre de carton numerotate pe care copiii le deschid în fiecare zi, de la 1 Decembrie până în ziua de Crăciun.

[42] Un stat independent sikh a fost format în Punjab la mijlocul secolului al XVIII-lea și desființat în 1849, când a fost cucerit de englezi.

[43] Ayah – servitoare, doică sau guvernantă de origine indiană sau malaieză.

[44] Sari – piesă principală din costumul femeiesc tradițional indian, constituită dintr-o fâșie de țesătură dreaptă, înfășurată în jurul trupului.

[45] Canute – rege al Angliei (994-1035).

[46] Porte cochere (fr.) – intrare pentru trăsură.

[47] Sizod vascular – nume dat de autor; numele real este „șanț suprasternal”.

[48] Ain – izvor, ochi de apă.

[49] Gurdwara – templu sikh; templu înălțat într-un loc vizitat de un guru.

[50] Ragi – preot.

[51] Granth Sahib – principalul document religios al sikh-ilor.

[52] Amritsar – oraș din India, în nord-vestul provinciei Punjab; templul din Amritsar – Lacul de Nectar – este centrul religios al sikh-ilor.

[53] Pukkah – corect, corespunzător.

[54] Regele Leopold – rege al Belgiei, acuzat de lipsă de patriotism în timpul celui de-al doilea război mondial, care a abdicat în 1950-51.

[55] Kurta – veșmânt lung și lejer, ca o cămașă fără guler, purtat în India.

